

การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์

นางสาวเอมอร ชลพิไลพงศ์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์และสื่อสารการแสดงผล

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3286-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION FOR CULTURAL TRANSMISSION OF CHINESE PEOPLE IN CHINA TOWN

Miss Em-orn Cholpilaiponk

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Speech Communication

Department of Speech Communication and Performing Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3286-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์
โดย	นางสาว เอมอร ชลพิไลพงศ์
สาขาวิชา	วาทวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ธิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ปิลาพันธ์ไวยาท)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ธิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ เมตตา วิวัฒนานุกูล)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอมอร ชลพิไลพงศ์ : การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์.

(COMMUNICATION FOR CULTURAL TRASMISSION OF CHINESE PEOPLE IN CHINA TOWN) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์, จำนวนหน้า 248 หน้า. ISBN 974-17-3286-4

การศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น และ 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลการศึกษาจากครอบครัวชาวจีนที่มีสมาชิก 3 รุ่น จำนวน 10 ครอบครัวในย่านไชน่าทาวน์ โดยรุ่นแรกจะต้องอพยพมาจากประเทศจีน ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยาและการสัมภาษณ์เจาะลึกเกี่ยวกับประวัติครอบครัวและวัฒนธรรมจีนต่างๆ ในด้านภาษาและปัจจัย 4

ผลการศึกษามีดังนี้ รูปแบบในการสื่อสารของชาวจีนในไชน่าทาวน์ มี 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยตรง) โดยชาวจีนรุ่นแรกจะใช้วิธีการพูด บอก หรือ สอนโดยตรง เพื่อให้ลูกหลานได้รับรู้วัฒนธรรมจีนด้านต่างๆ อีกรูปแบบที่ชาวจีนรุ่นแรกใช้ก็คือ การสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยอ้อม) เป็นการสื่อสารโดยไม่ได้ตั้งใจจะสื่อสาร เป็นการทำซ้ำบ่อยๆ หรือบางครั้งก็ไม่มี การสื่อสารใดๆ แต่ลูกหลานเกิดกระบวนการเรียนรู้จนสามารถรับรู้วัฒนธรรมจีนต่างๆ ได้เองในที่สุด โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างแต่ละครอบครัวเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร ประกอบไปด้วย ปัจจัยภายใน ดังนี้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว และเวลาในการสื่อสาร ส่วนปัจจัยภายนอก มีดังนี้ เพื่อนหรือโรงเรียน สื่อมวลชน และสมาคมต่างๆ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐ และนโยบายของรัฐ ก็มีผลต่อการสื่อสารเช่นกัน ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนไม่มากก็น้อย

ภาควิชา... วทววิทยาและสื่อสารการแสดง ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา... วทววิทยา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา... 2545..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4485155128: MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEYWORD: COMMUNICATION/ CULTURAL TRANSMISSION/ CHINESE PEOPLE/ CHINA TOWN

EM-ORN CHOLPILAIPONK:COMMUNICATION FOR CULTURAL TRANSMISSION OF CHINESE PEOPLE IN CHINA TOWN , THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. THIRANAN ANAWAJ-SIRIWONGS, 248 pp, ISBN 974-17-3286-4

This research purposes are 1) To study about the communication for cultural transmission of Chinese people between generation in China Town and 2) To study about the factor that has effects on communication in the family. This research uses a quantitative method and uses an ethnography method in collecting datas or informations from interviewing and investigating 10 families in China town about their own story from China,the chinese cultural about language, foods, cloths, house and medicine. Each family must have the 3 generations of people,however,the first generation had to be immigrated from China Mainland.

The results are shown as this following : the form of communication that Chinese families in China Town use have 2 kinds are the direct communication and indirect communication. Sometimes there are no communication to transmiss their own culture but the descendents can learn from their own experience. Each family is using the different way to transmiss the culture depends on these factors. The internal factors are the relationship between generation by generation in the family,the kind of character of members in the family and the period of time to communicate. The external factors are friends or schools,mass media,the associates and the government's policy. All these factors no more no less have the result in communication for cultural transmission of Chinese people.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature

Field of study Speech Communication Advisor's signature

Academic year 2000 Co-Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาจากอ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้คำแนะนำดีๆ มาตลอด ขอขอบพระคุณ อ.อรวรรณ ปิลาพันธ์โอวาท ประธานกรรมการ และ อ.เมตตา วิวัฒนานุกูล กรรมการ ที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผ่านมาได้ด้วยดี รวมทั้งขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ให้ตลอด 2 ปีที่เรียนอยู่ที่นี่

ขอขอบคุณ อาก อาม่า และครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัว ที่ยอมสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือด้วยดี

ขอบคุณเพื่อนๆ ร่วมรุ่นทั้ง 14 คน : เหมียว เอ้ หลิว นัท ส้มแป้น อนัน วรณ เงาะ พี่ตาล พี่กั๊ต พี่จุ่ม พี่ผึ้ง พี่โย่ง พี่ฟอม ที่ช่วยให้ประสบการณ์ 2 ปีในการเรียนที่นี่ มีรสชาติของชีวิตขึ้นมาอีกแบบ (แบบไหนคิดเอาเอง) ขอคุณเป็นพิเศษ เหมียว เอ้ พี่ตาล ที่คอยกระตุ้นให้ก๊ิกทำวิทยานิพนธ์นี้ จนสำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอบคุณญาติๆ ทุกคน ไทหยี่ แซ่คว ไร่ คิวเม ที่ช่วยก๊ิกหาครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง

ขอใจหนึ่ง ท้อป โบว์ น้องๆ ที่น่ารักของเรา ที่คอยช่วยเก็บข้อมูล ช่วยหาครอบครัวกลุ่มตัวอย่างให้ ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์ และช่วยเป็นกำลังใจตลอดเวลาที่ทำการวิจัยนี้

ขอบคุณ อาไผ่ ป้าป้า ที่อยู่บนสวรรค์คอยช่วยเชียร์ก๊ิก บางทีก็มาเข้าฝันเล่าเรื่องที่ก๊ิกไม่รู้ ทำให้ก๊ิกได้ข้อมูลไปเขียนวิทยานิพนธ์เพิ่ม (ไสยศาสตร์มีจริงนะ) และเป็นแรงใจให้ก๊ิกเกิดความเข้มแข็ง อดทนจนสามารถทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จ

สุดท้ายที่ต้องขอบคุณมากที่สุด คือ แม่สุดสวดยของก๊ิก ที่ช่วยให้ก๊ิกได้เข้ามาเรียนที่นี่และยังเป็นคนที่ทำให้ก๊ิกจบจากที่นี่ไปได้อย่างงดงาม ขอคุณที่แม่ไปเป็นเพื่อนก๊ิกเก็บข้อมูลตลอดเวลาและคอยช่วยกระตุ้นเตือนก๊ิก เป็นกำลังใจให้ก๊ิกตลอดมา

เอมอร ชลพิไลพงศ์

เมษายน 2546

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 คำถามนำวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขต.....	3
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์.....	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม.....	6
2.3 ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม.....	8
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม.....	11
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา.....	14
2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
3.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	25
3.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง.....	26
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	28

สารบัญ (ต่อ)

ช

บทที่	หน้า
4. ผลการวิจัย	
4.1 สภาพทั่วไปของไชน่าทาวน์.....	30
4.2 ความเป็นมาและวิถีชีวิตของครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์.....	46
4.2.1 ครอบครัวชาวจีนเค้าย่านถนนเจริญกรุง.....	46
4.2.2 ครอบครัวชาวจีนเค้าย่านถนนเจริญกรุง.....	61
4.2.3 ครอบครัวชาวจีนเค้าย่านคลองถม.....	75
4.2.4 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านถนนเจริญกรุง.....	86
4.2.5 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านตลาดน้อย.....	97
4.2.6 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านสำเพ็ง.....	109
4.2.7 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านแปลงนาม.....	119
4.2.8 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านถนนเจริญกรุง.....	129
4.2.9 ครอบครัวชาวจีนกวางตั้งย่านตลาดเล่งบัวเยี่ย.....	139
4.2.10 ครอบครัวชาวจีนกวางตั้งย่านแปลงนาม.....	153
5. สังเคราะห์แบบแผนการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในไชน่าทาวน์	165
6. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	211
รายการอ้างอิง.....	220
ภาคผนวก.....	224
ภาคผนวก ก. แบบสัมภาษณ์.....	225
ภาคผนวก ข. แบบสังเกต.....	240
ภาคผนวก ค. แบบสอบถาม.....	242
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	248

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของย่านไชน่าทาวน์ในปี พ.ศ.2540.....	36
ตารางที่ 2 แสดงปีที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย และสาเหตุหลักในการอพยพ.....	166
ตารางที่ 3 แสดงการใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในบ้านแต่ละรุ่น.....	168
ตารางที่ 4 แสดงรูปแบบการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา.....	170
ตารางที่ 5 แสดงการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เกี่ยวกับอาหาร.....	177
ตารางที่ 6 แสดงการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค.....	185
ตารางที่ 7 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 1.....	194
ตารางที่ 8 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 2.....	195
ตารางที่ 9 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 3.....	196
ตารางที่ 10 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 4.....	198
ตารางที่ 11 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 5.....	199
ตารางที่ 12 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 6.....	200
ตารางที่ 13 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 7.....	201
ตารางที่ 14 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 8.....	203
ตารางที่ 15 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 9.....	204
ตารางที่ 16 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของ สมาชิกภายในครอบครัวที่ 10.....	206
ตารางที่ 17 แสดงบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางด้านวัฒนธรรมต่อรุ่นอายุที่สาม.....	209

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ		หน้า
ภาพที่ 1	ย่านวานิช 1 (สำเพ็ง).....	37
ภาพที่ 2	ย่านตลาดเล่งบัวเยี่ย.....	38
ภาพที่ 3	ย่านราชวงศ์.....	38
ภาพที่ 4	ย่านคลองถม.....	39
ภาพที่ 5	ย่านถนนเจริญกรุง.....	39
ภาพที่ 6	ย่านทรงวาด.....	40
ภาพที่ 7	ย่านเว้งนาครเขษม.....	40
ภาพที่ 8	ย่านเยาวราช.....	41
ภาพที่ 9	ย่านแปลงนาม.....	41
ภาพที่ 10	ย่านพาดสาย.....	42
ภาพที่ 11	ย่านโอเดียน.....	42
ภาพที่ 12	ย่านจักรวรรดิ.....	43
ภาพที่ 13	ย่านเซียงกง.....	43
ภาพที่ 14	ย่านตลาดน้อย.....	44
ภาพที่ 15	ย่านตลาดเก่า.....	44
ภาพที่ 16	ป้ายชื่อร้าน.....	50
ภาพที่ 17	ภาพประตูบ้าน.....	50
ภาพที่ 18	ชุดรับแขกแบบจีน.....	50
ภาพที่ 19	ภาพวาดจากประเทศจีน.....	50
ภาพที่ 20	หล่อเพ็ดเหยียน.....	55
ภาพที่ 21	เข่นเถียวปุ้น.....	55
ภาพที่ 22	เต้าหู้แคะ.....	70
ภาพที่ 23	อากง อาม่า และรูปปุ้น ฮก ลก ซิว.....	94
ภาพที่ 24	ลักษณะวงจ้อยของครอบครัวที่ 5.....	101
ภาพที่ 25	ลักษณะการแต่งกายของอากง.....	105
ภาพที่ 26	ศาลเจ้าที่ของครอบครัวที่ 5.....	106
ภาพที่ 27	ภาพศาลเจ้าปึงเถ่ากง ปึงเถ่าม่า.....	106
ภาพที่ 28	ศาลเจ้าที่ของครอบครัวที่ 6.....	117

สารบัญภาพ (ต่อ)

ฉ

ภาพประกอบ		หน้า
ภาพที่ 29	ของตั้งโชว์แบบจีนภายในบ้าน.....	117
ภาพที่ 30	ตุ๊กต้าย่างไข่ลิฟต์ของครอบครัวที่ 9.....	143
ภาพที่ 31	มาลัยโเกะ หรือมาลาโก้ย.....	148
ภาพที่ 32	ภาพวาดบรรพบุรุษ.....	151
ภาพที่ 33	ชุดรับแขก.....	151

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาวจีนนับได้ว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในประเทศไทยเป็นอย่างมาก หากจะสืบย้อนไปตั้งแต่อดีต การเดินทางติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวจีนนั้นมีมาช้านาน ดังที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาพสลักนูนต่ำศิลปะเขมรที่ปราสาทกลางเมืองนครธม เมืองหลวงในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ได้ปรากฏว่า ชาวจีนพวกแรกที่เข้ามาติดต่อกับชาวไทยสมัยสุโขทัย เป็นพวกพ่อค้าชาวจีนที่เดินเรือเข้ามาตั้งแหล่งการค้าและท่าจอดเรือหลายแห่งในบริเวณอ่าวไทย ก่อนที่ชาวไทยจะเข้ามาตั้งตัวเป็นปึกแผ่นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และคาบสมุทรลพบุรีในคริสต์ศตวรรษที่ 13 สำหรับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนนั้น พบว่า ราชสำนักมองโกลของจีน ได้มีการส่งคณะทูตเข้ามาในไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และราชสำนักไทยก็ได้ส่งคณะทูตบรรณาการกลับไปประเทศจีนด้วยเช่นกัน อีกหลักฐานหนึ่งที่ชี้ชัดว่าไทยมีความสัมพันธ์กับจีนมาตั้งแต่ก่อนกรุงศรีอยุธยาก็คือ ตำนานเรื่องพระเจ้าสายน้ำผึ้งในพงศาวดารเหนือ เมื่อพระเจ้ากรุงจีนได้ส่งบุตรบุญธรรม ชื่อ พระนางสร้อยดอกหมากให้มาแต่งงานกับพระเจ้าสายน้ำผึ้ง กษัตริย์ก่อนมีการสถาปนารุงศรีอยุธยา (ปราชญ์ เครือทอง, 2544: 27) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนดำเนินมาด้วยดีโดยตลอด มีการส่งทูตบรรณาการจากจีนมาไทยเป็นจำนวนมาก พ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาทำการค้าและมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในประเทศไทย การค้าดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ช่วงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งมีพระราชบิดาเป็นชาวจีนแต่ใจ พระองค์ทรงนำกำลังชาวจีนส่วนหนึ่งเข้าร่วมกอบกู้เอกราช จนกระทั่งตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานีในเวลาต่อมา จากนั้นก็มีชาวจีนเข้ามารับราชการในแผ่นดินไทยจนมีบรรดาศักดิ์มากมาย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระราชดำริจะขยายพระนครออกไปทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรดาชาวจีนไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในใหม่ที่ในสวนตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มลงไปจนถึงคลองเหนือวัดสำเพ็ง (ประวิทย์ พันธุวิโรจน์, 2545: 3) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยในช่วงนี้ (ปี พ.ศ. 2535-2541) ประมาณกว่าหนึ่งล้านห้าแสนคน หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2398 ไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ทำให้เกิดการยุติการผูกขาดการค้าโดยรัฐ

หรือพระคลังมหาสมบัติ เพื่อเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางแก่ธุรกิจต่างชาติ จึงเป็นโอกาสของชาวจีนในประเทศไทยในการทำมาค้าขายแข่งกับฝรั่ง ดังนั้น ในระหว่างปี พ.ศ.2443-2449 จึงมีชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกระลอกหนึ่ง ประมาณ 3 แสนคน นอกจากนี้ สาเหตุของการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชาวจีน ยังเกิดขึ้นเนื่องจากในเวลานั้นประเทศจีนประสบปัญหาภัยธรรมชาติอย่างรุนแรง จนกระทั่งปี พ.ศ.2489-2492 เป็นช่วงที่ประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้ชาวจีนประมาณ 2 แสนคน หนีภัยคอมมิวนิสต์เข้ามาอาศัยในประเทศไทย

ในปัจจุบัน ชาวจีนได้กระจายตัวอยู่ในแทบทุกภาคของประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนแน่นแฟ้นจนไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ ต้องยอมรับว่า ชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมาสู่สภาพเท่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ หากปราศจากชาวจีน ประเทศไทยอาจจะยังไม่สามารถบรรลุถึงสภาพเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองเช่นในปัจจุบันนี้ได้ ทั้งนี้ เพราะชาวจีนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการช่วยมิให้เกิดมีช่องว่างในทางเศรษฐกิจขึ้น โดยเฉพาะในด้านอาชีพ ชาวจีนจะประกอบอาชีพที่ชาวไทยไม่ต้องการทำเช่น พ่อค้าและกรรมกร เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ชาวจีนในประเทศไทยเป็นชนกลุ่มน้อยที่ประเทศไทยจะขาดเสียมิได้นั่นเอง

สำหรับชาวจีนที่อพยพมาอาศัยในประเทศไทยนั้น ไม่ได้อพยพมาแต่เพียงร่างกายเท่านั้น แต่ยังนำเอาเอกลักษณ์ท้องถิ่นของตนเองติดตัวมาด้วย ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวจีนในประเทศไทย เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก เนื่องจากมีแบบแผนทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของกลุ่มชาติอื่นๆ มาก และเมื่อชาวจีนมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ยังคงมีความยึดมั่นถือมั่นอยู่กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติตนเองอย่างเหนียวแน่น ด้วยเหตุนี้ การศึกษาถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวจีน ที่ปรากฏในประเทศไทยจึงมีความน่าสนใจมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตไชน่าทาวน์ เนื่องจากเป็นย่านที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทย จึงอาจจะเกิดได้น้อยกว่าย่านอื่นๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรมของตน ก็ลดลงไปตามสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมใหม่ที่หันมาให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมตะวันตก ความยึดมั่นถือมั่นในวัฒนธรรมเดิมของลูกหลานชาวจีนในปัจจุบันจึงลดน้อยลงตามไปตามลำดับ ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ชาวจีนมีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมของตนเองให้ลูกหลานอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีน ด้วยเหตุที่ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ จะสามารถช่วยกำหนดสถานภาพ ทิศทางของการเจริญเติบโตทางวัฒนธรรม และการแสดงออกทางเอกลักษณ์ของชาวจีนในอนาคตได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาถึงการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

คำถามนำวิจัย

1. ชาวจีนในไชน่าทาวน์มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมให้กับลูกหลานอย่างไร
2. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

ขอบเขต

การศึกษาในครั้งนี้ จำกัดขอบเขตการวิจัยเฉพาะวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับภาษาและปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต อันประกอบด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคเท่านั้น สำหรับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครอบครัวชาวจีน จำนวน 10 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ในเขตไชน่าทาวน์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์ในสังคมสร้างขึ้นและยอมรับร่วมกัน เพื่อใช้ในการแสดงความเป็นเอกลักษณ์ หรือแสดงความเป็นชาติ เป็นตัวตนของตนเอง ซึ่งในงานวิจัยนี้จะหมายถึงภาษาและปัจจัย 4
2. ไชน่าทาวน์ คือ ย่านที่มีชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ซึ่งไชน่าทาวน์ในกรุงเทพฯ ครอบคลุม 16 ย่าน ดังนี้

1) ย่านวานิช1 (สำเพ็ง)	9) ย่านแปลงนาม
2) ย่านเล่งบัวเยี่ย	10) ย่านเยาวพานิช
3) ย่านราชวงศ์	11) ย่านพาดสาย
4) ย่านคลองถม	12) ย่านโอเดียน
5) ย่านริมถนนเจริญกรุง	13) ย่านจักรวรรดิ
6) ย่านทรงวาด	14) ย่านเชียงกง
7) ย่านเวียงนครเขษม	15) ย่านตลาดน้อย
8) ย่านเยาวราช	16) ย่านตลาดเก่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นฐานความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์
2. ทำให้ทราบถึงกลวิธีการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น
3. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีน
4. เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีน
5. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทย-จีน สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์” นี้ ได้มีแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

- แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์
- แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม
- ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม
- แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม
- แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในโลกนี้ ล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองทั้งสิ้น คำว่า “เอกลักษณ์” นั้น ประกอบไปด้วยคำ 2 คำ คือ คำว่า “เอก” แปลว่า หนึ่ง และคำว่า “ลักษณะ” ซึ่งหมายถึง ลักษณะ ดังนั้น คำว่า “เอกลักษณ์” จึงหมายถึง ลักษณะที่เป็นหนึ่ง สิ่งที่มีลักษณะเป็นหนึ่ง โดยเมื่อสิ่งที่มีลักษณะที่เป็นหนึ่งหลายๆ สิ่ง หรือหลายๆ บุคคลมารวมกันจนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก็จะก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของกลุ่มบุคคลนั้นๆ ได้

เอกลักษณ์ (Identity) คือ ลักษณะที่มีเหมือนกัน หรือมีส่วนร่วมกัน เป็นเรื่องของฉัน และพวกเรา ในส่วนที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต อุดมการณ์ สำนึก กฎเกณฑ์ พิธีกรรม ฯลฯ ที่ทำให้แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ และพวกเขา (กาญจนา แก้วเทพ : 2544,162) เอกลักษณ์เป็นความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ไม่อยากที่จะเหมือนคนอื่น ต้องการที่จะมีความแตกต่างจากคนอื่น หรือกลุ่มอื่น โดยแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรม การกระทำ การแต่งกาย พิธีกรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ เป็นต้น เพื่อต้องการสร้างให้ตัวตนของตนโดดเด่นขึ้น เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่ม สร้างความภาคภูมิใจ รู้สึกมีศักดิ์ศรีให้กับตนเองและต้องการธำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มตนไว้ต่อไป เช่น เอกลักษณ์ของชาวไทยที่เมื่อพบเจอกัน ก็ต้องยกมือไหว้ กล่าวคำสวัสดิ์ นอกจากนี้ เอกลักษณ์ยังมีลักษณะ 2 แบบ คือ แบบที่มีลักษณะไม่เปลี่ยนแปลง และแบบที่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตลอดเวลา เช่น จากตัวอย่างของชาวไทยข้างต้น ก็เป็นเอกลักษณ์

ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เมื่อชาวไทยต้องติดต่อกับชาวต่างชาติ จึงอาจที่จะใช้การจับมือ (shake hand) แทนการไหว้ก็ได้

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา เดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนจีน คนลาว เป็นต้น สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องเป็นสมาชิกของสังคมสองสังคมในขณะเดียวกัน กล่าวคือ สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และสังคมใหญ่ คือของประเทศที่กลุ่มชาติพันธุ์ของตนเป็นส่วนหนึ่งอยู่ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน จะมีความรู้สึกผูกพันทั้งทางสายเลือดและทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและชาติพันธุ์นั้นๆ ได้ (อมรา พงศาพิชญ์ : 2541, 156-157) เช่น กลุ่มชาวไทยที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ และมักจะจับกลุ่มรวมตัวกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าชาวไทยกลุ่มนี้ได้สร้างกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองขึ้นเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติตนเอง

ดังนั้น เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกที่จะรักษาสิ่งที่บรรพบุรุษของพวกเขาได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งก็คือ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา และวิถีชีวิตที่กลุ่มคนที่มีชาติเดียวกันสร้างขึ้น เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชาติตนเอง และเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ แล้วยังเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ยังเป็นสัญลักษณ์ และเป็นสิ่งที่มีความหมายเพื่อบอกความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันอีกด้วย เช่น การใช้ตะเกียบในการรับประทานอาหารของชาวจีนเป็นสัญลักษณ์หนึ่ง ที่ใช้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่แตกต่างไปจากการใช้ช้อนส้อมรับประทานอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย

โดยแนวคิดนี้จะใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการเทียบเคียงคำตอบจากคำถามนำวิจัยทั้งข้อหนึ่งและข้อสอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) จะเกิดขึ้นเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างคน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังน้อย (ชนกลุ่มน้อย) จะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังมากกว่า (ชนกลุ่มใหญ่) ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมของทั้ง 2 กลุ่ม อาจจะมีการแลกเปลี่ยนกันได้ และสุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุด ถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกัน ไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากันก็จะกลายเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น

วัฒนธรรมของอินเดียแดงและวัฒนธรรมตะวันตกในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มีการผสมกลมกลืนกันเกือบหมดแล้วในปัจจุบัน โดยที่คนผิวขาวรับการปลูกข้าวโพดจากอินเดียแดงและคนอินเดียแดงรับวัฒนธรรมต่างๆ จากคนผิวขาว

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้ อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาในตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ชัดว่า รัฐบาลกลางมีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนอินเดียแดงเข้าสู่สังคมคนผิวขาว (อมรา พงศาพิชญ์ : 2543, 18-19) หรือกรณีของประเทศไทยที่รัฐบาลไทยได้มีการจำกัดจำนวนโรงเรียนจีนในปี พ.ศ.2491 เป็นผลให้โรงเรียนจีนลดลงจาก 276 แห่งในปี พ.ศ.2491 เหลือเพียง 168 แห่ง ในปี พ.ศ.2508 ซึ่งผลจากการลดจำนวนโรงเรียนจีน ทำให้ลูกหลานชาวจีนต้องเรียนหนังสือในโรงเรียนรัฐบาล ที่ใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอน แทนที่จะเรียนในโรงเรียนจีนที่ใช้ภาษาจีนในการเรียนการสอน ผลที่ตามมาก็คือ ลูกหลานชาวจีนในปัจจุบันแทบจะพูดภาษาจีนไม่ได้เลย แต่กลับใช้ภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว

กระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จะต้องเกิดจาก 2 ฝ่ายคือ เกิดจากชนกลุ่มน้อยเองและชนกลุ่มใหญ่ เพราะเมื่อชนกลุ่มน้อยต้องอาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศนั้นๆ ก็จำเป็นที่จะต้องประพฤติ ปฏิบัติตามค่านิยม บรรทัดฐาน กฎระเบียบต่างๆ ที่สังคมใหญ่บัญญัติขึ้น ชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศก็ต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกของชนกลุ่มน้อยให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการสร้างความผสมกลมกลืนจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคม ประชากร เอกลักษณะ ฯลฯ เพราะแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันคือ เมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่มาประพฤติปฏิบัติ โครงสร้างทางสังคมก็ต้องเปลี่ยนไปเพื่อรองรับวัฒนธรรมใหม่ เอกลักษณะ ทศนคติ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ผสมกลมกลืนด้วย ซึ่งผลของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอาจก่อให้เกิด

1. ความล่าช้า เพราะ เมื่อสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่อีกสิ่งหนึ่งยังไม่เปลี่ยนแปลงหรือยังอยู่คงที่ สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็จะกลายเป็นสิ่งล่าช้าไป
2. ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้หมายความว่า วัฒนธรรมขัดกัน แต่เป็นเรื่องที่คนในสังคมขัดกัน โดยที่ความขัดแย้งนั้นมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรม
3. วัฒนธรรมใหม่ โดยการรวมวัฒนธรรมเดิมกับวัฒนธรรมใหม่เข้าด้วยกัน

โดยแนวคิดนี้ จะใช้เป็นหลักในการศึกษาถึงการสื่อสารและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตอบคำถามนำวิจัยข้อหนึ่งและข้อสอง

3. ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) คือ การสื่อสารโดยตรงระหว่างคนสองคนหรือมากกว่าสองในระยะห่างทางกายภาพ พื่อที่จะสามารถเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวกาย) และปฏิกิริยาตอบสนองแบบปัจจุบันทันที (พัชณี เชยจรรยา และคณะ , 2541 : 61) อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารแบบซึ่งหน้ากัน (Face-to-face encounters) โดยผ่านสารทั้งที่เป็นวัจนสารและอวัจนสารในการแลกเปลี่ยนกันทั้งสองฝ่าย เช่น การสื่อสารระหว่างแม่กับลูก

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) คือ การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมกัน หรือระหว่างบุคคลที่มีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกันแต่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมใหญ่เดียวกัน เช่น การสื่อสารระหว่างชาวไทยและชาวจีนในประเทศสหรัฐอเมริกา

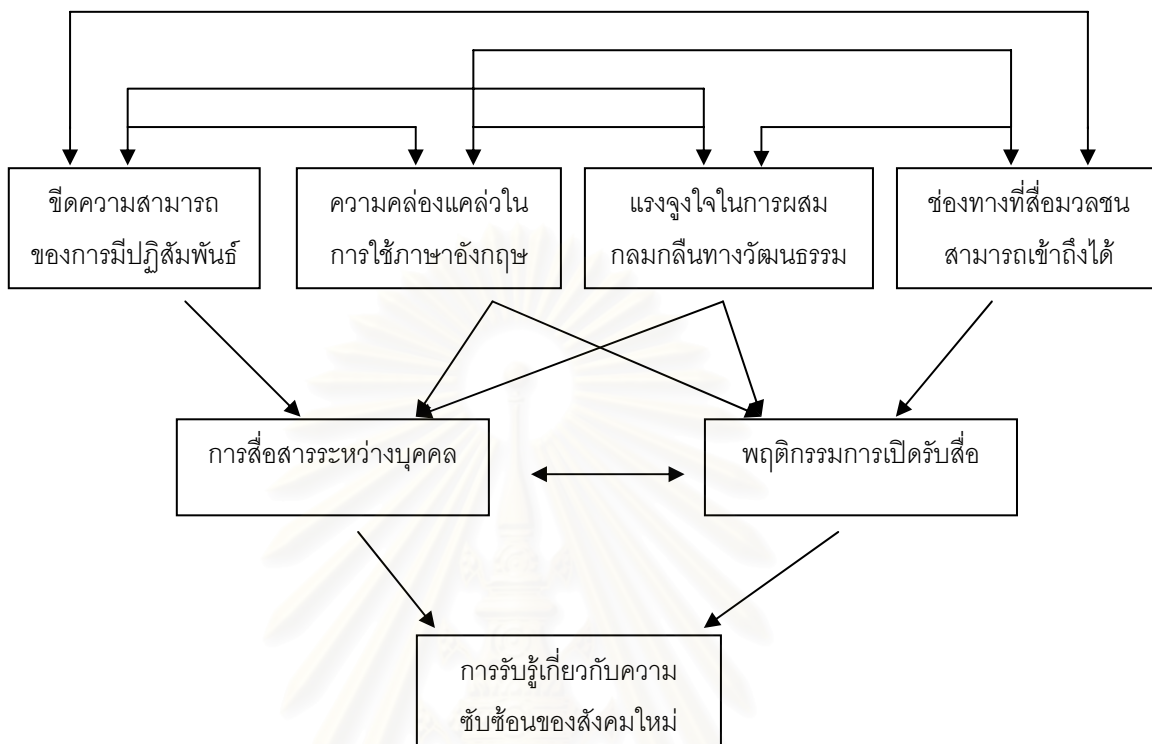
สำหรับการศึกษาเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนี้ ได้มีนักวิจัยชาวเกาหลี ชื่อ ยุง คิม (Young Kim) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่มีผลต่อการเปิดรับวัฒนธรรมของชาวเกาหลีที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยงานวิจัยของคิมต้องการที่จะศึกษาถึงการผสมกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมใหม่ กล่าวคือ เมื่อชาวเกาหลีได้เข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว คือการได้เข้าไปอาศัยอยู่ในสังคมใหม่ ทำให้ต้องเกิดการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมใหม่ จนในที่สุดก็จะสามารถผสมกลมกลืนและเกิดการรับรู้ในสังคมใหม่ขึ้น ซึ่งผลจากการศึกษาของคิม เป็นดังนี้

1) ขีดความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษ แรงจูงใจในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมและช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการสื่อสารระหว่างบุคคล

2) ประสบการณ์ในการสื่อสารระหว่างบุคคล และการเปิดรับสื่อมวลชนในสังคมของประเทศเจ้าบ้าน มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ซับซ้อนในสังคมนั้นของชาวต่างชาติ

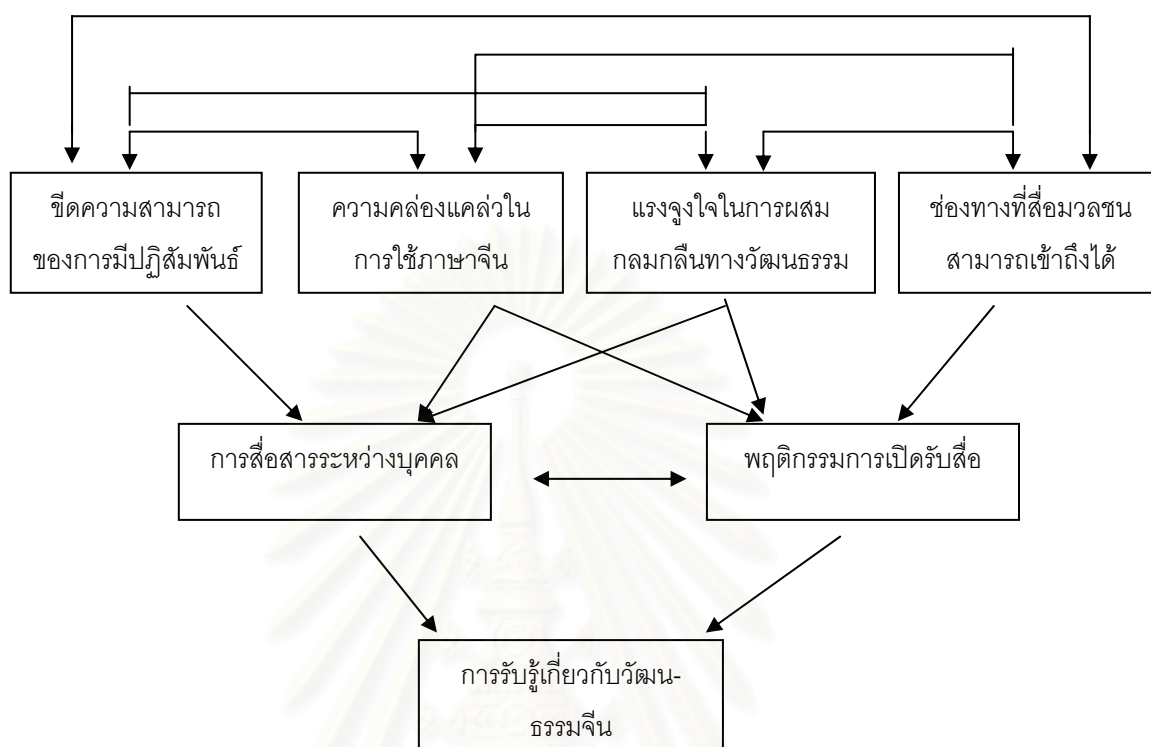
3) สื่อบุคคลจะมีอิทธิพลสูงกว่าสื่อมวลชนในขั้นพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความซับซ้อนของสังคมใหม่

ซึ่งผลจากการศึกษานี้ของคิม สามารถแสดงได้ตามแบบจำลอง ต่อไปนี้

ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรมจึงหมายถึง การสื่อสารระหว่างคนสองคน หรือมากกว่านั้น โดยที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะมีลักษณะแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มตัวอย่างที่จะได้ทำการศึกษาในงานวิจัยนี้ เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในครอบครัวโดย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นรุ่นแรกนั้น จะมีความฝังแน่นทางวัฒนธรรมจีนมาก เนื่องจากเกิดในประเทศจีน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในรุ่นสองนั้น เริ่มเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมบ้างแล้ว แต่ยังไม่มากนัก ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างรุ่นสาม อาจกล่าวได้ว่าเป็นรุ่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมแวดล้อมจากรุ่นแรกอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากรุ่นสามเป็นรุ่นที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย และมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างมาทางไทยหรือทางตะวันตก ตามกระแสวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทย ดังนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้ จึงหมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัวทั้ง 3 รุ่น ที่เกิดและเติบโตในบริบทแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

และจากแบบจำลองของ Young Kim ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

โดยแบบจำลองนี้ จะแตกต่างจากของคิม เนื่องจากในแบบจำลองนี้จะใช้ในบริบทที่อยู่ภายในครอบครัวชาวจีนที่อยู่ในย่านไชน่าทาวน์ ไม่ได้เป็นการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ แต่เป็นการปรับตัวและเรียนรู้วัฒนธรรมในสังคมดั้งเดิมของบรรพบุรุษ กล่าวคือ สมาชิกรุ่นที่สองและรุ่นที่สามของครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์ได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ (วัฒนธรรมไทย) ด้วยการเกิดและอาศัยในสังคมใหม่ (ประเทศไทย) แต่อย่างไรก็ตาม ก็จะต้องได้รับการสื่อสารจากสมาชิกรุ่นแรกในการปลูกฝังทางวัฒนธรรมจีนภายในครอบครัว จึงจะทำให้สมาชิกในรุ่นหลังสามารถรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนได้ นอกจากนี้ การที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างได้อาศัยอยู่ในย่านที่มีความเป็นจีนสูง จึงทำให้การรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนของสมาชิกรุ่นหลังๆ ในย่านนี้ มีความแตกต่างจากสมาชิกรุ่นหลังของครอบครัวชาวจีนอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ซึ่งจากแบบจำลองนี้ขีดความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ จึงหมายถึง ระยะเวลาในการมีปฏิสัมพันธ์กันภายในครอบครัว ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีนของรุ่นลูกหลาน และแรงจูงใจในการผสมกลมกลืนวัฒนธรรม เป็นปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในครอบครัวขึ้นเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนต่างๆ กล่าวคือ หากครอบครัวชาวจีนไม่มีช่วงเวลาในการปฏิสัมพันธ์กัน และไม่มีแรงจูงใจในการปฏิสัมพันธ์ด้วยแล้ว การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ก็จะเป็นไปได้อย่างยาก นอกจากนี้ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีนของชาวจีนรุ่นหลัง ในการพูดคุยกับชาวจีนรุ่น

แรก ก็มีผลต่อการรับรู้ทางด้านวัฒนธรรมจีนเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าชาวจีนรุ่นแรกสามารถพูดได้เพียงภาษาจีนได้ดี และชาวจีนรุ่นหลังสามารถใช้ภาษาจีนพูดโต้ตอบกันได้ โอกาสที่ชาวจีนในรุ่นหลังๆ จะได้รับการสื่อสารและรับรู้วัฒนธรรมจีนจากชาวจีนรุ่นแรกก็จะมีค่อนข้างมาก

ในขณะที่ ช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน กล่าวคือ เมื่อมีช่องทางที่ครอบครัวชาวจีนสามารถเปิดรับสื่อและข่าวสารได้มาก พฤติกรรมในการรับสื่อก็มีมากขึ้นตามไปด้วย การรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนจากสื่อก็จะมากตามมา

โดยทฤษฎีนี้จะใช้ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งจะใช้เป็นกรอบในการตอบคำถามนำวิจัยข้อสอง

4. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่ไม่ชอบอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง มักจะอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา โดยในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้น มนุษย์จะยอมรับร่วมกันในกติกาของสังคม มีวัฒนธรรมหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตของตน ทั้งที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม ดังนั้น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ในการช่วยทำให้มนุษย์เป็นคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่น ตั้งแต่มนุษย์เกิดไปจนกระทั่งตาย

การขัดเกลาทางสังคม หรือสังคมประกิต (Socialization) หมายถึง กระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสังคมโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ และความประพฤติและค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มหรือสังคม ได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติ และความสัมพันธ์ของสมาชิกของกลุ่มหรือสังคมนั้น (พวงเพชร สุรัตน์กีกุล, 2541:70) ซึ่งการถ่ายทอดและการเรียนรู้ของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้จะเป็นไปในรูปของการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากสมาชิกดั้งเดิมในสังคมไปสู่ผู้ที่เป็นสมาชิกใหม่ในสังคมนั้นๆ

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการในการถ่ายทอด และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่รวมเรียกว่าวัฒนธรรม โดยสามารถแบ่งการขัดเกลาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การขัดเกลาทางด้านจิตใจ ได้แก่การถ่ายทอดในเรื่องที่เกี่ยวกับ

- คุณค่าทางสังคม (Social Value) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่สังคมเห็นว่ามีความสำคัญในตัวเอง และมีการรักษาไว้เพื่อถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ ศีลธรรมจรรยา เป็นต้น

2. การขัดเกลาทางด้านสติปัญญา ได้แก่การถ่ายทอดในเรื่องที่เกี่ยวกับ

- ความรู้ต่างๆ (Social Knowledge) ได้แก่ ความรู้ในตำราและความรู้รอบตัวทั่วไป ที่สำคัญ ก็คือ ภาษา เพราะถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคมและเป็นสื่อกลางในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- ทักษะ ความชำนาญ (Social Skill) ได้แก่ ทักษะที่มีความจำเป็นต่อการอยู่รอดของมนุษย์ เพื่อผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจะได้นำไปใช้ในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะทางวิชาชีพต่างๆ

3. การขัดเกลาทางด้านพฤติกรรม ได้แก่การถ่ายทอดในเรื่องที่เกี่ยวกับ

- บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) คือ กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่สังคมสร้างไว้เพื่อความเป็นระเบียบในสังคม และเป็นตัวกำหนดแนวพฤติกรรมของมนุษย์เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กัน
- บทบาททางสังคม (Social Role) มนุษย์ทุกคนล้วนมีบทบาท แต่ละคนต่างก็มีบทบาทที่หลากหลายในตนเอง โดยบทบาทจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์
- พฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) ได้แก่ การกระทำต่างๆ ที่สอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่มนุษย์แต่ละคนได้รับในแต่ละสถานการณ์ โดยการขัดเกลาทางสังคมด้านพฤติกรรมนี้ ก็เพื่อให้เกิดการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม หรือเป็นพฤติกรรมที่สังคมมุ่งหวังให้เกิดการแสดงออก (ศศิธร อภิสัทธินันท์, 2541:37-38)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. กระบวนการขัดเกลาโดยตรง เป็นกระบวนการที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้ เป็นการบอกอย่างจริงจังว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร เพื่อบุคคลจะสามารถวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ การขัดเกลาโดยตรงมักจะปรากฏในครอบครัว โรงเรียน วัด โดยจะออกมาในรูปแบบของการบอกเล่า สั่งสอน ชมเชย ดุด่า เป็นต้น

2. กระบวนการขัดเกลาโดยอ้อม เป็นกระบวนการที่ไม่ได้บอกให้บุคคลรับทราบตรงๆ แต่แต่ละบุคคลจะได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น (สุพัตรา สุภาพ, 2541:51) เช่น ประเพณีการนำส้ม 4 ผลห่อผ้าเช็ดหน้าไปมอบให้ญาติผู้ใหญ่ในวันตรุษจีนของชาวจีน ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการบอกกล่าวจากผู้ใหญ่ถึงความหมายของประเพณีนี้ แต่เด็กก็สังเกตเห็นว่าผู้ใหญ่ทำเช่นนั้นทุกปี จึงเกิดการเรียนรู้ว่า เมื่อถึงตรุษจีน จะต้องนำส้มห่อผ้าเช็ดหน้าไปมอบให้ญาติผู้ใหญ่

สถาบันที่ให้การขัดเกลาทางสังคม มี 6 สถาบัน คือ

1. ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีหน้าที่ถ่ายทอด ให้การเรียนรู้วัฒนธรรมแก่สมาชิกของครอบครัว โดยครอบครัวใช้วิธีการอบรมแก่สมาชิกในครอบครัวทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จนหล่อหลอมบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยให้กับสมาชิกในครอบครัว
2. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมของบุคคลมาก กลุ่มเพื่อนประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุ และฐานะทางสังคมทัดเทียมกัน เช่น กลุ่มเพื่อนเล่น เพื่อนเรียน เพื่อนเที่ยว เพื่อนร่วมงาน กิจกรรมบางอย่าง บุคคลจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ เช่น การเล่นเกมกีฬา กลุ่มเพื่อนอาจเปรียบได้กับดาบสองคม กล่าวคือ กลุ่มเพื่อนมีผลในการช่วยถ่ายทอดคุณค่าและระเบียบกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่ต้องการได้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มเพื่อนก็อาจเป็นแรงที่ยั่วยุผลักดันให้บุคคลลงดีต่อข้อบังคับที่ผู้ใหญ่ตั้งไว้ได้ เช่น การหนีโรงเรียน การสูบบุหรี่ เป็นต้น
3. โรงเรียน เป็นสถาบันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คุณค่าและแนวคิดความเชื่อของบุคคล โรงเรียนทำให้สมาชิกได้เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมจรรยา ค่านิยมปรัชญา วัฒนธรรม รวมถึงการฝึกอบรมวินัยและกฎเกณฑ์ต่างๆ
4. กลุ่มอาชีพ ความเป็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพใดอาชีพหนึ่งเป็นเวลานาน อาจทำให้บุคคลผู้นั้นมีอุปนิสัยใจคอ ทัศนคติ ความต้องการของชีวิตแตกต่างไปจากที่เคยได้รับการฝึกฝนอบรมมาในระยะต้นของชีวิตก็ได้
5. ศาสนา ได้แก่ วัดอาราม พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา หรือผู้เผยแพร่ธรรมของศาสนา โดยสถาบันศาสนา จะมีบทบาทในการสร้างทัศนคติและแนวความคิดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ยิ่งบุคคลใกล้ชิดกับวัดมากเท่าไร ก็จะได้รับทัศนคติและแนวความคิดมากขึ้นเท่านั้น วัดและศาสนาจึงเป็นสิ่งที่เสริมสร้างขัดเกลาแนวพฤติกรรมของบุคคล
6. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสือรายสัปดาห์ นวนิยาย วรรณคดี เป็นต้น สื่อมวลชน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้นทุกที โดยที่สื่อมวลชนได้

เข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และแบบแผนความประพฤติของคนในสังคม สื่อมวลชนในปัจจุบันเป็นสื่อที่เข้าถึงคนในสังคมได้มากที่สุดและถึงตัวบ่อยที่สุด โดยที่บุคคลในปัจจุบัน ได้มีการเรียนรู้และผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากสื่อมวลชน รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามสิ่งที่สื่อมวลชนได้นำเสนอ

โดยแนวคิดนี้จะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการเทียบเคียงคำตอบจากคำถามนำวิจัยทั้งสองข้อ เกี่ยวกับวิธีการสื่อสารในการสืบทอดวัฒนธรรม และปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

5. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา

การศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา (Ethnography) คือ การศึกษาที่ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในสถานการณ์จริง โดยต้องใช้เวลาอย่างต่อเนื่องเป็นสัปดาห์ เป็นเดือนหรือเป็นปี ในการสังเกตและสนทนากับกลุ่มผู้ที่ถูกวิจัย ซึ่งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ในที่นี้ หมายถึง

1) การสังเกตการณ์ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เป็นการมองภาพของผู้ที่ถูกวิจัยแบบทั้งบุคคล ซึ่งนักวิจัยเชื่อว่า การเข้าใจพฤติกรรมของผู้ที่ถูกวิจัยอย่างละเอียดทุกๆ อย่าง ทำให้ได้ข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้สนิทสนมและได้สังเกตวิถีชีวิตของบุคคลอย่างสม่ำเสมอ

2) การสังเกตการณ์ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตของผู้ที่ถูกวิจัย ซึ่งนักวิจัยเชื่อว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและวิถีชีวิตของผู้ที่ถูกวิจัย ทำให้ได้รับทราบข้อเท็จจริงจากผู้ที่ถูกวิจัยโดยตรง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ การรับรู้เรื่องราวในวิถีชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ในกลุ่มหรือชุมชนเป็นระยะเวลาอันพอสมควร เพื่อที่จะได้ทราบความเป็นไปของผู้ถูกวิจัย

3) การสังเกตการณ์ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เป็นการเข้าไปรู้เห็นเกี่ยวกับสัญลักษณ์ของผู้ที่ถูกวิจัย ซึ่งนักวิจัยเชื่อว่าการได้เข้าไปมีส่วนร่วม มีความเข้าใจเรียนรู้ในเรื่องของภาษา การพูด ประเพณีในชุมชนของผู้ที่ถูกวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพื่อที่จะได้เข้าใจข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

4) การสังเกตการณ์ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เป็นการแสดงบทบาทของผู้วิจัยและผู้ที่ถูกวิจัย ซึ่งนักวิจัยเชื่อว่าจะได้แสดงบทบาทหนึ่งให้ผู้ถูกวิจัยได้อนุญาตให้นักวิจัยได้สัมภาษณ์ สอบถาม และสังเกตในระยะเวลาอันที่อยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคย จนทำให้นักวิจัยสามารถที่จะได้ข้อมูลต่างๆ มาก และละเอียดลออยิ่งขึ้น

โดยแนวคิดนี้จะใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการตอบคำถามนำวิจัยทั้งสองข้อ และเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย : ศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ของ สุมณ อยู่สิน พ.ศ.2527 โดยศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนและปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ชาวจีนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ที่อาศัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความถี่ในการเปิดรับสื่อมวลชนซึ่งได้แก่ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยแตกต่างกัน และพบว่าสื่อมวลชนบางประเภทได้แก่ วิทยุและภาพยนตร์ มีผลต่อการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ส่วนในด้านการยึดถือประเพณีไทยและจีนนั้น ไม่พบว่ามีสื่อมวลชนประเภทใดที่มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการยึดถือประเพณีทั้งสองฝ่ายแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนสื่อมวลชนที่เปิดรับ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดรับจำนวนมากหรือน้อย ไม่มีผลต่อการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่น เพศ พบว่าเพศชายหรือเพศหญิงไม่มีความแตกต่างกันในด้านการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่พบว่ามีความสัมพันธ์หรือมีผลต่อการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพและความผูกพันภายในกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมิใช่ปัจจัยที่สำคัญเพียงปัจจัยเดียวในการทำให้อาชาวจีนมีการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย หากยังจะต้องมีปัจจัยอื่นๆ มาสนับสนุนอีกด้วย สำหรับสภาพของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อยู่ในระดับที่มีการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมได้ดี จะเห็นได้จากการที่กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ชื่อตัวและชื่อสกุลเป็นไทย และนิยมใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูดกับคนในครอบครัว และในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ส่วนการยึดถือประเพณีนั้น ส่วนใหญ่จะยึดถือประเพณีไทยและจีนควบคู่กันไป โดยไม่ละทิ้งประเพณีจีนที่ได้ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

วิทยานิพนธ์เรื่อง เอกลักษณะชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ของ ทมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ พ.ศ.2542 โดย 1) ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ 2) ศึกษาถึงกระบวนการรักษาเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนและ 3) ศึกษาถึงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและการศึกษา ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสังเกตการณ์

ครอบครัวชาวจีน 10 ครอบครัวในชุมชนอ้อมใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า ชาวจีนรุ่นแรกมีสำนึกความเป็นเงินอยู่มากและเลือกจ้างวัฒนธรรมจีนไว้ สมาชิกรุ่น 2 ของครอบครัวสามารถรักษาวัฒนธรรมจีนที่พ่อแม่ถ่ายทอดไว้ให้ ขณะเดียวกันเริ่มมีการปรับตัวบางอย่าง เช่น พูดภาษาไทย เรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากโรงเรียนและกลุ่มเพื่อน การปรับตัวนี้ปรากฏชัดในรุ่นที่ 3 เมื่อสมาชิกของครอบครัวมีเป้าหมายที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย ประกอบกับรัฐบาลไทยในช่วงเวลานั้นมีนโยบายพยายามกดดันให้ชาวจีนในประเทศกลายเป็นไทยเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ด้วยเหตุนี้คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 จึงมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกเป็นไทยและเลือกจ้างเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนไว้ในฐานะสมาชิกของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนตามแนวคิดการเลือกอย่างมีเหตุผล

สำหรับการเลือกประกอบอาชีพและการศึกษาพบว่า ชาวจีนรุ่นแรกส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพเกษตรมากกว่าการค้าขาย เนื่องจากไม่มีเงินทุนสำหรับการค้า แต่สมาชิกรุ่น 2 กลับมีแนวโน้มออกจากอาชีพเกษตรไปสู่อาชีพที่ดีกว่า ได้แก่ อาชีพช่างฝีมือและอาชีพค้าขาย ส่วนด้านการศึกษาพบว่า พ่อแม่ชาวจีนสมัยก่อนไม่นิยมให้ลูกเรียนหนังสือเพราะสนใจแต่เรื่องทำมาหากิน เมื่อฐานะครอบครัวดีขึ้นจึงยอมให้ลูกเรียนหนังสือ คนไทยเชื้อสายจีนที่จบระดับการศึกษาภาคบังคับมักจะเลือกประกอบอาชีพตามพ่อแม่ ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพที่ดีกว่า แนวโน้มการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่จึงมีความหลากหลาย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานและอาชีพ พบว่า หลังจากที่ชาวจีนตัดสินใจตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยแล้ว ลักษณะอาชีพก่อนและหลังการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานยังไม่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนอาชีพจากการทำเกษตรมาเป็นค้าขายจะเกิดขึ้นในรุ่น 2 หรือ รุ่น 3 หลังจากตัดสินใจตั้งถิ่นฐานตามค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ชอบค้าขาย ดังนั้นการเลือกที่อยู่อาศัยของคนไทยเชื้อสายจีนจึงมักตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองหรือชุมชนที่มีความเจริญตามลักษณะการประกอบอาชีพ ด้านเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีน พบว่า เมื่อประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ในปีพ.ศ.2492 รัฐบาลไทยมีความวิตกกังวลและต้องการคลายความเป็นจีนเพื่อส่งเสริมลัทธิชาตินิยมไทย จึงมีมาตรการควบคุมชาวจีนในประเทศไทยอย่างเข้มงวด ชาวจีนต้องยอมละทิ้งเอกลักษณ์ชาติพันธุ์จีนบางอย่าง เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลและปรับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ใหม่ให้สอดคล้องกับประเทศที่ตนเข้าไปอยู่โดยมีลักษณะที่เรียกว่าทวิลักษณ์ (Double Identity) กลายเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยเชื้อสายจีนในเวลาต่อมา

งานวิจัยเรื่อง ชุมชนชาวจีน : ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง ของ สมบูรณ์ สุขสำราญ เนตรนภิศ นาควัชรระ แสง รัตน์มงคลมาศ และชัยอนันต์ สมุทวานิช พ.ศ.2530 โดยศึกษาถึง 1) ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในจารีตนิยมหรือวัฒนธรรมและการดูถูกถิ่นของวัฒนธรรมไทย 2) ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการตัดสินใจทางการเมือง ที่มีผลกระทบต่อชุมชนชาวจีน 3) ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในกระสวนของปฏิสัมพันธ์ ระหว่างชาวจีนกับชาวไทย และ 4) ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รู้เรื่องราวของชุมชนชาวจีน จำนวน 50 คน และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างชาวจีนที่อาศัยอยู่ในย่านลำเพ็ญและเยาวราช จำนวน 450 คน ผลจากการศึกษาแบ่งเป็น หัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้คือ

1) การถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนที่ไม่สมบูรณ์ ชาวจีนส่วนใหญ่ได้พยายามถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนไปสู่บุตรหลาน โดยผ่านการเรียนรู้จากครอบครัวเป็นหลัก ชาวจีนส่วนใหญ่จึงยังสามารถดำรงวัฒนธรรมจีนหลักๆ ไว้ได้อย่างต่อเนื่องบางส่วน บางส่วนได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมที่มีพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย

2) วัฒนธรรมจีน : จารีตนิยมและความเป็นสมัยใหม่ ในการศึกษาการถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนจีนในชั้นต้น ได้พบว่าบรรดาสถาบันพื้นฐานทางสังคมนั้น ครอบครัวจีนมีบทบาทอย่างมากต่อการอบรมกล่อมเกลาดังเด็กจีนให้สืบทอดวัฒนธรรมจีน แต่เยาวชนจีนมีชีวิตอยู่ในบ้านเป็นเวลาจำกัด เพราะเวลาส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียนและกลุ่มเพื่อน ฉะนั้นครอบครัวจีนจึงไม่สามารถอบรมสั่งสอนวัฒนธรรมจีนให้บุตรหลานรับไปทั้งหมดได้ จึงปรากฏว่าชาวจีนจะไม่ค่อยเคร่งครัดในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมจีน ความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจีนเกิดจากการผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมจีนกับวิทยาการสมัยใหม่ โดยมีสถาบันการศึกษาไทยเป็นเป้าหมายใหญ่ ที่ทำให้เยาวชนจีนมีแนวโน้มว่า จะลดหรือย่อการปฏิบัติตามพิธีในวัฒนธรรม วัฒนธรรมจีนที่พบเห็นอยู่ในทุกวันนี้จึงมีลักษณะไม่เต็มรูปแบบ การสืบทอดของวัฒนธรรมจีนมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และเป็นไปในแบบการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมข้างเคียง

3) ชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวจีน : การค้าขายย่อย ชาวจีนที่อยู่ในย่านลำเพ็ญส่วนใหญ่ จะมีชีวิตทางเศรษฐกิจอยู่กับการค้าขาย โดยเฉพาะการค้าส่งและการค้าขายย่อย ถือเป็นรูปแบบทางการค้าที่สำคัญของชาวจีนในย่านนี้ บริเวณลำเพ็ญจึงเต็มไปด้วยตึกแถว อาคารร้านค้า ชาวจีนลำเพ็ญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังคงดำรงเอกลักษณ์ของพ่อค้าคนกลางมาโดยตลอด แม้ว่าชาวจีนลำเพ็ญจะรักษามรดกทางการค้าของบรรพบุรุษได้อย่างไม่ขาดสาย แต่ประเพณีการค้าขาย ซึ่งถือ

เสมือนเส้นชีวิตทางเศรษฐกิจของชาวจีน ได้ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจ กล่าวคือ ชาวจีนเริ่มไม่นิยมที่จะทำร้านค้ามาเป็นที่อยู่อาศัยเหมือนอย่างบรรพบุรุษ แต่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วนแยกออกจากร้านค้า

4) ชีวิตทางการเมืองของชาวจีน : อนาคตยิบไถยและประชาธิปไตย ชาวจีนรุ่นใหม่เป็นพลเมืองไทย มีการศึกษา และมีฐานะทางเศรษฐกิจดี โดยเฉพาะการร่วมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไป การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และในบรรดาชาวจีนรุ่นใหม่เหล่านี้ บางคนได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นชัดเจนว่า บรรพบุรุษของชาวจีนมีความคิดที่มุ่งแต่เฉพาะการค้าขาย แต่ชาวจีนรุ่นใหม่ได้เริ่มก้าวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และบางคนได้ก้าวเข้ามามีบทบาททางการเมือง แต่ก็ยังคงเป็นส่วนน้อย

5) ความสมานฉันท์ ไทย-จีน ความพยายามสร้างความสมานฉันท์ภายในชาติโดยรัฐบาล และชนชั้นนำทั้งชาวไทยและผู้ที่มีเชื้อสายจีนได้ดำเนินไปในทางที่ควรแก่การสนับสนุน ในทางการเมืองจะเห็นได้ว่า มีการขยายสิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหมู่ชนในชาติกว้างขวางออกไป การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นประจักษ์พยานของสมานฉันท์ทางการเมือง มาตราการทางกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มิได้มีการแยกใช้ และมีได้มีลักษณะอคติต่อชุมชนกลุ่มใด อีกทั้งยังปรากฏว่าชนชั้นนำของชาวจีนสามารถมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายดังกล่าวด้วยเสมอ

งานวิจัยเรื่อง ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน ของ สมบูรณ์ สุขสำราญ พ.ศ.2530 โดยศึกษาในเรื่องความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรมในรอบปีและพิธีกรรมในรอบชีวิตของชาวจีน ซึ่งใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ในย่านลำเพ็งและทรงวาด ผลจากการศึกษาพบว่า ความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนเกิดการกลืนกลาย ซึ่งการกลืนกลายนั้นครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง กล่าวคือ ในด้านสังคม ชาวจีนประมาณครึ่งหนึ่งเริ่มไม่เชื่อถือลัทธิการบูชาบรรพบุรุษ เพราะไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของชาวจีนปัจจุบัน ในด้านเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนาที่เจือปนอยู่ในอาชีพต่างๆ ก็เริ่มคลอนแคลนไปเช่นกัน โดยเฉพาะความนิยมกราบไหว้เจ้าประจำอาชีพได้เสื่อมความนิยมไปอย่างรวดเร็ว เมื่อธุรกิจการค้าของชาวจีนแพร่ขยายกว้างออกไป การรวมย่านธุรกิจชนิดเดียวกันจึงทำไม่ได้อีกต่อไป ในด้านการเมือง ชาวจีนในปัจจุบันย่อมได้รับการสืบทอดความเชื่อทางศาสนาจากบรรพบุรุษที่เน้นความชอบธรรมของผู้นำอยู่ที่เพศชายไม่ว่าจะในระดับรัฐ ระดับสมาคม หรือระดับครอบครัว เนื่องจากความเชื่อลัทธิขงจื้อที่เป็นการเคารพนับถือระบบอาวุโสที่มีเพศชายเป็นผู้นำ

ทำให้ครอบครัวจีนไม่มีความเสมอภาคในสิทธิระหว่างสมาชิกชายและหญิงมาตลอด แต่เมื่อความเชื่อทางศาสนาขงจื้อเสื่อมลง โดยกลืนกลายเข้ากับความเชื่อทางพุทธศาสนานิกายหินยาน หรือเถรวาท ทำให้ชาวจีนรุ่นใหม่เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางเพศมากขึ้น

สำหรับพิธีกรรมในรอบปีของชาวจีน ปัจจุบันนี้ชาวจีนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเคร่งครัดในการปฏิบัติตามพิธีกรรมในรอบปี ซึ่งเป็นการสนับสนุนข้อสังเกตที่ว่า ถ้ามีเพียงสถาบันครอบครัวที่รับภาระในการถ่ายทอดพิธีกรรมในรอบปีไปสู่บุตรหลาน การสืบทอดเทศกาลจีนอาจจะสืบทอดไปได้ ทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระ ทำให้เกิดสภาวะการกลืนกลายทางเทศกาลรวดเร็วขึ้น โดยการกลืนกลายจะเริ่มจากที่ครอบครัวไม่สามารถถ่ายทอดสาระของพิธีกรรมในรอบปีให้แก่สมาชิกของครอบครัวให้ครบถ้วน ทำให้เกิดการกลืนกลายทางรูปแบบของเทศกาลก่อนระหว่างระเบียบปฏิบัติตามเทศกาลกับระเบียบปฏิบัติของสังคมไทย จากนั้นจึงค่อยๆ กลืนกลายในเนื้อหาของสาระของเทศกาล

สำหรับพิธีกรรมในรอบชีวิตของชาวจีน ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะกลืนกลายเข้าหาพิธีกรรมในชนิตเดียวกันของชาวไทย เพราะพิธีกรรมของชาวไทยก็มีการอบรมกล่อมเกลายาวชนให้รับสืบทอดต่อไปโดยผ่านระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งเยาวชนจีนที่ได้รับการศึกษาดังกล่าว ย่อมเรียนรู้และเข้าใจพิธีกรรมของชาวไทยได้ทั่วไป แต่พิธีกรรมของชาวจีนมีการอบรมกล่อมเกลายาวในระดับครอบครัวเท่านั้น ซึ่งเป็นการถ่ายทอดที่ไม่เป็นวิชาการ ความรับรู้และความเข้าใจย่อมไม่สมบูรณ์ ทำให้เยาวชนจีนเริ่มรับพิธีกรรมในรอบชีวิตแบบไทย เข้าไปผสมกลมกลืนกับพิธีกรรมในรอบชีวิตแบบจีน

งานวิจัยเรื่อง บรูณาการของเยาวชนจีนในประเทศไทย ของ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ พ.ศ.2531 โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาอยู่ที่ การค้นหาความคาดหวังเกี่ยวกับบูรณาการทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของเยาวชนจีนในประเทศไทย ว่าจะมีแนวโน้มไปทางใดในอนาคต ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์เยาวชนจีนที่มีอายุระหว่าง 13-25 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน ผลจากการศึกษาพบว่า

1) ความคาดหวังเกี่ยวกับบูรณาการทางวัฒนธรรม มีจุดเริ่มต้นมาจากการเปลี่ยนแปลงหลักความเชื่อทางศาสนาของเยาวชนจีนเป็นสำคัญ โดยเริ่มจากการคลายความเชื่อในลัทธิขงจื้อเต๋า และมหายาน การปฏิบัติตามรูปแบบของศาสนาทั้งสาม จะคงเหลือแต่ที่เป็นหลักๆ แล้วหันไปรับการปฏิบัติตามแบบเถรวาทเข้ามาผสมผสานบางส่วน ซึ่งมีผลทำให้ความคาดหวังทางวัฒนธรรมของเยาวชนจีนมีลักษณะบูรณาการมากยิ่งขึ้นดังนี้

1.1) บูรณาการทางศาสนา เยาวชนจีนยังคงยึดมั่นในหลักความกตัญญูต่อบุพการี จึงยังเชื่อการบูชาบรรพบุรุษตามลัทธิขงจื้อ ในขณะที่เดียวกันก็ไหว้เจ้าตามลัทธิเต๋าและกราบไหว้พระโพธิสัตว์ตามนิกายมหายาน นอกจากนี้เยาวชนจีนยังเคารพพระพุทธรูป ทำบุญตักบาตร อุปสมบท ทอดผ้าป่า และทอดกฐินตามหลักเถรวาทแบบไทย เยาวชนจีนจึงได้มาถึงจุดแห่งการปรองดองทางความเชื่อระหว่างลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า มหายานและเถรวาทจนแยกกันไม่ออก

1.2) บูรณาการทางพิธีกรรม เยาวชนจีนยังมีความเชื่อในพิธีกรรมจีน 3 พิธี คือ แต่งงาน แหยดและกงเต็ก ทั้งสามพิธีนี้ เยาวชนจีนได้ตัดรายละเอียดที่เกี่ยวกับพิธีด้านวิญญาณออกไป แล้วนำพิธีแบบเถรวาทเข้ามาเสริม

1.3) บูรณาการทางเทศกาล ในบรรดาเทศกาลจีนนั้น เยาวชนจีนมีความเห็นด้วยกับเทศกาลตรุษจีน และเซ็งเม้งมากที่สุด เพราะเยาวชนจีนถือว่า ตรุษจีนเป็นเทศกาลปีใหม่ที่ต้องรักษาไว้เช่นเดียวกันกับเทศกาลสงกรานต์ของชาวไทย ส่วนเซ็งเม้งก็ต้องรักษาไว้ เพราะเป็นเทศกาลที่แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

2) ความคาดหวังเกี่ยวกับบูรณาการทางสังคม บูรณาการทางสังคมของเยาวชนจีนในปัจจุบัน เป็นผลพวงของนโยบายจำกัดจำนวนชาวจีนอพยพและโรงเรียนจีนในอดีต กล่าวคือการจำกัดจำนวนชาวจีนอพยพ ทำให้ครอบครัวจีนในไทยเกิดภาวะโดดเดี่ยวทางสังคม ส่วนการจำกัดจำนวนโรงเรียนจีน ทำให้การศึกษาและการใช้ภาษาจีนไม่สามารถสืบทอดต่อไปได้ เยาวชนจีนที่เติบโตมาในสภาวะเช่นนี้ ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องบูรณาการกับสังคมไทยดังนี้

2.1) บูรณาการทางครอบครัว เยาวชนจีนในปัจจุบันไม่เห็นด้วยกับครอบครัวขนาดใหญ่ การถือบุตรชายเป็นหลักของครอบครัว การนับญาติตามแซ่ การเลือกคู่ครองที่มีเชื้อชาติจีนและการนำสะใภ้เข้าบ้านฝ่ายชาย ตามคติจีนเกี่ยวกับครอบครัว ในเรื่องนี้ เยาวชนจีนกลับเห็นว่าครอบครัวขนาดเล็กจะเหมาะสมกับการครองชีพในปัจจุบัน

2.2) บูรณาการทางการศึกษา เยาวชนจีนปัจจุบันมีความเห็นว่า ชายและหญิงควรมีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน และการเรียนหนังสือไทยเป็นสิ่งจำเป็น เพราะสามารถเรียนจนถึงระดับสูงทางวิชาชีพได้ แต่หนังสือจีนในไทยเรียนได้เพียงชั้นประถมศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้เยาวชนจีนยังนิยมเรียนภาษาต่างประเทศ เพื่อสามารถทำงานในระดับสูงได้

2.3) บูรณาการทางภาษา เมื่อเยาวชนจีนผสมกลมกลืนกลายเป็นคนไทย ได้ส่งผลให้เยาวชนจีนเกือบทั้งหมดเขียนหนังสือจีนไม่ได้ มีเพียงครึ่งหนึ่งที่เท่านั้นที่อาจจะฟังภาษาจีนได้บ้าง และมีไม่ถึง 1 ใน 4 ที่สามารถพูดภาษาจีนได้ ในขณะที่เยาวชนจีนทั้งหมดเขียน

ฟังและพูดภาษาไทยได้อย่างดี ภาษาไทยจึงกลายเป็นภาษาการค้าที่เข้ามาทดแทนภาษาจีน ที่นิยมใช้เป็นภาษาการค้าในสมัยชาวจีนรุ่นพ่อแม่

3) ความคาดหวังเกี่ยวกับบูรณาการทางเศรษฐกิจ บูรณาการทางเศรษฐกิจของเยาวชนจีนในปัจจุบัน เป็นผลของนโยบายสงวนอาชีพและรัฐนิยมในอดีต กล่าวคือชาวจีนรุ่นพ่อแม่ได้ประสบกับภาวะที่รัฐบาลได้ส่งเสริมและกระตุ้นให้ชาวไทยเข้าสู่วงการค้าขาย เพื่อแข่งขันกับชาวจีน โดยใช้มาตรการทางกฎหมายต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างกระแสกดดันให้ชาวจีนรุ่นพ่อแม่บูรณาการทางเศรษฐกิจ เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของชาติ กระแสกดดันนี้เป็นกระแสต่อเนื่องมาถึงเยาวชนจีนด้วย โดยเยาวชนจีนมีแนวโน้มที่จะบูรณาการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ของไทย ดังนี้

3.1) บูรณาการทางอาชีพ เยาวชนจีนในปัจจุบันไม่เห็นด้วยกับรูปแบบการค้าอย่างครอบครัวจีน ที่ทำบ้านเป็นร้านค้า นำบุตรภรรยามาเป็นลูกจ้าง มีหัวหน้าครอบครัวเป็นเจ้าแก็ แม้ว่าเยาวชนจีนส่วนใหญ่จะยังคงช่วยพ่อแม่ทำงานค้าขายที่บ้าน เยาวชนจีนก็ยังเห็นว่าการค้าขายควรเป็นรูปแบบสมัยใหม่ ในลักษณะบริษัทห้างร้าน โดยแยกที่อยู่อาศัยกับสถานที่ประกอบการค้า

3.2) บูรณาการทางชนชั้น เยาวชนจีนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวชนชั้นกลางขึ้นไป จึงไม่เห็นด้วยกับการให้ความสำคัญแก่ทรัพย์สินมากกว่าการศึกษา ในลักษณะที่ต้องออกจากโรงเรียนมาเป็นเด็กฝึกงานตั้งแต่เรียนสำเร็จในชั้นมัธยมศึกษา เยาวชนจีนส่วนใหญ่ในปัจจุบันต้องการเรียนสูงๆ จนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นความคาดหวังเช่นเดียวกับครอบครัวชนชั้นกลางของชาวไทย แสดงว่าเยาวชนจีนมีแนวโน้มที่จะบูรณาการเข้ากับชนชั้นกลางของไทยในอนาคต

3.3) บูรณาการทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เยาวชนจีนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการทำการค้าแบบเก่า ที่ภายในห้างร้านมีพี่น้องทำงานร่วมกัน และมีหน้าที่รวมๆ กันไป รวมทั้งต้องจ้างลูกจ้างชาวจีนและร่วมมือกับสมาคมกลุ่มภาษาพูดจีน เยาวชนจีนปัจจุบันกลับเห็นว่า บริษัทห้างร้านควรมีลักษณะทันสมัย ที่มีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างแน่นอน มีลูกจ้างเป็นชาวไทยได้ และเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมธุรกิจเฉพาะสาขา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการบูรณาการเข้าสู่กิจกรรมเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ของไทย

4) ความคาดหวังเกี่ยวกับบูรณาการทางการเมือง ตามนโยบายการเมืองในสมัยชาวจีนรุ่นปู่ย่า ได้ปิดกั้นมิให้ชาวจีนต่างด้าวเข้ามามีอำนาจทางการเมืองได้ทุกทาง โดยการตรากฎหมายเลือกตั้งที่ห้ามชาวต่างด้าวเข้ามายังเกี่ยวกับการเมือง ต่อมาชาวจีนรุ่นพ่อแม่ที่มีสัญชาติไทยและมีสิทธิทางการเมือง แต่สภาพแวดล้อมทางการเมืองไทยในสมัยอำมาตยธิปไตย ไม่เปิดโอกาสให้ชาว

จีนรุ่นพ่อแม่จึงเข้าสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองไทย เพื่อหาเกาะคุ้มครองการดำเนินงานกระทั่งถึง
 เยาวชนจีน ซึ่งเป็นรุ่นที่เติบโตมาในสภาพการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงมีโอกาสบูรณาการเข้าสู่
 ระบบการเมืองไทยได้ดังนี้

4.1) บูรณาการมีส่วนร่วมทางการเมือง เยาวชนจีนที่เติบโตขึ้นมาใน
 สภาพแวดล้อมที่มีการบูรณาการทางวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ย่อมมีความรู้สึกเป็นพล
 เมืองไทย และย่อมมีความคาดหวังที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งการไปใช้สิทธิลงคะแนน
 เสียงเลือกตั้งและการสมัครชิงตำแหน่งทางการเมือง

4.2) บูรณาการในสถานภาพทางการเมือง เยาวชนจีนส่วนใหญ่มีความรู้สึกเป็น
 พลเมืองไทยอย่างเต็มที่ เยาวชนจีนจึงมีแนวโน้มที่จะรับราชการและเป็นสมาชิกของกลุ่ม
 ผลประโยชน์และพรรคการเมืองมากขึ้น เพื่อที่จะแสวงหาโอกาสเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 และราชการในระดับสูงในอนาคต

4.3) บูรณาการในความโน้มเอียงทางการเมือง เยาวชนจีนปัจจุบันสามารถแบ่ง
 ออกเป็น 2 กลุ่มทัศนภาพ กลุ่มแรกมีทัศนภาพที่คับแคบ ที่ต้องการแยกการค้าออกจากการเมือง
 ถือว่างานการเมืองเป็นเรื่องสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า กลุ่มสองมีทัศนภาพกว้าง ที่รู้ว่ากระบวนการเมือง
 แบบประชาธิปไตย เป็นกระบวนการเมืองที่ครอบคลุมสารัตถะในรัฐทั้งหมด อันเกี่ยวกับการจัดสรร
 สิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม โดยเฉพาะเยาวชนจีนที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะมีความโน้มเอียงทางการเมือง
 แบบสร้างสรรค์ จึงมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่า เยาวชนจีนที่กำลังเติบโตขึ้นและมีการศึกษาสูงขึ้นจะมี
 บูรณาการในความโน้มเอียงทางการเมืองแบบสร้างสรรค์มากขึ้น

งานวิจัยเรื่อง อิทธิพลวัฒนธรรมจีนที่มีต่อไทย ของ ยุพิน คล้ายมนต์ พ.ศ.2536
 โดยศึกษาการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมจีนที่มีต่อไทยในด้านภาษา และการปฏิบัติประเพณีและ
 พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์ประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพักอาศัยอยู่ใน 11 เขต
 ต่อไปนี้ คือ เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบ เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตพญาไท เขตยาน
 นาวา เขตห้วยขวาง เขตพระโขนง เขตบางเขนและเขตบางกะปิ ที่มีอายุตั้งแต่ 18-60 ปี ที่มี
 สัญชาติไทยและเชื้อชาติไทย จำนวน 180 คน ผลจากการศึกษาพบว่า

1) คนไทยที่มีบรรพบุรุษสัญชาติจีน เชื้อชาติจีน หรือสัญชาติไทย เชื้อชาติจีน ได้รับ
 อิทธิพลทางด้านภาษา (จากการรู้จักและการใช้คำยืมจากภาษาจีนในภาษาไทย) มากกว่าผู้ที่ไม่
 บรรพบุรุษเป็นจีน

2) คนไทยที่มีบรรพบุรุษสัญชาติจีน เชื้อชาติจีน หรือสัญชาติไทย เชื้อชาติจีน ได้รับอิทธิพลทางด้านความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของจีนมากกว่าผู้ไม่มีบรรพบุรุษเป็นจีน

3) สัญชาติ และเชื้อชาติของบรรพบุรุษ มีอิทธิพลต่อการได้รับวัฒนธรรมทางด้านภาษา ตลอดจนความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของจีน

งานวิจัยเรื่อง สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร : ระบบครอบครัวและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนโบ๊เบ๊ ของ บุญยง ชื่นสุวิมล พ.ศ.2543 โดยศึกษาถึงโครงสร้างครอบครัว วิธีการเลี้ยงดู การถ่ายทอดคุณค่าทางสังคม การควบคุมทางสังคม การติดต่อกับสมาคมและความเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติตามประเพณีในรอบปีของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั่วไป 43 หลังคาเรือนในชุมชนโบ๊เบ๊ และได้เลือกสัมภาษณ์เจาะลึก 7 หลังคาเรือน จาก 43 หลังคาเรือนข้างต้น ผลจากการศึกษาพบว่า

- 1) โครงสร้างครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่วัยรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2
- 2) ครอบครัวมีลักษณะ Patrilineal Descent คือสามียังมีอำนาจแต่ไม่ใช่สูงสุด
- 3) ความคิดในการให้บุตรชายคนโตเป็นผู้สืบทอดกิจการต่อไปนั้นเสื่อมคลายลงไป
- 4) การแบ่งมรดกในครอบครัว ครอบครัวจะให้เท่ากันระหว่างชายและหญิง รวมทั้งการศึกษา ทำให้สถานะของหญิงในครอบครัวไม่ต่างกับชาย
- 5) วัฒนธรรมด้านภาษาเริ่มคลายตัวลงตั้งแต่คนจีนรุ่นที่ 2 และมีแนวโน้มจะหายไปของคนรุ่นที่ 3
- 6) ชุมชนมีลักษณะ Heterogeneity ผู้คนมาจากที่ต่างกันรวมตัวกันเป็นชุมชน
- 7) การติดต่อกับวัฒนธรรมใหญ่คือ ประเทศจีนเริ่มขาดหายไป การติดต่อกับสถาบันตัวแทนของวัฒนธรรมจีน คือสมาคมแซ่ก็เริ่มคลายตัวลงไป
- 8) การปฏิบัติประเพณีจีนในรอบปีของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 ลดน้อยลงและมีแนวโน้มจะหายไปของคนรุ่นที่ 3 ยกเว้นตรุษจีน
- 9) คนไทยเชื้อสายจีนยังคงดำรงความเชื่อในสถาบันศาลเจ้าปึงเถ่ากงอย่างเหนียวแน่น แต่ในขณะเดียวกัน ความเชื่อในเรื่องศาสนาพุทธก็ได้มีอิทธิพลต่อชุมชน จากความร่วมมือระหว่างวัดกับกรรมการศาลเจ้า และการปฏิบัติตามประเพณีไทยของคนไทยเชื้อสายจีน

10) สมาคมบีบีเป็นสถาบันสังคมและเป็นสถาบันเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นตัวแทนของชุมชนในการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของสมาชิกให้แพร่หลายในตลาดต่างประเทศ ด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

จากแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ ข้างต้นนี้ สามารถนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการวิเคราะห์ถึงลักษณะนิสัยของชาวจีน ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชาวจีน ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวจีนที่ยังคงประพฤติปฏิบัติในปัจจุบัน อิทธิพลของวัฒนธรรมจีนต่อสังคมไทย เอกลักษณะของชาวจีนและการผสมกลมกลืนไปกับสังคมไทยของชาวจีน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจชาวจีนให้มากขึ้นก่อนที่จะได้มีการเข้าไปในพื้นที่นี้และเก็บข้อมูลจากครอบครัวชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์ทั้ง 10 ครอบครัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์” นี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา (Ethnography) เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ สำหรับตอบคำถามนำวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา
2. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ ตำรา เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ
2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการนัดหมาย เพื่อเป็นการแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย โดยการขอสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ ของจีน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวจีนในไชน่าทาวน์อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ยังมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครอบครัวชาวจีนเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ และการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมภายในครอบครัว
3. แหล่งข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปคลุกคลีและอยู่อาศัยในย่านไชน่าทาวน์เพื่อสังเกตการดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง ตามแนวชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกและการถ่ายภาพเพื่อนำมาประกอบช่วยให้ได้ข้อมูลที่เข้าใจมากยิ่งขึ้น
4. แหล่งข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามในการสอบถามถึงทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ เป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตรงตามหัวข้อของการทำวิจัย ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องพร้อมที่จะให้การสัมภาษณ์ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับกลุ่มตัวอย่างและสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างนั้น แบ่งได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

ส่วนที่ 1 กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ชำนาญในด้านจีนศึกษาและพื้นที่ไชน่าทาวน์ จำนวน 3 คน คือ คุณประวิทย์ พันธุ์โรจน์ (ผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์) คุณปรีดา ปรีถาวรจิรา (แฟนพันธุ์แท้เยาวราช) อ.สมาน คุรุรักษ์ (อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจีน)

ส่วนที่ 2 กลุ่มครอบครัวชาวจีน 10 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ในเขตไชน่าทาวน์ โดยจะเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากย่านต่างๆ ทั้ง 16 ย่านดังนี้

1) ย่านวานิช1 (ลำเพ็ง)	9) ย่านแปลงนาม
2) ย่านเล่งบัวเอี้ย	10) ย่านเยาวพานิช
3) ย่านราชวงศ์	11) ย่านพาดสาย
4) ย่านคลองถม	12) ย่านโศเดียน
5) ย่านริมถนนเจริญกรุง	13) ย่านจักรวรรดิ
6) ย่านทรงวาด	14) ย่านเชียงกง
7) ย่านเวียงนาครเขษม	15) ย่านตลาดน้อย
8) ย่านเยาวราช	16) ย่านตลาดเก่า

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกครอบครัวชาวจีนนั้น มีดังนี้คือ

1. จะต้องเป็นครอบครัวที่มีที่พักอาศัยอยู่ใน 16 ย่าน ข้างต้น
2. ครอบครัวนั้นจะต้องอาศัยอยู่ในย่านนั้นๆ เป็นเวลา 30 ปีขึ้นไป
3. ในแต่ละครอบครัวจะต้องมีประชากรกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งได้เป็น 3 รุ่น ดังต่อไปนี้คือ
 - 3.1 รุ่นแรก เป็นรุ่นที่มีเชื้อชาติจีน สัญชาติจีน เกิดที่ประเทศจีน
 - 3.2 รุ่นกลาง เป็นรุ่นที่เกิดจากรุ่นแรก มีทั้งพ่อและแม่เป็นชาวจีน รุ่นนี้จะเกิดที่ประเทศไทย
 - 3.3 รุ่นหลัง เป็นรุ่นที่เกิดจากรุ่นกลาง มีเชื้อชาติและสัญชาติไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการเรียบเรียงข้อมูลสำหรับการศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการรวบรวม โดยแบ่งตามประเภทของข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ตำรา เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนและไชน่าทาวน์ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมจากห้องสมุดต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดกลางสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับระยะเวลาในการเก็บรวบรวม ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ใช้ระยะเวลาในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2545 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2545

2. ข้อมูลบุคคล เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 2.1 สัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ (Key Informants) ด้านจีนศึกษา เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวิถีชีวิตด้านปัจจัย 4 ของชาวจีน โดยจะสร้างคำถามในลักษณะปลายเปิด (Open-End Question) ซึ่งคำถามแบ่งออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้คือ เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ภาษาและธรรมเนียมปฏิบัติของชาวจีน
- 2.2 สัมภาษณ์เจาะลึก ครอบครัวชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์ โดยจะสร้างคำถามในลักษณะปลายเปิด (Open-End Question) ซึ่งคำถามแบ่งออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้คือ ประวัติของตระกูล ภาษาและปัจจัย 4 สำหรับการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค การสื่อสารภายในครอบครัว และปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรม นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านจีนศึกษา มาประมวลผลและสร้างแบบสัมภาษณ์เพิ่มเติมต่อไป

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากต้องการข้อมูลที่มีรายละเอียดเจาะลึก ดังนั้น กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ จึงล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเรื่องที่จะศึกษาอย่างแท้จริง สำหรับระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จะใช้ระยะเวลาในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2545 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2546

3. ข้อมูลสังเกตการณ์ ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยใช้การจดบันทึกประเด็นและการถ่ายภาพเหตุการณ์ที่น่าสนใจที่พบเห็นจากการสังเกตการณ์ในแต่ละครั้ง

และจับประเด็นที่ยังเป็นข้อสงสัย เพื่อใช้เป็นคำถามในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป นอกจากนี้ ผู้วิจัย ยังจะได้เข้าไปอาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการทางชาติพันธุ์วิทยา (Ethnography) เพื่อ ศึกษาการดำเนินชีวิตประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น สำหรับระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจาก การสังเกตการณ์ จะใช้ระยะเวลาในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2545 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2546

4. ข้อมูลแบบสอบถาม เป็นการใช้แบบสอบถามในการถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของสมาชิก ในครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติภายใน ครอบครัว โดยจะสร้างคำถามในลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบตามที่ ตรงกับความต้องการและความเป็นจริงของตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ มาตีความและตรวจสอบหาจุดร่วมที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันเพื่อสร้าง ข้อสรุปและใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ได้แก่

- แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการ เทียบเคียงคำตอบจากคำถามนำวิจัยข้อหนึ่งและสอง
- แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ใช้เป็นหลักในการศึกษาถึงการ สื่อสารและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางใน การตอบคำถามนำวิจัยข้อหนึ่งและสอง
- ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการ วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวชาวจีน ซึ่งทฤษฎีนี้จะ เป็นกรอบในการตอบคำถามนำวิจัยข้อสอง
- แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการเทียบเคียง คำตอบจากคำถามนำวิจัยทั้งสองข้อ เกี่ยวกับการสื่อสารของชาวจีนในการสืบทอด วัฒนธรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรม
- แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา ใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ ซึ่งแนวคิดนี้ จะช่วยให้ตอบคำถามนำวิจัยทั้งสองข้อได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลและผลจากการวิจัย โดยการพรรณนาความ (Descriptive) ให้มีเหตุผลต่อเนื่องซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากการบรรยายถึงสถานที่ตั้ง ประวัติของย่านไชน่าทาวน์ ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และย่านต่างๆ ที่สำคัญในไชน่าทาวน์ ตามด้วยการสื่อสารของชาวจีนแต่ละครอบครัวในการสืบทอดวัฒนธรรม ที่สื่อออกมาในรูปแบบของการใช้ ภาษา และการดำรงชีวิตผ่านปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และ ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม นอกจากนี้ จะมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ ต่างๆ เช่น ตารางสรุป แผนภูมิ แผนภาพ รูปภาพ แผนที่ ฯลฯ เพื่อประกอบการเขียนวิจัยให้มีความ ชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับ ที่ตั้งของย่านไชน่าทาวน์ ประวัติของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในไชน่าทาวน์ จำนวน 10 ครอบครัว และนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ โดยการนำเสนอข้อมูลจะแบ่งเป็น 2 ส่วน โดย

ส่วนที่ 1 นำเสนอเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของย่านไชน่าทาวน์ โดยสามารถแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- 1.1 ที่ตั้งของไชน่าทาวน์
- 1.2 ประวัติไชน่าทาวน์
- 1.3 จำนวนประชากร
- 1.4 ลักษณะความเป็นย่านต่างๆ ในไชน่าทาวน์

ส่วนที่ 2 นำเสนอความเป็นมาและวิถีชีวิตของครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์ โดยสามารถแบ่งแยกย่อยได้อีก 4 ส่วน ดังนี้

- 2.1 ประวัติตระกูล โดยจะเล่าถึงเรื่องราวของบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีนจนกระทั่งมีลูกหลานสืบสกุลต่อมา
- 2.2 ลักษณะในการแสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน
- 2.3 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่นในด้านภาษาและปัจจัย 4
- 2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของย่านไชน่าทาวน์

1. ที่ตั้งของไชน่าทาวน์

“ไชน่าทาวน์” เป็นคำที่ใช้เรียกย่านชุมชนที่มีชาวจีนรวมตัวกันอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวจีนที่ช่วยประกอบสร้างให้ชุมชนนั้นๆ กลายเป็นไชน่าทาวน์ ซึ่งไชน่าทาวน์ในกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมถึงเขตสัมพันธวงศ์ทั้งเขตและเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เฉพาะบริเวณถนนเจริญกรุง ช่วงที่ขนานกับถนนเยาวราช ประมาณ 600 เมตร (ประวิทย์ พันธุวิโรจน์, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2546)

สำหรับสาเหตุที่ไชน่าทาวน์ในกรุงเทพมหานครไม่นับเพียงแค่เขตสัมพันธวงศ์ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียก แต่ยังรวมเอาบางส่วนของเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายมาด้วย ก็เนื่องจากว่า ไชน่าทาวน์หมายรวมถึงความเป็นอยู่ของชาวจีนทั้งหมด ซึ่งไม่สามารถแบ่งตามเขตปกครองได้ จำเป็นต้องใช้วัฒนธรรมเป็นตัวแบ่ง ซึ่งเขตปกครองได้ไปผ่านวัฒนธรรม ดังนั้น ไชน่าทาวน์ในกรุงเทพมหานคร จึงไม่ใช่เพียงแค่ถนนเยาวราชเพียงเส้นเดียว หรือเขตสัมพันธวงศ์ เพียงเขตเดียว แต่หมายถึง ชุมชนที่แวดล้อมด้วยชาวจีนและยังคงประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอยู่อย่างเหนียวแน่น

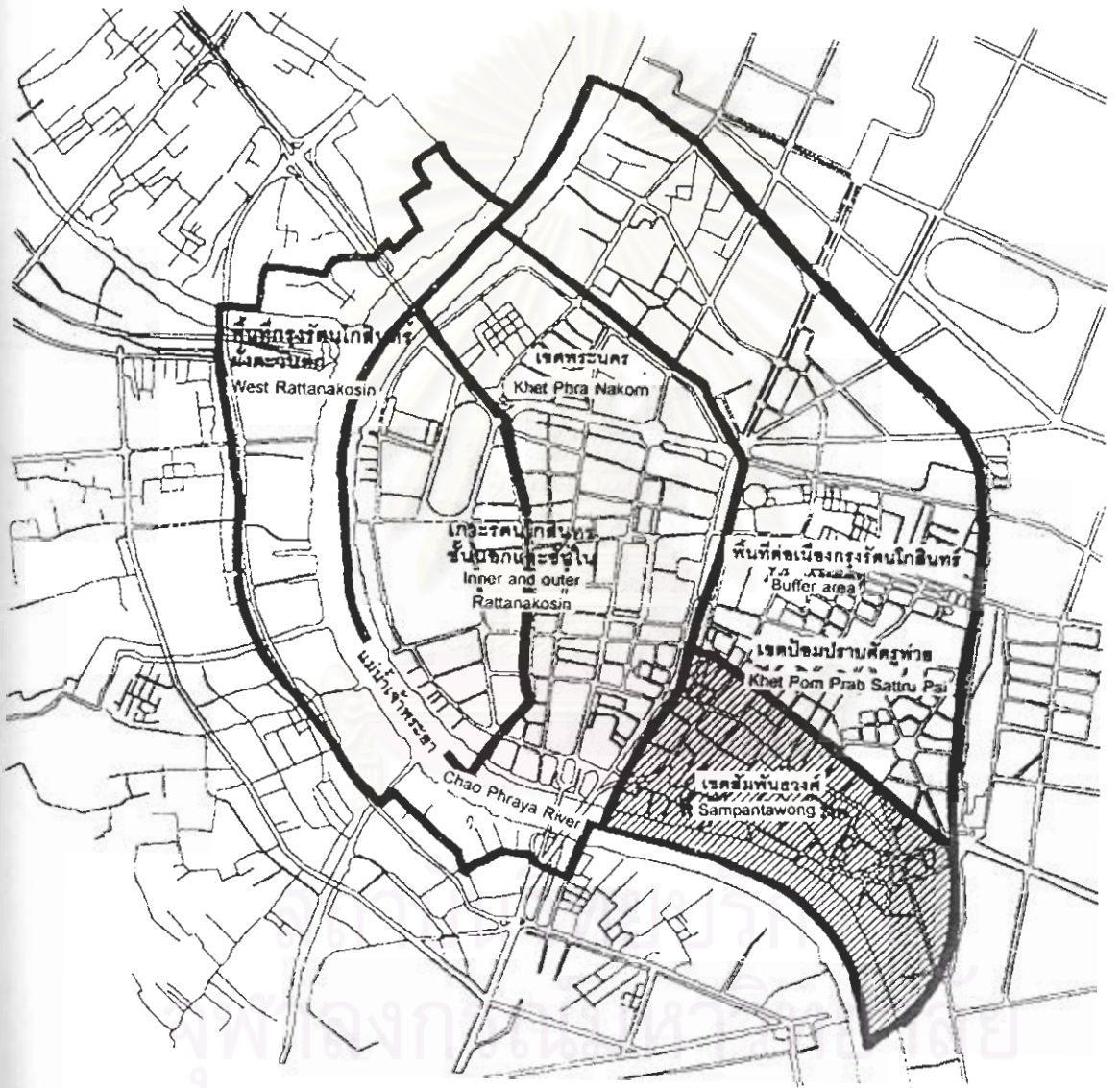
ชุมชนไชน่าทาวน์ในกรุงเทพมหานครนั้น มีพื้นที่รวมประมาณ 1.42 ตารางกิโลเมตร หรือเพียงร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กที่สุดในกรุงเทพมหานคร เมื่อเปรียบเทียบกับความเจริญก้าวหน้า และการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ถือได้ว่า ชุมชนไชน่าทาวน์เป็นชุมชนที่เล็กเพียงแต่พื้นที่ แต่กลับมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมโดดเด่นเป็นอย่างมาก โดยชุมชนไชน่าทาวน์ในกรุงเทพมหานครได้ถูกกำหนดเขตไว้ดังนี้ คือ

ทิศเหนือ จรดเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยมีถนนเจริญกรุงและถนนพระราม 4 เป็นเส้นแบ่งแนวเขต ตั้งแต่สะพานดำรงสถิตย์ (สะพานเหล็ก) ไปจนถึงสะพานเจริญสวัสดิ์

ทิศใต้ จรดแม่น้ำเจ้าพระยา จากเชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า จนบรรจบกับคลองผดุงกรุงเกษมที่โรงบำบัดน้ำเสียสี่พระยา เป็นเส้นแบ่งแนวเขต

ทิศตะวันออก จรดเขตบางรัก โดยมีคลองผดุงกรุงเกษม ตั้งแต่เชิงสะพานเจริญสวัสดิ์ จนบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยา ที่โรงบำบัดน้ำเสียสี่พระยาเป็นเส้นแบ่งแนวเขต

ทิศตะวันตก จรดเขตพระนคร โดยมีคลองโอ่งอ่าง ตั้งแต่สะพานเจริญสวัสดิ์ จนถึงสะพานโกลสถานนท์ที่เชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า เป็นเส้นแบ่งแนวเขต

แผนที่ 1 แสดงที่ตั้งของย่านไชน่าทาวน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ทางเท้า 2 ฟากถนน (foot paths)
- ถนนคนเดิน (pedestrian-priority)
- ตรอก (pedestrian way)

แผนที่ 2 แสดงถนนต่างๆ ในย่านไชน่าทาวน์

2. ประวัติไชน่าทาวน์

แรกเริ่มเดิมทีที่ชาวจีนได้อพยพมาจากประเทศจีนเข้ามาในประเทศไทย ชาวจีนอพยพพวกนี้มักจะตั้งหลักแหล่ง ตั้งถิ่นฐาน ณ ริมแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณท่าเตียน ซึ่งชาวจีนเหล่านี้ได้เกาะกลุ่มเป็นชุมชนชาวจีนที่อาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดฯ ให้สร้างพระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นบนฝั่งพระนครตรงบริเวณที่ชุมชนชาวจีนอาศัยอยู่ ดังนั้น รัชกาลที่ 1 จึงได้ทรงพระราชทานที่ดินให้ชาวจีนกลุ่มนี้ไปตั้งชุมชนอยู่นอกกำแพงพระนครทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงคลองวัดสามเพ็ง ดังความตอนหนึ่งของพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ปรากฏว่า

ทรงพระราชดำริดังนี้ จึงดำรัสสั่งให้พระยารัตนมาธิภรณ์กับพระยาวิจิตรนาวิ เป็นแม่กองคุมช่างและไพร่ไปวัดกะที่สร้างพระนครใหม่ข้างฝั่งตะวันออก ได้ตั้งพิธียกเสาหลักเมือง ณ วันอาทิตย์ เดือนหกขึ้นสิบค่ำ ฤกษ์เวลาย่ำรุ่งแล้ว ๕๔ นาที พระราชวังใหม่ให้ตั้งในที่ซึ่งพระยาราชเสขฐี และพวกจีนอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่แต่ก่อน โปรดให้พระยาราชเสขฐีและพวกจีนย้ายไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่สวน ตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงคลองวัดสามเพ็ง

หลังจากที่ชาวจีนได้เข้าไปอยู่บริเวณคลองสามเพ็งแล้ว จึงมีการสร้างถนนขึ้น เรียกว่า ถนนสามเพ็งหรือลำเพ็ง (สันนิษฐานว่า สามเพ็งได้เพี้ยนมาเป็นลำเพ็ง เนื่องจากคนจีนในแถบนี้อาจจะเคยชินกับการออกเสียงสั้นๆ ดังนั้น สามเพ็ง จึงกลายมาเป็นลำเพ็ง) โดยบริเวณนี้ก็ได้กลายเป็นสถานที่รวมตัวที่ใหม่ของชาวจีนซึ่งชาวจีนได้อาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น จนเวลาล่วงเลยมาถึงสมัยรัชกาลที่ 4 ชุมชนชาวจีนบริเวณสามเพ็งก็คับแคบลงไปเพราะอย่างที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า คนจีนเมื่อไปอยู่ที่ใดก็มักจะทำการค้า ทำธุรกิจที่นั่น ประกอบกับบริเวณนั้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เรือสินค้าสามารถเทียบท่ารับส่งสินค้าได้สะดวก เรียกได้ว่าเป็นย่านเศรษฐกิจ ย่านการค้าที่สำคัญของไทยนับตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นมา

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการอยู่อาศัยกันอย่างแออัด ปัญหาอัคคีภัยก็เกิดขึ้นได้ง่าย ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดไฟไหม้ที่ลำเพ็งถึง 3 ครั้ง เมื่อเกิดไฟไหม้แต่ละครั้ง รัชกาลที่ 5 ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนผ่านที่ไฟไหม้ ซึ่งถนนเยาวราชก็ได้เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นด้วยเช่นเดียวกัน (ประมาณ ปีพ.ศ.2434) เพื่อเป็นการแก้ปัญหาอัคคีภัย และเป็นการขยายพื้นที่ค้าขายของคนจีนจากลำเพ็งให้มาอยู่ที่ถนนเยาวราชเพิ่มขึ้น โดยพระองค์ได้โปรดฯ ให้สร้างถนนเยาวราช จากสี่แยก

ราชวงศ์ไปจรตถนนเจริญกรุง บริเวณใกล้ชุมชนตลาดน้อย และด้วยพระเมตตาของพระองค์ท่าน ที่ทรงทราบว่าแนวถนนมีบ้านเรือนของประชาชนปลูกอยู่อย่างหนาแน่น จึงทรงโปรดให้สร้างถนนตัดเลี้ยวหลบเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชุมชน ด้วยเหตุนี้ ถนนเยาวราชจึงโค้งไปมาดังปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งถนนเยาวราชสายนี้เอง เป็นถนนที่สร้างตำนานให้กับประเทศไทยหลายๆ อย่าง เช่น เป็นถนนสายแรกที่มีตึกสูงที่สุดในประเทศไทย นั่นก็คือ ตึกไชน่าทาวน์ ซึ่งมีความสูงรวม 7 ชั้น นอกจากนี้ ยังมีห้างสรรพสินค้า โรงแรม ร้านอาหาร ร้านเพชร และเคยเป็นถนนที่มีธนาคารตั้งอยู่หนาแน่นที่สุด ปัจจุบันถนนเยาวราชเป็นย่านการค้าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศ มีร้านค้าทองถึง 132 ร้าน และมีสมาคมผู้ค้าทอง ซึ่งเป็นผู้กำหนดมาตรฐานเปอร์เซ็นต์ทองคำ คุณภาพทอง และราคาทองในประเทศด้วย

นอกจากถนนเยาวราชแล้วยังมีถนนราชวงศ์ ถนนอนุวงศ์และถนนทรงวาด ที่ได้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ด้วยเช่นเดียวกัน (โดยถนนทรงวาดได้ชื่อมาจากเมื่อครั้งที่รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จมาทอดพระเนตรบ้านเมืองหลังไฟไหม้ แล้วพระองค์ทรงวาดบริเวณที่ไฟไหม้บนแผนที่) กล่าวได้ว่าย่านนี้เป็น ย่านที่มีความเจริญสูงสุดด้านการค้ามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยสังเกตได้จากในสมัยนั้นจะมีทางรถรางพาดยาวตลอดทั้งถนนเยาวราช และถนนเจริญกรุง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางธุรกิจของย่านนี้ในยุคนั้น

3. จำนวนประชากร

จำนวนประชากรทั้งหมดของย่านไชน่าทาวน์ มี 38,984 คน เป็นชาย 19,928 คนและหญิง 19,056 คน โดยมีทั้งหมด 14,039 หลังคาเรือน ความหนาแน่นเท่ากับ 27,531 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (สถิติ กทม.ปี 2541) ซึ่งข้อมูลพื้นฐานของย่านไชน่าทาวน์สามารถแสดงได้ตามตารางต่อไป

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของย่านไชน่าทาวน์ในปี พ.ศ.2540 (ที่มา : สนง.เขตสัมพันธวงศ์)

ดัชนี	จำนวน
พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	1.42
ประชากร ปี 2541 (คน)	38,984
ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)	27,531
สัดส่วนประชากรอาวุโส (ร้อยละ)	6.87
จำนวนคนเกิด (คน)	4
จำนวนคนตาย (คน)	216
จำนวนย้ายเข้า (คน)	1,151
จำนวนย้ายออก (คน)	2,372
จำนวนหลังคาเรือน (หลัง)	14,039
จำนวนศูนย์บริการสาธารณสุข (แห่ง)	1
ร้านขายยาทุกประเภท (ร้าน)	125
ร้านขายทอง (ร้าน)	132
ธนาคาร (แห่ง)	45
จำนวนจุดหาบเร่ (รวมทุกจุด)	25
จำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอย (คน)	664
ศาลเจ้า (แห่ง)	22

4. ลักษณะความเป็นย่านต่างๆ ในไชน่าทาวน์

ในไชน่าทาวน์นี้ มีเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่ง คือ พื้นที่ในไชน่าทาวน์ ยังสามารถแบ่งแยกย่อยเป็นย่านต่างๆ ได้อีก 16 ย่าน ดังนี้

1. ย่านวานิช 1 (ลำเพ็ง) อยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของไชน่าทาวน์ สามารถแบ่งถนนสายนี้เป็นช่วงๆ ได้ดังนี้ คือ

ช่วงที่ 1 จากสะพานหันถึงหัวเม็ด (ถนนจักรวรรดิ) ชาวบ้านมักจะเรียกว่าสะพานหันมากกว่า เนื่องจากในสมัยโบราณนั้น สะพานหันเป็นสะพานที่มีหมุดหมุนหรือหันให้เรือผ่านได้ ปัจจุบันนี้ ได้เปลี่ยนมาเป็นสะพานที่มีร้านค้า 2 ข้างทางบนสะพาน สินค้าที่ขายในย่านนี้ โดยมากจะเป็นผ้าฝ้าย ผ้าลูกไม้ ผ้าญี่ปุ่น ไหมพรม เครื่องแก้ว ตะเกียง นาฬิกา ของชำร่วย ทองรูปพรรณ และเพชรพลอย

ช่วงที่ 2 จากถนนจักรวรรดิถึงถนนราชวงศ์ ช่วงนี้เองที่มักจะเรียกติดปากกันว่า ลำเพ็ง (สามเพ็ง) กิจกรรมการค้า และสินค้าในย่านนี้ ได้แก่ ผลไม้ทั้งสดทั้งแห้ง ร้านขายยาจีน ยาไทย ร้านค้าเครื่องหนัง กระเป๋า รองเท้า ของชำร่วยและผ้า

ช่วงที่ 3 จากถนนราชวงศ์ ถึงห้างทองตั้งโต๊ะกังถึงถนนอิสราณูภาพ ช่วงนี้จะเป็นช่วงขายส่งของที่ระลึกหรือของชำร่วย (กิฟท์ช็อป) อุปกรณ์เครื่องเขียน สินค้าเด็ก และสินค้าวัยรุ่น

ช่วงที่ 4 จากถนนอิสราณูภาพ ไปจรดถนนทรงสวัสดิ์ เป็นย่านขายส่งสินค้าอุตสาหกรรมและกิ่งอุตสาหกรรมหลากหลายชนิด และมักจะขายสินค้าเพียงชนิดเดียวทั้งร้าน เช่น ร่ม รองเท้า กระเป๋าถือ หมวก เชือกไนลอน โบว์ ฯลฯ

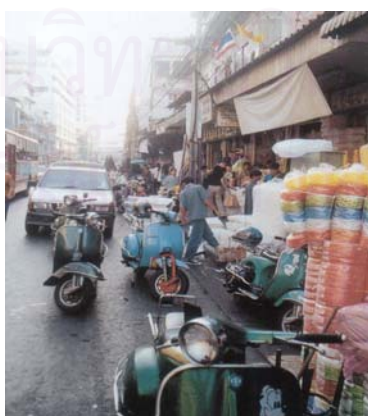
ภาพที่ 1 ย่านวานิช 1 (ลำเพ็ง)

2. ย่านเล่งบ้วยเคี้ย (ตลาดใหม่) อยู่ในซอยอิสราณภาพซึ่งเป็นซอยเล็กๆ ที่เชื่อมต่อกถนนเจริญกรุงกับเยาวราช สาเหตุที่เรียกย่านนี้ว่าเล่งบ้วยเคี้ย เนื่องจากบริเวณนี้มีศาลเจ้าเล่งบ้วยเคี้ยที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวจีนอยู่ ย่านนี้เป็นที่ตั้งของย่านการค้าอาหารสดและอาหารแห้ง กล่าวได้ว่าอาหารสดจากย่านนี้เป็นอาหารสดที่ผ่านการเลือกสรรมาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีร้านขายอาหารแห้งหลากหลายชนิดจากประเทศจีน เช่น เห็ดหอม เป้าฮื้อ ปลิงทะเล หน่อไม้จีน หนูลาม สมุนไพรจีน ฯลฯ

ภาพที่ 2 ย่านตลาดเล่งบ้วยเคี้ย

3. ย่านราชวงศ์ ในอดีตเป็นถนนสายการเงินที่สำคัญ ธนาคารและสถาบันการเงินหลายแห่ง ถือกำเนิดบนถนนสายนี้ ในยุคที่ถนนสายนี้เฟื่องฟู จะเป็นที่ตั้งของร้านอาหาร ร้านทอง โรงจิว และร้านขายของแปลกจากต่างประเทศ ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นสินค้าที่ขึ้นมาจากท่าเรือราชวงศ์ ปัจจุบันนี้ถนนราชเป็นที่ตั้งของธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง สำหรับสินค้าประเภทถุงพลาสติก วัสดุที่หีบห่อและบรรจุภัณฑ์ต่างๆ

ภาพที่ 3 ย่านราชวงศ์

4. ย่านคลองถม สาเหตุที่ได้ชื่อว่าคลองถมเนื่องจากในสมัยก่อน บริเวณนี้เป็นคลอง และเมื่อคลองได้หมดบทบาทในการสัญจรไป จึงได้มีการถมคลองเพื่อสร้างถนน หลังจากนั้น ถนนเส้นนี้จึงมีผู้เรียกขานกันว่า คลองถม ย่านนี้เป็นย่านที่จำหน่ายสินค้าและเครื่องมือเครื่องใช้ไฮเทค เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง เครื่องเล่นเกม เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องคิดเลข นาฬิกา เป็นต้น จึงมีทั้งของจริงและของเลียนแบบ

ภาพที่ 4 ย่านคลองถม

5. ย่านริมถนนเจริญกรุง ถนนเจริญกรุงทั้ง 2 ฝั่ง จะมีร้านค้าที่คล้ายคลึงกัน จากแยก เอส.เอ.บี. จนถึงแยกราชวงศ์จะเป็นร้านค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า จนถึงแยกวัดตึกบริเวณถนนมังกร จะมีร้านค้าของเด็กเล่นขาย จากถนนมังกรจนถึงถนนแปลงนาม จะเป็นที่ตั้งของร้านค้าเครื่องใช้ในพิธีแต่งงาน ตามประเพณีจีน ตั้งแต่ หมอน ที่นอน ชุดเจ้าสาวแบบจีน เครื่องไหว้ ตัวอักษรจีนซังหี้ (สุขสันต์คู่บ่าวสาว) ตู้เซฟ หรือแม้แต่กระโถน นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับจ้างเขียนคำอวยพรอักษรจีน (ตุ้ยเลี้ยง) อยู่มากมาย บริเวณย่านนี้เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญๆ มากมาย เช่น วัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) วัดคณิกาผล มูลนิธิหัวเฉียวปอเต็กเซี่ยงตึ้ง (มูลนิธิปอเต็กตึ้ง)

ภาพที่ 5 ย่านถนนเจริญกรุง

6. ย่านทรงวาด ในอดีตย่านทรงวาดเป็นจุดขนถ่ายสินค้าจากทางเรือตลอดแนว มีคลังสินค้าที่เก่าแก่ตั้งอยู่ตลอดริมแม่น้ำ แม่น้ำเจ้าพระยาช่วงทรงวาดจะมีเรือจอดคับคั่งและขนถ่ายสินค้ากันชุลมุนทั้งวันทั้งคืน ผลิตผลทางการเกษตร รวมทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค จะถูกรวบรวมและส่งต่อไปจนถึงหัวเมืองชายทะเลตลอดรอบอ่าวไทย จนถึงปัจจุบัน การคมนาคมทางบก ได้รับความนิยมนมากขึ้น ย่านทรงวาดจึงได้ค่อยๆ ลดความสำคัญลงไป

ภาพที่ 6 ย่านทรงวาด

7. ย่านเวียงนครเขมร ในอดีต เวียงนครเขมรเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นที่ชุมนุมร้านขายหนังสือชั้นนำเกือบ 10 ร้าน เช่น เขมรบรรณกิจ เสริมวิทย์บรรณาคาร พิศยาคาร ฯลฯ นอกจากนี้ เวียงนครเขมรยังเป็นจุดกำเนิดของธุรกิจค้าวัตถุโบราณของกรุงเทพฯ และเป็นศูนย์รวมร้านค้าเครื่องดนตรีชั้นนำจากต่างประเทศ ปัจจุบันนี้ ย่านนี้ยังคงมีร้านหนังสือ ร้านเครื่องดนตรี และร้านขายของโบราณอยู่บ้าง แต่รูปลักษณะใหม่ของย่านนี้ในวันนี้ ก็คือ ศูนย์รวมของผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ไม้ เครื่องชงมะพร้าว เครื่องคั้นกะทิ รถเข็น กะทะทองเหลือง ฯลฯ

ภาพที่ 7 ย่านเวียงนครเขมร

8. ย่านเยาวราช ถนนเยาวราชถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของไชน่าทาวน์ในประเทศไทย เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าถนนสายทองคำ เนื่องจากมีร้านทองอยู่เป็นจำนวนมาก จุดเด่นของย่านนี้ คือจะมีอาคารสูงมากกว่าย่านอื่นๆ ในไชน่าทาวน์ และมีป้ายโฆษณาเป็นจำนวนมาก ในเวลากลางคืน บริเวณทางเท้าจะเปลี่ยนเป็นที่ตั้งของร้านอาหาร ซึ่งมีมากมายหลายชนิด และเป็นที่ยอดนิยม นอกจากร้านทองแล้ว ถนนเยาวราชยังมีร้านหมูแผ่น หมูหยอง ที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นของฝากที่ชาวต่างชาติต่างแดนที่มาเยือนเมืองไทยมักจะนิยมซื้อกัน

ภาพที่ 8 ย่านเยาวราช

9. ย่านแปลงนาม ย่านนี้เป็นจุดถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนเจริญกรุงกับถนนเยาวราช ในย่านนี้จะมีสินค้าและบริการ เช่น ร้านขายและรับซ่อมตะเกียงลาน และเตาน้ำมันก๊าด มีตลาดสดจำหน่ายอาหารสด อาหารแห้ง และผลไม้จากประเทศจีน

ภาพที่ 9 ย่านแปลงนาม

10. ย่านเยาวพานิช เป็นย่านที่เชื่อมระหว่างถนนวานิช 1 และถนนทรงวาด ย่านนี้เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าแม่พระคู่ ศาลเจ้าเซี่ยอึ้งกง และลิฟต์เก่าโรงแรมคาเธ่ย์ ซึ่งเป็นลิฟต์แบบโบราณที่เป็นสัญลักษณ์ของย่านนี้ได้ดีทีเดียว

11. ย่านพาดสาย อยู่ใกล้กับวัดสัมพันธวงศ จุดเด่นของย่านนี้คือเป็นย่านที่มีประวัติการตั้งโรงพิมพ์ที่สืบทอดมายาวนาน ได้แก่ ประชาช่าง ประชาชื่น ปัจจุบันมีโรงพิมพ์เหลืออยู่จำนวนน้อยแล้ว ปัจจุบันสิ่งที่เป็นจุดเด่นของย่านนี้ คือร้านกาแฟเก่าแก่ 2 ร้าน ที่ถือเป็นสถานภาพแบบจีนชานแทนที่เป็นแหล่งชุมนุมคนจีนอีกแหล่งหนึ่งทีเดียว

ภาพที่ 10 ย่านพาดสาย

12. ย่านไฉเตียน อยู่ตรงบริเวณใกล้เคียงกับวงเวียนไฉเตียน ย่านนี้เป็นย่านค้าเครื่องเหล็ก เครื่องจักร อุปกรณ์อะไหล่ อุปกรณ์ประปา และเครื่องมือต่างๆ จุดเด่นของย่านนี้อยู่ที่วัดไตรมิตรวิทยาราม ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปทองคำที่ใหญ่ที่สุดในโลก นอกจากนี้ บริเวณนี้ยังเป็นที่ตั้งของซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา ซึ่งถือเป็นประตูสู่ไชน่าทาวน์ในประเทศไทย

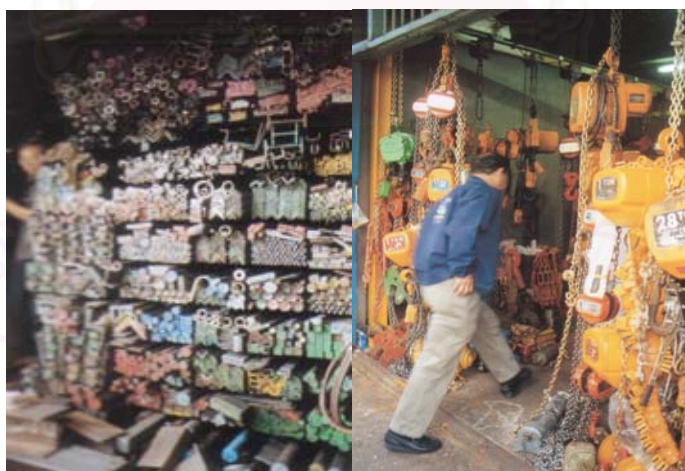
ภาพที่ 11 ย่านไฉเตียน

13. ย่านจักรวรรดิ อยู่ตรงช่วงบริเวณถนนจักรวรรดิ จุดเด่นของช่วงนี้อยู่ที่มีร้านขายยาสมุนไพรไทยหลายร้าน ซึ่งขายทั้งปลีกและส่ง นอกจากนี้ยังมีโรงเกลือซึ่งเป็นโรงเกลือเพียงแห่งเดียวในบริเวณนี้ ซึ่งมีขายเฉพาะเกลือทะเลเท่านั้น และดำเนินกิจการมากกว่า 80 ปีแล้ว

ภาพที่ 12 ย่านจักรวรรดิ

14. ย่านเซียงกง คำว่า “เซียงกง” ได้มาจากชื่อของศาลเจ้าที่อยู่ในย่านนี้ และมีผู้ให้ความนับถือศรัทธามากมาย จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของย่านนี้ และเป็นชื่อแหล่งจำหน่ายอะไหล่และเครื่องเหล็กมือสอง ซึ่งถูกยืมชื่อไปใช้ทั่วประเทศ ธุรกิจหลักเพื่อจำหน่ายเครื่องยนต์เก่าเริ่มต้นที่นี่ นอกจากสินค้ามือสองแล้ว ตลาดค้าเหล็กแผ่น เหล็กเส้น เหล็กหล่อ ก็ถือกำเนิดในประเทศไทยที่บริเวณนี้เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีธุรกิจท่อน้ำ วาล์วน้ำ และอุปกรณ์ต่อเนื่องกับงานโลหะ จำหน่ายตลอดย่าน

ภาพที่ 13 ย่านเซียงกง

15. ย่านตลาดน้อย เดิมชาวจีนเรียกว่า ตลาดเกี้ยว เป็นตลาดที่มีสินค้าจากประเทศไทยและของสดที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งค้าขายอาหารที่มีชื่อเสียงมากที่สุด สถานที่น่าสนใจในย่านนี้ คือ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาตลาดน้อย ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์แห่งแรกของคนไทย ที่มีชื่อเดิมว่า แบงก์สยามกัมมาจล ที่เปิดให้บริการเมื่อ 100 ปีก่อน มาจนถึงปัจจุบันนี้

ภาพที่ 14 ย่านตลาดน้อย

16. ย่านตลาดเก่า อยู่บนตรอกอิสรานุภาพ ซึ่งเป็นตรอกที่เชื่อมต่อกันยาวราชกับถนนวานิช 1 สาเหตุที่ได้ชื่อว่าตลาดเก่า เพราะเป็นตลาดแห่งแรกที่เกิดขึ้นในเยาวราช นับจนถึงปัจจุบันตลาดเก่ามีอายุนับร้อยปีแล้วทีเดียว ซึ่งที่ตลาดเก่านี้ได้ขายอาหารสดที่มีคุณภาพทั้งขายปลีกและส่ง มีอาหารให้เลือกหลากหลาย ภัตตาคารที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ ต้องมาจับจ่ายซื้ออาหารสดที่นี่

ภาพที่ 15 ย่านตลาดเก่า

ย่านทั้ง 16 ย่านในไชน่าทาวน์นี้แต่ละย่านล้วนแล้วแต่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนไว้ได้เป็นอย่างดี ทำให้ไชน่าทาวน์ในประเทศไทยเป็นย่านชาวจีนที่โดดเด่นได้รับการกล่าวขานไปทั่วโลกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งให้กับประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ความเป็นมาและวิถีชีวิตของครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์

ครอบครัวที่ 1 ครอบครัวชาวจีนแคะย่านถนนเจริญกรุง (ครอบครัวของนางเอ็ง แซ่เล่า)

1. ประวัติตระกูล

นางเอ็ง แซ่เล่า เป็นชาวจีนแคะ ที่เมืองเหมยเสี้ยน โดยเกิดในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจนมาก แม่ของอาไผ่ (เป็นภาษาจีนแคะแปลว่า ย่า หรือ ยาย ต่อไปนี้จะใช้เรียกนางเอ็ง แซ่เล่าว่า อาไผ่) ไม่มีเงินที่จะเลี้ยงอาไผ่ จึงยกอาไผ่ให้คู่สามี ภรรยาคนหนึ่งให้ช่วยเลี้ยงดูแทนตลอดไป โดยพ่อเลี้ยงของอาไผ่เป็นชาวจีนแคะ ส่วนแม่เลี้ยงนั้นเป็นชาวจีนกวางตุ้ง ฐานะทางการเงินของครอบครัวพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงค่อนข้างดี ทำให้อาไผ่ไม่ต้องทำงานหนักมากนัก อาไผ่เป็นคนชอบเรียนหนังสือ แต่ตามธรรมเนียมจีนโบราณ ชาวจีนจะไม่นิยมให้ลูกหลานที่เป็นผู้หญิงเรียนหนังสือ อาไผ่จึงต้องเรียนจากพ่อเลี้ยงเท่านั้น ไม่ได้ไปเข้าเรียนในโรงเรียนแต่อย่างใด ซึ่งพ่อเลี้ยงของอาไผ่ก็เต็มใจสอนให้ แต่แม่เลี้ยงจะไม่ค่อยพอใจ เพราะกลัวว่าถ้าวันหนึ่งอาไผ่มีความรู้มาก เรียนสูงแล้วก็จะไม่ยอมชงทำงานแล้วจะหนีจากพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงไป แม่เลี้ยงจึงมักจะขูให้อาไผ่ต้องไปทำงานหาบน้ำมาใส่ไว้ในตุ่มให้เต็มก่อนจึงจะให้เรียนหนังสือได้

พออาไผ่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงกลัวว่าอาไผ่จะหนีไป เลยไปซื้อเด็กวัยรุ่นชายอายุรุ่นราวคราวเดียวกับอาไผ่อีกหนึ่งคน ด้วยวัตถุประสงค์จะเลี้ยงมาเป็นลูกเขยให้แต่งงานกับอาไผ่ แต่อาไผ่ไม่ชอบและไม่สนใจ พอถึงช่วงเมืองจีนมีสงครามและบ้านเมืองเกิดภาวะแร้นแค้น อาไผ่พร้อมกับครอบครัวจึงเดินทางมาประเทศไทย โดยอาศัยอยู่ที่สะพานเหลือง เปิดร้านขายของชำ ณ เวลานั้นเองที่อาไผ่ได้พบกับอาทุง (ภาษาจีนแคะ แปลว่า ปู่หรือตา) และในที่สุดก็แต่งงานกัน ในเวลานั้นอาไผ่มีอายุ 19 ปี พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงของอาไผ่เสียใจมากที่อาไผ่ไม่ยอมแต่งงานกับคนที่พวกเขาเลือกให้ หลังจากนั้นไม่นานเมื่อสงครามสงบ พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง และคนที่พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงหามาให้อาไผ่ก็กลับเมืองจีนไป โดยนานๆ จึงจะติดต่อกับอาไผ่ครั้งหนึ่ง

อาไผ่หลังจากแต่งงานก็มาอยู่กับอาทุงแถวโรงหนังเฉลิมกรุง โดยอาทุงมีอาชีพเป็นช่างเงิน และมีอาไผ่ช่วยเป็นลูกมือ อยู่ที่นี่ได้ไม่กี่ปีก็ย้ายมาอยู่ที่อยู่ในปัจจุบัน คือ บริเวณถนนเจริญกรุง (หลังห้างแผ่นเสียงคาสเซ็ท) ซึ่งนับจนถึงปัจจุบันนี้ก็อาศัยอยู่ที่บ้านนี้มาเป็นเวลา 51 ปีแล้ว อาทุงได้เสียชีวิตไปเมื่อตอนที่อาไผ่อายุ 58 ปี (ปัจจุบันนี้อาไผ่ก็เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจวายเฉียบพลันเช่นกัน เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2545 ในขณะที่ผู้วิจัยเพิ่งจะเริ่มสัมภาษณ์ได้ไม่นาน รวมอายุ 87 ปี)

อาโม่มีลูกทั้งหมด 7 คน เป็นชาย 4 คน และหญิง 3 คน ดังนี้

1. สุภาณี อัครเลิศ อายุ 66 ปี อาชีพแม่บ้าน สามีเป็นชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ชื่อนายจินไข่ แซ่เบ๊ ตอนหลังเปลี่ยนสัญชาติมาใช้นามสกุลอัครเลิศแต่ยังคงใช้ชื่อจีนอยู่ มีลูกชาย 1 คน คือ ประเสริฐ อายุ 36 ปี และลูกสาว 2 คน คือ วรรณุช (เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุรถคว่ำเมื่อ พ.ศ.2540) และ วรรณท์ อายุ 30 ปี
2. แก้ว เต๋นประยูรวงศ์ อายุ 63 ปี อาชีพ ขายทองที่ร้านฮั่วเซ่งเฮง เยาววราช ภรรยา อรอุมา มีอาชีพรับจ้างชุบทองที่บ้าน มีลูกสาว 1 คน คือ อรณี อายุ 24 ปี ปัจจุบันเรียนภาษาจีนกลางอยู่ที่ เมืองปักกิ่ง ประเทศจีน และลูกชาย 1 คน คือ พีระ อายุ 23 ปี
3. รัชณี เต๋นประยูรวงศ์ อายุ 60 ปี ปัจจุบันไม่ได้ทำงานแล้ว (แต่ก่อนเป็นแคชเชียร์ที่โรงพยาบาล จงจินต์ โรงพยาบาลของชาวจีนแคะ และรับจ้างสอนภาษาจีนกลางตามบ้าน) ไม่ได้ออกเรือนแต่ แยกบ้านออกไปอยู่ต่างหากจากบ้านของอาโม่แล้ว
4. สันต์ เต๋นประยูรวงศ์ อายุ 58 ปี ประกอบธุรกิจส่วนตัวขายอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ส่งต่างจังหวัด ภรรยา จุฑามาศ อาชีพครูสอนภาษาจีนกลาง มีลูกชาย 1 คน คือ ศักดา อายุ 25 ปี และลูกสาว 1 คน คือ ปรัชญา อายุ 20 ปี
5. อนุชา เต๋นประยูรวงศ์ อายุ 56 ปี อาชีพผู้จัดการโรงงานบริษัทไทยวา สาขาบางปะกง ภรรยา ณีฐิฎิรา ทำงานที่เดียวกัน มีลูกชาย 2 คน คือ อาทิตย์ อายุ 24 ปี และ บัญชา อายุ 20 ปี
6. อนุชิต เต๋นประยูรวงศ์ อายุ 53 ปี อาชีพผู้จัดการธนาคารไทยธนาคาร สาขาปู่เจ้าสมิงพราย ภรรยา จตุพร ขายอาหารที่องค์การเกษตรกรรม มีลูกชาย 2 คน คือ โกสินทร์ อายุ 22 ปี และ มิติ อายุ 17 ปี
7. วัชรภรณ์ ชลพิไลวงศ์ อายุ 51 ปี อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว ขายเครื่องใช้ไฟฟ้า สามี เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง เมื่อปี พ.ศ.2540 มีลูกชาย 1 คน คือ ภาคภูมิ อายุ 19 ปี และ ลูกสาว 3 คน คือ เอมอร (ตัวผู้วิจัยเอง) อายุ 24 ปี ดวงพร อายุ 22 ปี และญานี อายุ 18 ปี

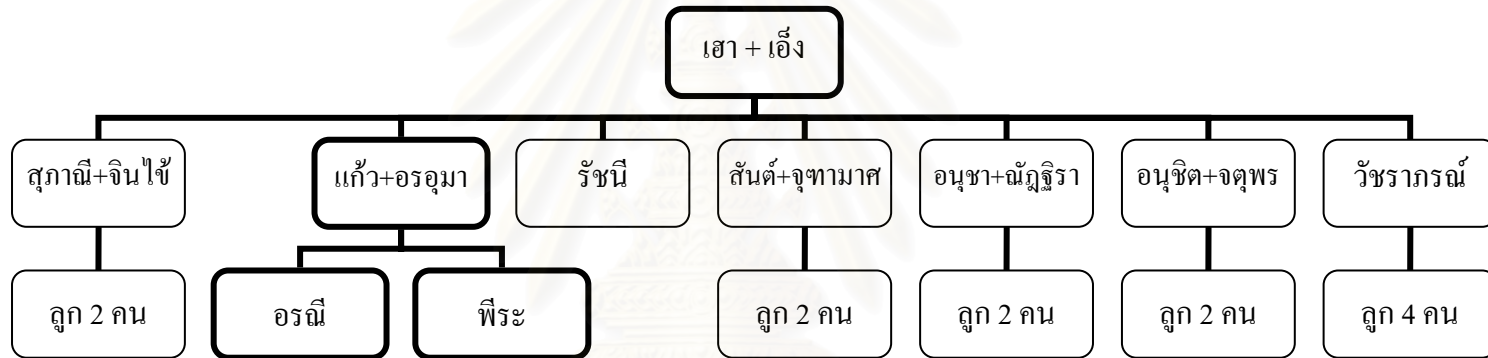
โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ครอบครัวของลูกคนที่ 2 ของอาไผ่ คือ ครอบครัวของแก้ว เดือนประยูรวงศ์ ด้วยเหตุที่ ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวที่อาไผ่พักอาศัยอยู่ด้วย และมีคุณสมบัติครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

สำหรับนามสกุล “เดือนประยูรวงศ์” นี้เป็นนามสกุลที่ตั้งขึ้นมาในภายหลัง ในสมัยก่อนลูกๆ ของอาไผ่ทุกคนไปเรียนหนังสือยังใช้ชื่อแซ่เป็นจีนอยู่ คือแซ่เลี้ยว แต่มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ลูกๆ ทุกคนเริ่มโตกันแล้ว การใช้ชื่อแซ่จีนดูจะลำสมัยและมีปัญหาในการติดต่อกับราชการมากเพราะบางครั้งทางการสะกดผิดก็ทำให้หลักฐานต่างๆ ผิดพลาดได้ จึงได้ไปเปลี่ยนชื่อสกุลเป็นไทย โดยให้ทางอำเภอเป็นผู้ตั้งนามสกุลให้ ส่วนชื่อนั้นจะตั้งกันเองแต่ละคนชอบ แต่อาไผ่จะไม่ยอมเปลี่ยนชื่อสกุล ตามไปด้วย และอาไผ่ไม่ยอมเปลี่ยนสัญชาติเป็นไทยเพราะอาไผ่ไม่อยากเป็นคนไทย อาไผ่บอกว่ายอมเสียค่าต่างด้าวทุกปี ดีกว่าเป็นคนไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางเอ็ง แซ่เล้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาไผ่นั้น ถึงแม้จะยังไม่ได้เข้าไปในบ้าน เพียงแค่เห็นหน้าบ้าน ก็สัมผัสได้ถึงความเป็นบ้านชาวจีนแล้ว เนื่องจากลักษณะของตัวบ้านและประตูยังคงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบจีนที่เป็นบ้านแบบโบราณ มีประตูพับได้ 3-5 ตอน และยังมีผู้สีแดง (ผู้ คือ กระดาษสีแดงที่จะใช้กาวแปะไว้หน้าบ้าน เพื่อป้องกันภัยอันตราย ซึ่งมักจะแปะกันในช่วงตรุษจีน) ที่ติดอยู่ที่ด้านหน้าประตูบ้าน รวมถึงป้ายชื่อร้านที่เป็นป้ายสีแดงเขียนด้วยตัวหนังสือสีแดงเป็นภาษาไทยว่าเลี้ยงหน้า และยังมีตัวหนังสือจีนอีก 2 ตัว ที่เขียนว่าเลี้ยงหน้า เพียงแค่นี้เราก็รู้ได้แล้วว่านี่ต้องเป็นบ้านของชาวจีนแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อได้เข้าไปในบ้าน เราก็จะยิ่งสัมผัสได้ถึงความเป็นจีน ชุดรับแขกที่ยังคงเป็นเก้าอี้ไม้แบบชาวจีนโบราณ ภาพวาดประดับฝาผนังที่มาจากประเทศจีน แจ้ที่และหิ้งบูชาบรรพบุรุษ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกได้ดีว่าบ้านหลังนี้เป็นบ้านของครอบครัวชาวจีน

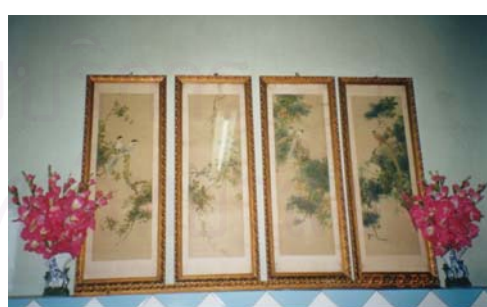
ภาพที่ 16 ป้ายชื่อร้าน

ภาพที่ 17 ภาพประตูบ้าน

ภาพที่ 18 ชุดรับแขกแบบจีน

ภาพที่ 19 ภาพวาดจากประเทศจีน

บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น หลังนี้เป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัวนี้มานานกว่า 50 ปีแล้ว มีสมาชิกในบ้านอยู่ 5 คน คือ ครอบครัวคุณแก้ว เด่นประยูรวงศ์ และอาไผ่ สำหรับอาไผ่ไม่ได้

อาศัยอยู่ที่นี้เป็นประจำ แต่จะไปกลับระหว่างที่นี้กับที่บ้านของผู้วิจัย ผู้วิจัยจะมีหน้าที่คอยไปรับไปส่งอาโฝเป็นประจำอยู่แล้ว จึงอาจจะเรียกได้ว่าใช้เวลามาเกือบทั้งชีวิตสังเกตความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวนี้อย่างแท้จริง แต่เป็นที่น่าเสียดายเหลือเกิน ที่ผู้วิจัยยังไม่ได้มีโอกาสได้พูดคุยกับอาโฝอย่างจริงจัง อาโฝก็มาจากไปเสียก่อน ในขณะที่ผู้วิจัยเพิ่งจะเริ่มต้นทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อาโฝมักจะเล่าเรื่องราวชีวิตในอดีตให้กับลูกหลานฟังเสมอ หลานๆ ทุกคนในตระกูลนี้รู้จักันดีว่าชีวิตของอาโฝนั้นลำบากมาแค่ไหน และอาโฝมักจะเอาชีวิตอาโฝมาเปรียบเทียบกับหลานๆ อยู่เสมอ เมื่อเวลาที่หลานทำอะไรไม่ดี เช่น “พวกหงี้ (ภาษาจีนแคะ แปลว่า เธอ) วันๆ ก็นอนตื่นสาย เรียนหนังสือก็ขี้เกียจ ตอนหงี้ (ภาษาจีนแคะ แปลว่า ฉัน) เด็กๆ นะ แม่ไม่ให้เรียนหนังสือ ต้องหอบน้ำมาเติมให้เต็มตุ่มก่อนถึงจะให้เรียนหนังสือ พวกหงี้ไม่รู้หรอก ลำบากจริงจริง เดินไปเดินมาหลายกิโล พวกหงี้เดี๋ยวนี้สบาย ไม่ต้องทำอะไร ให้เรียนหนังสืออย่างเดียวยังขี้เกียจ” หลานๆ ก็ได้แต่รำคาญที่อาโฝพูดมากและไม่พอใจที่ถูกว่าก็มักจะเดินหนีไป หรือไม่ก็เปิดโทรทัศน์เสียงดังกลบเสียงอาโฝไป อาโฝว่าจนเหนื่อยแล้วก็เดินออกไปเอง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าหลานๆ จะไม่รับรู้ในสิ่งที่อาโฝสอน หลานรับรู้และรู้ว่าอาโฝหวังดี มีหลายครั้งหลายคราที่อาโฝเล่าไปเล่ามาแล้วก็น้ำตาไหล ร้องไห้ไปกับความเศร้าสลดในชีวิตของตัวเอง หลานก็ได้แต่ส่ายหน้าเพราะมองไม่เห็นว่าจะเศร้าตรงไหน แต่ก็ต้องอดทนฟังต่อไป เพราะเห็นอาโฝกำลังเศร้าจึงต้องนั่งอยู่เป็นเพื่อน ทำให้บางครั้งหลานจะได้รับการสั่งสอนหรือได้รับความรู้ต่างๆ จากอาโฝไปโดยไม่รู้ตัว

อีกลักษณะหนึ่งที่ชาวจีนมักจะเป็น คือ ยกย่องเชิดชูชาติบ้านเกิดของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนที่มาจากเมืองจีนอย่างอาโฝ จะมองว่าคนจีนเก่งและดีทุกอย่าง มีลูกเขย ลูกสะใภ้ก็อยากให้เป็นคนจีนเหมือนๆ กัน ไม่อยากได้ลูกเขย ลูกสะใภ้เป็นคนไทย โดยให้เหตุผลว่า “คนไทยชอบหาเข้ากินค่าและขี้เกียจ มีความขยันสู้คนจีนไม่ได้” อาโฝบอกกับผู้วิจัยว่า ถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้ลูกหลานได้แต่งงานกับคนจีนมากกว่า แต่ถ้าเป็นคนไทยก็ไม่ใช่ไร ซึ่งในความเป็นจริงอาโฝก็มีลูกสะใภ้เป็นคนไทยอยู่ 1 คน แต่อาโฝก็ไม่ได้รังเกียจหรือตั้งแง่ไม่ยอมรับแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามตัวผู้วิจัยเองเป็นผู้หนึ่งที่ใกล้ชิดกับอาโฝมาก จนสังเกตได้ว่า จริงๆ แล้วอาโฝมีความรู้สึกไม่ชอบชาวไทยอยู่บ้างเหมือนกัน โดยเฉพาะเห็นใครที่เป็นคนไทยแล้วทำอะไรไม่ถูกต้องขึ้นมาก็จะชอบบ่นปากแล้วพูดว่า “พวกฝิ่นหงั้น (ภาษาจีนแคะแปลว่าคนไทย) ก็อย่างนี้แหละ” หรือแม้กระทั่งคำที่ใช้เรียกคนทำความสะอาดบ้าน (สาวใช้) ในภาษาจีนแคะจะใช้คำว่า “ฝิ่นโฝ” ซึ่งแปลว่าผู้หญิงไทย จากจุดนี้จึงชี้ให้เห็นว่า ความคิดที่กีดกันชนชาติ ไม่ยอมผสมกลมกลืนกับชาวไทย ในชาวจีนรุ่นแรกมีค่อนข้างมาก ในขณะที่ชาวจีนรุ่นอายุที่สองก็ได้รับการถ่ายทอดความคิดนี้มาบ้างเหมือนกัน แต่จะ

ไม่ยึดติดกับความคิดนี้มากนัก เพียงแต่จะพอใจกับการคบหาสมาคมกับคนจีนด้วยกันมากกว่า ส่วนชาวจีนในรุ่นอายุที่สาม ก็ได้รับการถ่ายทอดความคิดนี้มาเช่นกัน และไม่ยึดติดมาก เช่นเดียวกับรุ่นอายุที่สอง แต่ไม่ได้หมายความว่า จะรู้สึกว่าคุณจีนและคนไทยเท่าเทียมกัน ยังคงมีความรู้สึกว่าคุณจีนมีสถานภาพบางอย่างดีกว่าคนไทยอยู่บ้าง ดังจะเห็นได้จากเมื่อผู้วิจัยถามว่า “ถ้ามีคนถามว่าคุณเป็นคนอะไร คุณจะตอบว่าอย่างไร” แนนอนว่ารุ่นแรกและรุ่นอายุที่สองจะตอบว่าเป็นคนจีนในทันที ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม จะตอบว่าเป็นลูกครึ่งจีนไทย ทั้งๆ ที่จริงๆ แล้ว ตั้งแต่รุ่นอายุที่สองที่เกิดในประเทศไทยก็ถือว่าเป็นคนไทยแล้ว และยังมาถึงรุ่นอายุที่สามก็กลายเป็นคนไทยอย่างไม่ต้องลังเลแล้ว แต่ผลจากการปลูกฝัง สั่งสอน ให้ชาวจีนยึดมั่นในเอกลักษณ์ชาติของตนเอง ทำให้ชาวจีนในรุ่นอายุที่สามไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นคนไทย

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวชาวจีนครอบครัวนี้ เนื่องจากอาเฝ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้จึงทำให้อาเฝ่มักจะใช้ภาษาจีนและปนภาษาไทยในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) และรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) แต่รุ่นอายุที่สองจะใช้ภาษาไทยอย่างเดียวในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สาม

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ ดังนี้

- 1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง เป็นการบอกกล่าวกับลูกหลานโดยตรง ถึงข้อดีของภาษาจีนกลาง และมีการโน้มน้าวจิตใจให้ลูกหลานหันมาสนใจภาษาจีนกลาง ซึ่งวิธีการที่อาเฝ่ใช้นั้นจะได้ผลค่อนข้างดี ดังจะเห็นได้จากรุ่นอายุที่สอง (แก้ว) ได้ไปเรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศไต้หวัน ประมาณ 4 ปีกว่า และรุ่นอายุที่สาม (อรณี) ซึ่งปัจจุบันนี้ยังคงศึกษาภาษาจีนกลางที่เมืองปักกิ่ง ประเทศจีนอยู่ โดยอาเฝ่มักจะสอนลูกหลาน โดยตรงว่าการเรียนภาษาจีนกลางดีและมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไรบ้าง ลูกๆ ของอาเฝ่ทุกคนได้เรียนภาษาจีนกลางกันหมด โดยไปเรียนในโรงเรียนจีนบ้าง หรือไม่ก็เรียนที่บ้าน เพราะอาเฝ่เปิดโรงเรียนจีนเองที่บ้านรับสอนภาษาจีนกลางแก่คนทั่วไป อาเฝ่มักจะเล่าให้ลูกหลานฟังเสมอว่า “เวลาห้อยไปที่ไหนๆ นะ ใครๆ ก็ชมว่าห้อยมีความรู้ พูดจาอะไรออกมาจากหนังสือเลย พูดภาษาแคะ ภาษากลาง แต่จิวก็เป็น ไปไหนๆ ก็มีคนชม คนยกย่อง พวกนี้เชื่ออาเฝ่เรียนหนังสือจีน รับรองต่อไปได้ดี” และเมื่ออาเฝ่รู้ว่าหลานสนใจภาษาจีนกลาง หรือหลานไปเรียนภาษาจีนมาก็จะชอบสอน และลองภูมิหลานอยู่เสมอ โดยมักจะเขียนตัวหนังสือจีนมา

ทดลองให้หลานอ่าน เพื่อจะดูว่าหลานมีความสามารถแค่ไหน หลานคนไหนที่ไม่ได้เรียนภาษาจีนก็มักจะบอกให้ไปเรียน แต่ถ้าไม่ยอมไปเรียนให้เสียเงิน อาไฝ่ก็บอกว่าจะสอนให้เองจนหลานๆ ยกให้อาไฝ่เป็นครูใหญ่กันไปหมดแล้ว สิ่งหนึ่งที่อาไฝ่มักจะสอนหลานๆ อยู่เสมอคือ การเขียนชื่อแซ่จีนของตนเอง หลานที่ได้ใกล้ชิดอาไฝ่ทุกคนจะรู้ชื่อแซ่จีน และสามารถเขียนชื่อแซ่จีนของตนเองได้ อาไฝ่จะจับหลานมาหัดเขียนชื่อกันอยู่เสมอ แม้กระทั่งคนที่ไม่ได้เรียนภาษาจีน ก็สามารถเขียนชื่อของตนเองได้ถูกต้อง อาไฝ่มักจะชื่นชมคนที่มีความรู้ภาษาจีนให้หลานได้ฟังอยู่เสมอ โดยบอกว่าคนที่เขียนหนังสือจีนได้เป็นคนเก่ง เพราะตัวหนังสือจีนแต่ละตัวมีความหมายของตัวเอง เวลาเขียนก็ต้องจำขีดเยอะ เรียนลำบากต้องคนที่มีความพยายามเท่านั้นจึงจะเรียนสำเร็จ ซึ่งการที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างครอบครัวนี้ได้ไปเรียนภาษาจีนกลางกับเจ้าของภาษา โดยรุ่นอายุที่สอง (แก้ว) ได้ไปเรียนที่ประเทศไต้หวัน และรุ่นอายุที่สามได้ไปเรียนที่ประเทศจีน ล้วนแต่เป็นอิทธิพลที่ได้รับมาจากการปลูกฝังของอาไฝ่ทั้งสิ้น

นอกจากการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านการเรียนภาษาจีนกลางแล้ว วัฒนธรรมการเรียกนับญาติในครอบครัวก็ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยตรงด้วย ลูกหลานจะได้รับการสั่งสอนให้รู้จักการใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนและให้ถูกต้องตั้งแต่เกิด โดยในครอบครัวนี้ ได้สอนให้ลูกหลานให้ใช้แต่คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนและเท่านั้น ไม่ได้ใช้เป็นภาษาไทยเลย เช่น

อาไฝ่ หมายถึง ย่าหรือยาย	อาลุง หมายถึง ปู่หรือตา
ไท่กุ หมายถึง พี่หรือน้องสาวคนโตของพ่อ	จี้กุ หมายถึง พี่หรือน้องสาวคนที่สอง
เซ่กุ หมายถึง พี่หรือน้องสาวคนเล็กของพ่อ	จี้ซู หมายถึง น้องชายคนที่สองของพ่อ
อาหยี้ หมายถึง น้ำ	อาคิ้ว หมายถึง ลุง

นอกจากนี้ยังมักจะสอนว่า เมื่อลูกหลานเจอผู้ใหญ่ที่เป็นคนจีนก็ให้เรียกนับญาติแบบจีน เพราะเขาจะรู้ว่าเป็นคนจีนเหมือนกัน ถ้าเป็นคนจีนเหมือนกัน ก็จะได้รับความเป็นคุณมากกว่า

เป็นที่น่าสังเกตว่า ครอบครัวนี้จะเน้นให้ลูกหลานเรียนภาษาจีนกลางโดยบอกกล่าวหรือสั่งสอนโดยตรง เป็นกิจจะลักษณะว่าให้ทำตามทีสอน ในขณะที่ภาษาจีนและซึ่งเป็นภาษาถิ่นดั้งเดิมของตนเอง กลับไม่มีการสอนโดยตรงเลย จะเห็นได้ว่า เมื่อเวลาอาไฝ่พูดคุยกับลูกๆ จะใช้ภาษาจีนและ แต่เมื่อพูดกับหลานจะใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ และรุ่นอายุที่สองเมื่อคุยกับรุ่นอายุที่สามก็จะใช้แต่ภาษาไทยอย่างเดียว ทำให้วัฒนธรรมในการสืบทอดภาษาถิ่นของ

ตนเองไม่ได้ส่งผ่านมาสู่รุ่นอายุที่สาม คงหยุดอยู่แค่เพียงรุ่นอายุที่สองเท่านั้น ทำให้หลานๆ ในรุ่นอายุที่สามนั้น ไม่สามารถที่จะพูดภาษาถิ่นของบรรพบุรุษของตนเองได้ แต่กลับสามารถพูดภาษาจีนกลางหรือภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วกว่า

- 2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม กล่าวคือ เป็นการพูดให้ได้ยินผ่านหู ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะสอนอย่างจริงจัง ในสมัยก่อนนั้น โรงหนังแถวเยาวราชมักจะฉายหนังจีนที่เป็นเสียงในฟิล์ม ไม่ได้มีการพากย์ภาษาไทยทับลงไป อาไฟก็มักจะพาลูกไปดูหนังจีนอยู่เสมอ นอกจากลูกๆ จะได้รับการสอนภาษาจีนกลางโดยตรงจากโรงเรียนและอาไฟแล้ว ยังได้โดยทางอ้อมจากการดูหนังและฟังเพลงจีนอีกด้วย

ในส่วนของภาษาถิ่นนั้น อาไฟก็ไม่ได้มีการสอนโดยตรง แต่ใช้วิธีการพูดกับลูกเป็นภาษาถิ่น ทำให้ลูกสามารถเข้าใจและพูดโต้ตอบกันได้ หรือแม้กระทั่ง อรอุมา ภรรยาของแก้ว (รุ่นอายุที่สอง) ที่เมื่อแต่งงานเข้ามาใหม่ๆ นั้น ไม่สามารถพูดภาษาจีนแคะได้เลย แต่เมื่ออยู่ได้สักระยะหนึ่ง ก็สามารถพูดภาษาจีนแคะได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งทั้งหมดนี้ อรอุมาไม่ได้ตั้งใจว่าตัวเองจะหัดเรียนภาษาจีนแคะอย่างจริงจัง เพียงแต่อยู่ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่พูดคุยกัน แต่ภาษาจีนแคะเท่านั้น ทำให้สามารถซึมซับภาษาเข้าไปโดยไม่รู้ตัว จากจุดนี้ จะเห็นได้ว่า ชาวจีนจะยึดมั่นในเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองค่อนข้างมาก จะไม่ยอมปรับตัวเอง แต่จะทำให้บุคคลภายนอกที่มาจากต่างวัฒนธรรมปรับตัวเข้าหาตนเอง เนื่องจากถือว่าตนเองเป็นชนกลุ่มใหญ่กว่า

ในขณะที่เดียวกัน ขณะที่อาไฟพูดกับลูกและลูกสะใภ้เป็นภาษาจีนแคะนั้น แต่กลับพูดกับหลานเป็นภาษาไทย และรุ่นอายุที่สองก็พูดกับรุ่นอายุที่สามเป็นภาษาไทย ทำให้รุ่นอายุที่สามไม่สามารถพูดภาษาจีนแคะโต้ตอบกันได้ แต่จากการที่รุ่นหลานอาศัยอยู่ในบ้านที่ได้ยินคนพูดภาษาจีนแคะอยู่บ่อยๆ ทำให้รุ่นหลานสามารถฟังภาษาจีนแคะได้เข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ากำลังถูกพูดถึง หรือถูกตำหนิ หลานๆ จะฟังรู้เรื่องขึ้นมาทันที นอกจากนี้ คำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันง่าย ๆ หลานก็สามารถฟังออกและเข้าใจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมด้านภาษาในครอบครัวนี้ เป็นไปตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่มีทั้งแบบโดยตรงและโดยอ้อม โดยครอบครัวนี้ใช้ทั้งการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะและการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะในการสืบทอดวัฒนธรรมด้านภาษา

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะหรือการสื่อสารโดยตรง คือ การสอนโดยใช้คำพูดเพื่อบอกโดยตรง ซึ่งในครอบครัวนี้ใช้วิธีการสอนโดยตรงในหลายๆ เรื่องต่อไปนี้

- การทำอาหารจีนแคะ อาไฟได้สอนให้ลูกหลานได้ทำอาหารจีนแคะทาน โดยส่วนมากจะสอนลูกสาวและหลานสาวทำมากกว่า แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสนใจของลูกหลานด้วย ถ้าลูกหลานไม่สนใจก็ไม่บังคับ อาหารจีนแคะที่อาไฟสอนทำก็คือ “หล่อเพ็ดเหยียน” หรือ “ขนมไข่เท่า” เป็นอาหารคาวชนิดหนึ่งของชาวจีนแคะ รูปร่างคล้ายขนมจีบ ทำจากหัวไชเท้าผสมแป้ง คลุกกับหมู ปลายผัก และเห็ดหอม บั่นเป็นก้อนกลมๆ แล้วเอาไปนึ่ง ถ้าไม่ชอบทานแบบนี้ ก็สามารถเอาไปทอดได้จะมีรสชาติ หอม อร่อย นอกจากอาหารคาวแล้ว อาไฟยังสอนให้ทำอาหารหวานชนิดหนึ่งด้วย เรียกว่า “เซ่นเถี่ยวปุ้น” เป็นอาหารว่างของชาวจีนแคะ ทำจากแป้งหมี่คลุกกับไข่และน้ำนวดให้เข้ากัน แล้วเอามาปั้นเป็นแผ่นบางๆ (เป็นแผ่นหนาจะไม่อร่อย) เอาไปต้มกับน้ำขิงและใส่น้ำตาลเพื่อเพิ่มความหวาน ยกชดต้มร้อนๆ อร่อยมาก อาไฟเล่าให้หลานๆ ฟังเสมอว่า แต่ก่อนเวลาทำเซ่นเถี่ยวปุ้น อาไฟจะใส่เกลือแทนน้ำตาล เพราะว่าเกลือมีราคาถูกกว่า แต่ถ้าใส่น้ำตาลจะอร่อยกว่ามาก หลานๆ มักจะชวนให้อาไฟทำให้รับประทานเสมอๆ เพราะสนุกที่จะได้นวดแป้งเล่น และปั้นเป็นรูปร่างต่างๆ สมาชิกในครอบครัวนี้ทุกคนจะสามารถทำอาหารจีนแคะรับประทานกันเองได้ แต่อร่อยหรือไม่อร่อยเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ภาพที่ 20 หล่อเพ็ดเหยียน

ภาพที่ 21 เซ่นเถี่ยวปุ้น

- การไม่รับประทานเนื้อวัว อาไฟสอนลูกหลานอยู่เสมอว่าไม่ให้รับประทานเนื้อวัว เพราะวัวเป็นสัตว์ใหญ่ ทำประโยชน์ให้มนุษย์มากมาย ทานแล้วจะเป็นบาป แต่การสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้กลับไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร เพราะรุ่นอายุที่สอง (แก้ว) ไม่เชื่อ ส่วนหลาน (อรณี) เชื่อ แต่ไม่ใช่เพราะเหตุผลที่อาไฟบอกแต่เชื่อเพราะนับถือเจ้าแม่กวนอิมแล้วเขาห้ามไม่ให้ทานเนื้อ

- การรับประทานอาหาร อาไฟจะสอนอยู่เสมอว่าให้ลูกหลานรับประทานอาหารให้หมด ซึ่งเหตุผลที่แท้จริงของอาไฟคือ ไม่อยากให้รับประทานทานทิ้งขว้าง เสียหายของ แต่อาไฟจะไม่ได้ยกเหตุผลนี้มาสอนโดยตรง อาไฟมักจะบอกตั้งแต่ตอนที่ลูกหลานยังเด็กๆ ว่า “เวลากินข้าว ต้องกินให้เกลี้ยง อย่าให้ข้าวเหลือชักรเม็ด ถ้ามีข้าวเหลือเม็ดหนึ่ง สิวก็จะขึ้นที่หน้าหนึ่งเม็ด เหลือข้าวสองเม็ด ก็จะมีสิวจนขึ้นสองเม็ด อาไฟกินข้าวหมดทุกครั้ง เห็นใหม่หน้าตาเกลี้ยงๆ เลย สิวสักเม็ดก็ไม่มี” ซึ่งในตอนแรกลูกหลานก็ไม่ค่อยเชื่อเท่าใดนัก มักจะนึกในใจว่า “ข้าวกับสิวมันจะไปเกี่ยวกันได้ยังไง” แต่เมื่อมองเห็นหน้าอาไฟไม่มีสิวจริงๆ ก็เริ่มคล้อยตาม เชื่ออาไฟและจะพยายามรับประทานข้าวให้หมดทุกครั้งไป จนถึงกระทั่งปัจจุบันนี้ รู้กันแล้วว่า อาไฟไม่ได้พูดจริง เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาเฉยๆ แต่ก็ยังคงปฏิบัติตามคำสอนของอาไฟอย่างเคร่งครัด ไม่เคยรับประทานข้าวเหลือกันเลย

สำหรับการรับประทานอาหารเจนั้น เนื่องจากอาไฟไม่รับประทานเจ จึงไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องวัฒนธรรมการรับประทานเจแต่อย่างใด

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือ ไม่ได้มีการสอนโดยตรง แต่เป็นการแสดงให้เห็น จนลูกหลานเกิดกระบวนการเรียนรู้และจดจำนำไปปฏิบัติตามได้เอง

- การใช้ตะเกียบ อาไฟไม่ได้สอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบ แต่ลูกหลานใช้วิธีการสังเกตและเรียนรู้จนสามารถทำตามได้เอง ซึ่งใช้ถูกหรือไม่ถูกก็ไม่รู้ รู้แต่ว่าคีบอาหารได้ก็เพียงพอแล้ว

- การดื่มชาจีน ในครอบครัวนี้ อาไฟไม่ได้บังคับให้ลูกหลานดื่มชาจีน แต่มักจะชงใส่กาไว้ (เป็นการชงแบบจีน) และมีถ้วยน้ำชา 2-3 ใบตั้งอยู่ และอาไฟมักจะเทดื่ม หลานเห็นก็มักจะดื่มตามบ้าง แต่เป็นแบบประยุกต์โดยใส่น้ำแข็งดื่ม เพราะไม่ชอบดื่มตอนร้อนๆ เมื่ออาไฟเห็นหลานดื่มก็มักจะชมว่าดีและบอกว่าชาของคนจีนดีกว่าของฝรั่ง แต่เมื่อหลานถามว่าดีกว่าอย่างไร อาไฟก็ตอบข้างๆ คูๆ ว่าของคนจีนต้องดีกว่าอยู่แล้ว

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

ตามธรรมเนียมจีนดั้งเดิม ตระกูลจีนของทุกปีชาวจีนทุกคนจะต้องสวมเสื้อผ้าใหม่และต้องเป็นเสื้อผ้าสีสดไส เพื่อเป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่ดี ครอบครัวนี้มีความเชื่อนี้เช่นเดียวกัน โดยอาไผ่จะตัดเสื้อผ้าใหม่เพื่อไว้สวมใส่ตอนตรุษจีนทุกปี แต่มาในระยะหลังๆ นี้ เนื่องจากอาไผ่อายุมากแล้ว จึงไม่อยากตัดเสื้อผ้าอีก อาไผ่บอกว่า “แก่แล้ว ใส่อะไรก็ไม่สวยแล้ว” แต่สำหรับลูกหลาน อาไผ่อยากให้สวมเสื้อผ้าใหม่และมีสีสดไสทุกคน ซึ่งรุ่นอายุที่สองก็เห็นด้วยในเรื่องนี้ จึงมักจะพา รุ่นอายุที่สามไปซื้อเสื้อผ้าใหม่ในช่วงตรุษจีนเป็นประจำ แต่มาในระยะหลังๆ หลานๆ โตกันหมดแล้ว ต่างคนต่างก็ซื้อเสื้อผ้าน้อยๆ ธรรมเนียมที่ว่านี้จึงไม่ได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้ว คงเหลือแต่การสวมเสื้อผ้าสีสดๆ ในช่วงตรุษจีนที่ยังคงต้องปฏิบัติอยู่ ซึ่งวิธีการสื่อสารที่อาไผ่ใช้จะไม่ได้เป็นการบอกโดยตรง แต่จะซื้อให้กับลูก (รุ่นอายุที่สอง) ได้สวมใส่ ส่วนรุ่นอายุที่สองนั้นจะสื่อสารกับรุ่นอายุที่สาม โดยการบอกโดยตรงว่าให้สวมเสื้อผ้าใหม่และสีสดๆ ให้ถูกต้องตามธรรมเนียม

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

โดยทั่วไป ลักษณะที่บ่งบอกของบ้านชาวจีน คือ การมีเจ้าที่ ซึ่งตามธรรมเนียมของชาวจีนจะต้องมีการไหว้เจ้าที่เป็นประจำทุกวันซิวอิก และวันจับโหงว (วันต้นเดือนและวันที่ 15 ของเดือน นับตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน) แต่สำหรับครอบครัวนี้ อาไผ่ไม่ได้เคร่งครัดกับธรรมเนียมในการไหว้เจ้านัก จึงไม่ค่อยได้มีการสอนให้ลูกหลานได้ไหว้เจ้า ลูกหลานก็ชอบความสะดวกสบายมากกว่า จึงไม่ชอบไหว้เจ้าให้มีพิธีตอมมากนัก จึงไม่ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้เลย คงจะไหว้เฉพาะเมื่อมีเทศกาลใหญ่ๆ เท่านั้น เช่น ตรุษจีน แข็งเม้ง เป็นต้น

นอกจากเจ้าที่แล้ว ในส่วนของการตั้งของประดับที่บ่งบอกถึงความเป็นจีน เช่น ฮก ลก ซิว ที่บ้านนี้ก็ไม่ได้มีการตั้ง เพราะอาไผ่ก็ไม่ได้มีความเชื่อในเรื่องพวกนี้ นอกจากนี้ สภาพบ้านยังไม่เอื้ออำนวยให้สามารถตั้งของเหล่านี้ได้ เนื่องจากบ้านมีขนาดค่อนข้างแคบ การตั้งของตั้งโชว์เหล่านี้ต้องใช้พื้นที่มากจึงไม่สามารถตั้งได้

อย่างไรก็ตาม บ้านหลังนี้ยังคงรักษาธรรมเนียมการแต่งบ้านแบบจีน โดยการอนุรักษ์ชุดรับแขกแบบโบราณ และภาพวาดที่มาจากประเทศจีน หรือแม้กระทั่งการติดตู้ที่หน้าบ้าน สิ่งเหล่านี้ยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ครอบครัวนี้ให้ความสนใจอยู่ เพียงแต่ไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้

ให้กับลูกหลาน ในส่วนของรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ไม่ได้รู้สึกพอใจหรือชอบในลักษณะความเป็นเงินของบ้านตนเอง อยากจะมีบ้านเป็นแบบเดี่ยวทรงยุโรปมากกว่า ตามความคิดของคนรุ่นใหม่ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะละทิ้งความเป็นเงินไปเลย โดยให้ความเห็นว่า ของตั้งโชว์แบบเงินพวก ฮก ลก ซิว ก็ยินดีที่จะให้เข้ามาร่วมอาศัยอยู่ในบ้านทรงยุโรปได้ ไม่แปลกอะไร ในส่วนของเจ้าที่หรือผู้ต่างๆ ก็สามารถที่จะมีได้ เพราะไม่ได้มีความรู้สึกที่อยากจะไม่ให้ใครรู้ว่าบ้านหลังนี้เป็นบ้านของชาวจีน โดยอรณีบอกกับผู้วิจัยว่า “ถ้าเลือกว่าจะตั้งฮก ลก ซิว หรือ ติดรูปโมนาลิซ่าไว้ในบ้าน โอ้ (ชื่อเล่นของอรณี) เลือกฮก ลก ซิว ดีกว่า เพราะว่ามันบ่งบอกถึงความเป็นเราได้ดีกว่า”

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่มี การสื่อสารใดๆ เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในด้านนี้ แต่วัฒนธรรมในด้านนี้ก็ยังสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เนื่องจาก มนุษย์เกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถคิดได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องมีคนมาบอกโดยตรง แต่เกิดจากการหล่อหลอมความเชื่อต่างๆ แล้วสะสมขึ้นมาเรื่อยๆ จากครอบครัว ซึ่งผลนี้ได้สอดคล้องกับกระบวนการขัดเกลาโดยอ้อม กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ไม่ได้บอกให้บุคคลรับทราบตรงๆ แต่แต่ละบุคคลจะได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น (สุพัตรา สุภาพ, 2541:51) ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดในด้านนี้ยังคงดำรงอยู่ต่อไป

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านการรักษาโรค

ในครอบครัวนี้ อาไฟ่จะมีความเชื่อถือในด้านยาที่มีฉลากเป็นภาษาจีนมาก คือไม่จำเป็นต้องเป็นยาจีนแผนโบราณ เป็นยาแผนปัจจุบันทั่วไป ขอเพียงมีฉลากยาที่มีเขียนสรรพคุณของยาเป็นภาษาจีน อาไฟ่ก็เชื่อถือแล้ว แต่ในส่วนของยาไปหาหมอจับเส้นหรือหมอมะ อาไฟ่จะไม่ได้ให้ความเชื่อถือมากเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ อาไฟ่ไม่ค่อยป่วยหรือมีโรคภัยไข้เจ็บใดๆ ที่ต้องไปหาหมอก็เป็นได้ จึงชอบซื้อยามารับประทานเองมากกว่าไปหาหมอ และยาที่อาไฟ่เลือกจะต้องเป็นยาที่มีฉลากยาเป็นภาษาจีนกำกับเท่านั้นถึงจะยอมซื้อ อาไฟ่มักจะบอกกับลูกหลานว่า “ถ้ามีหนังสือจีนแสดงว่ายานั้นดีจริงๆ เพราะคนจีนเหลาซิก (แปลว่า ชื่อสัตย์) จะไม่หลอกกัน” ในส่วนของยาจีนที่ใช้ดื่มกินนั้น เนื่องจากอาไฟ่ไม่ค่อยป่วยจึงไม่ค่อยได้มีการดื่มยาจีนรับประทานหรือดื่มกันในบ้านมากนัก

สำหรับลูกหลานนั้น เวลาไม่สบายก็มักจะหาหมอแผนปัจจุบันหรือหมอฝรั่งมากกว่า เพราะ การรับประทานยาแผนปัจจุบันจะสะดวกกว่า ไม่ต้องเสียเวลาดื่มมานานเหมือนยาจีนและออกผลเร็วกว่ายาจีน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการดื่มสมุนไพรจีนทานกันเลยในครอบครัวนี้

เพราะครอบครัวนี้มักจะดื้อแก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย เหล่งเอี้ยง ดื้อกันเป็นประจำอยู่แล้ว เพราะสามารถดื้อได้ง่ายและมีผลในการแก้ร้อนในได้จริง ลูกหลานทุกคนจะได้รับการสื่อสารสั่งสอนโดยตรง เป็นกิจจะลักษณะจากอาเฝ่ว่า แก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย เหล่งเอี้ยง สามารถแก้ร้อนในได้จริงๆ และลูกหลานก็ยังคงให้ความเชื่อถือในเรื่องนี้กันมาตลอด ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ลูกหลานก็ได้ให้ความเชื่อถือในเรื่องของสมุนไพรจีนตัวอื่นด้วยเหมือนกัน แต่สมุนไพรตัวอื่นมีรสชาติขม ไม่หวานอร่อยเหมือน แก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย เหล่งเอี้ยง จึงทำให้ไม่อยากจะยอมรับสมุนไพรตัวอื่น

ดังนั้น ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมด้านยาวิชาโรคนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการสื่อสารโดยตรง เป็นกิจจะลักษณะ แต่ถ้ารุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สามไม่ยอมรับ ผลของการสื่อสาร คือ วัฒนธรรมจีนก็ไม่สามารถสืบทอดต่อไปได้

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สามารถแบ่งปัจจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เป็นตัวแปรที่ทำให้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่อไปได้ ซึ่งปัจจัยภายในของครอบครัวนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว คือ ความสนิทสนมความอบอุ่นระหว่างอาเฝ่กับรุ่นอายุที่สอง (ลูก) และอาเฝ่กับรุ่นอายุที่สาม (หลาน) และรุ่นอายุที่สองกับรุ่นอายุที่สาม ซึ่งในครอบครัวนี้ อาเฝ่ค่อนข้างจะสนิทสนมกับลูกหลานมาก ทำให้การส่งผ่านทางวัฒนธรรมสามารถทำได้ง่าย

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ อาเฝ่มักจะเป็นคนที่ชอบเข้าหาหลานๆ และพูดคุยกับหลานอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดการสื่อสารตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันลูกหลานก็มีลักษณะที่ยอมรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เนื่องจากคำสั่งสอนของอาเฝ่ตรงกันกับที่โรงเรียนสอน (ตรงกับกรอบอ้างอิงที่ตนเองมีอยู่) จึงทำให้เกิดการสื่อสารได้ง่าย นอกจากนี้ ความสนใจของลูกหลานก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมส่งต่อไปได้ ถ้าหากว่าลูกหลานไม่สนใจในสิ่งที่อาเฝ่ต้องการจะบอกหรือสอน วัฒนธรรมที่อาเฝ่ต้องการจะส่งผ่านนั้นก็ไม่มีผู้รับช่วงต่อ

3) เวลาในการสื่อสาร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ในวัยเด็กลูกหลาน ไม่มีภาระในเรื่องการเรียน การงานมาก ก็จะมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับอาเฝ่มาก อาเฝ่ก็จะสามารถสั่งสอนในเรื่องต่างๆ ได้ แต่เมื่อลูกหลานโตขึ้น มีภาระงาน การเรียนที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น ทำให้เวลาในการพูดคุยกับคนแก่ก็น้อยลง ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดหยุดชะงัก ไม่สามารถส่งต่อไปได้ ดังนั้น จึง

เป็นที่น่าสังเกตว่าการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจะทำได้ดี ได้ผลดีกว่าถ้าเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

4.2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน ในรุ่นอายุที่สอง (แก้ว) ได้เรียนในโรงเรียนจีน เพื่อนส่วนใหญ่ก็เป็นชาวจีนเหมือนกัน นอกจากนี้ยังได้ไปศึกษาที่ประเทศไต้หวัน และยังทำงานที่ร้านทองฮั่วเซ่งเฮงที่เพื่อนร่วมงานส่วนมากก็เป็นชาวจีนเหมือนกัน ทำให้แนวความคิดในเรื่องของวัฒนธรรมจีนไม่ได้แตกต่างไปจากรุ่นแรกมากนัก ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม เรียนอยู่ในโรงเรียนไทย มีเพื่อนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวจีนพอๆ กัน ทำให้การสื่อสารอาจจะไม่ได้ผลเท่าใดนัก เพราะวัยรุ่นมักจะเชื่อเพื่อนและทำตามเพื่อนมากกว่าเชื่อคนแก่ แต่สำหรับครอบครัวนี้ รุ่นอายุที่สาม (อรรถิ) ค่อนข้างจะเชื่อที่บ้านมากในเรื่องการไปเรียนภาษาจีนกลาง โดยในตอนแรกได้เรียนในวันหยุดก่อนตามสถานที่สอนภาษาจีนกลางต่างๆ จนจบการศึกษาปริญญาตรี มีเพื่อนจะไปเรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศจีน และได้ชวนให้อรรถิไปเรียนด้วยกัน จึงทำให้อรรถิยอมไปเรียน จึงกล่าวได้ว่าเพื่อนเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ผลักดันให้อรรถิตัดสินใจไปเรียนที่ประเทศจีน นอกเหนือไปจากแรงผลักดันจากรุ่นแรก และรุ่นอายุที่สอง

2) สื่อมวลชน สำหรับครอบครัวนี้ สื่อมวลชนมีผลค่อนข้างมากพอสมควร สื่อที่ได้ผลดี คือ โทรทัศน์ การเปิดรับสื่อของที่บ้านนี้จะเป็นการเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้เกือบทั้งวัน โดยจะเปิดไปทำงานไปด้วย เวลาที่มีละครจีน (ตำนานรักดอกเหมย และละครชุดในตอนเย็น) อาไฟก็จะมานั่งดูทุกวัน บางครั้งหลานเล็กเรียนกลับมาเร็ว ก็จะมานั่งดูกับอาไฟด้วย ซึ่งละครจีนมักจะมีภาษาจีนขึ้นอยู่ด้านล่าง อาไฟก็มักจะอ่านออกมาให้หลานฟังและบอกความหมายให้ลูกหลานได้รู้บ้าง ทำให้หลานค่อยๆ ให้ความสนใจไปกับเรื่องของภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ ของจีนไปโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากในละครบางครั้งก็จะสะท้อนภาพของวัฒนธรรมจีนบางอย่าง ที่สามารถพลิกผันเป็นช่องทางให้อาไฟสามารถสื่อสารให้หลานได้รับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมจีนนั้นๆ ได้ นอกจากนี้ ยังมี การรับหนังสือพิมพ์จีนอีกด้วย ทำให้ในบางครั้งอาไฟจะนำหนังสือพิมพ์จีนมาสอนให้ลูกหลานอ่านและแปลให้ฟัง ไม่ว่าจะหลานจะสนใจหรือไม่ แต่อาไฟก็จะอ่านและแปลให้ฟังไปเรื่อยๆ จนหลานๆ ซึมซับเข้าไปเอง แต่ในระยะหลัง อาไฟอายุมาก ตาไม่ดีแล้ว จึงไม่ได้รับหนังสือพิมพ์จีนอีก จากการที่อาไฟปลูกฝังลูกหลานเช่นนี้ ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษามีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้นภายในครอบครัวนี้

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ สอดคล้องไปตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่มีกระบวนการขัดเกลาโดยตรงและกระบวนการขัดเกลาโดยอ้อม โดยสถาบันที่มีหน้าที่หลักในการขัดเกลาก็คือ สถาบันครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า ชีตความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีน แรงจูงใจในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคล และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ จนนำไปสู่การรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนของสมาชิกภายในครอบครัวนี้ในที่สุด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสื่อสารและการรับรู้ในวัฒนธรรมจีน โดยสิ่งที่ครอบครัวได้สื่อสารมาทั้งหมดนี้สามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรม และดำรงเอกลักษณ์ของชาติตนเองก็จะยังคงมีอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 2 ครอบครัวชาวจีนแคะย่านถนนเจริญกรุง (ครอบครัวของนางศีฟิง แซ่เซี่ย)

1. ประวัติตระกูล

นางศีฟิง แซ่เซี่ย ในวัยเด็กถูกขายให้ครอบครัวของอาลุง (ลุงฟูเหิงเยิน) ให้เลี้ยงเป็นลูกสะใภ้ จนอาเฝ่อายุ 10 ปี ซึ่งเวลานั้น อาลุงอายุ 17 ปี อาลุงก็มาประเทศไทยเพื่อหาช่องทางทำมาหากินในสมัยนั้นประเทศจีนยังไม่มีปัญหาภายใน อยู่กันอย่างสงบสุข อาลุงทำงานอยู่ประมาณ 7-8 ปี ก็กลับไปประเทศจีนเพื่อแต่งงานกับอาเฝ่ ซึ่งในตอนนั้นอาเฝ่มีอายุประมาณ 17-18 ปี แต่งงานกันได้ไม่นาน อาลุงก็ถูกเพื่อนฝูงชักชวนกลับไปทำมาหากินที่ประเทศไทยอีก เนื่องจากในตอนนั้นประเทศจีนประสบปัญหาภัยแล้ง เกิดสงคราม มีคอมมิวนิสต์เกิดขึ้น จึงทำให้อาลุงตัดสินใจไปประเทศไทยทำงานหาเงินอีกรอบหนึ่ง โดยคิดว่าถ้ารวยแล้วจะเอาเงินกลับไปประเทศบ้านเกิด ในตอนนั้นที่อาลุงไปประเทศไทยนั้น อาเฝ่ได้ตั้งท้องลูกชายคนโตแล้ว อาลุงอยู่เมืองไทยนานถึง 7 ปี ฝึกงานเป็นช่างอยู่นาน แต่ก็ยังไม่รวยสักที อาเฝ่และลูกชายคนโต (เฝ่เสี่ยว) ก็เป็นห่วงอยากตามมาหาอาลุง อาเฝ่ในตอนนั้นอยู่ประเทศจีนก็ลำบากต้องทำนา เป็นลูกจ้างรับหาบเกลือ

มีความเป็นอยู่ที่ลำบากมาก อาภุงจึงเขียนจดหมายมาบอกอยู่ที่ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ดี ถ้าอยากตามมาก็ต้องหาเงินมาเอง เพราะไม่มีปัญญาหาเงินค่าเดินทางให้สองแม่ลูกได้ อาโฝจึงรับจ้างทำงานอย่างหนักและขายที่นา พาลูกชายคนโตที่ในตอนนั้นอายุ 7 ปี นั่งเรือข้ามน้ำข้ามทะเลมาประเทศไทย เมื่อมาถึงประเทศไทยก็ไปอยู่แถวพระโขนงทำงานรับจ้าง อยู่ที่นี่ประมาณ 4-5 ปี ก็ย้ายมาอยู่แถวสวนมะลิ อยู่ที่สวนมะลิประมาณ 15-16 ปี ก็เกิดไฟไหม้ จึงย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบัน แถวถนนเจริญกรุง (หลังห้างแผ่นเสียงคาเธ่ย์) ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่นี่มาเป็นเวลาประมาณ 36 ปีแล้ว โดยอาโฝเป็นแม่บ้านและอาภุงเป็นช่างเงิน ทำงานที่บ้าน

อาโฝมีลูกทั้งหมด 5 คน เป็นชาย 3 คน และหญิง 2 คน ดังนี้

1. ผอเสียง เกิดที่ประเทศจีน ปัจจุบันยังใช้ต่างด้าว อายุ 62 ปี มีอาชีพเป็นช่างเงิน และช่างทอง มีลูกสาว 1 คน คือ วงเดือน อายุ 32 ปี และลูกชาย 1 คน คือ ธวัชชัย อายุ 29 ปี
2. จุฑามาศ เด่นประยูรวงศ์ อายุ 52 ปี มีอาชีพเป็นครูสอนภาษาจีนกลาง รับสอนตามบ้าน สามีชื่อสันต์ เด่นประยูรวงศ์ มีอาชีพขายอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ มีลูกชาย 1 คน คือ ศักดา อายุ 25 ปี และลูกสาว 1 คน คือปรัชญา อายุ 20 ปี
3. พิพัฒน์ พุ่งแสงธรรม อายุ 50 ปี มีอาชีพทำธุรกิจเกี่ยวกับทำทองรูปพรรณ และมีโรงงานนำเข้าสินค้าแว่นตาจากประเทศจีน ภรรยา ชุตติมน มีอาชีพเดียวกัน มีลูกสาว 1 คน คือ พัชรดา อายุ 26 ปี และลูกชาย 1 คน คือ วานิช อายุ 23 ปี เคยเรียนภาษาจีนกลางที่เมืองกวางเจา ประเทศจีน ประมาณ 1 ปี
4. วรวิทย์ พุ่งแสงธรรม อายุ 46 ปี มีอาชีพเป็นมัคคุเทศก์ ภรรยา เนียน ช่วยงานทำทองของพี่เขย (พิพัฒน์) มีลูกสาว 2 คน คือ พิกุล อายุ 26 ปี และพิรุณ อายุ 22 ปี
5. สุปรานี ชูจรรยา อายุ 43 ปี มีอาชีพทำทองกับพี่ชาย (พิพัฒน์) มีลูกชาย 1 คน ชื่อชาญวิทย์ อายุ 15 ปี

โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้คือ ครอบครัวของพิพัฒน์ พุ่งแสงธรรม ลูกคนที่สามของอาโฝ ด้วยเหตุที่เป็นครอบครัวที่อาโฝพักอาศัยอยู่ด้วย และมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ ซึ่งครอบครัวนี้ได้อยู่ในบ้านหลังนี้มาเป็นเวลากว่า 36 ปีแล้ว โดยบ้านที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นร้านสำหรับทำทองรูปพรรณต่างๆ ซึ่ง

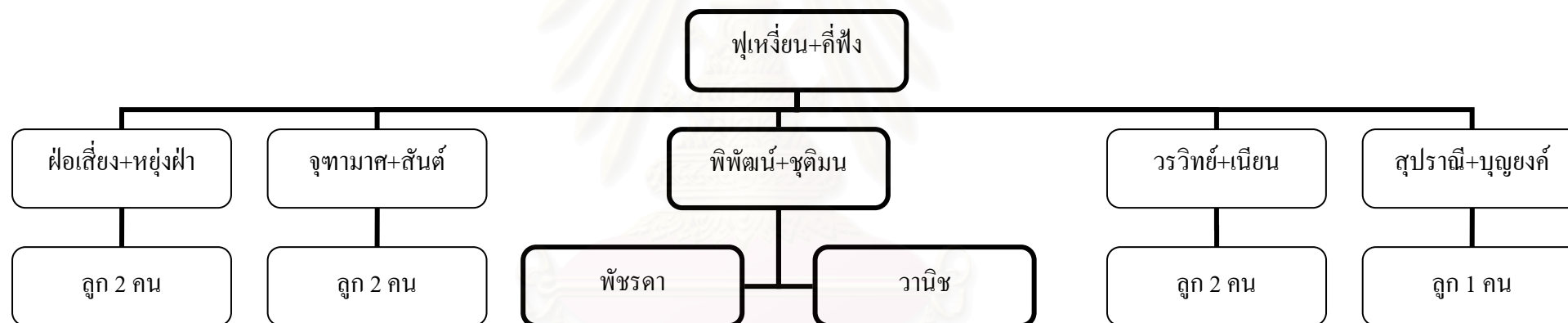
เปิดทะเลติดกับบ้านอีกหลังหนึ่งซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัว โดยบ้านที่ทำทงนั้น เป็นบ้านเดิมของอาเฝ่ ส่วนบ้านที่เป็นที่พักอาศัยนั้นได้เช่าเพิ่มเติมในภายหลัง อย่างไรก็ตาม ลูกชายของอาเฝ่ทุกคนได้ซื้อบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกับอาเฝ่หมดเลย ยกเว้นลูกสาวที่แต่งงานออกไปอยู่ที่อื่น

สำหรับ นามสกุล “ฟ่งแสงธรรม” นั้น วรวิทย์ (ลูกคนที่สี่ของอาเฝ่) เป็นคนตั้งเอง โดยพยายามจะให้คล้ายคลึงกับแซ่เดิมของตนเอง (แซ่ฟ่ง ออกเสียงตามภาษาจีนแคะ) ซึ่งในตอนที่เด็ก ๆ นั้น ทุกคนก็จะใช้ชื่อจีนและแซ่ในการไปเรียนหนังสือ สำหรับสาเหตุที่เปลี่ยนนั้น เนื่องจากว่าลูกแต่ละคนมองว่าการอยู่ในสังคมไทยควรจะใช้ชื่อไทยเพื่อความสะดวกในเรื่องต่างๆ จึงเปลี่ยน คงจะมีแต่อาเฝ่และลูกชายคนโตของอาเฝ่เท่านั้นที่ไม่เปลี่ยน เพราะพวกเขาารู้สึกว่าพวกเขาเป็นคนจีนอยู่ ซึ่งอยู่เมืองไทยก็ไม่มีควมลำบากอะไรจึงไม่ยอมเปลี่ยน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางคี่ฟิ่ง แซ่เซี่ย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาไผ่ผู้นั้นอยู่ในย่านที่เป็นบ้านของชาวจีนอย่างแท้จริง บ้านทุกหลังในย่านนี้ยังคงความเป็นบ้านจีนแบบโบราณไว้ได้อย่างค่อนข้างสมบูรณ์ ถึงขนาดที่ว่าละครช่อง 3 หลายเรื่อง เช่น เสน่ห์นางจิ้ง หรือเยวราชในพายุฝน ได้ใช้บ้านบริเวณนี้เป็นสถานที่ถ่ายทำละคร เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นจีน แต่สำหรับบ้านของอาไผ่ผู้นั้น ลักษณะของความเป็นจีนเริ่มหายไปบ้างแล้ว บ้านประตูที่เคยเป็นแผ่นไม้พับได้ก็เปลี่ยนเป็นประตูรั้วเหล็กแทน เนื่องจาก ประตูไม้เก่าได้ผุและชำรุด พัฒน์จึงได้ซ่อมแซม โดยเปลี่ยนเป็นประตูเหล็กเพื่อให้คงทนกว่าเดิม รวมทั้งติดประตูกะจก เพราะต้องการจะติดแอร์ในชั้นล่าง ทำให้รูปลักษณะที่เคยเป็นจีนมาแต่ก่อนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ตาม เรายังเห็นว่าหน้าบ้านยังมีติดตู้สีแดง และยังมีเจ้าที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชี้ให้เราเห็นว่าบ้านนี้ยังคงเป็นบ้านของครอบครัวชาวจีนอยู่

บ้านที่อาไผ่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ บ้านส่วนที่เป็นร้านสำหรับทำทองรูปพรรณต่างๆ ซึ่งเปิดทะเล่ติดกับบ้านอีกหลังหนึ่งซึ่งใช้เป็นที่พักอาศัย โดยบ้านที่ทำทองนั้นเป็นบ้านเดิมของอาทงและอาไผ่ ส่วนบ้านที่ใช้พักอาศัยนั้นเป็นบ้านที่เช่ามาในภายหลังเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยโดยเฉพาะ เนื่องจากบ้านเดิม ใช้พื้นที่ในการทำทองไปจนหมดและคับแคบเกินกว่าจะอยู่อาศัยกันได้อีก พัฒน์ จึงได้เช่าบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น อีกหลังหนึ่งที่อยู่ติดกันไว้เป็นบ้านพักสำหรับสมาชิกในครอบครัว 4 คน และอาไผ่ รวมทั้งหมด 5 คน ที่อาศัยหลับนอนในบ้านหลังนี้ ซึ่งนับเวลาตั้งแต่มาอาศัยอยู่ในบ้านนี้ได้ 36 ปี

ผู้วิจัยได้รู้จักกับครอบครัวนี้ เนื่องจากป่าสะไม้ของผู้วิจัยเป็นลูกสาวของอาไผ่ ทำให้ผู้วิจัยมีความสัมพันธ์เสมือนเป็นญาติห่างๆ กับครอบครัวนี้ด้วย ในครั้งแรกที่ผู้วิจัยได้เข้าไปในบ้านหลังนี้ ผู้วิจัยก็รับรู้ได้ทันทีว่าสมาชิกในบ้านจะต้องมีคนที่มีความรู้ภาษาจีนอย่างแน่นอน เพราะยังไม่ทันได้ก้าวเข้าไปในบ้าน ก็ได้ยินเสียงภาษาจีนที่มาจากวีซีดีภาพยนตร์จีนดังมาถึงหน้าบ้านแล้ว เมื่อเข้าไปถึงก็พบพัฒน์ (รุ่นลูก) กำลังนอนดูภาพยนตร์จีนอยู่ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีพจนานุกรมแปลจีนเป็นไทยวางอยู่และมีซีดีเพลงจีนอยู่ค่อนข้างมาก ชี้ให้เห็นว่า น่าจะยังคงมีคนที่ให้ความสำคัญกับภาษาจีนกลางอยู่ภายในบ้านนี้

เมื่อผู้วิจัยได้พบกับอาไผ่ ก็รู้ว่าอาไผ่พูดได้แต่ภาษาจีนแคะ ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ แต่พอฟังคำง่าย ๆ เช่น กินข้าว อาบน้ำ สวดดี ได้บ้าง แต่พูดไม่ได้เลย ตัวผู้วิจัยเองก็ไม่สามารถพูด

ภาษาจีนแคะได้ เพียงแต่ฟังรู้เรื่องได้ค่อนข้างมาก จึงจำเป็นต้องใช้ล่ามซึ่งก็คือป้าสะใภ้ของผู้วิจัย ที่เป็นลูกสาวของอาเฝ่ ให้ช่วยแปลคำถามภาษาไทยของผู้วิจัยให้เป็นภาษาจีนแคะ

อาเฝ่บอกกับผู้วิจัยว่า เมื่ออาเฝ่มาอยู่เมืองไทยใหม่ๆ มีความคิดที่อยากจะกลับไปเมืองจีน ตลอดเวลา ไม่เคยมีความคิดที่อยากจะอยู่เมืองไทยอย่างถาวรเลย อาเฝ่คิดว่ารอให้รวยก่อน แล้วจึงจะกลับไปเมืองจีน แต่พอเอาเข้าจริงๆ ก็ไม่รวยซักที จึงไม่ได้กลับไป ประกอบกับมีลูกหลานที่นี้แล้ว และลูกหลานก็มีธุรกิจการงานที่มั่นคงแล้ว ถึงตอนนี้ความคิดที่อยากจะกลับไปเมืองจีนก็ไม่มีเหลืออยู่ในสมองต่อไปอีกแล้ว

อีกลักษณะหนึ่งที่ผู้วิจัยสามารถสังเกตเห็นได้จากครอบครัวนี้ คือ บ้านนี้จะไม่มีความเงียบเหงาเลย เพราะบ้านของลูกหลานคนอื่นๆ ของอาเฝ่ก็อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันนี้ โดยอยู่ถัดจากอาเฝ่ไปไม่กี่หลัง และทุกคนก็จะใช้บ้านอาเฝ่เป็นศูนย์กลาง วนเวียนกันมารับประทานอาหารที่บ้านอาเฝ่ ญาติพี่น้องจะเดินเข้าเดินออกกันทั้งวัน ทำให้อาเฝ่ไม่รู้สึกเหงา มีลูกหลานผลัดกันมานั่งคุยเป็นเพื่อนเกือบทั้งวัน จากจุดนี้จะเห็นได้ว่า ครอบครัวนี้มีช่วงเวลาในการสื่อสารกันระหว่างรุ่นต่อรุ่นค่อนข้างมาก

อีกลักษณะหนึ่งที่อาเฝ่เป็นเหมือนกับอาเฝ่ของครอบครัวแรก ก็คือ ในความคิดของอาเฝ่ อาเฝ่ไม่ได้รู้สึกว่าคนไทยมีสถานภาพที่ต่ำกว่าคนจีน แต่ถ้าในใจจริงๆ แล้ว อาเฝ่อยากได้ลูกสะใภ้ที่เป็นคนจีนมากกว่าคนไทย แต่อย่างไรก็ตาม อาเฝ่ก็มีลูกสะใภ้ที่เป็นคนไทย ถึง 2 คน ซึ่งก่อนหน้านี้ ในตอนแรกที่ลูกชายบอกว่าจะแต่งงานกับคนไทย อาเฝ่และอาภู่ก็คัดค้านไม่ยอมให้แต่งงาน เพราะมีความเชื่อมาตลอดว่า คนไทยขี้เกียจ กลัวว่าลูกชายแต่งงานไปแล้วต้องลำบากทำมาหากินคนเดียวเลี้ยงทั้งภรรยาและญาติฝ่ายภรรยาด้วย แต่เมื่ออาเฝ่ได้เรียนรู้นิสัยว่าที่ลูกสะใภ้ทั้ง 2 คนแล้ว เห็นว่านิสัยดี ไม่ขี้เกียจจึงยอมรับให้แต่งงานกันได้ จะเห็นได้ว่า คนจีนมักจะมีภาพของคนไทยที่ไม่ค่อยดีอยู่ มีการประเมินและตัดสินคนไทยก่อนที่จะได้ทำความรู้จักกัน ด้วยเหตุนี้คนจีนในรุ่นแรกจึงไม่ยอมที่จะผสมกลมกลืนไปเป็นคนไทยโดยเด็ดขาด และนี่เองก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้อาเฝ่ไม่พยายามที่จะเรียนรู้ภาษาไทยเลยแม้แต่น้อย เพราะอาเฝ่ไม่คิดที่จะคบหาสมาคมหรือพูดคุยกับคนไทยเลย ในขณะที่รุ่นลูก (พิพัฒน์) ไม่ได้มีความรู้สึกแบ่งแยกสถานภาพชนชั้นระหว่างไทยจีนมากนัก เพราะตนเองก็มีภรรยาเป็นคนไทย แต่เมื่อถูกถามว่าเป็นคนจีนหรือคนไทย พิพัฒน์ตอบในทันทีว่าเป็นคนจีน และพิพัฒน์ก็เชื่อว่าในความเป็นจริงแล้วการเป็นคนจีนดูจะมีสถานภาพที่ดีกว่าคนไทยในสังคมปัจจุบัน และสำหรับรุ่นหลานนั้น วานิชจะตอบว่าเป็นคนไทยเชื้อสายจีน วานิชบอก

กับผู้วิจัยว่า “จริงๆ แล้วอยากตอบว่าเป็นคนจีนมากกว่า แต่ถ้าตอบไปคงไม่มีใครเชื่อ เพราะสีผิวเราก่อนข้างคล้ำ เลยต้องบอกว่าเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ขนาดบอกอย่างนี้ยังมีคนตกใจเลยว่า มีเชื้อจีนด้วยหรือ ก็เลยพูดภาษาจีนโชว์เขาซะเลย จะได้ว่าเราจีนจริง” ซึ่งคำตอบของวานิช ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกได้ว่าในความคิดของวานิช วานิชเชื่อว่าการเป็นคนจีนมีสถานภาพที่ดีกว่าเป็นคนไทย แต่เมื่อผู้วิจัยถามว่าวานิชรู้สึกเช่นนั้นหรือไม่ วานิชกลับไม่ยอมรับ โดยบอกว่าคนไทยหรือคนจีนก็เป็นคนเหมือนกัน สถานภาพที่ดีหรือไม่อยู่ที่การวางตัวมากกว่า แต่การที่ผู้วิจัยได้คลุกคลีและสังเกตพฤติกรรมของวานิช จึงรู้ว่า พฤติกรรมกับคำพูดมีความขัดแย้งกันเห็นได้ชัด ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ด้วยรูปแบบการสื่อสารโดยทางอ้อม แบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ ด้วยการเพาะปลูกความคิดเกี่ยวกับสถานภาพของชาวจีนที่ดีกว่าชาวไทย ทำให้รุ่นลูกและรุ่นหลาน จึงไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ จึงทำให้ไม่เกิดการผสมกลมกลืนเป็นคนไทยมากนัก

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนครอบครัวนี้ อาไฟจะใช้ภาษาจีนและในการพูดคุยกับลูก โดยลูกจะใช้ภาษาจีนและโต้ตอบกับอาไฟ ส่วนการพูดคุยกับหลานนั้น อาไฟก็ยังคงพูดภาษาจีนและกับหลานอยู่ โดยไม่สนใจว่าหลานจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ส่วนหลานก็จะพูดกับอาไฟเป็นภาษาไทย ซึ่งน่าแปลกมากที่พูดกันคนละภาษา แต่สามารถพูดคุยกันรู้เรื่องได้ ส่วนรุ่นอายุที่สอง (พิพัฒน์) จะใช้ภาษาไทยในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สามเพียงอย่างเดียว ไม่ได้มีการพูดภาษาจีนและหรือจีนกลางกับลูกเลย ทั้งๆ ที่พิพัฒน์มีความรู้ภาษาจีนกลางค่อนข้างดี

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา เป็นดังนี้

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง เป็นการสื่อสารโดยบอกตรงๆ ให้ลูกหลานได้เห็นดีเห็นงามไปกับประโยชน์จากการเรียนภาษาจีนกลาง ซึ่งในครอบครัวนี้อาไฟไม่ได้มีบทบาทในการสื่อสารเรื่องนี้ ผู้ที่มีบทบาทคือพิพัฒน์ ที่เมื่อเห็นลูกชาย (วานิช) เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว และได้เข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว แต่ไม่ค่อยสนใจในการเรียนเท่าที่ควร พิพัฒน์ จึงได้ซื้อขนมแอมบั้งค์บับให้วานิชไปเรียนภาษาจีนกลางที่กวางเจา โดยบอกกับวานิชว่า ถ้าไม่อยากเรียนหนังสือ ก็ไม่ต้องเรียน ออกมาช่วยงานที่บ้าน แต่จะทำงานได้ก็ต้องรู้จักติดต่องานเป็น ธุรกิจของครอบครัวต้องติดต่อกับทางประเทศจีนบ่อยๆ ถ้าใช้ภาษาจีนกลางได้ ก็จะได้ติดต่อการค้าได้ราบรื่นมากขึ้น เพราะฉะนั้นควรจะไปเรียนภาษาจีนกลาง โดยให้ไปเรียนที่กวางเจา และให้มองหาช่องทางติดต่อธุรกิจที่กวางเจาด้วย หลังจากพิพัฒน์เกลี้ยกล่อมอยู่ซักพัก วานิชก็ยอม

ไปเรียนภาษาจีนกลางที่กวางเจา เป็นเวลา 1 ปีด้วยความสมัครใจ จากการไปเรียนที่กวางเจาในครั้งนี้ ทำให้ความคิดในด้านการเรียนภาษาของวานิชเปลี่ยนไป จากที่เคยจบชั้นมัธยมปลายจากโรงเรียนอัสสัมชัญ และคิดว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากมาตลอด คิดว่าภาษาจีนกลางมีความสำคัญมากกว่าก็ได้เข้ามาแทนที่ จนถึงปัจจุบันนี้ วานิชหันมาให้ความสนใจในภาษาจีนกลางแทนภาษาอังกฤษไปแล้ว นอกจากนี้ วานิชยังให้ความสนใจกับทุกๆ อย่างที่เกี่ยวกับจีน ทั้งเพลงจีน หนังสือจีน หรือแม้กระทั่งประวัติศาสตร์จีน จากที่วานิชเคยฟังเพลงไทย เพลงฝรั่ง ก็หันมาให้ความสนใจภาษาจีนกลางแทน ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยสนใจในเรื่องนี้แม้แต่หน่อย จะเห็นได้ว่า ผลจากการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในด้านภาษานี้ ทำให้สามารถเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตของคนไปได้อย่างสิ้นเชิง

นอกจากการสืบทอดด้านภาษาจีนกลางแล้ว การสื่อสารโดยตรงก็ยังคงปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมการเรียกนับญาติ กล่าวคือ เมื่อลูกหลานเกิดขึ้นมา ก็จะได้รับคำสั่งสอนบอกกล่าวให้เรียกญาติผู้ใหญ่ ด้วยคำเรียกนับญาติที่แตกต่างกันไป ตามภาษาท้องถิ่นของตนเอง นั่นก็คือภาษาจีนแคะ ซึ่งการใช้คำเรียกนับญาติต่างๆ ของครอบครัวนี้ก็จะคล้ายคลึงกับครอบครัวแรกคือ

อาไฝ่ แปลว่า ย่าหรือยาย	อากง แปลว่า ปู่หรือตา
อาจี้ แปลว่า พี่สาว	อาไม้ย แปลว่า เด็กหญิง (อาหมาย)
อาหยี่ แปลว่า น้ำ	อาคิ้ว แปลว่า ลุง

สำหรับครอบครัวนี้การใช้คำเรียกนับญาติทางฝ่ายพ่อของหลานจะใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแคะ แต่สำหรับญาติทางฝ่ายแม่ นั้น จะใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาไทย เนื่องจากแม่เป็นคนไทย ถ้าไปใช้คำเรียกแบบจีนก็คงจะไม่เหมาะสม

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือเป็นการพูดให้ได้ยินผ่านหูบ่อยๆ จนทำให้เกิดการเรียนรู้ และซึมซับในสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารไปเอง โดยสิ่งที่อาไฝ่สื่อสารไปนั้นคือภาษาจีนแคะ อาไฝ่ไม่ได้มานั่งสอนให้ลูกหลานรู้จักเป็นคำๆ ว่า แต่ละคำหมายความว่าอะไร ภาษาไทยว่าอย่างไร อาไฝ่ไม่สามารถสอนได้เพราะอาไฝ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ดังนั้น อาไฝ่จึงสื่อสารโดยการพูดภาษาจีนแคะไปเรื่อยๆ ประกอบท่าทางกับสิ่งที่ต้องการจะบอก ทำให้ลูกหลานเกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถเข้าใจได้เอง อย่างที่รุ่นอายุที่สอง (พิพัฒน์) สามารถเข้าใจและตอบโต้เป็นภาษาจีนแคะได้ หรือแม้กระทั่งภรรยาของพิพัฒน์ (ชุติมิน) ที่เป็นคนไทย ซึ่งเมื่อตอนแต่งงานเข้าบ้านมาแรกๆ ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาจีนแคะได้แม้แต่คำเดียว แต่

ตอนนี้กลับสามารถพูดคุยโต้ตอบได้อย่างไม่ติดขัด เหมือนเป็นคนจีนแคะมาแต่กำเนิดเลยทีเดียว ในขณะที่รุ่นหลาน (วานิช) เนื่องจากมีผู้ช่วยอย่างพ่อแม่อยู่ จึงทำให้ไม่ยอมเรียนรู้ หากฟังไม่เข้าใจ ก็จะถามพ่อแม่ว่าแปลว่าอะไร หรือไม่อย่างนั้นก็ฟังเฉย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่าฟังไม่รู้เรื่องเลย กระบวนการสื่อสารโดยอ้อม โดยการพูดซ้ำๆ ทำให้ดูบ่อยๆ ทำให้หลานพอจะเข้าใจได้ง่ายๆ ได้บ้าง เช่น เวลาอาเฝพูดว่า “เซ็ดพัน” จะทำมือตักข้าวเข้าปาก หลานๆ ก็สามารถรู้ได้ว่าคำนี้แปลว่าทานข้าว หรือแม้กระทั่งคำต่างๆ ที่บางครั้งอาเฝพูดอย่างมีอารมณ์โมโห หลานๆ ก็สามารถจับน้ำเสียงของอาเฝได้ และรู้ว่ากำลังถูกตำหนิอยู่ ถึงแม้จะไม่รู้ว่าคำๆ นั้นมีความหมายอะไร แต่ก็รู้ว่าจะต้องเป็นคำตำหนิแน่นอน

จากตัวอย่างข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านภาษาในครอบครัวนี้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม จะได้ผลดีต่อรุ่นอายุที่สอง เพราะสภาพแวดล้อมที่ไม่มีคนพูดภาษาไทยด้วย ผลักดันให้การสื่อสารได้ผลดี แต่ผลต่อรุ่นอายุที่สามนั้น การสื่อสารโดยตรง จะได้ผลดีกว่า เพราะมีความพร้อมที่จะเปิดรับ แต่การสื่อสารโดยอ้อมจะไม่ได้ผลเพราะมีปัจจัยของการที่มีสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างไปจากรุ่นอายุที่สองเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผล ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อเรื่องปัจจัยต่อไป

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง ในครอบครัวนี้ อาเฝได้ใช้การสอนโดยตรงในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- การทำอาหารจีนแคะ ชาวจีนแคะจะมีอาหารอยู่ชนิดหนึ่งที่มีชื่อเสียงมาก นั่นก็คือลูกชิ้นแคะ ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญของลูกชิ้นแคะ ก็คือ เต้าหู้ อาเฝทำเต้าหู้ได้อร่อยมาก ในสมัยก่อนนอกจากจะทำรับประทานกันเองในครอบครัวแล้ว อาเฝยังทำขายอีกด้วย เต้าหู้ของอาเฝนั้น ไม่นิ่มจนละและไม่แข็งจนเกินไป แต่ทานแล้วจะนุ่มลิ้น อร่อย และไม่เละง่าย (ผู้วิจัยชิมมาแล้ว) ในสมัยที่หลานๆ ยังเด็กอยู่ อาเฝได้สอนให้หลานทำเต้าหู้บ้าง (แต่อาเฝไม่ได้สอนพิพฒน์ เพราะพิพฒน์ไม่สนใจ) โดยอาเฝจะเรียกให้หลานๆ ช่วยมาเป็นลูกมือ แต่หลานชายอย่างวานิชไม่สนใจ คงมีแต่หลานสาวอย่างพัชรดาที่มาช่วยทำบ้าง จึงทำให้พ้อมีความรู้ในการทำเต้าหู้บ้าง นอกจากนั้นอาเฝ

ยังสอนทำน้ำเต้าหู้ก็ด้วย จนถึงตอนนี้พี่ชรวดสามารถทำเต้าหู้และน้ำเต้าหู้ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องมีอาไฝ่คอยช่วยอยู่จึงจะอร่อยตามสูตร

ภาพที่ 22 เต้าหู้แคะ

- การไม่รับประทานเนื้อวัว ในสมัยก่อนอาไฝ่รับประทานเนื้อวัว แต่เลิกรับประทานมา 20 กว่าปีแล้ว เพราะตอนหลังหันมารับประทานเจก็เลยไม่รับประทานเนื้อวัว อาไฝ่ได้บอกลูกไม่ให้รับประทานเนื้อวัว เพราะว่าเป็นสัตว์ใหญ่ แต่พี่พัฒน์ไม่เชื่อ โดยให้เหตุผลว่า “เนื้อวัวอร่อย ไม่กินก็โง่” ส่วนรุ่นหลานนั้น วานิชเองนานๆ จึงจะรับประทานเนื้อวัวสักครั้ง ไม่ได้มีความเชื่อหรือว่าสงสารตามอย่างที่อาไฝ่บอกแต่อย่างไร แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารในเรื่องนี้ไม่ได้ผล วัฒนธรรมความเชื่อนี้ ไม่ได้สืบทอดไปสู่รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สามเลย

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม เป็นการทำซ้ำๆ ให้เห็นบ่อยๆ จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำตามได้เองในที่สุด

- การใช้ตะเกียบ อาไฝ่ไม่ได้สอนลูกหลานให้ใช้ตะเกียบเลย แต่ทำให้ดูแล้วลูกหลานก็หัดใช้กันเอง พี่พัฒน์ก็ไม่ได้สอนให้ลูกหัดใช้ตะเกียบ เป็นการเรียนรู้ของรุ่นหลานเอง แต่วานิชได้บอกกับผู้วิจัยว่า “ตอนนี้นัดใช้ช้อนส้อมมากกว่าตะเกียบแล้ว เพราะช้อนส้อมจับง่ายกว่า แต่เวลากินก๋วยเตี๋ยว ก็ยังใช้ตะเกียบอยู่แต่ก็จะใช้ช้อนช่วยด้วย”

- การรับประทานอาหารเจ อาไฝ่จะไม่ได้สอนลูกหลานโดยตรงว่าให้รับประทานเจ แต่ตัวอาไฝ่เองจะรับประทานเจทั้งวันในวันชิวอิกและจับโหงว และจะรับประทานเจทุกวันในมื้อเช้า เมื่ออาไฝ่รับประทานเจในมื้อเช้า ลูกหลานที่อยู่บ้านเดียวกันก็ต้องรับประทานตามไปด้วย หรือถึงแม้ว่าบางครั้งลูกหลานจะไม่ยอมรับประทานเจไปกับอาไฝ่ แต่ออกไปซื้อรับประทานเองก็ตาม แต่อย่าง

น้อย ธรรมเนียมการรับประทานเจ ก็ได้รับการสืบทอดส่งผ่านไปให้รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม ได้รับรู้ไปโดยไม่รู้ตัว

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

ลักษณะการแต่งกายของอาโฝเป็นแบบชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ กล่าวคือ เสื้อมีปกติดกระดุมประมาณ 4-5 เม็ด กีบกางเกงผ้าแพรสีดำ มองภายนอกก็รู้ว่า ต้องเป็นชาวจีนอย่างแน่นอน นอกจากนี้อาโฝยังใส่กำไลหยก และแหวนหยกด้วย ซึ่งหยก ถือเป็นเครื่องประดับของชาวจีนอย่างแท้จริง สำหรับรุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สามนั้น ลักษณะการแต่งกายก็เป็นไปตามสมัยนิยม ไม่ได้มีลักษณะแบบจีนแล้ว แต่ถ้าเป็นพวกเสื้อคอจีน หรือกระดุมจีน พังครดาก็พอมีบ้าง เพราะกำลังเป็นที่นิยมในขณะนี้ ซึ่งการที่ใส่เสื้อผ้าจีนนั้น ไม่ได้มีการสื่อสารในด้านนี้มาจากอาโฝเลย อาโฝไม่เคยบังคับให้ลูกหลานสวมเสื้อผ้าแบบจีนๆ ดังนั้น จึงไม่มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องการสวมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มแบบจีน ส่วนเครื่องประดับแบบจีนนั้น อาโฝชอบใส่หยก เพราะว่าคนจีนถือว่าหยกเป็นหินนำโชค ใส่ติดตัวไว้ดี จะช่วยให้ชีวิตพบเจอแต่สิ่งดีๆ ในขณะที่พิพัฒน์เองก็ใส่แหวนหยกล้อมเพชร แต่ไม่ได้มีความเชื่อว่าอยู่ติดตัวแล้วดี เป็นหินนำโชคแต่อย่างใด เพียงแต่ใส่เพื่อความสวยงามเท่านั้น และอาโฝก็ไม่เคยได้บอกให้รู้ถึงความหมายของหยกเลย พอมาถึงรุ่นอายุที่สาม เนื่องจากขาดการสื่อสารเพื่อสืบทอด ทำให้รุ่นหลานไม่นิยมสวมใส่หยก โดยเข้าใจว่าหยกเป็นเครื่องประดับของคนแก่ เป็นวัยรุ่นอยู่ใส่หยกไม่สวย ดังนั้น จึงไม่มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องเครื่องประดับหยกเลย

สำหรับธรรมเนียมที่ว่าตรุษจีนต้องสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ และสีสดๆ นั้น สำหรับครอบครัวนี้แล้วไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่อาโฝในตอนสาว ๆ นั้น เมื่อถึงตรุษจีนจะนิยมสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ เพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นใหม่ของชีวิต แต่มาตอนหลังแก่แล้ว อายุมากก็เลยไม่รู้ว่าจะสวมเสื้อผ้าใหม่ไปทำไม อาโฝบอกว่า “ใส่อะไรก็เหมือนกัน แก่แล้ว” อาโฝไม่ได้บอกธรรมเนียมนี้ให้ลูกหลานได้รับรู้แต่อย่างใด และลูกหลานก็ไม่ได้สนใจที่จะทำด้วย พิศพัฒน์เองก็ไม่ได้บอกธรรมเนียมนี้ให้กับลูกเช่นกัน เพราะฉะนั้นการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้จึงไม่เกิดขึ้นในครอบครัวนี้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ครอบครัวนี้ไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เลยทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อสืบทอดในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามสมัยนิยมเพียงอย่างเดียว

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปในบ้านของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างครอบครัวนี้ ผู้วิจัยรู้สึกที่ครอบครัวนี้ไม่ได้มีความเป็นจีนมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับกรรมมองภายนอกโดยยังไม่ได้เข้าไปในบ้าน เมื่อครั้งที่มองอยู่ภายนอกบ้าน จะให้ความรู้สึกว่าเป็นบ้านจีนมากกว่า ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากที่ผู้วิจัยอยู่แล้วว่า บริเวณนี้มักจะมีละครที่มีเนื้อหาของเรื่องเกี่ยวกับจีนมาถ่ายทำอยู่เสมอ เลยมีความรู้สึกว่ายานนี้เป็นย่านจีนมากๆ แต่เมื่อเข้าไปในบ้านแล้ว ถ้าไม่เห็นผู้ดูแลที่ติดหน้าบ้านและเจ้าที่ที่อยู่บริเวณมุมซ้ายของบ้าน ก็จะไม่รู้เลยว่านี่เป็นบ้านของชาวจีน เนื่องจากพิพฒน์ได้จัดบ้านใหม่โดยการเปลี่ยนประตูใหม่จากประตูไม้เป็นประตูเหล็ก และติดวอลเปเปอร์ภายในบ้าน รวมถึงชุดรับแขกที่เป็นโซฟาแบบสมัยใหม่ ทำให้ไม่เหลือเค้ารูปลักษณะของความเป็นบ้านจีนแบบเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีการไหว้เจ้าที่เป็นปกติอยู่

นอกจากผู้ดูแลและเจ้าที่แล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนภาพลักษณ์ของความเป็นบ้านจีนคือ โต๊ะรับประทานอาหาร ชาวจีนมักจะนิยมนั่งโต๊ะกลม ที่บ้านนี้ก็ยังคงใช้โต๊ะกลมในการรับประทานอาหารอยู่ ในส่วนของการตั้งของตั้งโชว์แบบจีน ประเภท ฮก ลก ซิว นั้น ครอบครัวนี้ไม่ได้ซื้อมาตั้งไว้เลยเพราะไม่มีที่ตั้ง และอาไฟก็ไม่ได้นิยมชมชอบของพวกนี้แต่อย่างใด อาไฟบอกว่าซื้อมาก็เสียหายเงิน ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้จึงไม่ได้ส่งต่อไปยังรุ่นที่สองและรุ่นที่สามเลย

นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ถามรุ่นอายุที่สาม (วานิช) ว่าถ้ามีโอกาสแต่งบ้านเองได้อยากจะแต่งบ้านแบบไหน วานิชเลือกที่จะแต่งบ้านแบบญี่ปุ่นมากกว่า เพราะ แบบญี่ปุ่นจะดูโล่ง โปร่งสบาย และไม่ดูหรูหรา ฟูฟ่าแบบบ้านลักษณะยุโรป แต่เมื่อผู้วิจัยถามว่าจะยังคงไหว้เจ้าที่อยู่ในบ้านหรือไม่ วานิชก็บอกว่า “อย่างไรก็ตาม เราก็ได้ชื่อว่าเป็นคนจีน ก็ต้องมีเจ้าที่อยู่ในบ้านอย่างแน่นอน” จากจุดนี้ก็จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าวานิชจะไม่ได้รับการสืบทอดในด้านนี้มาเลย และพยายามจะหนีจากจุดที่เป็นอยู่ (โดยการตอบว่า จัดบ้านแบบญี่ปุ่น) แต่ท้ายที่สุดแล้ว วานิชก็ยอมรับว่า ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม บ้านจะต้องมีเจ้าที่ นั่นก็คือ วานิชไม่สามารถหลุดพ้นจากความเป็นจีนไปได้

จะเห็นได้ว่า ครอบครัวนี้ไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในด้านนี้เลย แต่ท้ายที่สุดแล้ว เมื่อมนุษย์ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการขัดเกลาจากสังคมโดยทางอ้อม ถึงแม้จะไม่มี การสื่อสารใดๆ แต่วัฒนธรรมต่างๆ ก็สามารถส่งผ่านและสืบทอดต่อไปได้ในที่สุด

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านยารักษาโรค

สำหรับอาไฟ่นั้น เมื่อเวลาที่ไม่สบายก็มักจะซื้อยารับประทานเองก่อน โดยส่วนมากมักจะซื้อยาจากร้านขายยาของคนจีน ถ้าเป็นโรคเล็กๆ น้อยๆ แต่ถ้าเป็นหนักมากก็จะไม่ไปหาหมอจีน แต่จะไปหาหมอที่โรงพยาบาล เพราะหายเร็วกว่าและน่าเชื่อถือมากกว่า สำหรับรุ่นอายุที่สองนั้น (พิพัฒน์) เวลาที่ไม่สบายเล็กๆ น้อยๆ ก็มักจะซื้อยาแผนปัจจุบันรับประทานเองก่อน ถ้าไม่หายก็จะไปหาหมอ แต่ถ้าไม่สบายมากก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาลเลย พิพัฒน์ไม่เชื่อถือในเรื่องประสิทธิภาพการรักษาของหมอจีน ไม่เชื่อว่าการจับชีพจรของหมอแค่แป๊บเดียว จะรู้หมดว่าคนๆ นั้นเป็นอะไร ดังนั้น จึงไม่เคยทานยาจีนเลย แต่ถ้าเป็นพวักยาต้ม ยาหม่องจากเมืองจีนก็ใช้บ้าง เพราะไม่ได้มีโทษอะไร และอาไฟ่ก็ไม่เคยบังคับให้ทานยาจีนด้วย โดยปกติแล้วก็เป็นคนแข็งแรงดี ไม่ต้องไปหาหมออยู่แล้ว สำหรับรุ่นอายุที่สามนั้น วานิชก็เหมือนกับรุ่นอายุที่สอง ที่เมื่อไม่สบายเล็กๆ น้อยๆ ก็ซื้อยาจากเภสัชกรรับประทานเอง แต่ถ้าเป็นหนักๆ ก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาล วานิชไม่เคยรับประทานยาจีนสักครั้งเดียว แม้แต่แก้หวัด หล่อฮั้งก้วย ที่มีคนบอกต่อๆ กันมาว่าสามารถแก้ร้อนในได้นั้น วานิชก็ไม่รู้สึกว่าจะช่วยแก้ร้อนในได้จริงๆ

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารเพื่อสืบทอดในด้านยาจีนนั้นไม่เกิดขึ้น เนื่องจากขนาดอาไฟ่เองยังไม่ค่อยเชื่อถือเลย การที่จะสืบทอดให้ลูกหลานเชื่อถือก็คงจะยากไปด้วย นอกจากนี้อาไฟ่ ก็ไม่ได้สื่อสารให้ลูกหลานได้รู้ด้วย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ประกอบกับลูกหลานได้รับความเชื่อใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ เชื่อมั่นในวิทยาการแพทย์แผนตะวันตกมากกว่า และด้วยเหตุผลทางด้านเวลาที่คนยุคใหม่ต้องทำงานแข่งกับเวลา การมานั่งต้มยาจีนที่ต้องรอเป็นเวลานาน จึงกลายเป็นภาระสำหรับคนรุ่นใหม่ไป ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ในครอบครัวนี้ ไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในเรื่องยารักษาโรคเลยแม้แต่นิดเดียว

ถึงแม้ว่า ครอบครัวนี้ดูเหมือนจะไม่มี การสื่อสารในการสืบทอดวัฒนธรรมในหลายๆ เรื่อง เช่น เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค แต่ในความเป็นจริงแล้ว สมาชิกในครอบครัวได้รับการเรียนรู้และขัดเกลาจากสังคมโดยทางอ้อม ทำให้สมาชิกในครอบครัวยังคงรับรู้ถึงธรรมเนียมและวัฒนธรรมจีนต่างๆ เพียงแต่ไม่ได้มีการปฏิบัติตามธรรมเนียมนั้นๆ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สามารถแบ่งปัจจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว มีดังนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ถ้าภายในครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่น การสื่อสารก็จะเกิดได้ง่าย ครอบครัวนี้ อาศัยกับลูกหลานมีความสนิทสนมกันดี หลานชอบเข้าหาแม่อาไฟ ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมส่งผ่านไปได้ง่ายกว่า

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกในครอบครัว ในครอบครัวนี้ อาไฟไม่ใช่คนที่ช่างพูดช่างสอนมากนัก ทำให้หลานไม่ค่อยได้รับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในทางตรงเท่าใดนัก พี่พัฒนาเองก็มีนิสัยที่ไม่ค่อยจุกจิกกับลูก ปล่อยให้ลูกได้มีความคิดเป็นอิสระของตนเอง ไม่ค่อยบังคับให้ทำอะไร ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมนั้นจึงไม่ค่อยเกิดขึ้นมากนักในครอบครัวนี้

3) เวลาในการสื่อสาร ครอบครัวนี้ มีเวลาในการอยู่พร้อมกันค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นการทำงานในบ้าน จนเมื่อพี่พัฒนาเริ่มทำธุรกิจใหม่อีกอย่างหนึ่ง และได้ส่งให้วานิชไปดูแลงานให้แทน ทำให้วานิชไม่ค่อยได้อยู่บ้าน มีความใกล้ชิดกับอาไฟน้อยลงไปอีก กว่าวานิชจะเลิกงานกลับบ้าน อาไฟก็เข้านอนไปแล้ว ในระยะหลัง จึงทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหินกันออกไป ไม่ค่อยได้มีเวลาในการคุยกันมากเท่าเมื่อก่อน รวมถึงการพูดคุยกับพี่พัฒนาด้วย เนื่องจากพี่พัฒนาต้องดูงานที่บ้าน การสื่อสารระหว่างพี่พัฒนาและวานิช จึงมักจะเป็นการสื่อสารผ่านโทรศัพท์ซะมากกว่า ดังนั้น เมื่อมีเวลาในการสื่อสารกันน้อยลง ความสามารถในการสืบทอดหรือการรับรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของรุ่นอายุที่สามก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย

4.2 ปัจจัยภายนอก ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกครอบครัวมีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน ในรุ่นอายุที่สอง (พี่พัฒนา) ได้เรียนในโรงเรียนจีน จึงทำให้ในวัยเด็กมีเพื่อนเป็นชาวจีนค่อนข้างเยอะ แต่เมื่อโตขึ้น พี่พัฒนา ได้เกณฑ์ทหารและได้ย้ายไปประจำอยู่จังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้กลุ่มเพื่อนเริ่มมีหลากหลายมากขึ้น เมื่อก่อนเพื่อนไม่ได้เกาะกลุ่มอยู่แค่ชาวจีนแล้ว ความคิด ความเชื่อต่างๆ ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกลุ่มเพื่อน ทำให้ความยึดมั่น ถือมั่นในธรรมเนียมจีนของพี่พัฒนาลดน้อยลง ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม วานิชเรียนในโรงเรียนเอกชน (ร.ร.อัสสัมชัญ) มีกลุ่มเพื่อนทั้งที่เป็นชาวจีนและชาวไทย แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนเอกชนที่เน้นเพาะปลูกความคิดทางตะวันตก ทำให้การยึดมั่นในธรรมเนียมจีนของวานิชลดลงตามไปด้วย

2) สื่อมวลชน สื่อมวลชนที่มักจะนำเสนอข่าววิทยากรที่ก้าวหน้าของตะวันตก ทำให้ความคิดของคนในครอบครัวนี้เปลี่ยนแปลงไปได้ อย่างที่พี่พัฒนา ได้บอกกับผู้วิจัยว่า "เชื่อยาฝรั่งมากกว่ายาจีน ยาฝรั่งเขาออกข่าวว่า กว่าเขาจะคิดค้นขึ้นมาได้ เขาต้องใช้ทดลองมาไม่รู้ตั้งกี่ครั้ง

จนได้ผลดีก่อนถึงจะเอามารักษา แต่ยาจีนไปตัดต้นไม่ตรงนั้นตรงนี้มาแล้วก็เอามาต้มให้เรากิน บอกว่ากิน 10 หม้อจะหาย กว่าเราจะหาย เราอาจจะตายไปก่อนก็ได้” การนำเสนอวิทยากรใหม่ๆ ของสื่อมวลชนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนความคิดต่อวัฒนธรรมของตนเองพอสมควร หรืออย่างเช่น ในระยะหลังๆ ที่กระแสการเรียนภาษาจีนค่อนข้างรุนแรง ส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการโปรโมทของสื่อ เหมือนอย่างที่ว่านิสิตตัดสินใจไปเรียนภาษาจีนกลาง เนื่องจากได้ดูรายการต่างๆ จากโทรทัศน์ และ เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นของจีน แนวโน้มของจีนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้นิสิตตัดสินใจไปเรียนที่ ประเทศจีนได้เร็วขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ เป็นไปตามแนวคิด เกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่มีทั้งกระบวนการขัดเกลาโดยตรงและกระบวนการขัด เกลาโดยอ้อม ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวยด้วย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการ สื่อสารภายในครอบครัวนี้ ก็เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาใน การสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน ก่อให้เกิดการรับรู้ในวัฒนธรรมจีนต่างๆ ซึ่งสิ่ง ต่างๆ ทั้งหมดนี้ถ้าลูกหลานยังคงประพฤติปฏิบัติตามก็จะสามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรง อยู่และสืบทอดต่อไปได้ และยังลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนเช่นนี้ ไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและดำรงเอกลักษณ์ของชาติตนเองก็จะ ยังคงดำรงอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 3 ครอบครัวชาวจีนแคะย่านคลองถม (ครอบครัวของนายทวี จงทวีเกียรติ)

1. ประวัติตระกูล

นายทวี จงทวีเกียรติ ชาวจีนแคะ เกิดที่เมืองไต้หวัน มณฑลทงกวางตุ้ง ในวัยเด็กช่วยพ่อแม่ทำ นาที่บ้านเกิดของตนเอง จนอายุ 20 ปี คนแถวบ้านหลายคนเดินทางมาเมืองไทยหางานทำ คนแถว บ้านบอกว่าเมืองไทยดี หางานง่ายได้เงินดี อาทุงเลยคิดจะมาเมืองไทยทำงานแล้วส่งเงินไปให้ที่ บ้านโดยคิดว่าจะมาทำงานเพียงแค่ 5 ปีก็จะกลับไป พอครบกำหนด 5 ปี ก็คิดว่าจะกลับไป แต่ ประเทศจีนถึงยุคของเหมาเจ๋อตุง ปิดประเทศ ไม่ให้เข้าประเทศเลยกลับไม่ได้ต้องอยู่ต่อ แต่อาทุงก็ ยังมีความคิดจะกลับอยู่เรื่อยๆ จนเมื่ออาทุงมีครอบครัว มีร้านค้าและมีงานการทำแล้ว ความคิดที่จะ กลับไปเมืองจีนอีกก็เลยหายไปด้วย

เมื่ออาทุงมาเมืองไทยใหม่ๆ อาทุงมาอาศัยอยู่แถววัดเกาะ (วัดสัมพันธวงศ์ในปัจจุบัน) โดยมาประกอบอาชีพเป็นช่างไม้ อาทุงบอกว่าตอนนั้นคนจีนหางานง่าย ใครๆ ก็รับ เป็นซินตึงมาใหม่ๆ ยอมทำงานทุกอย่าง ทำได้ไม่นานอาทุงก็เกิดอุบัติเหตุ โดนกบไสไม้ไสโดนเส้นเอ็น ทำให้ไม่สามารถทำงานหนักหรืองานที่ต้องใช้แรงมือมากๆ ได้ อาทุงจึงได้ไปรับลือตเตอริมาขาย แล้วเก็บเงินเก็บทอง ในตอนนั้นอาทุงได้แต่งงานกับอาไฝ่แล้ว ซึ่งตอนนั้นอาทุงมีอายุ 24 ปี โดยอาไฝ่ก็เป็นชาวจีนแคะที่มาจากบ้านเดียวกัน แต่มารู้จักกันที่เมืองไทย เมื่ออาทุงมีเงินเก็บจำนวนหนึ่ง อาทุงก็ได้ไปเช่าบ้านแถววงเวียน 22 ขายกาแพ แต่หน้าร้านยังมีที่เหลือก็เลยแบ่งหน้าร้านให้คนเช่าขาย กวยเตี่ยว ข้าวมันไก่ และข้าวหน้าเป็ดด้วย จนลูกๆ เริ่มโตขึ้น อาทุงก็คิดว่าถ้าขายกาแพและกินค่าเช่าเท่านี้ อีกหน่อยลูกหลานก็จะลำบาก อาทุงจึงคิดจะขยับขยายด้วยการไปเช่าบ้านแถวเซียงกง เป็นบ้าน 1 ห้อง ขายตะปู้ นี้อต อุปรกรณ์ฮาร์ดแวร์ต่างๆ ซึ่งบ้านหลังนั้นค่อนข้างแคบ อาทุงจึงคิดอยากจะขยับขยายไปหาที่ๆ กว้างกว่านี้ ประกอบกับบ้านหมดสัญญาเช่า อาทุงจึงไปซื้อบ้านที่คลองถม 2 ห้อง โดยขายอุปรกรณ์ฮาร์ดแวร์ต่างๆ เหมือนเดิม และอยู่มาจนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นเวลาประมาณ 33 ปีแล้ว

อาทุงมีลูกทั้งหมด 5 คน เป็นชาย 2 คน และ หญิง 3 คน ดังนี้

1. วรธนา อายุ 54 ปี แต่งงานออกเรือนไปแล้ว มีลูกชาย 5 คน หญิง 1 คน
2. ดารุณี อายุ 49 ปี แต่งงานออกเรือนไปแล้ว มีลูก 4 คน
3. บัณฑิต จงทวิเกียรติ อายุ 45 ปี มีอาชีพขายอุปรกรณ์ฮาร์ดแวร์ ภรรยา สุพันธ์ เป็นแม่บ้าน มีลูกชาย 1 คน คือ บุญเขต อายุ 17 ปี และลูกสาว 2 คน คือ กชกร อายุ 15 ปี และจุฑามาศ อายุ 12 ปี
4. นงลักษณ์ จงทวิเกียรติ อายุ 44 ปี มีอาชีพขายอุปรกรณ์ฮาร์ดแวร์ ไม่ได้แต่งงานออกเรือน
5. ศักดิ์เกษม จงทวิเกียรติ อายุ 41 ปี มีอาชีพขายอุปรกรณ์ฮาร์ดแวร์ เพิ่งจะแต่งงานแต่ยังไม่มีบุตร

โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาคือ ครอบครัวของลูกคนที่ 3 (ลูกชายคนโต) คือ บัณฑิต จงทวิเกียรติ ด้วยเหตุที่เป็นครอบครัวที่อยู่กับอาทุง และมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

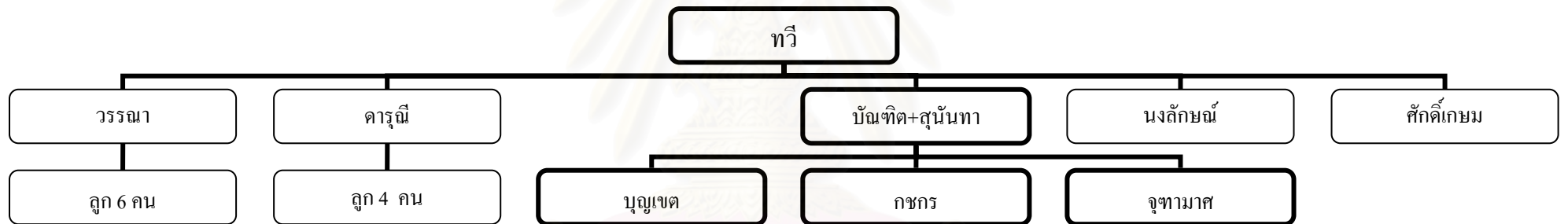
ปัจจุบันบ้านของอาทูนนี้มีสมาชิกในบ้านทั้งหมด 9 คน คือ อาทูนและครอบครัวของบัณฑิต 5 คน นางลักษณะและศักดิ์เกษมกับภรรยา โดยอาทูนจะนิยมให้ลูกแต่งงานเช้า ส่วนลูกสาวแต่งงานออก สำหรับลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานก็ต้องอยู่ปรนนิบัติดูแลอาทูนต่อไป

สำหรับนามสกุล “จองทวิเกียรติ” และชื่อของของอาทูนนั้น อาทูนได้ให้คนที่อำเภอช่วยตั้งให้ โดยตั้งให้คล้ายกับแซ่จีนของตนเอง (ออกเสียงภาษาจีนแคะ ว่า แซ่จอง) สำหรับสาเหตุที่อาทูนเปลี่ยนมาใช้ชื่อและนามสกุลไทยนั้น เนื่องจากว่าหลังจากที่อาทูนไม่สามารถเป็นช่างไม้ได้แล้ว อาทูนต้องไปทำงานอย่างอื่น โดยอาทูนต้องการที่จะขายล็อตเตอรี่ของรัฐบาล แต่รัฐบาลไม่ให้คนต่างชาตินาย อาทูนจึงต้องโอนสัญชาติเป็นไทย และเปลี่ยนชื่อสกุลเป็นไทย เพื่อสะดวกในการทำงานในประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนายทวี จงทวิเกียรติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาทูนั่นมีลักษณะของความเป็นจีนค่อนข้างมาก สังเกตได้จากตรวงบริเวณ กำแพงหน้าบ้านของอาทูนั่นมีแปะผู้สี่แดงใส่กรอบอันใหญ่ติดไว้ อาทูนั่นบอกว่า จะคอยช่วยปกป้อง ไม่ให้มีสิ่งไม่ดีเข้ามาในบ้าน เมื่อเดินเข้าไปในบ้านก็สังเกตเห็นมีตุ๊กเตี้ยอยู่ 1 คู่ แปลว่า ให้ปลอดภัย และให้ทุกสิ่งสมปรารถนา ที่แปะเอาไว้ เพราะมีความหมายดี เมื่อเดินเข้าไปด้านในก็จะเห็นเจ้าที่ ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นเจ้าที่ที่ใหญ่โตมาก แต่ก็ตกแต่งได้อย่างสวยงาม บ่งบอกให้เห็นว่าผู้ตั้งมีความใส่ใจกับเจ้าที่ ไม่ใช่เพียงแค่เอามาวางไว้เฉยๆ

จากการสังเกตภายในบ้าน บ่งบอกได้ว่าบ้านนี้มีความเป็นจีนมาก เนื่องจากจะเห็นรูปภาพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้าของชาวจีน และผู้สี่แดงแปะตามบ้านไว้เยอะมาก นอกจากนี้ยังมีปฏิทินจีน และรูปภาพบ้านของน้องชายอาทูนั่นที่เมืองจีนประดับบ้านไว้อีกด้วย

อาทูนั่นมักจะเล่าเรื่องราวชีวิตของอาทูนั่นให้ลูกหลานฟังอยู่เสมอ ลูกหลานจะรู้ว่าอาทูนั่นได้พยายามทำทุกอย่างเพื่อลูกหลานมาแค่ไหน ลูกหลานจะได้มีความอดทนและรู้จักสู้ชีวิต ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคต่างๆ เหมือนอย่างที่อาทูนั่นเคยทำมาแล้วได้ ลูกหลานจะซึมซับเรื่องราวจากอาทูนั่น และซึมซับความเป็นจีนมาจากอาทูนั่นด้วยเช่นกัน ซึ่งถึงแม้ว่าอาทูนั่นจะโอนสัญชาติมาเป็นไทยแล้ว แต่ก็ยังเป็นเพียงแค่นามเท่านั้น ความคิดความอ่านของอาทูนั่นยังคงเป็นจีนทุกอย่าง อาทูนั่นพูดภาษาไทยแทบจะไม่ได้ด้วยซ้ำไป ซึ่งอาทูนั่นให้ผู้วิจัยฟังว่า “เป็นเรื่องตลกมาก ที่อาทูนั่นมีสิทธิเลือกตั้งด้วย ทั้งๆ ที่พูดภาษาไทยไม่ชัด อ่านหนังสือไทยไม่ออกสักตัว ตอนไปเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ยังงงเลยว่า ทำไมจึงมีสิทธิ อาทูนั่นจะใช้วิธีจำหมายเลขผู้สมัครแล้วก็เข้าไปกา”

ลูกหลานของอาทูนั่นได้รับวัฒนธรรมจากอาทูนั่นไปค่อนข้างมาก เพราะอาทูนั่นเป็นคนที่ค่อนข้างจะเคร่งในธรรมเนียมบางอย่างของจีน ธรรมเนียมที่สำคัญมากๆ อาทูนั่นจะไม่เพิกเฉยเด็ดขาด ทำให้ลูกหลานยังคงความเป็นจีนอยู่ค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่าอาทูนั่นเคร่งธรรมเนียมจนถึงขั้นหัวโบราณ แต่อาทูนั่นจะพยายามยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับยุคสมัย

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวนี้ เนื่องจากอาทูนั่นสามารถพูดภาษาไทยได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นภาษาหลักที่ใช้ในการสื่อสารของครอบครัวนี้คือ ภาษาจีนแคะ ซึ่งอาทูนั่นจะพูดกับลูกเป็นภาษาจีนแคะอย่างเดียว และจะพูดกับหลานเป็นภาษาจีนแคะปนภาษาไทย แต่จะเน้นพูด

ภาษาจีนแคะมากกว่า สำหรับบัณฑิต (รุ่นอายุที่สอง) ก็จะพูดกับลูก (รุ่นอายุที่สาม) เป็นภาษาจีนแคะปนภาษาไทยเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ลูกหลานบ้านนี้จึงสามารถใช้ภาษาจีนแคะในการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา มี 2 รูปแบบคือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง อาจจะใช้วิธีการสอนโดยตรงค่อนข้างมาก กล่าวคือ อาจุจะสอนให้ลูกหลานทุกคนพูดภาษาจีนแคะโดยตรงเลย จะสอนให้รู้เป็นคำๆ เลย ว่าแต่ละคำหมายถึงอะไร ต้องรวมประโยคอย่างไรจึงจะมีความหมายและถูกต้อง โดยจะสอนพูดตั้งแต่ลูกหลานยังเล็กอยู่ จนทำให้ลูกหลานที่อยู่กับอาจุทุกคน สามารถฟังพูดภาษาจีนแคะได้อย่างคล่องแคล่ว

นอกจากสอนให้พูดภาษาจีนแคะแล้ว ยังสอนให้ลูกหลานรู้จักการใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแคะด้วย โดยคำเรียกนับญาติที่ใช้ในบ้าน เช่น

อาจุ แปลว่า ปู่หรือตา	อาไผ่ แปลว่า ย่าหรือยาย
ไท่กุ แปลว่า พี่สาวคนโตของพ่อ	จั้งกุ แปลว่า พี่สาวคนที่สองของพ่อ
อาจี้ แปลว่า พี่สาว	อาไม้ย แปลว่า อาหมวย

นอกจากการสอนภาษาจีนแคะแล้ว อาจุยังได้ปลุกฝังให้ลูกหลานอยากเรียนภาษาจีนกลางด้วย โดยอาจุมักจะบอกกับลูกหลานว่า “เราเป็นลูกหลานคนจีน ต้องดูตัวหนังสือเป็นและเข้าใจความหมาย” ด้วยเหตุนี้อาจุจึงให้ลูกไปเรียนโรงเรียนจีน คือ โรงเรียนมังกรู้จิ้นเต๊ะ โรงเรียนของชาวจีนแคะ ลูกๆ ของอาจุทุกคนได้เรียนในโรงเรียนนี้กันหมด พอมาถึงรุ่นหลาน ในตอนแรกอาจุก็อยากให้หลานเรียนโรงเรียนจีนด้วยเช่นกัน แต่ลูกๆ ของอาจุคิดว่าภาษาจีนยากเกินไปสำหรับเด็ก ให้เรียนโรงเรียนไทยแล้วโตขึ้นค่อยไปเรียนภาษาจีนเพิ่มเติมทีหลัง อีกเหตุผลหนึ่งที่บัณฑิต (รุ่นอายุที่สอง) อยากให้ลูก (รุ่นอายุที่สาม) เรียนโรงเรียนไทยมากกว่า เพราะตอนนั้นลูก (รุ่นอายุที่สาม) อยู่ในเมืองไทยแล้ว ภาษาไทยจึงจำเป็นมากกว่าภาษาจีน นอกจากนี้ภาษาอังกฤษของโรงเรียนจีนยังไม่ค่อยแข็งสู้โรงเรียนไทยไม่ได้ กล่าวคือถ้าลูกเรียนโรงเรียนจีนจะได้ภาษาจีนแต่จะไม่ได้ภาษาอังกฤษ เพราะคิดว่าในยุคปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความจำเป็นในประเทศไทยมากกว่าภาษาจีน ดังนั้นจึงให้เรียนในโรงเรียนไทย แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้ให้ลูกทั้งภาษาจีน โดยบัณฑิตจะคอยบอกลูกเสมอว่าภาษาจีนก็สำคัญ ถ้ามีโอกาสก็ต้องเรียน ด้วยเหตุนี้รุ่นอายุที่สาม (กชกร)

จึงตัดสินใจเรียนภาษาจีนกลาง ตอนนี่เรียนมาได้ 1 ปีแล้ว และคงจะเรียนต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งการที่
 กขกรตัดสินใจเรียนภาษาจีนกลาง ส่วนหนึ่งมาจากการเพาะปลูกความคิดว่าภาษาจีนสำคัญโดย
 อากุงและบัณฑิตคอยพรีเซนบ่อยๆ ทำให้กขกรไปเรียน

จะเห็นได้ว่าผลของการสื่อสารโดยตรง ในการบอกและสอนทางด้านภาษานี้ สามารถทำ
 ให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาเป็นไปได้ด้วยดี

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม การที่อากุงรับหนังสือพิมพ์จีน และ
 มักจะนั่งอ่านหนังสือพิมพ์จีนให้ลูกหลานได้เห็น ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกหลานอยากที่จะอ่าน
 หนังสือพิมพ์ได้บ้าง โดยอากุงจะบอกกับลูกหลานว่า “ใครที่อ่านหนังสือพิมพ์จีนแล้วเข้าใจได้ ถือ
 ว่าคนนั้นเก่งภาษาจีนแล้ว” จนวันหนึ่ง บัณฑิต (รุ่นอายุที่สอง) ก็สามารถอ่านหนังสือพิมพ์จีนได้
 (บัณฑิตเรียนภาษาจีนกลางมาเป็นเวลา 10 ปี) บัณฑิตบอกว่า “ที่มีความพยายามเรียนภาษาจีน
 กลางถึง 10 ปี เพราะมีแรงบันดาลใจมาจากอากุงที่บอกว่าอ่านหนังสือพิมพ์จีนได้จะเก่ง แล้วเห็น
 ว่าอากุงอ่านได้ก็อยากจะทำได้บ้างก็เลยมานะ พยายามเรียนเพื่อสักวันจะสามารถอ่านได้” นับ
 ได้ว่า อากุงได้สื่อสารโดยอ้อม ทำให้บัณฑิตมีความมานะพยายาม และสนใจในการเรียนภาษาจีน
 กลาง

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 มีดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร

ปัจจุบันนี้ ครอบครัวนี้ เมื่อเวลาจะรับประทานอาหารเย็น จะต้องรอรับประทานอาหารพร้อมกัน
 ทั้งบ้าน โดยเวลาอาหารเย็นจะประมาณ 19.30 น. หลังจากที่ปิดร้านเวลา 18.30 น. ลูกหลาน
 จะต้องนั่งพร้อมหน้ากันทั้งบ้านรับประทานอาหารร่วมกัน มีเรื่องจะคุยหรือปรึกษากัน ก็มักจะใช้
 เวลาหลังอาหารเย็นนั่งคุยกัน หลังจากนั้นจึงจะแยกย้ายกันไปเข้านอน

สำหรับรูปแบบในการสื่อสารของครอบครัวนี้ มี 2 รูปแบบคือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือสื่อสารโดยตรง ครอบครัวนี้ได้ใช้วิธีการสื่อสารโดยการบอก
 หรือสอนโดยตรง ในเรื่องต่อไปนี้

- การใช้ตะเกียบ ตะเกียบเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการรับประทานอาหารจีน ลูกหลานชาว
 จีนทุกคนจำเป็นต้องใช้ตะเกียบเป็น ดังนั้นอากุงจะต้องสอนให้ลูกหลานทุกคนใช้ตะเกียบให้

ถูกต้องได้ ซึ่งในครอบครัวนี้ เมื่อลูกหลานเริ่มหัดรับประทานอาหารได้เอง อากุงก็จะสอนให้ลูกหลานได้รู้จักวิธีการใช้และจับตะเกียบอย่างถูกต้อง โดยทุกคนจะต้องสามารถใช้ตะเกียบเป็นจนถึงปัจจุบันนี้ ในการรับประทานอาหารข้าวต้ม ในครอบครัวนี้ ไม่ว่าจะเป็นอากุง รุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) หรือรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ก็จะใช้ตะเกียบในการรับประทานอาหารข้าวต้มโดยไม่ใช้ช้อนเลย ซึ่งลูกหลานก็ไม่รู้สึกว่ามีควมลำบากในการใช้ตะเกียบแต่อย่างใด แม้แต่หลานคนเล็ก จุฑามาศ ซึ่งอายุ 12 ปี ก็ยังสามารถใช้ตะเกียบรับประทานอาหารข้าวต้มได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่มีติดขัด แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารโดยตรงเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้ได้ผลค่อนข้างดี

- การไม่รับประทานอาหารเนื้อวัว ในตอนแรกที่อากุงมาอยู่ที่ประเทศไทยนั้น อากุงยังรับประทานอาหารเนื้อวัวอยู่ ตอนนั้นอากุงไม่มีสิทธิ์เลือกกิน ขอเพียงให้อิ่มท้อง อะไรก็สามารถรับประทานได้ แต่ในช่วงหลังๆ ได้ยินคนบอกต่อๆ กันมาว่า การรับประทานอาหารเนื้อวัวไม่ดี ซึ่งอากุงก็ไมู้หรือกว่าไม่ดีอย่างไร บางคนบอกว่าเป็นบาป แต่อากุงคิดว่าทานสัตว์อะไรก็เป็นบาปเหมือนกัน แต่เมื่อเขาบอกต่อๆ กันมาว่ารับประทานแล้วไม่ดีก็เลยไม่รับประทาน แล้วก็บอกให้ลูกหลานไม่รับประทานด้วย ซึ่งลูกหลานก็ไม่รับประทานตามอากุงด้วยเช่นกัน เพราะเมื่ออากุงบอกว่าไม่ดี ก็ไม่รับประทาน เชื้อฟังอากุง

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือสื่อสารโดยอ้อม ครอบครัวนี้ได้ใช้วิธีการสื่อสารโดยอ้อมในการสืบทอดเรื่องต่อไปนี้ คือ

- การรับประทานอาหารเจ อากุงไม่ได้บอกลูกหลานให้รับประทานอาหารเจแต่อย่างใด แต่พอถึงเทศกาลรับประทานอาหารเจ อากุงจะบอกให้ลูกสะใภ้ (สุนันทา) ทำอาหารเจให้อากุงรับประทาน ดังนั้นเมื่ออากุงรับประทานอาหารเจ สมาชิกในบ้านคนอื่นๆ ก็ต้องรับประทานอาหารตามไปด้วยเพื่อความสะดวก ดังนั้นในเทศกาลรับประทานอาหารเจของทุกปี ครอบครัวนี้จะรับประทานอาหารเจกันทั้งครอบครัว

- การดื่มชาจีน เมื่อผู้วิจัยไปบ้านของอากุง เจ้าของบ้านได้นำ น้ำชา มาต้อนรับผู้วิจัยและมารดา ซึ่งจะเป็นชาจีนร้อนๆ ตามแบบที่ภักดาคารจีนชอบบริการให้แขกได้ดื่ม อากุงจะดื่มชาเป็นประจำทุกวัน ลูกหลานจะต้องชงน้ำชาให้อากุงทุกเช้า เพราะอากุงจะต้องดื่มน้ำชาทุกวัน ที่บ้านจะมีกาน้ำชาแบบจีน ซึ่งลูกหลานก็จะรับประทานอาหารชาจีนตามอากุงบ้างเหมือนกัน

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

การแต่งกายของอาภุงนั้น จะใส่เสื้อเชิ้ตแขนสั้น สีขาว มีกระเป่าเสื้อ 2 ข้าง และใส่กางเกงสีดำ ส่วนของลูกหลานนั้น จะแต่งกายตามสมัยนิยม

สำหรับธรรมเนียมจีนที่ว่า ตรุษจีนจะต้องสวมใส่เสื้อผ้าใหม่หรือใส่เสื้อผ้าสีสดใสได้ ในปัจจุบันนี้อาภุงไม่ได้ปฏิบัติแล้ว อาภุงบอกว่า “แก่แล้ว ไม่รู้จะตัดเสื้อผ้าใหม่ทุกๆ ปีไปทำไม เยอะแยะ” แต่สมัยก่อน มีการปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้ คือ เมื่อถึงตรุษจีนจะต้องสวมชุดใหม่ และอาภุงก็จะให้ลูกๆ สวมชุดใหม่ด้วย โดยจะบอกว่า ถึงตรุษจีนต้องแต่งตัวให้สะอาด ให้สวย ทุกอย่างต้องใหม่หมด ซึ่งลูกๆ ก็ยินดีปฏิบัติตาม เพราะในสมัยก่อนจะซื้อเสื้อผ้าปีละครั้งเท่านั้น คือตอนตรุษจีน แต่พอถึงปัจจุบัน ธรรมเนียมนี้ก็ลดความสำคัญลงไปแล้ว เพราะมาถึงรุ่นหลานก็ซื้อเสื้อผ้าใหม่กับบ่อยๆ อยู่แล้ว ธรรมเนียมนี้จึงไม่ถือว่าเป็นธรรมเนียมเคร่งครัดที่ต้องทำ อย่างไรก็ตาม รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ก็ซื้อเสื้อผ้าใหม่กันบ่อยอยู่แล้ว ธรรมเนียมนี้จึงไม่ถือว่าเป็นธรรมเนียมเคร่งครัดที่ต้องทำ อย่างไรก็ตาม รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ก็ยังคงปฏิบัติอยู่บ้าง โดยกชกร (รุ่นอายุที่สาม) บอกว่า ดุโนโททศน์เขาบอกกันว่า คนจีนจะสวมชุดใหม่ในวันตรุษจีนเพื่อความโชคดีในปีต่อไป จึงเชื่อและทำตามที่รายการโททศน์แนะนำบ้าง

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

บ้านของอาภุงนั้น อาภุงเป็นคนจัดเอง มีการตั้งวางเจ้าที่ หรือการติดตู้ต่างๆ ตามบ้าน โดยตั้งตามตำราฮวงจุ้ย ที่มีคนบอกมาว่า การตั้งเจ้าที่ควรให้เจ้าที่หันไปทางหน้าบ้าน โดยไม่มีสิ่งกีดขวาง เมื่อมองตรงมาจากทางหน้าบ้าน จะเห็นเจ้าที่พอดี จึงจะทำให้บ้านนั้นอยู่แล้วเกิดสิริมงคล อาภุงก็ทำตามนั้น นอกจากนี้เมื่ออาภุงไปไหว้เจ้าตามที่ต่างๆ ก็มักจะซื้อตู้ตามศาลเจ้ากลับมาแปะที่บ้าน ดังนั้น บ้านนี้จึงแปะตู้ต่างๆ ไขว่มากมาย ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของบ้านชาวจีนที่จะทำแบบนี้กัน แต่อาภุงไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เพื่อบอกลูกหลานในเรื่องความสำคัญของการติดตู้หรือวิธีการวางเจ้าที่ ลูกหลานเองก็ไม่ได้ถามหรือสงสัยในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้ถามกชกร (รุ่นอายุที่สาม) ว่า อยากจัดบ้านให้เป็นลักษณะแบบใด กชกรตอบว่าอยากให้เป็นแบบจีนครึ่งหนึ่งและแบบตะวันตกอีกครึ่งหนึ่ง โดยจะแบ่งเป็นเขตจีนและเขตตะวันตก ซึ่งถ้าเป็นเขตจีนลักษณะก็จะให้เป็นเงินหมดเลย และถ้าเป็นเขตตะวันตกก็จะให้เป็นลักษณะแบบตะวันตกหมดเลย โดยที่การตกแต่งทั้งสองแบบนี้ จะอยู่ภายในบ้านหลังเดียวกัน ซึ่งกชกรบอกว่าจะได้เปลี่ยนบรรยากาศเวลาที่รู้สึกเบื่อ ถึงแม้ว่าความคิดของกชกรจะดูเป็นจินตนาการฝันเฟื่องมากเกินไป แต่ก็สะท้อนความคิด

ของเธอได้ว่าอย่างน้อยที่สุดก็ยังคงมีความเป็นจีนอยู่บ้าง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยตรงก็ตาม

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านยารักษาโรค

อาภุญนั้นเป็นคนที่ค่อนข้างจะเชื่อยาจีนมาก ในสมัยก่อนเมื่อไม่สบายจะไม่ไปหาหมอทันที แต่จะซื้อยาจีนมาตำรับประทานเองที่บ้าน ไม่ว่าจะป่วยเป็นโรคอะไรก็จะใช้ยาจีนหมด นอกจากนี้อาภุญยังได้บอกให้ลูกหลานเวลาที่ไม่สบาย ให้รับประทานยาจีน เพราะยาจีนไม่มีสารตกค้างเหมือนยาฝรั่ง ดังนั้น รุ่นอายุที่สอง (บัณฑิต) เองจึงมีความเชื่อถือในยาจีนพอสมควร ซึ่งบัณฑิตก็ได้สืบทอดให้รุ่นอายุที่สามด้วย โดยเวลาที่ชกรไม่สบายก็จะได้รับคำบอกกล่าวให้ทานยาจีนเช่นกัน แต่ในปัจจุบันนั้น ความเชื่อเรื่องยาจีนได้ลดลงแล้ว เพราะลูกหลานไปหาหมอแผนปัจจุบันมากขึ้น อาภุญเองก็หาหมอแผนปัจจุบันแล้ว เพราะเดี๋ยวนี้หมอจีนไม่เก่ง อย่างไรก็ตาม สำหรับพวกเก็บฮวยหล่อฮั่งก้วย ก็ยังมีต้มดื่มในบ้านเป็นประจำ อาภุญได้บอกกับลูกหลานว่าสามารถแก้ร้อนในได้ ซึ่งลูกหลานก็เชื่อ เพราะทานแล้วหายจริง ได้พิสูจน์ด้วยตนเองจึงเชื่อ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดภายในครอบครัว มีดังนี้

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คือ ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ทำให้เกิดการสื่อสารได้ง่าย อาภุญกับลูกหลานไม่ทะเลาะเบาะแว้งหรือโกรธกัน ก็จะทำให้คุยกันเข้าใจมากขึ้น อาภุญพูดอะไรลูกหลานก็จะเชื่อฟัง

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว อาภุญเป็นคนที่ชอบสอน และจะเคร่งครัดกับเรื่องการรับประทานอาหารพร้อมหน้ากันมาก เพราะอาภุญจะได้ใช้เวลาในช่วงนี้ในการสอนลูกหลานได้ ซึ่งลูกหลานก็มีนิสัยในการรับฟังที่ดี และเชื่อฟัง ซึ่งถ้าลูกหลานไม่ฟัง การสื่อสารก็จะไม่ประสบผลสัมฤทธิ์

3) เวลาในการสื่อสาร สำหรับครอบครัวนี้ กล่าวได้ว่ามีเวลาในการสื่อสารค่อนข้างมาก คือสามารถใช้เวลาในการรับประทานอาหารเย็นพูดคุยกัน นอกจากนี้ในเวลากลางวัน ปกติเมื่อรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) กลับจากโรงเรียน ก็จะนั่งทำการบ้านอยู่ด้านล่าง ไม่ได้แยกย้ายไปตามห้องตนเอง ดังนั้น อาภุญกับลูกหลานจึงได้มีโอกาสในการสื่อสารกันตลอดเวลา

4.2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน ในย่านที่อาทุงและครอบครัวอาศัยอยู่นั้น มักจะแวดล้อมไปด้วยเพื่อนบ้านที่เป็นชาวจีนแต่จิว ทำให้อาทุงและรุ่นอายุที่สอง (บัณฑิต) สามารถพูดภาษาจีนแต่จิวได้ในขั้นที่สามารถใช้สื่อสารได้รู้เรื่อง นอกจากนี้ ชาวจีนแต่จิวยังมีธรรมเนียมจุกจิกมากกว่าชาวจีนแคะ อย่างเช่นการไม่รับประทานเนื้อวัว อาทุงก็ฟังมาจากเพื่อนบ้านชาวแต่จิว ทำให้อาทุงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ไม่รับประทานเนื้อวัวบ้าง และยังบอกให้ลูกหลานไม่ทานตามไปด้วย เป็นต้น

2) สื่อมวลชน มีผลกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สำหรับครอบครัวนี้บ้าง เช่น การที่กชกร (รุ่นอายุที่สาม) ดูรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเรื่องธรรมเนียมจีนแล้ว ในรายการได้บอกว่า มีธรรมเนียมจีนในการใส่เสื้อผ้าชุดใหม่ในช่วงตรุษจีน และกชกรก็ทำตาม ทั้งๆ ที่อาทุงและบัณฑิต (รุ่นอายุที่สอง) ก็ไม่ได้สอนหรือบอกเรื่องนี้กับกชกร เพราะเห็นว่ายังเด็กอยู่ แต่เมื่อกชกรดูจากรายการโทรทัศน์ ก็ไปถามอาทุงและพ่อ (รุ่นอายุที่สอง) ว่าจริงหรือไม่ แล้วจึงปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชน ก็เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดอ่านของลูกหลานเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ เป็นไปตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่ครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมให้กับลูกหลาน โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้ สอดคล้องไปกับทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคล และทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนตามมา โดยสิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้สามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดถึงความเป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวชาวจีนต่อไปได้ ซึ่งถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป ก็จะมีอย่างต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 4 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านถนนเจริญกรุง (ครอบครัวของนายสว่าง อรุณเกรียงไกร)

1. ประวัติตระกูล

นายสว่าง อรุณเกรียงไกร เป็นชาวจีนแต่จิว เกิดที่เมืองซัวเถา ประเทศจีน ในสมัยเด็กๆ มีชีวิตที่ค่อนข้างลำบากมาก เนื่องจากเกิดภาวะฝนแล้ง ทำนาทำไร่ไม่ได้ น้ำในคลองก็แห้งหมด ด้วยเหตุนี้ เมื่ออากงอายุได้ 12 ปี พ่อของอากงจึงตัดสินใจพาอากงมาเลี้ยงชีพในประเทศไทย ในเวลานั้นยังไม่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทางประเทศไทยไม่ให้อากงและพ่อของอากงเข้าประเทศ โดยอ้างว่าอากงมีสุขภาพไม่ดี ไม่ให้เข้าประเทศ อากงจึงต้องจำใจกลับไปประเทศจีน เมื่อกลับไปก็เกิดสงครามขึ้น ญี่ปุ่นได้เข้ามาในประเทศจีน ชีวิตอากงต้องระหกระเหินหนีสงครามขึ้นเขา ไปทำงานบนเขา สงครามกินเวลาประมาณ 8 ปี อากงต้องต่อสู้กับความลำบากมาก จนสงครามจบสิ้นลง อากงจึงได้เดินทางมาประเทศไทยอีกครั้ง ในเวลานั้น อากงอายุได้ 20 ปีแล้ว เมื่อมาถึงประเทศไทย อากงก็มาเป็นลูกจ้างร้านทองแถวเยาวราช และเก็บออมเงิน จนอายุได้ 23 ปี อากงก็สามารถเป็นเจ้าตัวเอง โดยเปิดร้านขายเครื่องประดับเล็กๆ น้อยๆ แถวสำเพ็ง และในปีเดียวกันนี้ อากงก็ได้แต่งงานกับอามา (อนงค์ ตันมณี) ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย หลังจากแต่งงานกันแล้ว อากงและอามากก็ช่วยกันค้าขายที่สำเพ็ง อากงยังกล่าวอีกด้วยว่า ในตอนนั้น อากงเป็นคนแรกในสำเพ็งที่ริเริ่มกันแผงให้คนเช่า ต่อมาจึงมีผู้ทำตามเรื่อยๆ จนสำเพ็งมีสภาพอย่างในปัจจุบัน อากงบอกว่า ปัจจุบันนี้อากงยังคงมีแผงให้ผู้อื่นเช่าอยู่ประมาณ 100 กว่าแผง นอกจากนี้ร้านขายเครื่องประดับก็ยังคงอยู่โดยมีลูกชาย 2 คนเป็นผู้ดูแล

อากงมีลูกทั้งหมด 5 คน เป็นชาย 3 คน และหญิง 2 คน ดังนี้

1. ลูกสาวคนโตชื่อเล็ก อายุ 54 ปี แต่งงานไปกับชาวฮ่องกงและย้ายไปอยู่ที่ประเทศฮ่องกงแล้ว เล็กมีบุตรชาย 5 คน และบุตรสาว 2 คน ปัจจุบันนี้ยังคงอาศัยอยู่ที่ประเทศฮ่องกง
2. นฤมล กิตติวงศ์ศิริ อายุ 51 ปี แต่งงานแล้วและได้ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดกับสามี มีลูกชาย 2 คน
3. สมชาย ตันมณี อายุ 48 ปี ปัจจุบันช่วยงานครอบครัวที่ร้านขายเครื่องประดับ มีบุตรชาย 3 คน และหญิง 2 คน

4. สมนึก อรุณเกรียงไกร อายุ 47 ปี แต่งงานและแยกครอบครัวออกไปอยู่ต่างหาก มีบุตรชาย 1 คน และหญิง 3 คน

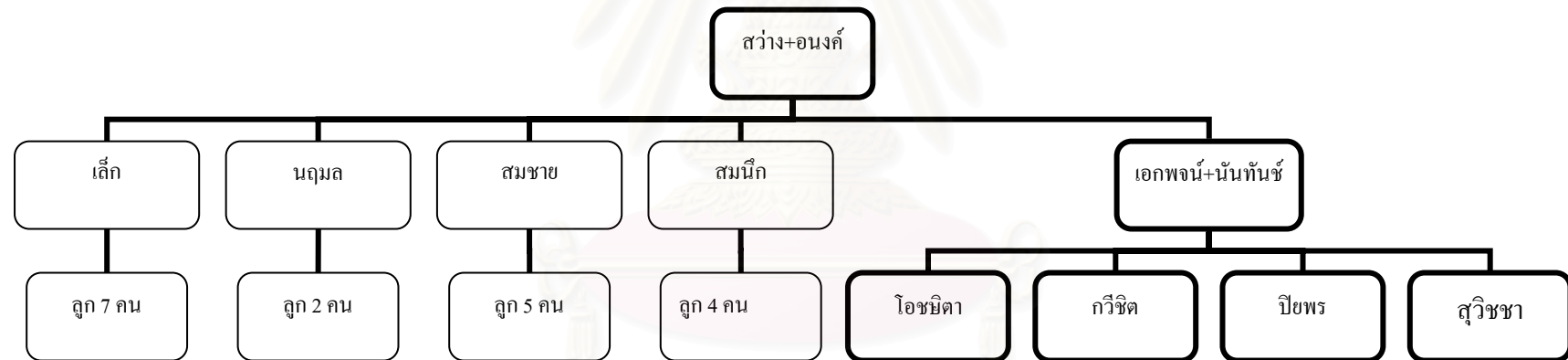
5. เอกพจน์ อรุณเกรียงไกร อายุ 45 ปี ปัจจุบันช่วยงานครอบครัวที่ร้านขายเครื่องประดับ ภรรยา นันทน์ เป็นแม่บ้าน และช่วยงานสามีที่ร้าน มีบุตรชาย 2 คน คือ กวีชิต อายุ 17 ปี และ สุวิชา อายุ 7 ปี ลูกสาว 2 คน คือ ไชยชิตา อายุ 19 ปี และ ปิยพร อายุ 15 ปี

โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ คือ ครอบครัวของเอกพจน์ อรุณเกรียงไกร (ในตอนแรก ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาครอบครัวของสมชาย แต่เนื่องจากเวลาไม่ลงตัวจึงต้องเปลี่ยนเป็นเอกพจน์แทน) ด้วยเหตุที่เป็นครอบครัวที่มีอากงอาม่าอาศัยอยู่ด้วย และมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

ปัจจุบันบ้านที่อากงอาศัยอยู่นั้น อยู่ในย่านเจริญกรุง (ข้างวัดเล่งเน่ยยี่) เป็นบ้านที่ใช้สำหรับพักผ่อนอย่างเดียว ไม่ได้ใช้ทำการค้าเลย (บ้านที่ทำการค้าอยู่บริเวณลำเพ็ญ) โดยอากงอาศัยอยู่ที่นั่นมาเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้วโดยมีครอบครัวของสมชายและเอกพจน์อยู่ร่วมกันกับอากงอาม่าด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าครอบครัวนี้เป็นครอบครัวใหญ่มากที่สุดที่เดียว ลูกหลานเมื่อเลิกงานหรือเลิกเรียนก็จะกลับมาพักผ่อนที่บ้านนี้

สำหรับนามสกุลของสมาชิกในครอบครัวนี้ จะเห็นได้ว่ามีการใช้นามสกุลที่หลากหลายมาก กล่าวคือ สมชาย จะใช้นามสกุลของอาม่าคือ “ตันมณี” เนื่องจากอาม่ามีสัญชาติไทยจึงมีนามสกุลมาตั้งแต่เกิด ในขณะที่อากงได้เปลี่ยนนามสกุลและโอนสัญชาติในภายหลัง โดยให้คนที่อำเภอช่วยตั้งนามสกุลให้ และตั้งชื่อไทยเอง ซึ่งหลังจากที่อากงเปลี่ยนชื่อสกุลเป็นไทยแล้ว เอกพจน์ที่แต่เดิมใช้นามสกุลของอาม่า ก็ไปเปลี่ยนนามสกุลตามอากงไปด้วย ซึ่งก็คือ “อรุณเกรียงไกร” ทำให้บ้านนี้จะมีการใช้นามสกุลที่ค่อนข้างจะหลากหลาย

ครอบครัวของนายสว่าง อรุณเกรียงไกร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอากงนั้น เป็นบ้านที่ย้ายออกมาจากบ้านย่านสำเพ็ง โดยย้ายมาอยู่ที่ด้านข้างวัดเล่งเน่ยยี่ ซึ่งเป็นบ้านที่อากงซื้อใหม่ ส่วนสาเหตุที่ย้ายนั้นเป็นเพราะบ้านเดิมคับแคบเกินไป จึงย้ายไปอยู่ที่ใหม่ที่ใหญ่และกว้างกว่า เพื่อลูกหลานจะได้อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ได้ โดยในปัจจุบันนี้ บ้านของอากง นอกจากมีอากงกับอาม่าแล้ว ยังมีครอบครัวของลูกชาย 2 คน อยู่ร่วมในบ้านเดียวกันด้วย โดยบ้านของอากงแบ่งออกเป็น 6 ชั้น ชั้นล่างไว้สำหรับจอดรถ ชั้นสองเป็นห้องครัวและห้องรับแขก ชั้นสามเป็นชั้นของอากงและอาม่า ชั้นสี่เป็นของครอบครัวลูกชายคนโตของอากง คือ สมชาย ต้นมณี ภรรยาและลูกๆ 5 คน ชั้นห้าเป็นของครอบครัวเอกพจน์ อรุณเกรียงไกร ที่อยู่อาศัยกับภรรยา และลูกอีก 4 คน ส่วนชั้นบนสุดเป็นชั้นดาดฟ้า เป็นลานเอนกประสงค์รวมแล้ว มีสมาชิกภายในบ้านนี้ถึง 15 คน ซึ่งถือว่าเป็นครอบครัวที่ใหญ่มาก โดยลูกชายมักจะยังคงอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา (อากงอาม่า)

สำหรับลักษณะความเป็นจีนภายในบ้านของอากง เมื่อเข้าไปภายในบ้านจะสังเกตเห็นเจ้าที่ที่อยู่ภายในบ้าน ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งที่สำคัญของบ้านชาวจีนทุกหลัง ที่จะต้องมีเจ้าที่ เมื่อขึ้นไปชั้นบน ซึ่งเป็นห้องรับแขกและห้องครัว เมื่อเข้าไปภายในห้องรับแขก สิ่งที่สะดุดตาจนสามารถสังเกตเห็นได้ คือ ฮก ลก ซิ่ว ที่มีขนาดใหญ่มาก และภาพวาดของฮก ลก ซิ่ว ซึ่งอากงบอกว่า ลูกสาวของอากงคนที่แต่งงานกับชาวฮ่องกงและไปอยู่ที่ประเทศฮ่องกงส่งมาให้

อากงบอกกับผู้วิจัยว่า อากงมักจะเล่าเรื่องราวเมื่อครั้งอากงมาจากเมืองจีนให้ลูกๆ ฟังบ่อยๆ เพราะอยากให้ลูกๆ มีความพยายามแบบอากงและไม่ขี้เกียจ แต่พอมาถึงรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) อากงไม่ค่อยได้เล่าให้ฟังแล้ว เพราะหลานๆ ไม่ค่อยจะสนใจฟังเท่าไรนัก อากงบอกกับผู้วิจัยว่า “เขาบอกว่า อากงลำบากก็เป็นเรื่องของอากง ตอนนี้เขาสบายแล้วก็เป็นเรื่องของเขา เขาไม่อยากจะมานั่งฟังเรื่องลำบากของอากง เพราะไม่มีประโยชน์” อากงจึงไม่ค่อยได้เล่าให้หลานฟังเท่าใดนัก นอกจากนี้ อากงก็คิดว่ายุคสมัยเปลี่ยนไปแล้ว บางครั้งเรื่องเก่าๆ ก็ไม่ได้เป็นตัวอย่างให้กับลูกหลานได้เสมอไป อากงจึงไม่ได้ยึดติดกับเรื่องเก่าๆ มากนัก

กิจวัตรประจำวันของอากง โดยปกติมักจะไม่ค่อยอยู่บ้านเท่าใดนัก จะชอบออกไปเล่นไฟนกกะจอกกับกลุ่มเพื่อนฝูงที่อยู่ย่านเยาวราช สำเพ็ง จะมีก็แต่อาม่าเท่านั้นที่จะคอยอยู่เฝ้าบ้านเป็นประจำ ดังนั้น ลูกหลานจึงมักจะสนิทกับอาม่ามากกว่า ซึ่งถึงแม้ว่าอาม่าจะเกิดในประเทศไทย แต่ความคิดของอาม่าก็จะค่อนข้างมาทางจีนเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะอาม่าได้รับอิทธิพล

จากอากง และอีกส่วนหนึ่งมาจากการที่อาม่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจีนมาตั้งแต่เกิด ด้วยเหตุนี้ อากงอาม่าจึงมักจะสอนให้ลูกหลานได้ตระหนักถึงความเป็นลูกหลานชาวจีนที่ดี โดยอากงอาม่า จะสอนให้ลูกหลานรู้จักความกตัญญู เชื่อฟังพ่อแม่ และให้ขยัน ซึ่งคุณธรรมสามข้อนี้ เป็นสิ่ง สำคัญที่อากงและอาม่าเน้นสอนลูกหลานทุกคนในครอบครัว มีอยู่ครั้งหนึ่งที่กวีชิต (ลูกชายของ เอกพจน์) ไปเจาะหุมา อากงก็เห็นว่าไม่ถูกต้องที่ผู้ชายมาเจาะหุเหมือนผู้หญิง อากงจึงได้เข้าไปคุย กับกวีชิตและสอนกวีชิตดีๆ ว่าตามตำราโหงวเฮ้งที่อากงรู้มา ผู้ชายเจาะหุแล้วจะไม่ได้ การเจาะหุจะ ไร้เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ผู้ชายเจาะหุก็จะไม่เหมือนลูกผู้ชายแล้ว และอากงกับอาม่าก็ช่วยกันเกลี้ย กล่อมให้กวีชิตเอาตุ้มหูออก ซึ่งกวีชิตก็เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของอากงอาม่า อีกครั้งหนึ่ง ที่หลานอีกคนหนึ่งคือ กราฟชวิญ (ลูกชายของสมชาย) ไปเจาะคิ้วมา อากงอาม่าก็จะเรียกกราฟช วิญมาคุยด้วย แล้วสั่งสอนให้รู้ว่า การทำแบบนี้อาจเป็นอันตรายได้ และไม่น่ามองด้วย อากงบอก กับกราฟชวิญว่า “การเจาะคิ้ว สำหรับตอนนี้ กราฟชวิญเป็นวัยรุ่นอยู่อาจจะคิดว่าเท่ ทำแล้วมี ผู้หญิงมอง อากงก็เข้าใจเพราะอากงก็เคยเป็นวัยรุ่นมาก่อน ก็เคยอยากทำตัวให้ผู้หญิงสนใจ เหมือนกัน แต่เราใช้วิธีอื่นได้ไม่ต้องไปเจาะคิ้วให้ตัวเองเจ็บและเสียบุคลิกด้วย อีกหน่อยไปทำงาน ถ้าเจ้านายเห็นรอยเคยเจาะหุ เจาะคิ้วมาแล้ว เขาก็จะต้องคิดว่าเราเป็นพวกเกเร อาจจะไม่รับเรา ทำงานก็ได้” อากงยังสอนอีกว่า “ถ้าอยากให้ผู้หญิงสนใจ ก็ต้องแต่งตัวดีๆ ทำตัวสุภาพ ใครงง ก็จ ะรักเราตนเอง” ซึ่งหลังจากที่กราฟชวิญได้กลับไปคิดตามคำสอนของอากง กราฟชวิญก็เลยตัดสินใจ ไปถอดที่เจาะคิ้วไว้

จะเห็นได้ว่า อากงอาม่าของครอบครัวนี้ จะเอาใจใส่ในเรื่องของลูกหลานมาก ถึงแม้จะดู เหมือนไม่ค่อยได้พูดคุยกับลูกหลานเท่าใดนัก แต่เมื่อหลานทำในสิ่งที่อากงอาม่าคิดว่าไม่ดี อากง อาม่าก็มักจะรีบตักเตือนให้ลูกหลานได้เดินไปในทางที่ถูก ที่ควร

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวนี้ เนื่องจากอากงอาม่าสามารถพูดภาษาไทยได้ ถึงแม้ว่าอากงจะพูดได้ไม่ค่อยชัดก็ตาม แต่ก็สามารถสื่อสารได้รู้เรื่อง ดังนั้น อากงอาม่า จึงมักจะใช้ภาษาจีน แต่จิวปนภาษาไทยในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) และจะใช้ภาษาไทยในการพูดคุยกับรุ่น อายุที่สาม (รุ่นหลาน)

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา ในครอบครัวนี้ จะใช้รูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

สอง (เอกพจน์) ที่มีความใกล้ชิดกับอากงค่อนข้างมาก สามารถเรียนรู้ภาษาจีนแต่ใจได้ด้วยตนเอง ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ไม่ค่อยได้เข้ามาใกล้ชิดอากงเท่าไรนัก จึงไม่ได้เรียนรู้ภาษาจีนแต่ใจมากนัก แต่จะรู้เพียงคำง่ายๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เจียะปี้ (แปลว่า ทานข้าว) เจียะม้วย (แปลว่า ทานข้าวต้ม) จั่งเอ๊ก (แปลว่า อาบน้ำ) ซึ่งหลานๆ ก็จะใช้เพียงแค่นี้ และหลานเองก็ไม่ได้มีความคิดอยากจะเรียนรู้เองเพิ่มเติมด้วย ทำให้การสื่อสารโดยอ้อมในเรื่องนี้มีมาสู่รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) นั้นไม่ได้ผล เนื่องจากหลานไม่ยอมเปิดรับในสิ่งที่อากงพยายามจะสื่อสารให้

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร สำหรับในครอบครัวนี้ อาหารที่นิยมรับประทานในบ้าน คืออาหารจีน โดยอาม่าจะเป็นคนทำด้วยตนเอง แล้วลูกหลานทุกคนก็จะกลับมารับประทานอาหารเย็นพร้อมกันกับอากงอาม่า โดยข้าวสารที่รับประทานภายในครอบครัวนี้จะเป็นข้าวสารที่นำเข้ามาจากฮ่องกง ที่อากงอาม่านั่งเครื่องบินไปซื้อที่ฮ่องกงด้วยตนเอง หรือบางครั้งก็ให้ลูกสาวที่อยู่ฮ่องกงส่งมาให้ อาม่าบอกว่า “ข้าวของฮ่องกงอร่อยกว่าข้าวไทย หุงแล้วจะนุ่มกว่า” ดังนั้นที่บ้านนี้จึงนิยมนำข้าวจากฮ่องกง โดยลูกหลานทุกคนจะรู้ว่าถ้าใครไปฮ่องกง อาม่าจะไม่อยากได้ของฝากอะไรเลยนอกจากข้าวสารฮ่องกง สำหรับการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องอาหารให้แก่ลูกหลานในครอบครัวนี้นั้น มีการสื่อสารเพียงรูปแบบเดียว คือ การสื่อสารโดยอ้อม หรือการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ โดยอากงอาม่าได้ใช้วิธีการสื่อสารโดยอ้อมในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- การใช้ตะเกียบ ในครอบครัวนี้ อากงอาม่าไม่ได้สอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบเลย ต่างคนต่างเรียนรู้กันเองตั้งแต่ในวัยเด็ก รุ่นอายุที่สอง (เอกพจน์) และรุ่นอายุที่สาม (กวีชิต) จำไม่ได้ด้วยซ้ำว่าเริ่มหัดใช้ตะเกียบตั้งแต่เมื่อใด เท่าที่จำความได้ ก็ใช้ตะเกียบเป็นแล้ว อากงบอกกับผู้วิจัยว่า “ของอย่างนี้ไม่จำเป็นต้องสอน เด็กๆ ทุกคนชอบอยากลอง ตอนเด็กๆ เห็นอากงอาม่าทำอะไรก็มักจะทำตาม เพราะอยากเป็นเหมือนผู้ใหญ่บ้าง” กวีชิตบอกกับผู้วิจัยว่า ตนเองนั้นจะใช้ตะเกียบเฉพาะเวลาที่รับประทานอาหารจีนและรับประทานก๋วยเตี๋ยวเท่านั้น ถ้าทานอาหารฝรั่งที่เป็นเส้นอย่างพวกสปาเก็ตตี้ ก็จะใช้ช้อนส้อมรับประทาน เพราะใช้ตะเกียบดูจะไม่เข้ากันกับการทานอาหารฝรั่งเท่าใดนัก แต่สำหรับอากงอาม่าแล้ว เวลาที่หลานซื้ออาหารฝรั่งจำพวกนี้มาที่บ้าน อากงอาม่าก็มักจะขอชิมด้วย โดยจะใช้ตะเกียบในการรับประทาน ซึ่งกวีชิตดูแล้วก็รู้สึกว่ามันจะ

เห็นได้ว่า การใช้ตะเกียบเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาระหว่างรุ่นต่อรุ่น ถึงแม้จะไม่มีการสอนแต่ลูกหลานก็สามารถใช้ตะเกียบกันได้ทุกคน

- การดื่มชาจีน ในระหว่างที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับอาภรณ์ สังเกตเห็นได้ว่า อาภรณ์จะพูดคุยไปจิบน้ำชาไปตลอดเวลา อาภรณ์บอกว่า อาภรณ์ไม่เคยสอนให้ลูกหลานดื่มน้ำชาแบบอาภรณ์ แต่ลูกหลานเห็นกันเอง และรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) ก็ดื่มตามอาภรณ์ เพราะรู้ว่าอาภรณ์ชอบทานของดี ทุกครั้งทีไปฮ่องกง นอกจากจะซื้อข้าวสารแล้ว ก็ยังมีชาจีนอีกอย่างหนึ่งที่อาภรณ์จะมาจะต้องซื้อกลับมาเมืองไทย อาภรณ์จะเป็นคนที่ค่อนข้างติดน้ำชามาก และจะต้องดื่มร้อนๆ ตลอดเวลา ในขณะที่รุ่นที่สองจะรอให้อุ่นก่อนแล้วค่อยดื่ม ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) นานๆ จึงจะดื่มที ถ้าอาภรณ์บอกว่าเป็นของดีและแพงก็จะยอมดื่ม โดยส่วนมากจะใส่น้ำแข็งดื่มแบบเย็น แต่อาภรณ์ก็มักจะบอกว่าดื่มร้อนๆ จะได้รับรสชาติดีกว่า ลูกหลานในครอบครัวนี้ดื่มน้ำชาได้ทุกคน ไม่มีใครรู้สึกชาจีนขม แต่รุ่นอายุที่สามจะไม่ชอบเท่าไรนัก เพราะรู้สึกว่าเป็นเครื่องดื่มสำหรับคนแก่ แต่ถ้าอาภรณ์บอกว่าแพงก็ลองชิมดูได้

สำหรับการรับประทานอาหารเช้า และการไม่รับประทานเนื้อวัว เนื่องจากอาภรณ์ไม่มี ความเชื่อถือและปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้ จึงไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้แต่อย่างใด ลูกหลานในครอบครัวนี้ จึงไม่รับประทานอาหารเช้าและรับประทานเนื้อวัวทั้งหมด อาภรณ์บอกกับผู้วิจัยว่า สมัยก่อนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก เคยอดๆ อยากๆ มามากแล้ว ตอนนี้มีเงินแล้วก็ต้องรับประทานทุกอย่างเพื่อชดเชยที่เคยลำบากมาก่อน

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

ในเทศกาลตรุษจีนที่มีธรรมเนียมต้องสวมเสื้อผ้าใหม่หรือสีสดนั้น สำหรับครอบครัวนี้ อาภรณ์ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเท่าใดนัก อาภรณ์บอกว่าเป็นของสมัยเก่าแล้ว คนเก่าแก่บอกว่าทำแล้วปีใหม่จะได้เฮงๆ แต่อาภรณ์สมัยใหม่แล้ว ไม่ถือเรื่องนี้เท่าไรนัก แต่ก็มักบอกให้ลูกหลานได้รู้ถึงธรรมเนียมนี้ แต่ไม่ได้บังคับว่าจะต้องทำตามแต่อย่างใด ตามใจเขา แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ในช่วงตรุษจีน อาภรณ์มักจะสวมเสื้อผ้าใหม่ อาภรณ์บอกว่า “เพราะอาภรณ์ชอบแต่งตัวอยู่แล้ว ไม่ชอบให้ตัวเองดูซีริ่ว” ดังนั้น จึงมักจะแต่งตัวดีอยู่ตลอดเวลา สำหรับรุ่นอายุที่สอง (เอกพจน์) นั้นก็เคยได้ยินธรรมเนียมเช่นนี้มาจากอาภรณ์ (รุ่นแรก) เช่นกัน แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามเพราะรู้สึกเฉยๆ และเป็นผู้ชายด้วยเลยไม่ค่อยพิถีพิถันกับเรื่องแต่งตัวเท่าใดนัก ส่วนรุ่นอายุที่สาม (กวีชิต) นั้น ในตอนที่เด็กๆ แม่ของ

กวีชิตจะซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้กวีชิตสวมใส่ในช่วงตรุษจีนเช่นกัน แต่ในระยะหลังก็ไม่ค่อยได้ทำแล้ว เพราะรู้สึกว่าจะไม่จำเป็น การจะซื้อชุดดีหรือชุดร้ายไม่ได้เกี่ยวกับการสวมเสื้อผ้าใหม่ในวันตรุษจีน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าครอบครัวนี้ มีการสื่อสารโดยตรงเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้ แต่ไม่ได้เคร่งครัดในการปฏิบัติมากนัก เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไป ความคิดอ่านของลูกหลานก็เปลี่ยนไปด้วย

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

สำหรับครอบครัวนี้ เนื่องจากอากงสามารถดูดวงจู้ยและโหงวเฮ้งได้ด้วยตนเอง จึงไม่ต้องให้ซินแสมาดูดวงจู้ยให้ที่บ้าน อากงจึงใช้ความรู้ที่ตนเองมีมาดูดวงจู้ยให้บ้านตนเอง โดยอากงบอกกับผู้วิจัยว่า “การตั้งเจ้าที่หรือของตั้งโชว์แต่ละอย่าง ไม่ใช่คิดจะวางชี้ิ้วตรงไหนก็ได้ ต้องดูทั้ง 4 ทิศก่อน และดูทิศของบ้านตนเอง แต่ละบ้านจะใช้ตำแหน่งเดียวกันไม่ได้” ซึ่งในบ้านนั้นนอกจากจะมีเจ้าที่แล้ว ในห้องรับแขกยังมีรูปปั้น ฮก ลก ชิว ภาพฮก ลก ชิวแปะที่ผนัง และมีเจ้าแม่กวนอิมด้วย อากงบอกว่าการดูทิศแล้ว การนำเอาของแต่ละอย่างมาตั้งหรือการติดรูปภาพนั้น ก็ไม่ใช่ทำเพื่อความสวยงามเท่านั้น แต่ว่าของแต่ละอย่างมีความหมายในตัวเองซึ่งเป็นความหมายที่ดี ดูแล้วสามารถเตือนตัวเองได้ อย่างที่อากงตั้งฮก ลก ชิว แล้วยังติดภาพ ฮก ลก ชิวอีก เพราะว่าบนภาพฮก ลก ชิว มีตัวหนังสือจีนเขียนอยู่หลายตัว มีความหมายว่า เทพเจ้าจะช่วยคุ้มครองให้ทุกคนในบ้านปลอดภัย ดังนั้น อากงจึงนำมาแปะไว้ เพื่อให้เทพเจ้าช่วยคุ้มครองสมาชิกทุกคนในบ้าน

ภาพที่ 23 อากง อาม่า และรูปปั้น ฮก ลก ชิว

สำหรับเรื่องการจัดแต่งบ้านตามหลักดวงจู้ยนั้น อากงไม่ได้สอนลูกหลานเลย เพราะลูกหลานไม่ได้สนใจ หากว่าเป็นเรื่องโบราณ สมัยเก่า สมัยนี้ไม่ต้องดูแล้ว พวกลูกหลานเองก็ไม่ชอบของโชว์แบบนี้ซักเท่าไรนัก เป็นยุคใหม่กันแล้ว เลยไม่ได้บอกหรือสอนอะไร ลูกหลานเองก็ไม่ได้ถามด้วย เอกพจน์บอกว่า หน้าที่ในการจัดแต่งบ้าน ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของอากง เพราะบ้านนี้อยู่

กันหลายครอบครัวเลยไม่ได้มีโอกาสจัดแต่งเอง ตามใจอางอามา (รุ่นแรก) ว่าอยากจะวางหรือตั้งอะไรตรงไหน แต่ถ้ามีโอกาสได้จัดบ้านเอง ก็คงจะจัดบ้านแบบเดียวกันกับที่อางจัด แต่คงจะไม่ถึงกับต้องดูวงจู้ก่อนจะวาง คงจะเลือกวางตามความเหมาะสมของพื้นที่ในบ้านมากกว่า

สำหรับรุ่นหลานนั้น (กวีชิต) ถ้ามีโอกาสแต่งบ้านได้เอง อยากจะแต่งบ้านให้เป็นแบบตะวันตก เพราะดูมีรสนิยมมากกว่าบ้านแบบจีน แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับของตั้งโชว์แบบจีนนั้น ถ้าตั้งแล้วเข้ากับบ้าน ดูแล้วสวย ก็จะนำมาตั้ง ส่วนเจ้าที่นั้น คงจะไม่ตั้งเพราะชี้เกี้ยวไหว้ คงจะตั้งเป็นพระพุทธรูปแทนเจ้าที่เนื่องจากพระพุทธรูปก็สามารถปกป้องคุ้มครองได้เหมือนกัน

จะเห็นได้ว่า อางไม่ได้มีการสืบทอดในเรื่องนี้โดยตรง จึงทำให้ลูกหลานไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้มากนัก ยิ่งไปกว่านั้น การรับเอาความคิดสมัยใหม่มา ทำให้มาถึงรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) จึงมีความคิดสมัยใหม่มากขึ้น อยากได้บ้านแบบตะวันตก และจัดบ้านแบบตะวันตก อย่างไรก็ตาม รุ่นอายุที่สามก็ยังเลือกรับเอาวัฒนธรรมจีนบางอย่าง โดยจะเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ดังเช่นที่ กวีชิตยังอาจจะตั้งฮก ลก ชิวไว้ในบ้าน แต่ไม่ตั้งเจ้าที่ เป็นต้น

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านยารักษาโรค

สำหรับอางนั้น ไม่ว่าจะป็นหมอจีน หรือหมอยาฝรั่ง อางก็ไม่ได้มีความเชื่อถือในหมอมากนัก เพราะอางไม่ค่อยที่จะไม่สบาย แต่ถ้าไม่สบายก็ไปหาหมอยาฝรั่งมากกว่า ส่วนหมอจีนจะเป็นพวกยาป๊อ ยาบำรุง มากกว่าจึงจะไปหา ไม่ใช่เพราะเป็นโรคจึงไปหา อางบอกว่าทั้งยาจีนและยาฝรั่ง ต่างก็มีข้อดี ข้อเสียของมันเอง เชื่อมากไม่ได้ ยาจีนจะออกผลช้า รับประทานไปหลายหม้อยังไม่ค่อยได้ผลเลย ในขณะที่ยาฝรั่งรับประทานแล้วหายเร็ว แต่ไม่ดีกับร่างกาย เพราะยาฝรั่งเป็นเคมี ดังนั้น อางจึงพยายามรักษาร่างกายของตนเองให้แข็งแรงอยู่เสมอ จะได้ไม่ต้องไปหาหมอ

สำหรับการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องยาจีนนั้น เนื่องจากอางเองก็ไม่นิยมรับประทานอยู่แล้ว จึงไม่ได้สอนให้ลูกหลานได้รับรู้ในเรื่องนี้เลย ตามใจลูกหลานว่าจะเชื่อหมอหรือยาอะไรมากกว่าก็ไม่ใช่ไร รับประทานแล้วหายก็พอ แต่สำหรับเครื่องตี๋ม พวกแก้หวัด ที่สามารถช่วยแก้ร้อนในได้ ก็มีบอกลูกหลานให้ตี๋มบ้าง เพราะสามารถแก้ร้อนในได้ คนโบราณบอกต่อๆ กันมาแล้ว ซึ่งลูกหลานเอง ก็เชื่อและรับรู้ว่าแก้หวัดแก้ร้อนในได้ แต่สำหรับยาจีนประเภทอื่นๆ ลูกหลานจะไม่นิยมทานเลย คงจะตี๋มแต่แก้หวัดเท่านั้น เพราะรสชาติอร่อย ไม่ขม จะเห็นได้ว่า การสืบทอดจะไม่

ได้ผล ถ้าหากไม่มีความเชื่อถือก่อน เพราะเมื่อหากไม่เชื่อ หากก็ไม่สอนลูกหลาน ลูกหลานก็จะยังไม่เชื่อเข้าไปใหญ่

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดภายในครอบครัว มีดังนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนี้ค่อนข้างอบอุ่นดี หากอาม่าสนิทสนมกับลูกหลาน สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ได้ มีความคิดทันสมัยและเข้าใจหลานๆ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของสมนึกก็อบอุ่นดี พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้ากันตลอดเวลา ถ้าเป็นครอบครัวของสมชาย จะไม่อบอุ่นเท่ากับครอบครัวของเอกพจน์ เพราะสมชายมักไม่ค่อยอยู่บ้าน ชอบไปตีกอล์ฟ ส่วนภรรยาของสมชายก็ชอบออกงานสังคม ลูกๆ ก็กลับบ้านกันดึกๆ จนมีหลายครั้งที่กราฟวิญจะบ่นว่าเหงา และอีกครอบครัวของกวีชิต ที่พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้ารับประทานอาหารร่วมกันเป็นประจำ

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว หากอาม่าของบ้านนี้ โดยปกติจะไม่ชอบจู้จี้จ้านกับเรื่องของหลานๆ มากนัก เพราะอยากให้พ่อแม่เขาดูแลกันเอง แต่ถ้ารู้ว่าหลานทำอะไรที่ไม่ดี หากอาม่าก็จะคอยช่วยพ่อแม่ตักเตือนหลานๆ เหมือนอย่างที่กวีชิตไปเจาะหูและกราฟวิญไปเจาะคิ้วมา ซึ่งหลานเองปกติก็ไม่ค่อยสูงส่งกับหากอาม่ามากนัก แต่เมื่อหากอาม่าตักเตือนหรือสอนอะไร ก็จะเชื่อฟัง ดังนั้น จากการที่สมาชิกในบ้านมีนิสัยเช่นว่านี้ ทำให้การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงในครอบครัวนี้จะได้ผลมากกว่าการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม เนื่องจากลูกหลานจะเชื่อฟังในสิ่งที่หากอาม่าพูดหรือสอนมากกว่าการที่หากอาม่าทำให้เห็นแล้ว ลูกหลานคิดจะประพฤติปฏิบัติตามเอง

3) เวลาในการสื่อสาร เวลาที่ครอบครัวนี้ มักจะได้อยู่พูดคุย คือเวลาอาหารเย็น ซึ่งมักจะอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา ดังนั้น หากอาม่าจึงมักจะใช้ช่วงเวลารับประทานอาหารเย็นในการสั่งสอนหรือพูดคุย ตามทุกข์สุขของลูกหลาน แต่ในช่วงหลังๆ บางครั้งหลานเลิกเรียนที่โรงเรียน ก็ต้องไปเรียนพิเศษต่อกว่าจะกลับบ้านก็ดึก หากอาม่าก็รอทานข้าวด้วยไม่ไหว ก็ต้องทานไปก่อน พ่อลูกหลานกลับมา หากอาม่าก็หลับไปแล้วจึงไม่ค่อยได้พูดคุยกันมากนัก ทำให้มีช่วงเวลาในการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนต่างๆ น้อยลง

4.2 ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน เพื่อนมีผลต่อความคิดอ่านของหลานในครอบครัวนี้มาก เพราะกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น มักจะชอบทำตามกลุ่ม เพราะกลัวว่าเพื่อนจะไม่ยอมรับ อย่างที่กวีชิตไปเจาะหู เพราะเพื่อนทั้งกลุ่มของกวีชิตเจาะหู กวีชิตจึงทำตามด้วย นอกจากนี้ ในขณะที่ความคิดของหลานเกี่ยวกับเรื่องการอยากมีบ้านแบบตะวันตก ก็มาจากการเพาะปลูกความคิดจากสังคมที่แวดล้อม ส่วนทางรุ่นอายุที่สอง (เอกพจน์) นั้นเนื่องจากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นเงินมากกว่า ทำให้ความคิดยังคงมีความเป็นเงินมากกว่ากวีชิต (รุ่นหลาน)

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ สอดคล้องไปตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้การสื่อสารภายในครอบครัวนี้ประสบผลสำเร็จ ก็เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม กล่าวคือ ขีดความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีน แรงจูงใจในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคล และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อภายในครอบครัว จนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งปัจจัยนี้เกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน ซึ่งสิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้สามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ของชาติตนเองก็จะดำรงอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 5 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านตลาดน้อย (ครอบครัวของนายเต็กซัง แซ่ฉั่ว)

1. ประวัติตระกูล

นายเต็กซัง แซ่ฉั่ว เป็นชาวจีนแต่จิว เกิดที่เมืองซัวเถา ประเทศจีน ในวัยเด็กทางบ้านมีฐานะยากจนมาก ต้องรับจ้างทำงานตั้งแต่ยังเด็ก แต่ได้เงินค่าจ้างค่อนข้างน้อย ไม่พอประทังชีวิตอยู่ได้ จนอายุได้ 14 ปี อากงจึงตัดสินใจที่จะมาแสวงโชคในประเทศไทย เพราะมีนายหน้าที่ประเทศจีนบอกว่า ประเทศไทยดี อุดมสมบูรณ์ทุกอย่าง จึงได้ตัดสินใจมาประเทศไทย โดยในตอนนั้น ได้มาอาศัยอยู่ที่วัดพลับพลาชัย แล้วมาเป็นลูกจ้างที่วัด ช่วยงานต่างๆ ในวัด ต่อมาก็ไปเป็นจับกังแบกหาม ทำได้ไม่นาน ก็ไปสมัครเป็นลูกมือช่วยงานครัวในภัตตาคารแถวเยาวราช ฝึกงานครัวไปเรื่อยๆ จนพอมีฝีมือทำกับข้าวบ้าง แล้วก็ได้เปลี่ยนไปเป็นพ่อครัวให้กับร้านทองแถวเยาวราช

จนอายุได้ 27 ปี จึงได้แต่งงานกับอามา (นางสาย อึ้งไพบูลย์) ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย หลังจากที่ได้แต่งงานกันแล้ว อากงจึงคิดที่จะเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวเอง โดยได้ยึดทำเลแถวตลาดน้อยเพื่อเป็นบ้านอยู่อาศัยด้วยและขายก๋วยเตี๋ยวด้วย โดยในตอนแรกอากงไปรับลูกชิ้นปลาจากที่อื่นมาขาย แต่อากงรู้สึกว่าการลูกชิ้นไม่ค่อยอร่อยเท่าที่ควร อากงและอามาเลยช่วยกันคิดสูตรทำลูกชิ้นปลาขึ้นมาเอง โดยในตอนแรกยังไม่เข้าที่ก็ไม่ค่อยอร่อยนัก จึงได้ปรับปรุงสูตรไปเรื่อยๆ จนในที่สุดก็ลงตัว และได้ทำขายมาเรื่อยๆ จนจนกระทั่งปัจจุบันนี้ สืบทอดเป็นมรดกให้กับลูกหลานได้ประกอบอาชีพกันต่อไป จนกระทั่งทุกวันนี้ ร้านก๋วยเตี๋ยวกับบ้านได้แยกออกจากกันแล้ว กล่าวคือ เมื่ออากงมีเงินเก็บมากขึ้น อากงก็ได้ซื้อบ้านเพิ่มอีกหลังหนึ่งจต่างหาก แต่ไม่ไกลจากร้านมากนัก เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนลูกหลานที่เพิ่มมากขึ้น

อากงมีลูกทั้งหมด 5 คน เป็นชาย 1 คน และหญิง 4 คน ดังนี้

- 1) ผกา แซ่ฉั่ว ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว
- 2) นิตยา แซ่ฉั่ว อายุ 58 ปี ทำกิจการร้านก๋วยเตี๋ยวของที่บ้าน มีลูกชาย 1 คน คือ เบิ้ม อายุ 23 ปี
- 3) เพ็ญศรี เทียนชัยอนันต์ อายุ 56 ปี แต่งงานแยกครอบครัวออกไปแล้ว มีลูกชาย 2 คน และหญิง 2 คน
- 4) นิพนธ์ ธรรมวานิชกุล อายุ 54 ปี ทำกิจการร้านก๋วยเตี๋ยวของที่บ้าน มีลูกชาย 1 คน คือ นิรตติ อายุ 18 ปี ลูกสาว 3 คน คือ สิริรณา อายุ 24 ปี นิรนา (เป็นฝาแฝดกับนิรตติ) อายุ 18 ปี และเกร็ดแก้ว อายุ 16 ปี
- 5) เสาวลักษณ์ แซ่ฉั่ว อายุ 47 ปี ทำกิจการร้านก๋วยเตี๋ยวของที่บ้าน ไม่ได้แต่งงานออกเรือนไป

โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ครอบครัวของนิพนธ์ ธรรมวานิชกุล เนื่องจากเป็นครอบครัวที่อากงอาศัยอยู่ด้วย และมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

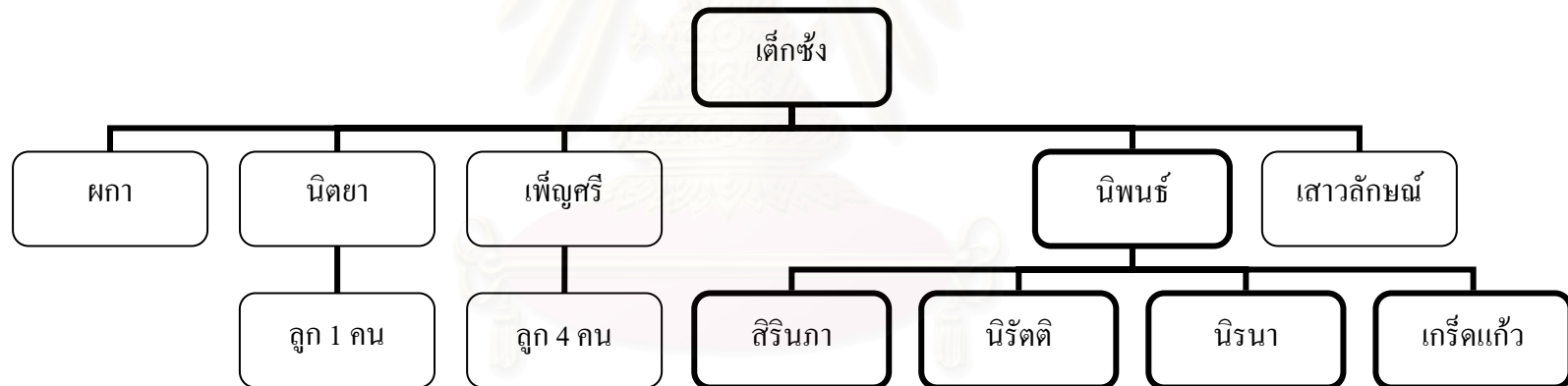
สำหรับนามสกุล "ธรรมวานิชกุล" จะมีเพียงครอบครัวของนิพนธ์เท่านั้น ที่ใช้นามสกุลนี้ โดยเพิ่งเปลี่ยนมาเป็นนามสกุลเมื่อ 2-3 ปีที่แล้วนี้เอง โดยเมื่อก่อนนั้นจะใช้แซ่ฉั่วมาตลอด สำหรับนิพนธ์นั้น ในวัยเด็กจะใช้ชื่อจีนตลอด จนอายุประมาณ 17-18 ปี จึงเปลี่ยนมาใช้ชื่อไทยร่วมกับแซ่

โดยสาเหตุที่เปลี่ยนมาเป็นชื่อไทยนั้นเพราะเปลี่ยนตามสังคมที่นิยมใช้ชื่อไทยกันแล้ว ส่วนนามสกุลนั้นที่เปลี่ยนเพราะลูกๆ เรียกร้องอยากเปลี่ยน โดยสิรินภา (รุ่นอายุที่สาม) บอกว่าสาเหตุหลักที่เปลี่ยนมาใช้นามสกุล เนื่องจากสังคมตอนนี้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ไม่มีคนใช้แซ่กันแล้ว จึงอยากเปลี่ยนเพื่อเวลาติดต่อกันอะไรจะดูง่ายกว่า แต่อีกเหตุผลหนึ่งที่แฝงไว้ก็คือกลัวว่าน้องๆ จะอายถ้าใช้แซ่ เนื่องจากตนเองมีแซ่ชั่ว เพื่อนๆ มักจะล้อเป็นแซ่ชั่ว ทำให้เกิดความอับอาย แต่จริงๆ แล้วถ้าเพื่อนไม่ล้อ ก็คิดอยากจะทำเปลี่ยนมาใช้นามสกุลอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ลูกๆ ของอาภาคนอื่นไม่ได้เปลี่ยนมาใช้นามสกุลตามครอบครัวของนิพนธ์ไปด้วย ยังคงใช้แซ่อยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนายเต็กซัง แซ่ฉั่ว

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอากงนั้น เมื่อผู้วิจัยได้ไปถึง ก็สังเกตเห็นได้ว่า ด้านหน้าบ้านมีติดตัวหนังสือจีนสีแดงเขียนว่า สู่ย (ออกเสียงในภาษาจีนกลาง แปลว่า น้ำ) บนกระจก ซึ่งในตอนแรกผู้วิจัยเข้าใจว่าเป็นชื่อร้านเพราะติดไว้ในตำแหน่งเดียวกับชื่อร้าน หรือยี่ห้อลูกชิ้น (ครอบครัวนี้ทำลูกชิ้นขาย และมีร้านก๋วยเตี๋ยว) แต่เมื่อได้สอบถามแล้ว ก็ได้รับคำตอบจากสิรินภา (รุ่นอายุที่สาม) ว่า เป็นเคล็ดอย่างหนึ่งที่มีซินแสแนะนำให้ทำ เนื่องจาก ตรงข้ามบ้านเป็นร้านอาหารซึ่งหันปล่องไฟมาตรงกันกับบ้าน ทำให้คนในบ้านไม่สบายบ่อย ซินแสจึงแนะนำให้เขียนคำว่า "น้ำ" บนกระจกที่กระຈก ติดไว้หน้าบ้าน เพื่อจะให้กระຈกสะท้อนเอาน้ำไปดับไฟจากร้านอาหารฝั่งตรงข้าม ซึ่งหลังจากที่ปฏิบัติตามเคล็ดนี้แล้ว สมาชิกในบ้านก็แข็งแรงกันดี ไม่มีใครเจ็บไข้ได้ป่วยออกๆ แอดๆ กันอีก เมื่อเข้าไปในบ้านก็ได้ยินเสียงเพลงภาษาจีนกลางของ F4 เปิดค่อนข้างดังมาก ซึ่งเกร็ดแก้ว (รุ่นอายุที่สาม) กำลังนั่งฟังเพลงภาษาจีนกลางอยู่ อากงอยู่ในชุดลำลองสบายๆ นั่งดูโทรทัศน์ช่อง CCTV อยู่ สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงความเป็นจีนของครอบครัวนี้ได้ ก็คือ การมีเจ้าที่และยังมีปูนถ่างและปูนถ่างมาอยู่ในบ้านด้วย สะท้อนให้เห็นว่า ที่บ้านนี้มีการนับถือเทพเจ้าของชาวจีน บ่งบอกได้ว่าเป็นครอบครัวชาวจีนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังสังเกตเห็นโคมแบบจีน ซึ่งเป็นของประดับบ้านที่สวยงามของบ้านหลังนี้ บ่งบอกถึงรสนิยมของคนต่างบ้านว่า ยังมีความชื่นชอบในรูปแบบของบ้านชาวจีนอยู่

ภาพที่ 24 ลักษณะฮวงจุ้ยของครอบครัวที่ 5

ผู้วิจัยต้องใช้เสียงดังมากๆ ในการสนทนากับอากง เพราะอากงอายุ 90 ปีแล้ว ทำให้หูตึง ฟังอะไรไม่ค่อยได้ยิน ต้องพูดเสียงดังมากๆ จึงจะได้ยิน อากงบอกกับผู้วิจัยว่า เมื่ออากงมาเมืองไทยแล้ว อากงไม่มีความคิดที่จะกลับเมืองจีนเลย เพราะชีวิตที่เมืองจีนค่อนข้างลำบากกว่าเมืองไทยมากนัก ดังนั้น อากงจึงมักจะเล่าให้ลูกหลานฟังอยู่เสมอว่าความลำบากเป็นอย่างไร โดย

หวังจะให้ลูกหลานรู้จักอดทน มองอากงเป็นตัวอย่าง ซึ่งสิรินภาและเกร็ดแก้ว (รุ่นอายุที่สาม) ก็บอกว่า ฟังอากงเล่ามาหลายรอบจนสามารถเล่าได้ถูกเหมือนกับเป็นเรื่องของตนเองทีเดียว อากงมักจะสอนให้ลูกหลานรู้จักมีความอดทน ขยันขันแข็งและกตัญญู ซึ่งถือเป็นคำสั่งสอนที่ชาวจีนมักจะนิยมอบรมสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติตามนี้ทั้งสิ้น

อีกลักษณะหนึ่งที่อากงเป็นก็คือ จะมีลักษณะที่ชื่นชมคนจีน โดยอากงบอกว่า คนจีนไปอยู่ที่ไหนก็ไม่มียอดอยาก เพราะคนจีนมีหัวใจดี เก่งและขยัน จะเห็นได้ว่า อากงจะยกย่องชนชาติของตนเองค่อนข้างมาก นอกจากนี้ จากการได้พูดคุยกับอากงทำให้ผู้วิจัยรู้สึกว่ อากงจะมองสถานภาพของคนจีนว่าดีกว่าชนชาติอื่นๆ แต่อากงก็ไม่ได้มีการรังเกียจคนชาติอื่นๆ แต่อย่างใดก็ตาม อากงจะชอบให้ลูกหลานคบกับเพื่อนที่เป็นคนจีนด้วยกันมากกว่า แต่สำหรับนิพนธ์ (รุ่นอายุที่สอง) นั้น ไม่ได้มีความรู้สึกว่าเป็นคนจีนดีกว่าเป็นคนไทย แต่ถ้าต้องให้เลือกระหว่างการมีลูกเขย ลูกสะใภ้เป็นคนไทยหรือจีน ก็ชอบคนจีนมากกว่า เพราะคนจีนขยันกว่าคนไทย จะเห็นได้ว่าอย่างไรก็แล้วแต่ นิพนธ์ก็ยังมีความคิดว่าชนชาติของตนเองดีกว่าชนชาติอื่นๆ ในขณะที่ เมื่อผู้วิจัยถามสิรินภา (รุ่นอายุที่สาม) ว่า “ถ้ามีคนถามว่าเป็นคนจีนหรือคนไทย จะตอบเช่นไร” สิรินภาจะตอบว่าเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เพราะถือว่าตนเองนั้นเกิดในประเทศไทยแล้ว ก็เรียกได้ว่าเป็นคนไทย แต่ในความคิดของสิรินภา มองว่าคนจีนดูมีสถานภาพที่ดีกว่าคนไทยในหลายๆ เรื่อง เช่น สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคนจีนจะดูดีกว่า ทำให้สิรินภาตอบว่ามีเชื้อสายจีนด้วย ซึ่งการที่สิรินภามีความรู้สึกเช่นนี้ น่าจะเกิดจากกระบวนการสื่อสารบางอย่างที่อากงได้สืบทอดส่งต่อมาให้กับลูกหลาน

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวนี้นั้น เนื่องจากอากงสามารถพูดภาษาไทยได้น้อยมาก ทำให้เวลาอากงต้องสื่อสารกับลูกหลาน ก็จะใช้ภาษาจีนแต่จิวเป็นหลัก โดยลูก (นิพนธ์) จะสามารถพูดโต้ตอบกับอากงเป็นภาษาจีนแต่จิวได้ ในขณะที่รุ่นหลาน สามารถฟังอากงออก แต่ไม่สามารถพูดภาษาจีนตอบกลับอากงได้ จึงต้องใช้ภาษาไทยแทน ซึ่งอากงก็สามารถฟังภาษาไทยได้รู้เรื่องดี ในขณะที่รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม จะใช้ภาษาไทย ในการสื่อสารระหว่างกันเพียงอย่างเดียว จะไม่มีการใช้ภาษาจีนเลยแม้แต่น้อย ด้วยเหตุนี้ทำให้รุ่นอายุที่สามไม่สามารถพูดภาษาจีนแต่จิวได้ แต่ฟังได้เพียงแค่เล็กน้อยเท่านั้น

ภาษาจีนแต่จิวด้วย ทำให้พี่น้องสามารถ ฟัง พูด ภาษาจีนแต่จิวได้ดี สำหรับรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) นั้น เนื่องจากการสื่อสารภายในบ้านเริ่มเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยมากขึ้น โดยรุ่นอายุที่สองจะพูดกับรุ่นอายุที่สามเป็นภาษาไทยหมด จึงทำให้รุ่นอายุที่สาม ไม่สามารถพูดภาษาจีนแต่จิวได้เลย แต่สามารถฟังได้เล็กน้อยเท่านั้น เวลาที่ได้ยินอาจคุยกับพ่อแม่ หรือบางครั้งอาจคุยเป็นภาษาจีนแต่จิวด้วย หลานก็ฟังออกแต่จะตอบอาจเป็นภาษาไทย ซึ่งอาจก็พอจะฟังภาษาไทยได้บ้าง จึงทำให้สามารถสื่อสารกันรู้เรื่องและเข้าใจกัน

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง ในครอบครัวนี้ได้ใช้การสอนโดยตรง ในเรื่องต่อไปนี้

- การทำลูกชิ้นปลาและห่อก๋วย เนื่องจากอาชีพหลักของครอบครัวนี้ คือ การขายก๋วยเตี๋ยว ลูกชิ้นปลาทำเอง ดังนั้น จึงมีการสื่อสารในการสอนทำลูกชิ้นโดยตรง โดยมีความตั้งใจที่จะสอนให้ลูกหลานสามารถทำได้เอง เพื่อสืบทอดกิจการของครอบครัวได้ โดยอาจเป็นผู้คิดค้นสูตรลูกชิ้นปลาเอง โดยทดลองทำอยู่หลายครั้งหลายครา จนในที่สุดก็อร่อยจนเป็นที่ติดปากของคนทั่วไป อาจไม่อยากให้สูตรนี้หายไป จึงสอนให้ลูกๆ ทุกคนและลูกสะใภ้สามารถทำลูกชิ้นปลาและห่อก๋วยได้ รวมถึงสูตรการต้มน้ำแกงของก๋วยเตี๋ยว ซึ่งทำให้ลูกได้ยึดอาชีพตามแบบอาจมาจนถึงทุกวันนี้ ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ก็เคยช่วยมองช่วยทำบ้างในตอนเด็กๆ แต่รุ่นอายุที่สามจะไม่ได้สนใจมากนัก เพราะไม่คิดจะยึดเป็นอาชีพในอนาคต ดังนั้น จึงเพียงแค่อ้อมมือช่วยทำ แต่ไม่สามารถทำเพียงคนเดียวให้เหมือนกับที่อาจและพ่อแม่ทำได้

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือไม่ได้มีการบอกหรือสอนโดยตรง ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้การสื่อสารโดยอ้อมในเรื่องต่อไปนี้คือ

- การใช้ตะเกียบ อาจไม่ได้สอนลูกหลาน ถึงวิธีการที่ถูกต้องในการใช้ตะเกียบเลย ลูกหลานใช้วิธีการสังเกตและหัดจับตามเอง อาจบอกว่า “ของอย่างนี้ไม่ต้องสอน คนจีนทุกคนเกิดมาก็ต้องจับตะเกียบเป็น” สำหรับรุ่นอายุที่สาม สิริณาบอกว่า เธอสามารถใช้ตะเกียบได้ แต่คิดว่าคงจะจับได้ไม่ถูกวิธีนัก ทำให้บางครั้งไม่สามารถคีบอาหารได้คล่องนัก เธอจึงถนัดที่จะใช้ช้อนส้อมมากกว่าเพราะสามารถใช้ได้คล่องแคล่วมากกว่า

สำหรับการรับประทานอาหารเช้า และการรับประทานเนื้อวุ้นนั้น เนื่องจากในครอบครัวนี้อากงก็ไม่รับประทานอาหารเช้าและไม่รับประทานเนื้อวุ้น จึงไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ความเชื่อของชาวจีนในเรื่องนี้ ทำให้รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม ก็ยังคงรับประทานเนื้อวุ้น และไม่รับประทานอาหารเช้าเหมือนอากง

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

ในสมัยก่อนนั้น เมื่อถึงวันตรุษจีน ตามธรรมเนียมจีน จะต้องมีการสวมเสื้อผ้าใหม่ในวันแรกของปี เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นปีที่ดี แต่สำหรับครอบครัวนี้อากงไม่ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมเลย เพราะสมัยก่อนยากจนมาก ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้าใหม่ ถึงมีเงินก็จะเก็บเงินไว้ ไม่นำมาซื้อของให้สิ้นเปลือง ดังนั้นอากงจึงไม่ค่อยเคร่งในธรรมเนียมนี้เท่าใดนัก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะอากงเป็นผู้ชาย จึงไม่ค่อยได้ใส่ใจกับเรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่าใดนักก็เป็นได้ ในขณะที่อาม่า กลับเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นอาม่าจะซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้กับลูกๆ สวมใส่ในวันตรุษจีนเป็นประจำ โดยใช้วิธีการสื่อสารโดยตรงคือการบอกให้ลูกๆ ได้รับรู้ถึงธรรมเนียมนี้โดยตรง และบอกให้ลูกปฏิบัติตาม จนมาถึงรุ่นอายุที่สอง ซึ่งในช่วงก่อน นิพนธ์ก็ได้บอกให้ลูกๆ (รุ่นอายุที่สาม) สวมเสื้อผ้าใหม่บ้าง ซึ่งลูกๆ ก็ปฏิบัติตาม เพราะตื่นเต้นกับวันตรุษจีน เนื่องจากจะได้เงินแต๊ะเอียกัน ดังนั้น พ่อแม่บอกให้ทำอะไรก็ทำ แต่ปัจจุบันนี้ธรรมเนียมได้ลดความเคร่งครัดไปแล้ว เนื่องจากลูกๆ มักจะซื้อเสื้อผ้าใหม่เป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นการสวมเสื้อผ้าใหม่ในวันตรุษจีนก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่ต้องบอก ต้องสอนกันอีกต่อไป เพราะลูกๆ เมื่อออกไปนอกบ้านก็จะสวมเสื้อผ้าใหม่ๆ ไม่สวมเสื้อผ้าเก่าอยู่แล้ว ซึ่งสิรินภากรู้สึกว่าธรรมเนียมนี้ไม่ได้สำคัญอะไรมากนักในยุคปัจจุบันนี้จึงไม่ค่อยได้ปฏิบัติตามหรือเคร่งในธรรมเนียมนี้เท่าใดนัก

ภาพที่ 25 ลักษณะการแต่งกายของอากง

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

ในด้านที่อยู่อาศัย สิ่งสังเกตเห็นได้ชัดในครอบครัวนี้ คือ มีเจ้าที่และปูนเถ่ากงปูนเถ่าม่า ซึ่งบ้านชาวจีนโดยทั่วไปมักจะมีเพียงแค่เจ้าที่เท่านั้น แต่สำหรับบ้านนี้ มีปูนเถ่ากงและปูนเถ่าม่า คู่ครองด้วย โดยอาจเป็นผู้เอามาตั้งไว้ และได้บอกให้ลูกๆ ได้รู้ถึงความสำคัญว่าปูนเถ่ากงปูนเถ่าม่าเป็นเหมือนตัวแทนของบรรพบุรุษที่เป็นอากงอาม่าของคนจีนทั่วประเทศ ต้องกราบไหว้ เพื่อให้มีสิริมงคลแก่ตนเอง พอมาถึงรุ่นอายุที่สอง (นิพนธ์) นิพนธ์ไม่ได้สอนหรือบอกลูกๆ ถึงความหมายหรือความสำคัญของปูนเถ่ากง ปูนเถ่าม่าเลย ทำให้ลูกๆ ของนิพนธ์ไม่รู้ว่า ปูนเถ่ากงปูนเถ่าม่ามีความสำคัญต่อชาวจีนอย่างไร ในขณะที่รุ่นหลานยังคงรับรู้ว่าเป็นผู้ดูแลบ้านดูแลครอบครัวให้ร่มเย็น

ภาพที่ 26 ศาลเจ้าที่ของครอบครัวที่ 5

ภาพที่ 27 ภาพศาลเจ้าปึงเถ่ากง ปึงเถ่าม่า

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวนี้ดูจากลักษณะการแต่งบ้านแล้ว จะค่อนข้างเป็นบ้านแบบจีนที่ประยุกต์เป็นแบบจีนสมัยใหม่ กล่าวคือจะไม่เน้นความเป็นจีนมาก แต่จัดโดยเน้นตามการใช้สอยมากกว่า นอกจากนี้ ยังมีการประดับบ้านด้วยภาพถ่ายของลูกๆ นิพนธ์ทั้ง 4 คน ที่ได้ใส่ชุดแบบญี่ปุ่นและชุดราตรีถ่านในสตูดิโอมาใส่กรอบประดับไว้ที่บ้าน บ่งบอกถึงความเป็นบ้านแบบใหม่ นอกจากรูปถ่ายแล้ว ยังมีการติดโคมห้อยแบบจีน ซึ่งทำได้อย่างสวยงาม ช่วยแต่งให้บ้านดูมีลักษณะประยุกต์มากขึ้น นอกจากนี้ ในบ้านยังมีการตั้ง ฮก ลก ซิว ที่ชั้นบนของบ้าน ซึ่งเป็นการตั้งโช้วเพื่อความสวยงามมากกว่า การตั้งเพื่อบอกถึงความหมายที่ดี ที่ซ่อนอยู่ในแต่ละตัว โดยการตั้งของตั้งโช้วเหล่านี้ ในครอบครัวนี้ไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เพื่อสืบทอดในเรื่องนี้เลย

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวนี้ค่อนข้างที่จะให้ความเชื่อถือในเรื่องฮวงจุ้ย สังเกตได้จากการแปะค่าน้ำไว้ที่หน้าบ้านเพื่อแก้เคล็ด โดยสิรินภาบอกว่า ในตอนแรกไม่ได้เชื่อถือในเรื่องนี้มากนักแต่ตนเองเป็นคนที่ไม่สบายบ่อย และหลังจากที่ฝังตรงข้ามหันปล่องไฟมาทางหน้าบ้าน ก็ยิ่งทำให้ตนเองไม่สบายบ่อยขึ้น ด้วยเหตุนี้แม่ของสิรินภาจึงต้องไปปรึกษาซินแสให้ช่วยแก้เคล็ดให้ แล้วหลังจากที่ทำแล้ว อาการเจ็บป่วยก็ทุเลาลงไป ทำให้ค่อนข้างที่จะเชื่อ เพราะรู้สึกว่าการทำเช่นนี้ไม่ได้ทำความเสียหายหรือความเดือดร้อนอะไร จึงเชื่อและทำตาม

จะเห็นได้ว่า ในครอบครัวนี้จะไม่ได้มีการสื่อสารโดยตรงเป็นกิจจะลักษณะเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้มากนัก จะให้ลูกหลานได้สังเกตดู และซึมซับความเป็นเงินเข้าใจไปเอง

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านยารักษาโรค

อากงเป็นคนแข็งแรงมาก (ตอนนี้อายุ 90 ปีแล้ว แต่ยังแข็งแรง เดินไปไหนเองได้ไม่ต้องให้คนจูง) อากงไม่ค่อยจะเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ถ้าเกิดไม่สบายเล็กๆ น้อยๆ อากงก็จะซื้อยารับประทานเองก่อน ถ้าไม่หายจึงค่อยไปหาหมอ ซึ่งในปัจจุบันนี้อากงให้ความเชื่อถือในหมอยาฝรั่งมากกว่า เพราะประสิทธิภาพในการรักษาดีกว่า ยาก็ทานได้ง่ายกว่า สะดวกกว่า ไม่ต้องเสียเวลาดำมนานๆ แต่ในสมัยก่อนนั้น อากงค่อนข้างจะเชื่อในประสิทธิภาพของหมอจีน ไม่ว่าจะป็นหนักหรือเป็นเบา ก็จะไปหาหมอจีน เนื่องจากหมอจีนในสมัยก่อนมีฝีมือดี แต่ในสมัยนี้ หมอจีนไม่ค่อยเก่งแล้ว จึงไม่ไปหาอีก อากงได้มีการบอกลูกหลานถึงสรรพคุณของยาจีนบ้าง เฉพาะประเภทที่รับประทานแล้วได้ผลดี และรับประทานง่าย ไม่ขม เช่น เก๊กฮวย เหล้งเอี้ยง ซึ่งจะบอกกับลูกหลานว่าสามารถแก้ร้อนในได้ ซึ่งลูกหลานก็จะให้ความเชื่อถือในเรื่องนี้ เพราะไม่ได้รู้สึกลำบากในการรับประทานแต่อย่างใด ซึ่งในครอบครัวนี้จะมีการต้มเก๊กฮวยและเหล้งเอี้ยงทานในบ้านบ่อยมาก รุ่นอายุที่สอง (นิพนธ์) เองก็มีความเชื่อถือในเรื่องยาแก้ร้อนในประเภทนี้ จึงได้บอกให้ลูก (รุ่นอายุที่สาม) ทานเสมอๆ แต่สำหรับยาจีนอื่นๆ ไม่ได้บอกถึงสรรพคุณเลย เพราะเพียงแค่ว่าได้กลิ่นก็ไม่ยอมรับประทานแล้ว สำหรับสิรินภาเป็นคนหนึ่งที่ได้รับการบอกกล่าวเรื่องยาจีนมาจากอากงและพ่อแม่ค่อนข้างเยอะ เพราะสิรินภาไม่สบายบ่อย มีโรคประจำตัวเกี่ยวกับกระเพาะ ก็เลยเชื่อหมอจีนบ้าง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเชื่อหมอจีนมากกว่าแพทย์แผนปัจจุบัน แต่จะรักษาทั้ง 2 แบบ เพราะอะไรที่ทำให้หายจากอาการป่วยได้ ก็จะรักษาอย่างนั้น ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านยารักษาโรคของครอบครัวนี้จึงมักจะเป็นการสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยตรงมากกว่าโดยอ้อม

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งปัจจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว มีดังนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในครอบครัวนี้ อากกับลูกหลานมักจะมีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมกัน สามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง ลูกหลานมีเรื่องอะไรก็มาปรึกษากับอากและพ่อแม่ แม้กระทั่งเรื่องความรัก หลานก็สามารถปรึกษาอากได้

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกในครอบครัว โดยในครอบครัวนี้ อากมักจะเข้าหาคุยกับลูกหลานบ่อย ซอบสอนและซอบพูดเรื่องต่างๆ ให้ลูกหลานฟัง ในขณะที่ลูกหลานก็อ่อนน้อมเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาก ทางด้านหลานเองก็มักจะซื่ออ่อนอาก ทำให้อากและหลานมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ก่อให้เกิดการสื่อสารได้ง่ายขึ้น อากจะค่อนข้างสนิทสนมกับเกร็ดแก้ว เพราะเกร็ดแก้วเป็นหลานคนเล็กและซื่ออ่อนมากที่สุด ถึงแม้ว่าจะพูดกันคนละภาษา แต่อากก็รู้ถึงความห่วงใยของเกร็ดแก้วที่มักจะถามอากเมื่อเจอหน้าเสมอว่า “อากลือเจียะรียัง” ทำให้อากรักและเอ็นดูหลานคนนี้นี้มาก

3) เวลาในการสื่อสาร อากกับลูกมักจะมีเวลาอยู่ด้วยกันค่อนข้างมาก ทำให้อากสามารถสืบทอดเรื่องต่างๆ ให้ลูกได้ง่ายขึ้น ในขณะที่อากกับหลานนั้น จะเจอกันส่วนมากในตอนเย็นหลังจากหลานเลิกเรียนกลับบ้าน ซึ่งหลานบางคนพอกลับบ้านก็ไปทำการบ้านในห้องตนเอง ไม่ได้คุยกับอากเท่าใดนัก อย่างสิรินภาเอง เลิกงานกว่าจะกลับถึงบ้านก็ดึก จึงไม่ค่อยได้คุยกับอากและพ่อแม่เท่าใดนัก

4.2 ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน นิพนธ์ (รุ่นอายุที่สอง) นั้น ตั้งแต่เล็กจนโต จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมและกลุ่มเพื่อนฝูงที่เป็นชาวจีนมากกว่ามากนัก ทำให้ได้รับความคิดอ่านทางด้านวัฒนธรรมจีนจากเพื่อนมาพอสมควร ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม ที่ถึงแม้จะอยู่ในสภาพแวดล้อมจีน อยู่ในย่านไชน่าทาวน์ แต่ในสังคมเพื่อนฝูง จะมีเพื่อนที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนเยอะ ซึ่งการรับวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อนก็ไม่ได้เป็นวัฒนธรรมจีนแบบเคร่งครัดแล้ว จะค่อนข้างโอนเอียงมาทางวัฒนธรรมไทยแล้ว จึงทำให้ความคิดของสิรินภาจะค่อนข้างเป็นไทยมากกว่าจีน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความเป็นจีนอยู่บ้าง

2) สื่อมวลชน เป็นปัจจัยที่มีผลเห็นชัดมากสำหรับครอบครัวนี้ โดยอาจเองก็มักจะดูข่าวจากช่อง CCTV ของจีน ทำให้ลูกหลานได้ฟังไปด้วย นอกจากนี้ จากกระแสละครซีรีส์จากประเทศไต้หวัน ก็มีผลทำให้รุ่นอายุที่สาม (เกร็ดแก้ว) สนใจเรียนภาษาจีนกลางมาก ทำให้ปัจจุบันนี้เมื่ออาภรณ์หรือพ่อแม่อนุญาตให้เกร็ดแก้วไปเรียนภาษาจีนกลางได้ เกร็ดแก้วจึงหาวันว่างไปเรียนทันที

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสาร โอกาสและเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้คือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน สิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม ซึ่งสามารถทำให้เกิดการรับรู้ในวัฒนธรรมจีนและทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ของครอบครัวชาวจีนก็จะยังคงอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 6 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านสำเพ็ง (ครอบครัวของนางจางฮุย แซ่เฮ้ง)

1. ประวัติตระกูล

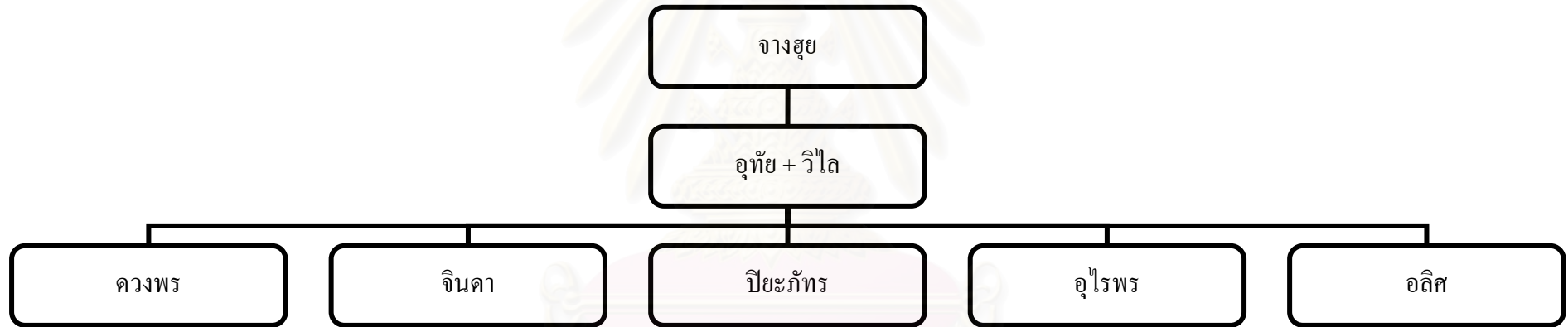
นางจางฮุย แซ่เฮ้ง เป็นชาวจีนแต่จิว เกิดที่เมืองเท่งไต้ ประเทศจีน ชีวิตในวัยเด็กค่อนข้างลำบาก ต้องทำงานหนักมาก ได้รู้จักกับอาภรณ์ (ต่อเม่งเซ็ง) ที่ประเทศจีน โดยเมื่อตอนที่อาภรณ์อายุ 15 ปี ได้เดินทางมาที่ประเทศไทยทำงานก่อน โดยมาเป็นลูกจ้างที่ร้านขายของชำแถวสำเพ็ง ทำได้สักพัก ประมาณ 2-3 ปี อาภรณ์ก็กลับไปประเทศจีนเพื่อแต่งงานกับอามา โดยในตอนนั้นอามาอายุได้ 17 ปี หลังจากแต่งงานแล้ว อาภรณ์ก็ได้กลับมาที่ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง โดยในครั้งนี้อาภรณ์ได้กลับมาเป็นหลงจิว (ผู้จัดการ) ที่ร้านขายของชำ จนพอมีเงินเก็บจำนวนหนึ่ง อาภรณ์ก็ได้ให้อามาและครอบครัว (พ่อแม่ของอาภรณ์) เดินทางมาที่ประเทศไทยด้วย ในตอนนั้นอามาอายุได้ 21 ปี เมื่อมาที่ประเทศไทยอามาก็ได้เข้ามาอยู่กับอาภรณ์ที่สำเพ็ง โดยในตอนนั้นอาภรณ์ได้เข้าร้านที่สำเพ็งขายของชำ เช่น ผ้าขนหนู ยาสีฟัน แปรงสีฟัน อามาก็มาเป็นแม่บ้านให้

อามามีลูกชายอยู่เพียงแค่ 1 คน คือ อู๋ทัย ต่อปีละครวม อายุ 54 ปี ปัจจุบันรับช่วงของกิจการของอากงต่อ แต่เปลี่ยนจากขายของชำ เป็นขายกิปท์ซีอ็อปแทน อู๋ทัยมีลูกชาย 1 คน คือ ปีเยภัทร อายุ 23 ปี และ ลูกสาว 4 คน คือ ดวงพร อายุ 27 ปี ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ลินดา อายุ 25 ปี ช่วยงานกิจการครอบครัวที่ลำเพ็ง อู๋โรพร อายุ 17 ปี และอลิศ อายุ 12 ปี

สำหรับนามสกุล “ต่อปีละครวม” นั้น อากงเป็นคนตั้ง เนื่องจากในตอนนั้นอากงได้แปลงสัญชาติเป็นไทย เพื่อสะดวกในการทำการค้าขาย และซื้อที่ดิน โดยการตั้งนามสกุลนี้นั้น อากงเป็นคนตั้งเอง โดยพยายามจะตั้งให้สอดคล้องกับแซ่จีน (แซ่ต่อ) แต่อามาไม่ได้แปลงสัญชาติเป็นไทยตามไปด้วย แต่อู๋ทัยในวัยเด็กนั้นได้ใช้ชื่อจีนมาตลอด จนเมื่อเริ่มโตขึ้นและอากงได้เปลี่ยนเป็นนามสกุลไทย จึงตั้งชื่อไทยให้อู๋ทัยด้วย ซึ่งชีวิตในวัยเด็กของอู๋ทัย อยู่แวดล้อมไปด้วยชาวจีน ทำให้อู๋ทัยในวัยเด็ก ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เลย จนกระทั่งอยู่ชั้นประถมปีที่ 3 ที่โรงเรียนมีการศึกษาภาคบังคับให้เรียนภาษาไทย อู๋ทัยจึงสามารถพูดภาษาไทยได้ในตอนนั้น และเนื่องจากอู๋ทัยเป็นลูกโทน จึงทำให้ได้รับการศึกษาจนถึงระดับ ป.ว.ช โดยเมื่อเรียนจบก็ได้เข้ามารับช่วงกิจการของครอบครัวต่อจากอากง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางจางสุย แซ่เฮ้ง

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาม่านั้น เมื่อได้ก้าวเข้าไปก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นบ้านของชาวจีน เพราะนอกจากจะมีเจ้าที่แล้ว ยังมีการตั้งโต๊ะเซิ้งเตี้ย (เทพเจ้าแห่งโชคลาภ) หิ้งบูชาบรรพบุรุษ นาฬิกาตั้งพื้น (แบบที่บ้านของชาวจีนนิยมตั้งกัน) ตู้โชว์วาง ฮก ลก ซิว บ่งบอกได้ว่าเป็นบ้านของชาวจีนอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้เข้าไปนั่งสนทนากับอาม่าที่โต๊ะอาหาร ซึ่งตอนที่ไปถึงนั้นอาม่าเพิ่งจะรับประทานอาหารเช้าเสร็จ จึงได้เห็นว่ อาหารทุกอย่างที่อาม่าทานจะใส่ไว้ในชาม อาหารที่อาม่ารับประทานส่วนมากจะเป็นอาหารจีนที่มีรสชาติจัด (ช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลนั้น เป็นช่วงหลังตรุษจีน ทำให้อาหารบนโต๊ะส่วนมากจะเป็นจำพวกเป็ด ไก่) เครื่องแต่งกายที่อาม่าสวมใส่ ก็บ่งบอกได้เช่นเดียวกันว่าเป็นคนจีน โดยอาม่าจะสวมเสื้อมีปก มีกระเป๋ 2 ซ้าง ด้านล่าง และใส่กางเกงผ้าแพรสีดำ

บ้านหลังนี้ อาม่าและลูกหลานได้ย้ายออกมาจากลำเพ็งมาอยู่ที่นี้ประมาณ 20 ปีแล้ว สาเหตุที่แยกออกมาเพราะร้านที่ลำเพ็งเล็กมาก ประกอบกับต้องไว้สินค้า และสมาชิกในครอบครัวก็มีจำนวนมากขึ้น ทำให้อู๊ทัย (รุ่นอายุที่สอง) ย้ายออกมาจากลำเพ็งมาอยู่แถวพระราม 4 (สะพานเหลือง) แต่ปัจจุบันนี้ ทุกวันอู๊ทัยและภรรยา ยังต้องออกไปทำงานที่ลำเพ็งอยู่ โดยให้อาม่าอยู่คอยดูแลบ้านและหลานๆ ดังนั้น เมื่อหลานๆ เลิกเรียนก็มักจะกลับมาที่บ้านเลย ไม่ได้ไปช่วยที่ร้าน คงจะมีแต่เพียงวันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น ที่รุ่นอายุที่สามจะได้ไปช่วยอู๊ทัยดูแลงาน ฝักร้านบ้าง

อาม่าเป็นคนที่ค่อนข้างดุ และเข้มงวดมาก บางครั้งก็ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ (ขนาดผู้วิจัย ยังโดนอาม่าดูมาแล้ว ว่าถามอะไรจุกจิก น่ารำคาญ ผู้วิจัยจึงต้องรอให้อาม่าอารมณ์ดีก่อนแล้วค่อยมาคุยใหม่ในวันหลัง) ทำให้ลูกหลานไม่ค่อยกล้าเข้ามาสูงส่งพูดคุยด้วย แต่ในตอนทีหลานๆ ยังเด็ก อาม่าเคยเล่าเรื่องราวของอาม่าที่ใช้ชีวิตในประเทศจีนและย้ายมาประเทศไทยให้หลานๆ ฟังอยู่บ่อยๆ แต่หลานๆ ไม่สนใจมากนัก

อีกลักษณะหนึ่งที่อาม่าเป็น คือ ยกย่องเชิดชูชาติเกิดของตนเอง ในความคิดของอาม่า ชาวจีนเป็นคนเก่ง มีลูกสะใภ้ก็อยากได้คนจีนเหมือนกัน เพราะคนจีนขยันและสู้งาน ในส่วนของอู๊ทัยก็เห็นด้วยเช่นกันที่ว่าคนจีนดูจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่าคนไทย อู๊ทัยในวัยเด็กนั้นมีความเป็นจีนมากถึงขนาดที่ว่า ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้แม้แต่คำเดียว ซึ่งในตอนเด็กๆ อู๊ทัยไม่คิดที่จะหัดเรียนภาษาไทยด้วยซ้ำ เพราะคิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้ เนื่องจากเรียนโรงเรียนจีน เพื่อนที่

โรงเรียนก็พูดภาษาจีนด้วย และมีเพื่อนบ้านก็พูดแต่ภาษาจีนแต่จีวด้วยกัน จึงทำให้คิดว่าไม่ต้องหัดภาษาไทยก็สามารถอยู่ได้ จนกระทั่งที่โรงเรียนมีการสอนภาษาไทยเป็นวิชาบังคับ จึงทำให้สามารถใช้ภาษาไทยได้ในเวลานั้น นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยถามว่า ถ้ามีคนถามว่าเป็นคนจีนหรือคนไทย อุทัยจะตอบทันทีว่าเป็นคนจีน เพราะรู้สึกได้ถึงแม้ว่าจะเกิดในประเทศไทย แต่เชื้อสายก็เป็นชาวจีนแท้ๆ จึงรู้สึกว่าเป็นคนจีนที่เกิดในประเทศไทยเท่านั้น ในขณะที่เมื่อผู้วิจัยถามคำถามเดียวกันนี้กับอุไรพร (รุ่นอายุที่สาม) อุไรพรตอบว่า เป็นคนไทยเชื้อสายจีน เพราะอุไรพรรู้สึกว่าตนเองเกิดในประเทศไทย แต่ไม่สามารถใช้ภาษาจีนได้เลย จึงไม่น่าจะนับว่าเป็นคนจีน เพียงแต่มีเชื้อสายเท่านั้น ในความคิดของอุไรพรไม่ได้มีความรู้สึกว่าสถานภาพของชาวจีนจะสูงกว่าชาวไทยแต่อย่างใด แต่ยอมรับว่าในความเป็นจริง คนจีนมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่า ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ชาวจีนไม่ว่าจะรุ่นไหน ก็ยังมีความรู้สึกว่าชนชาติของตนเอง มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงกว่าชนชาติอื่นๆ ในประเทศไทย

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวนี้ อาม่าจะใช้ภาษาจีนแต่จีวเป็นส่วนใหญ่ในการสื่อสารกับลูกและหลาน เพราะอาม่าสามารถพูดภาษาไทยได้น้อยมาก อาม่าบอกผู้วิจัยว่า ภาษาไทยที่อาม่าพูดได้ ส่วนมากจะเป็นคำดำหั้นนั้น เพราะว่าคนรับใช้ไม่สามารถฟังภาษาจีนรู้เรื่องได้ อาม่าจึงต้องหัดไว้ชนิดหน่อยจะได้ว่าคนรับใช้เวลาที่ทำงานไม่ถูกใจได้ ในขณะที่รุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) จะใช้แต่ภาษาไทยอย่างเดียวในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ส่วนรุ่นอายุที่สามนั้น ไม่สามารถพูดภาษาจีนแต่จีวได้เลย แต่พอฟังออกบ้างนิดหน่อย เพราะฟังจากเวลาที่อาม่าพูดคุยกับพ่อแม่ แต่ในส่วนตัวเองแล้ว ไม่ค่อยได้คุยกับอาม่า จึงไม่ได้หัดใช้ภาษาแต่จีว หรือถ้าจำเป็นต้องคุยจริงๆ ก็จะพูดภาษาไทย ซึ่งอาม่าก็พอจะจับใจความได้เอง

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา มี 2 รูปแบบคือ

- 1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง คือ เป็นการพูดหรือสอนโดยตรงให้ลูกหลานได้สนใจเรียนภาษาจีนกลาง ซึ่งในครอบครัวนี้อาม่าไม่ได้มีการสื่อสารโดยตรงเพื่อบอกให้ลูกหลานได้สนใจเรียนภาษาจีนกลางแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ในรุ่นที่สอง อุทัยได้แนะนำให้รุ่นอายุที่สาม (อุไรพร) ได้ไปเรียนภาษาจีนกลาง โดยพยายามจะหว่านล้อมให้อุไรพรได้เห็นประโยชน์ของการเรียน ซึ่งอุไรพรก็เชื่อและได้ไปเรียนภาษาจีนกลางมาเป็นเวลา 3 ปี จนเพิ่งจะหยุดเรียนไป

เมื่อไม่นานมานี้ เนื่องจากชั้นเรียนชั้นมัธยมปลาย แล้วเรียนหนัก ทำให้ต้องไปเรียนพิเศษอย่างอื่น คิดว่าถ้าเข้ามหาวิทยาลัยคงจะกลับไปเรียนภาษาจีนต่อ เพราะพ่อจะบอกเสมอว่าถ้ามีโอกาสเรียนได้ก็ควรจะเรียน อีกหน่อยจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ถึงแม้ว่าจะเห็นภาษาอังกฤษสำคัญกว่า แต่ก็ไม่ใช่ทั้งจีน

นอกจากวัฒนธรรมทางการเรียนภาษาจีนกลางแล้ว วัฒนธรรมการเรียกนับญาติในครอบครัวก็ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยตรงด้วย โดยในตอนเด็กๆ อาม่าจะสอนลูกให้ใช้คำเรียกนับญาติตามแบบจีนแต่จีว และเมื่อมาถึงรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) อุทัยก็ได้สอนลูกๆ ให้รู้จักการใช้คำเรียกนับญาติแบบจีนเช่นเดียวกัน ซึ่งคำเรียกนับญาติที่ใช้ภายในครอบครัวนี้ มีดังนี้ เช่น

อาม่า แปลว่า ย่าหรือยาย	ป้าป้า แปลว่า พ่อ
หม่าม้า แปลว่า แม่	แจ๋ แปลว่า พี่สาว

เป็นที่น่าสังเกตว่า การสื่อสารของครอบครัวนี้จะเป็นรูปแบบที่อาม่าสอนรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) และรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) ก็สอนรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ต่อ จะไม่ใช่อาม่าสอนทั้งลูกและหลาน หรืออาม่าสอนหลานโดยตรง ซึ่งป้าของผู้วิจัยเป็นเพื่อนบ้านกับครอบครัวนี้ ได้บอกว่าอาม่ากับหลานบ้านนี้จะไม่ค่อยถูกกัน เพราะบ้านนี้มีปัญหาเรื่องแม่สามีกับลูกสะใภ้ และเป็นธรรมดาที่หลานๆ มักจะเข้าข้างแม่ของตนเองมากกว่าอาม่า

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือ ไม่ได้เป็นการพูดหรือสอนโดยตรง แต่ทำซ้ำๆ ซากๆ จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครอบครัวนี้ได้มีการสื่อสารโดยอ้อมคือ การที่อาม่าส่งให้อุทัยไปเรียนที่โรงเรียนเหยงอิง และใช้ภาษาจีนพูดคุยด้วยตลอด จนทำให้อุทัยไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ในวัยเด็ก นอกจากนี้ การที่อาม่าพูดภาษาจีนแต่จีวกับหลานๆ ทั้งๆ ไม่รู้ว่าหลานฟังรู้เรื่องหรือไม่ สนใจฟังหรือไม่ นั่นก็ถือเป็นการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องนี้โดยทางอ้อมเช่นเดียวกัน ซึ่งรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ก็ถือได้ว่า ได้รับการสืบทอดมาบ้างเหมือนกัน ถึงแม้จะฟังได้เพียงคำที่ง่ายๆ เล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 มีดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร ในครอบครัวนี้ ปกติแล้วครอบครัวของอุทัย จะรวบรวมประทานอาหารเย็นพร้อมกันที่ชั้นบนของบ้าน แต่สำหรับอาม่านั้น จะรับประทานก่อนที่ชั้นล่างของบ้านคนเดียว ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง คือการสอนโดยการพูดเพื่อบอกโดยตรง ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้วิธีการสอนโดยตรงในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- การรับประทานอาหารเช้า ทุกปีในช่วงเทศกาลรับประทานเจ ที่บ้านนี้จะรับประทานเจกันหมด โดยอาม่าจะบอกลูกหลานว่ารับประทานเจแล้วดี จะได้บุญได้กุศล แต่ลูกหลานก็ไม่ค่อยได้เชื่อมากนัก แต่คนที่มีความเชื่อในเรื่องนี้มากกว่าอาม่า ก็คือ วิไล (ภรรยาของอุทัย) ที่จะคอยบอกให้ลูกๆ รับประทานเจ ซึ่งลูกๆ ก็มักจะเชื่อแม่มากกว่า ในส่วนของอุทัยนั้น ไม่ได้มีความเชื่อเรื่องการรับประทานเจแต่อย่างใด แต่ในเมื่อทุกคนในบ้านรับประทานกันหมด อุทัยก็อยู่ในภาวะจำยอมรับประทานตามไปด้วย

- การไม่รับประทานเนื้อวัว อาม่าจะบอกลูกหลานเสมอๆ ว่ารับประทานเนื้อวัวไม่ดี เป็นบาป คนรับประทานเจ ห้ามรับประทานเนื้อวัว แต่น้าหนังกการให้ความเชื่อถือของลูกหลานไม่เท่ากับวิไล เพราะทั้งอุทัยและลูกๆ (รุ่นอายุที่สาม) จะเชื่อวิไลมากกว่าอาม่า วิไลจะห้ามไม่ให้ลูกรับประทานเนื้อวัว เพราะไม่อยากจะรับประทานสัตว์ใหญ่ ส่วนอุทัยก็มีเหตุผลส่วนตัวว่า เนื้อวัว มีเชื้อโรคเยอะ (เชื้อแอนแทรกซ์) จึงไม่รับประทานเพื่อหลีกเลี่ยงเชื้อโรค

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ครอบครัวนี้จะมีการสื่อสารโดยตรงเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในด้านนี้ แต่จะเห็นได้ว่า รูปแบบการสื่อสารที่ส่งจากรุ่นแรกผ่านไปสู่อายุที่สองไปจนถึงรุ่นอายุที่สามจะไม่ได้ผล แต่การสื่อสารที่ได้ผลของครอบครัวนี้คือ ส่งจากรุ่นอายุที่สองไปสู่อายุที่สาม ซึ่งรูปแบบนี้ค่อนข้างจะได้ผลมากเพราะรุ่นหลานมีความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่มากกว่าเชื่อฟังอาม่า

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือ ไม่ได้มีการสอนโดยใช้คำพูดอย่างตรงๆ แต่จะเป็นการปฏิบัติให้เห็นบ่อยๆ และรุ่นอายุที่สองและสามเกิดกระบวนการเรียนรู้และทำตามเอง

- การใช้ตะเกียบ อาม่าไม่ได้สอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบเลย ลูกหัดเอง อุทัยและวิไลก็ไม่ได้สอนให้ลูกๆ ใช้ตะเกียบ ลูกๆ จับเป็นกันเองตั้งแต่เด็ก ไม่ต้องมีคนสอน เห็นผู้ใหญ่ทำบ่อยๆ ก็ทำตามเป็นเอง

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

สำหรับธรรมเนียมที่ต้องสวมชุดใหม่และสีสดๆ ในช่วงตรุษจีนของครอบครัวนี้ ในรุ่นแรก และรุ่นอายุที่สอง จะไม่ค่อยเน้นมากนัก เพราะสมัยก่อนอาม่ามีฐานะยากจนอยู่ ไม่มีเงินมาตัดเสื้อผ้าใหม่ทุกๆ ปี ต้องสวมใส่จนกว่าเสื้อผ้าจะเก่าก่อน จึงจะเปลี่ยนได้ นอกจากนี้อาม่ายังเป็นคนไม่ชอบแต่งตัวเลยไม่ได้ให้ความยึดถือและให้ความสำคัญกับธรรมเนียมนี้มาก แต่ก็ได้มีการบอกให้อุทัยได้รับรู้บ้าง แต่อุทัยก็ไม่ได้สนใจมากนักเพราะเป็นผู้ชาย ไม่ค่อยสนใจเรื่องการแต่งตัวอยู่แล้ว มีอะไรก็สวมใส่ได้ทั้งนั้น ในขณะที่มาถึงรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) วิไลซึ่งเป็นลูกสะใภ้ของอาม่ามีความเคร่งในธรรมเนียมนี้มาก ทุกๆ ตรุษจีน วิไลจะซื้อเสื้อผ้าใหม่ สีสดสดใส ให้กับลูกๆ ทุกคน และบอกกับลูกๆ ว่าเป็นธรรมเนียมที่สำคัญที่ลูกๆ ทุกคนควรทำเพื่อความโชคดีของตนเอง จึงทำให้อุไรพรค่อนข้างเชื่อในเรื่องนี้และยังคงปฏิบัติตามจนกระทั่งทุกวันนี้ จะเห็นได้ว่า การสื่อสารในด้านเครื่องนุ่งห่มของครอบครัวนี้ จะเป็นการสื่อสารโดยตรงจากรุ่นอายุที่สองไปยังรุ่นอายุที่สาม ซึ่งจะได้ผลค่อนข้างมาก

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

ภายในบ้านของครอบครัวนี้ ค่อนข้างจะมีเอกลักษณ์ของบ้านชาวจีนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มีเจ้าที่ ไล่ซิงเฮีย (เทพเจ้าแห่งโชคลาภ) นาฬิกาแบบจีน หิ้งบูชาบรรพบุรุษ ของตั้งโชว์ต่างๆ ที่มาจากประเทศจีน เช่น สก ลก ชิว โต๊ะอาหารที่เป็นโต๊ะกลมและเก้าอี้ลายจีน บ่งบอกได้ทันทีว่าเป็นบ้านของชาวจีน ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นฝีมือการจัดแต่งบ้านของอาม่า ซึ่งลูกและหลานก็ไม่ได้เดือดร้อน หรือรู้สึกรำคาญกับสภาพความเป็นเงินของบ้านตนเองแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้ถามอุไรพรว่าถ้ามีโอกาสได้แต่งบ้านเอง อยากจะแต่งให้เป็นแบบใด อุไรพรตอบว่าอยากได้ลักษณะที่ดูหรูหราแบบยุโรปมากกว่า ไม่ชอบแบบจีนเพราะดูอึดอัดและแคบไป แต่จะยังคงให้มีเจ้าที่อยู่ในบ้าน เพราะถือว่าเป็นเทพเจ้าที่คอยปกป้องบ้าน ก็เหมือนกับที่บ้านคนไทยต้องมีศาลพระภูมิ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่มี การสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องนี้โดยตรงจากอาม่าและบิดามารดา แต่อุไรพรก็สามารถรับวัฒนธรรมทางด้านนี้ไปได้ โดยอาศัยจากการสังเกตภายในครอบครัวของตนเอง และการปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับเรื่องการตั้งเจ้าที่สะสมมาตั้งแต่เด็กกว่าเป็นเจ้าหรือเทพที่ไม่สามารถหลบหลู่ได้

ภาพที่ 28 ศาลเจ้าที่ของครอบครัวที่ 6

ภาพที่ 29 ของตั้งโชว์แบบจีนภายในบ้าน

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านยารักษาโรค

เวลาที่อาม่ารู้สึกไม่สบาย ไม่ว่าจะเล็กน้อยหรือเป็นมากก็จะไปหาหมอ โดยถ้าเป็นเล็กน้อย เช่น ขาไม่มีแรง ปวดเมื่อยตามร่างกาย ก็จะไปหาหมอจีน ให้หมอจัดยามาให้แล้วมารับประทานเองที่บ้าน แต่ถ้าเป็นมากก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งเมื่อตอนที่อุทัยเด็กๆ และไม่สบายอาม่าจะพาไปหาหมอจีน และต้มยาจีนให้รับประทานเป็นประจำ ซึ่งวิธีการที่อาม่าใช้ก็คือการสื่อสารโดยอ้อม เพราะอาม่าไม่ได้บอกเลยว่านี่รับประทานแก้อะไร ต้มให้รับประทานอย่างเดียว ตอนที่เป็นเด็กก็อยู่ก็ต้องทำตาม ถึงแม้จะขมแค่ไหนก็ต้องฝืนใจรับประทาน แต่จนถึงปัจจุบันนี้ไม่ค่อยรับประทานยาจีนแล้ว เพราะประสิทธิภาพของยาจีนออกฤทธิ์ช้า แล้วต้องเสียเวลาในการต้มนานมาก อุทัยก็ไม่เคยบอกให้ลูกรับประทานยาจีนเลย ส่วนมากถ้าลูกไม่สบายก็จะหาหมอประจำบ้านให้รับประทานก่อน ไม่หายค่อยไปหาหมอที่คลินิก อาม่าเองก็ไม่ได้บอกหลานในเรื่องของสรรพคุณยาจีน อาม่าจะต้มยาจีนบ่อย แต่อาม่าจะรับประทานเองคนเดียว เพราะลูกหลานไม่ยอมรับประทาน แต่ถ้าเป็นเด็กขวย ลูกหลานจะยอมดื่ม อาม่าจะบอกว่าสามารถแก้ร้อนในได้ ต้มแล้วดี ซึ่งถ้าเป็นพวกเด็กขวย ลูกหลานจะยอมทาน เพราะมีรสชาติหวานและดื่มง่าย อีกทั้งลูกหลานได้พิสูจน์แล้วว่าประสิทธิภาพดี สามารถรักษาอาการร้อนในได้ดี ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านยารักษาโรคของครอบครัวนี้มีการสื่อสารโดยตรงและทางอ้อม

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว มีดังนี้

- 1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในครอบครัวนี้ มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ไม่ค่อยดีนัก กล่าวคือ อาม่าจะมีปัญหากับลูกสะใภ้และจะไม่ค่อยคุยกัน รุ่นอายุที่สามเองก็มักจะมีความคิดเห็นแย้งมาทางมารดาของตน ทำให้รุ่นหลานก็ไม่ค่อยได้คุยกับอาม่าด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงทำให้การสื่อสารระหว่างอาม่ากับรุ่นอายุที่สาม (หลาน) มีอุปสรรคไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี
- 2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เนื่องจากอาม่าเป็นคนที่ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ และ จุกจิกจู้จี้ จึงทำให้ลูกหลานเข้าหายาก และไม่ยากที่จะเข้าหา จึงทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้เกิดอุปสรรค
- 3) เวลาในการสื่อสาร เวลาที่ลูกหลานได้สื่อสารกับอาม่าค่อนข้างน้อยมาก เนื่องจากเมื่อลูกหลานกลับมาถึงบ้าน ก็ได้แต่เพียงทักว่า “อาม่าหวัดดี” แล้วต่างคนก็ขึ้นข้างบนแยกย้ายเข้าห้องของตนเองไป ในขณะที่อาม่าจะเจอกับลูกแต่ตอนก่อนลูกจะออกไปทำงานและตอนเลิกงานเพียงแค่นี้ แปปเดียวเท่านั้น จึงทำให้การสื่อสารภายในครอบครัวเกิดอุปสรรค ในขณะที่อุทัยและวิไล จะได้พูดคุยกับลูกเป็นประจำทุกวันในขณะที่รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน โดยที่อาม่าไม่ได้รับประทานด้วยกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้รูปแบบการสื่อสารของครอบครัวนี้จะเป็นการสื่อสารจากรุ่นอายุที่สองไปสู่รุ่นอายุที่สามเป็นส่วนใหญ่

4.2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากนอกรอบครัว มีดังนี้

- 1) เพื่อนหรือโรงเรียน ในรุ่นอายุที่สอง อุทัยได้เรียนในโรงเรียนจีน และมีเพื่อนบ้านเป็นชาวจีนเป็นส่วนมาก ทำให้อุทัยมีความคิดไปทางจีน การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนก็ทำได้มากในสมัยที่อุทัยยังเด็ก จนเมื่ออุทัยได้เข้าเรียนในระดับพาณิชย์ เพื่อนๆ ส่วนมากหลังจากจบพาณิชย์ ก็ไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ อุทัยอยากไปมาก แต่ไม่มีโอกาสได้ไป และความคิดนี้ก็ฝังใจอุทัยมาก จนในที่สุดก็ส่งลูกสาวให้ไปเรียนที่อเมริกา จนถึงตอนนี้ลูกสาวได้งานที่อเมริกาจึงอยู่ต่อไปเรื่อยๆ จะเห็นได้ว่าเพื่อนมีส่วนทำให้ความคิดของอุทัยเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น แทนที่อุทัยจะโน้มน้าวให้ลูกไปเรียนภาษาที่ประเทศจีน จึงเปลี่ยนค่านิยมให้ไปอเมริกาแทน ยิ่งไปกว่านั้น อุทัยยังได้ส่งให้ลูกๆ ของตนเองทุกคนเรียนโรงเรียนเอกชน (อัสสัมชัญคอนแวนต์) แทนที่จะส่งเรียนโรงเรียนจีนเหมือนตนเอง เพราะคิดว่าภาษาอังกฤษน่าจะเป็นประโยชน์และจำเป็นกับลูกๆ มากกว่าภาษาจีน ซึ่งผลจากการเรียนโรงเรียนคอนแวนต์ของอุไรพรนั้น ทำให้อุไรพรมีความคิดค่อนข้างมาทางตะวันตกเล็กน้อย สืบเนื่องจากการอยากแต่งงานให้มีลักษณะแบบยุโรป

2) สื่อมวลชน ในสมัยที่อุทัยยังเด็กนั้น อาม่ามักจะเปิดวิทยุคลื่นที่มีภาษาจีนกลางฟังอยู่เสมอ ทำให้อุทัยซึมซับและได้เรียนรู้ภาษาจีนจากการฟังวิทยุมาก นอกจากนี้ ยังมีการรับหนังสือพิมพ์จีนอีกด้วย ซึ่งอาจเป็นคนอ่าน ทำให้อุทัยได้ศึกษาตัวหนังสือจีนบางตัวจากหนังสือพิมพ์ไปด้วย อุทัยได้ซึมซับความเป็นจีนจากสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์ไปโดยไม่รู้ตัว ทีละเล็กละน้อย จนถึงปัจจุบันนี้คลื่นวิทยุภาษาจีนก็ไม่มีแล้ว และที่บ้านก็ไม่ได้รับหนังสือพิมพ์จีนตั้งแต่อาจงเสียชีวิตไป ทำให้รุ่นหลานไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนผ่านสื่ออีกต่อไป

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้คือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน โดยสิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม ซึ่งสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจีนทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและดำรงเอกลักษณ์ของครอบครัวชาวจีนจะยังคงอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 7 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านแปลงนาม (ครอบครัวของนางไต้ฮิม แซ่เอี้ย)

1. ประวัติตระกูล

นางไต้ฮิม แซ่เอี้ย เป็นชาวจีนแต่จิว เกิดที่เมืองเก็กเอี้ย ในวัยเด็กค่อนข้างลำบากต้องทำงานบ้านทุกอย่าง มีความเป็นอยู่ที่ลำบากมาก โดยครอบครัวของอาม่าและอาจง (ตั้งเจียฮวด) ได้รู้จักสนิทสนมกันมานานแล้ว เมื่ออาจงอายุได้ 15 ปี อาจงเดินทางมาเมืองไทยเพื่อเลี้ยงชีพ เนื่องจากที่เมืองจีนค่อนข้างแห้งแล้ง อยู่ต่อไปก็มีแต่อดอยาก จึงทดลองมาเลี้ยงในเมืองไทยดู จนอาจงอายุได้ 28 ปี ก็กลับไปเมืองจีนเพื่อแต่งงานกับอาม่า ซึ่งในตอนนั้นอาม่าอายุได้ 24 ปี หลังจากแต่งงานแล้ว ทั้งอาจงและอาม่าก็ได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่ประเทศไทย โดยในตอนแรกได้ไปอาศัยอยู่ที่บ้านของพี่ชายอาจงก่อน โดยอาจงประกอบอาชีพขายปลาที่ตลาดเก่า อาม่าเป็นแม่บ้าน จนพอมีเงินเก็บอาจงก็ขยับขยายครอบครัวออกมาอาศัยอยู่ที่บ้านย่านแปลงนาม โดยใน

ตอนแรกได้เช่าอาศัยอยู่ จนในที่สุดก็สามารถซื้อบ้านเป็นของตนเองได้สำเร็จ นับจนถึงตอนนี้ บ้านหลังนี้ก็เป็นที่พักกันแดดกันฝนให้กับสมาชิกภายในบ้านมาเป็นเวลา 60 กว่าปีแล้ว

อามามีลูกทั้งหมด 2 คน เป็นชายทั้ง 2 คน ดังนี้

1. เกรียง วิมลมงคลลาภ อายุ 60 ปี ภรรยา วิษฐา ไตรศุภมงคล อายุ 52 ปี เมื่อแต่งงานแล้ว เกรียงก็แยกครอบครัวออกไปต่างหาก มีลูกชาย 2 คน คือ สกุล อายุ 34 ปี และชุมพล อายุ 30 ปี ลูกสาว 4 คน คือ สุมาลี อายุ 32 ปี สุวิมล อายุ 29 ปี ฐมาวดี อายุ 26 ปี และฐมาวณี อายุ 26 ปี (ฝาแฝด)

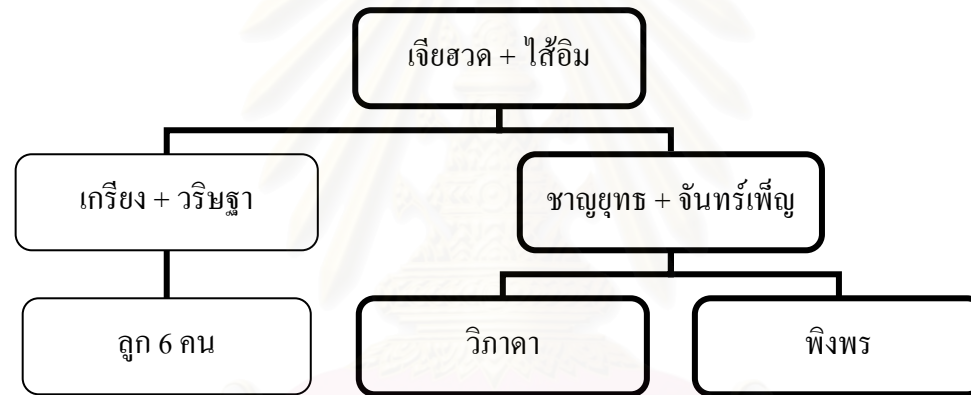
2) ชาญยุทธ ไตรลักษณกร อายุ 51 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง ภรรยา จันทร์เพ็ญ ลิ้มปีประกากุล อายุ 52 ปี มีลูกสาว 2 คน คือ วิภาดา อายุ 25 ปี และพิงพร อายุ 22 ปี

โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ คือ ครอบครัวของชาญยุทธ ด้วยเหตุที่เป็นครอบครัวที่อามาได้พักอาศัยอยู่ด้วย และมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

สำหรับนามสกุล “ไตรลักษณกร” นั้น เป็นนามสกุลที่เพิ่งมาเปลี่ยนในตอนหลัง โดยในตอนแรกนั้น ได้ใช้แซ่ คือ แซ่ตั้ง หลังจากที่ถูกของอามาแต่งงานออกไปกันแล้ว ต่างคน ต่างก็ไปขอนามสกุลกันเอง ด้วยเหตุนี้ ลูกของอามาทั้ง 2 คน จึงมีนามสกุลที่แตกต่างกันไป สำหรับสาเหตุที่ชาญยุทธเปลี่ยนจากแซ่มาเป็นนามสกุลนั้น เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไปแล้ว คนทั่วไปเลิกใช้แซ่กันไปแล้ว ชาญยุทธจึงไปเปลี่ยน เมื่อตอนที่ลูกคนโต (วิภาดา) เริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางใส่อิม แซ่เอี้ย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาม่านั้น เป็นบ้านที่อาศัยกันเก่าแก่มานานกว่า 60 ปีแล้ว เมื่อผู้วิจัยไปถึงบ้านของอาม่าก็ค่อนข้างแปลกใจมาก เพราะมีกลุ่มอากงอาม่านั่งคุยกันอยู่หน้าบ้านเยอะมาก ประมาณ 5-6 คน จึงทำให้มีความรู้สึกแปลกใจว่าคนไหนที่เป็นเจ้าของบ้านกันแน่ ซึ่งหลังจากที่ได้แนะนำตัวกันเรียบร้อยแล้ว อาม่าก็บอกกับผู้วิจัยว่า ที่เห็นคนแก่เยอะแยะนั้นเป็นเพื่อนบ้านเก่า ที่แต่ก่อนเคยอยู่แถวนี้ แต่ได้ย้ายออกไปแล้ว ดังนั้นจึงได้นัดเจอกันสัปดาห์ละครั้ง เพื่อมานั่งคุยกัน ดูทีวีด้วยกัน (ดูทีวีจากแผ่นวีซีดี) เพื่อต่างคนต่างจะได้แก้เหงากันไปด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยได้เห็นภาพอากงอาม่า นั่งเก้าอี้หวายคุยกันอย่างสนุกสนานอยู่หน้าบ้าน เมื่อเข้าไปในบ้านก็เห็นหิ้งบูชาบรรพบุรุษ เจ้าที่ และรูปถ่ายของเหล่าอากง (พ่อของอากง) เหล่าอาม่า (แม่ของอากง) และอากง แขนงไว้บนฝาผนังเป็นการติดรูปภาพเพื่อให้ลูกหลาน ได้ระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บ้านของอาม่าดูเป็นบ้านของชาวจีนอย่างแท้จริง

บ้านหลังนี้ นอกจากจะมีอาม่าที่มาจากประเทศจีนแล้ว ยังมีเหล่าโอรสซึ่งเป็นน้องสาวของอากงที่มาจากประเทศจีนด้วยกันอยู่ในบ้านหลังนี้ด้วย ทำให้บรรยากาศภายในบ้าน ลูกหลานจะแวดล้อมไปด้วยการสั่งสอนจากอาม่าและเหล่าโอรสตลอดเวลา โดยอาม่าและเหล่าโอรสมักจะเล่าเรื่องราวชีวิตในอดีตให้ลูกหลานฟังเสมอ ว่าเคยลำบากและต้องพยายามต่อสู้ชีวิตมามากแค่ไหน และอยากให้ลูกหลานมีความอดทน ความขยัน เหมือนคนรุ่นอาม่าเช่นเดียวกัน อาม่ามักจะบอกลูกหลานว่า คนจีนต้องขยัน อดทนและรู้จักเก็บออม คนรุ่นอาม่าทำแบบนี้ทุกคน ตอนนั้นคนจีนถึงได้รวย ไม่เหมือนคนไทยทำเท่าไรก็ใช้เท่านั้น ทำอย่างไรก็ไม่มีทางรวย จึงอยากให้ลูกหลานเอาอย่างนิสัยคนจีน อย่าเอาอย่างคนไทย จากจุดนี้จะเห็นได้ว่าอาม่ามีความคิดที่แบ่งชนชาติไทยจีนพอสมควร และมองว่าคนจีนเก่งและมีความสามารถมากกว่าคนไทย จึงเป็นเหตุให้อาม่าไม่ยอมผสมกลมกลืนเป็นคนไทยและอาม่าก็ไม่มีความคิดที่จะหัดภาษาไทยด้วย เพราะคิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้ ไม่ได้คุยกับคนไทยอยู่แล้ว ส่วนมากอยู่แต่กับคนจีน ภาษาไทยจึงไม่มีประโยชน์สำหรับอาม่าเท่าใดนัก แต่อาม่าก็พอจะพูดภาษาไทยได้บ้างจากการที่อาม่าเคยไปขายของที่ตลาด ทำให้พอฟังและพูดภาษาไทยได้บ้างเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น

สำหรับรุ่นลูกหลานนั้น เนื่องจากได้รับแนวความคิดข้างต้นจากอาม่ามาบ้าง ทำให้เมื่อถามรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) ชาญุททว่าเป็นคนไทยหรือคนจีน ก็จะได้รับคำตอบว่าเป็นคนจีน ในขณะที่รุ่นหลาน วิภาดาจะตอบว่าเป็นลูกครึ่ง เพราะรูปร่างลักษณะของวิภาดาจะค่อนข้างมาทาง

ไทย เนื่องจากมีสีผิวคล้ำ ถ้าบอกว่าเป็นคนจีนคงจะไม่มีใครเชื่อ แต่ถ้าจะบอกว่าเป็นไทยเลยก็ไม่ได้ เพราะเชื้อสายเป็นคนจีนและสามารถพูดภาษาจีนแต่จิวได้คล่องแคล่ว จึงไม่อยากบอกว่าตนเองเป็นคนไทย วิภาดาได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังอีกว่า คนทั่วไปมักจะมองว่าเธอเป็นคนไทย แม้กระทั่งเธอพูดภาษาจีนได้ คนอื่นก็ยังแปลกใจว่าทำไมคนไทยถึงพูดภาษาจีนเป็น เธอต้องอธิบายให้คนทั่วไปฟังทุกครั้งว่าเธอเป็นคนจีนมาจากครอบครัวจีนอย่างแท้จริง จากจุดนี้ จะเห็นได้ว่า ความคิดเรื่องการมองสถานภาพของชนชาติจีนว่าดีกว่าไทยนั้น ยังคงสืบทอดผ่านมาถึงรุ่นอายุที่สองและสามด้วย โดยไม่มีการตั้งใจจะสื่อสาร แต่จะเป็นวิธีการ ที่ให้ลูกหลานค่อยๆ ซึมซับจนเกิดเป็นความรู้สึก และความเคยชินของลูกหลาน

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวนี้ เนื่องจากอาม่าและเหล่าโกว สามารถพูดภาษาไทยได้ไม่มาก จึงทำให้การสื่อสารภายในบ้านระหว่างอาม่ากับลูกหลาน จะเป็นการใช้ภาษาจีนแต่จิวสำหรับหลานเวลาพูดกับอาม่าส่วนใหญ่จะใช้ภาษาจีนแต่จิว แต่ถ้ามีคำไหนที่ไม่รู้ว่าภาษาจีนพูดอย่างไร ก็จะใช้ภาษาไทยแทน ซึ่งอาม่าก็พอจะเข้าใจได้บ้าง สำหรับรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) นั้น ชาญยุท ส่วนมากจะใช้ภาษาไทยพูดคุยกับรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) มากกว่าภาษาจีนแต่จิว

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา มี 2 รูปแบบคือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง ในครอบครัวนี้ อากงอาม่า ได้ใช้วิธีการสื่อสารโดยตรงโดยบอกให้ลูกหลานเห็นความสำคัญของภาษาจีนกลาง และบอกให้ไปเรียน แต่ลูกหลานตอนที่ยังเด็กก็ไม่สนใจเท่าใดนัก อากงอาม่า จึงต้องใช้วิธีการสื่อสารโดยอ้อมประกอบด้วย ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

นอกจากการสื่อสารวัฒนธรรมทางการเรียนภาษาจีนกลางแล้ว วัฒนธรรมการเรียกนับญาติในครอบครัวก็มีการสื่อสารโดยตรงด้วยเช่นกัน โดยคำเรียกนับญาติที่อากงอาม่าสอนให้ใช้ในบ้าน เช่น

อากง แปลว่า ปู่หรือตา

อาม่า แปลว่า ย่าหรือยาย

เหล่าโกว แปลว่า น้องสาวของอากง

ป้าป้า แปลว่า พ่อ

หม่าม้า แปลว่า แม่

อาแปะ แปลว่า พี่ชายของพ่อ

ลูกหลานในครอบครัวนี้จะสามารถใช้คำเรียกนับญาติได้ถูกต้องทุกคน รวมถึงการไปเจอผู้ใหญ่คนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาติ โดยเฉพาะคนที่ เป็นชาวจีน ลูกหลานก็จะถูกสั่งสอนให้ใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่ใจ

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม ในครอบครัวนี้จะใช้รูปแบบการสื่อสารโดยอ้อมค่อนข้างเยอะมาก โดยในวัยเด็กของชาญยุทธ (รุ่นอายุที่สอง) และวิภาดา (รุ่นอายุที่สาม) อากงอาม่าจะส่งให้ไปเรียนในโรงเรียนเผยอิงซึ่งเป็นโรงเรียนจีน โดยชาญยุทธเรียนที่โรงเรียนเผยอิงจนถึงชั้นประถมปีที่ 4 วิภาดาเองก็เรียนจนถึงชั้นประถมปีที่ 3 ซึ่งอากงอาม่าจะบังคับให้ไปเรียนโรงเรียนจีน เนื่องจากได้บอกถึงความสำคัญของการเรียนไปบ้างแล้ว แต่ลูกหลานยังเด็กก็ไม่สนใจ จึงจับส่งไปเรียนเป็นการทำให้สนใจในทางอ้อมไป ซึ่งจากการเรียนในครั้งนั้นทำให้ชาญยุทธ มีความรู้ภาษาจีนกลางในระดับที่พอสื่อสารได้บ้าง ขณะที่วิภาดา เมื่อเลิกเรียนในชั้นประถมไปแล้ว พอขึ้นชั้นมัธยมต้น ก็ได้ไปเรียนเพื่อเพิ่มความรู้เก่าอีก 1 ปี โดยอากงอาม่าบอกให้ไปเรียน จากการเรียนในครั้งนั้น ทำให้วิภาดาพอจะเข้าใจภาษาจีนกลางได้ในระดับหนึ่ง นอกจากการบังคับหรือส่งให้ไปเรียนในโรงเรียนจีนแล้ว อากงอาม่าก็มีวิธีการสื่อสารโดยอ้อมอีกอย่างหนึ่ง คือการรับหนังสือพิมพ์จีน และดาวเทียม YTV จากประเทศจีน ซึ่งมักจะเปิดให้ลูกหลานได้ดู และได้ฟังสำเนียงการออกเสียงภาษาจีนกลางไปด้วย เพื่อให้ลูกหลานได้ซึมซับความเป็นจีนจากการดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ ซึ่งก็ได้มีการซึมซับเข้าไปบ้าง จนถึงปัจจุบันนี้ แม้อากงจะเสียชีวิตไป 2 ปีแล้ว แต่สิ่งที่อากงได้พยายามสืบทอดให้ลูกหลานก็ยังคงอยู่ โดยวิภาดาเองยังคงชอบฟังข่าวสารและดู YTV อยู่

นอกจากนี้ การใช้ภาษาจีนแต่ใจไว้ภายในบ้าน ก็เป็นผลจากการสื่อสารโดยอ้อมของอากงอาม่าด้วยเช่นเดียวกัน โดยอากงอาม่ามักจะพูดกับลูกหลานเป็นภาษาจีนแต่ใจมากกว่าภาษาไทย ลูกหลานก็สามารถซึมซับเอาภาษาจีนแต่ใจนั้นเข้าไปได้เอง โดยไม่ต้องมีการมานั่งบอกหรือสอนเป็นคำๆ แต่จะเป็นการฟังเพื่อจับใจความ และเมื่อฟังบ่อยๆ จนพอเข้าใจ ลูกหลานก็จะสามารถใช้ได้เอง โดยอากงอาม่ามักจะชอบให้ลูกหลานพูดเป็นภาษาจีนกับตนมากกว่าใช้ภาษาไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสื่อสารโดยอ้อมของครอบครัวนี้ได้ช่วยให้เกิดการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาได้อย่างชัดเจนมาก และค่อนข้างจะได้ผลกว่าการสื่อสารโดยตรง

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง ครอบครัวนี้ได้ใช้การสื่อสารโดยตรงในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- การใช้ตะเกียบ ครอบครัวนี้อากงอาม่าจะสอนให้ใช้ตะเกียบตั้งแต่เด็ก โดยจะจับลูกหลานมานั่งสอนทีละคนว่า ควรจะจับแบบใดจึงจะถูกต้อง ซึ่งลูกหลานทุกคนของอากงอาม่าจะสามารถใช้ตะเกียบได้อย่างถูกต้องทุกคน แต่ในปัจจุบันนี้ รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) หันมาใช้ช้อนส้อมมากขึ้นแล้ว อย่างไรก็ตามข้าวต้มในสมัยก่อนก็จะใช้ตะเกียบ อาม่าเองก็ยังใช้ตะเกียบทานข้าวต้มอยู่ ส่วนลูกหลานนั้นได้หันมาใช้ช้อนแทนแล้ว เพราะใช้ตะเกียบจะไม่ถนัด คงเหลือแต่เพียงการทานก๋วยเตี๋ยวที่ยังใช้ตะเกียบอยู่

- การไม่รับประทานเนื้อวัว อาม่านั้นเป็นคนที่ไม่รับประทานเนื้อวัวมาตั้งแต่เกิดอยู่แล้ว เนื่องจากพ่อแม่ของอาม่าบอกว่าไม่ให้รับประทาน เพราะวัวเป็นสัตว์ใหญ่ รับประทานแล้วจะไม่ดี นอกจากนี้ อาม่ายังนับถือเจ้าแม่กวนอิมด้วย ซึ่งคนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะห้ามรับประทานเนื้อวัว ดังนั้น อาม่าจึงได้สอนให้ลูกหลานไม่รับประทานเนื้อวัวด้วยเช่นกัน ซึ่งชาลยุทธก็ไม่ได้รับประทานเนื้อวัว เพราะไม่เคยรับประทานมาตั้งแต่เด็ก พอได้กลิ่นก็จะรู้สึกว่ามีกลิ่น ส่วนวิภาดาเองก็ไม่รับประทานเช่นเดียวกัน เพราะอากงอาม่าไม่ให้รับประทาน และตัววิภาดาเองก็นับถือเจ้าแม่กวนอิมเช่นเดียวกันกับอาม่าจึงไม่รับประทาน

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือ ไม่ได้มีการสอนโดยตรงแต่เป็นการทำให้เห็น ซึ่งครอบครัวนี้ใช้การสื่อสารโดยอ้อมในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- การรับประทานอาหารเจ ทุกวันนี้อาม่าจะรับประทานอาหารเจทุกเช้า อาม่าบอกว่า คนจีนเชื่อว่ารับประทานเจแล้วลูกหลานจะดี ถ้ารักลูกหลานต้องรับประทานเจ ดังนั้น อาม่าจึงรับประทานเจทุกวันในมื้อเช้าเพื่อให้ผลบุญจากการรับประทานเจแผ่ไปถึงลูกหลาน ลูกหลานเองเมื่ออาม่ารับประทานเจในตอนเช้า กับข้าวในมื้อเช้าจึงเป็นอาหารเจ ทำให้ลูกหลานไม่มีทางเลือกต้องรับประทานตามไปด้วย เป็นการสืบทอดในเรื่องนี้ไปโดยที่ลูกหลานไม่รู้ตัว แต่ก็มีบ้างที่ลูกหลานไม่ร่วมรับประทานกับอาม่า เพราะรู้สึกว่ารับประทานเจไม่อร่อย ไม่มีรสชาติ บางครั้งจึงมักจะออกไปรับประทานนอกบ้าน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าลูกหลานอาจจะไม่ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้บ้าง แต่อย่างน้อย ลูกหลานก็ได้รับความหมายของธรรมเนียมจีนนี้ ถือเป็นการสื่อสารของอาม่าในการสืบทอดต่อ ลูกหลานเช่นเดียวกัน

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

ลักษณะการแต่งกายของอาม่านั้น มองรู้ได้ทันทีว่าเป็นชาวจีน อาม่ามีเอกลักษณ์ในการ แต่งกายมาก กางเกงผ้าแพรที่อาม่าใส่ยังเป็นแบบสมัยเก่าอยู่เลย คือไม่มีซิปหรือยางยืด แต่เป็นผ้า แพรที่พับทบกันแล้วผูก แสดงให้เห็นว่าเป็นชาวจีนอย่างแท้จริง ในส่วนของลูกหลานนั้น ก็แต่งกาย ตามสมัยนิยมกันแล้ว ไม่ได้แต่งแบบจีนกันแล้ว

สำหรับธรรมเนียมที่ว่า ตระกูลจีนจะต้องสวมเสื้อผ้าใหม่หรือสีสดๆ นั้น อาม่าได้บอกให้ ลูกหลานทำเช่นกัน แต่ในส่วนตัวของอาม่าแล้ว ไม่ได้ทำ เนื่องจากในสมัยก่อนฐานะยากจน จะ สวมเสื้อผ้าจนกว่าจะขาดจึงจะเปลี่ยนชุดใหม่ แต่อาม่าได้บอกหรือสอนถึงธรรมเนียมนี้โดยตรงแก่ ลูกหลาน ซึ่งในสมัยก่อนนั้น ลูกหลานถือว่า ธรรมเนียมนี้จำเป็นมาก แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยจำเป็น เท่าไคนัก เพราะมีการซื้อเสื้อผ้าใหม่สวมเป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นในช่วงตระกูลจีน ครอบครัวนี้คงจะ ยังปฏิบัติตามธรรมเนียม โดยการสวมใส่เสื้อผ้าสีสดมากกว่าการสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่ได้มีการปฏิบัติกันในวันแรก แต่ถ้ามีการสื่อสารโดยตรง เพื่อบอกให้ลูกหลานได้รับรู้ถึง ธรรมเนียมต่างๆ การสืบทอดวัฒนธรรมก็จะสามารถสืบทอดต่อไปได้

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

ลักษณะที่อยู่อาศัยของครอบครัวนี้มีลักษณะที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นจีน ด้วยการตั้งเจ้าที่ มีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ มีตู้โชว์ที่โชว์ของตั้งโชว์แบบจีนต่างๆ เช่น สก ลก ชิว ซึ่งสามารถมองรู้ได้ทันที ว่าเป็นบ้านของชาวจีน อาม่าบอกกับผู้วิจัยว่า ก่อนที่จะตั้งของหรือวางเจ้าที่ไว้ตรงไหน ก็จะมีการ เรียกซินแสให้มาช่วยดูดวงจู้ให้ ว่าวางตรงไหนจึงจะเหมาะสม และวางตรงไหนจะช่วยเสริม ดวงให้ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านมีโชคดี แต่อาม่าไม่ได้สอน หรือบอกกับลูกหลาน ว่าต้องดูดวงจู้แบบนี้ ก่อน ลูกหลานจึงมักจะตกแต่งบ้านตามใจตนเอง ซึ่งชาวยุทธจะเป็นผู้ตกแต่งบ้านโดยเลือกวาง สิ่งของต่างๆ ตามแต่พื้นที่จะอำนวยและความสะดวก แต่ก็ยังคงนิยมชมชอบการจัดบ้านให้มี ลักษณะแบบจีนๆ อยู่ ในขณะที่วิภาดาณันบอกว่าถ้ามีโอกาสจะแต่งบ้านด้วยตนเอง จะไม่จัดบ้าน

ให้เงินมากเท่านี้ แต่จะประยุกต์ผสมๆ ระหว่างแบบจีนกับญี่ปุ่น โดยจะเลือกเอาของตกแต่งแบบจีน เฉพาะที่สวยงามมากกว่าจะคำนึงถึงความหมายของแต่ละตัว

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่มีพิธีการใดๆ โดยตรงเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้ แต่การอาศัยอยู่ ภายในบ้านที่มีความเป็นอยู่แบบจีน ก็ช่วยให้ความคิดอ่านของลูกหลานยังคงหลงเหลือความเป็น จีนอยู่ได้

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านการรักษาโรค

ในครอบครัวนี้ อาม่าจะเชื่อการรักษาของหมอชาวจีนมากกว่า แต่ไม่ใช่ว่าจะไม่เชื่อหมอจีน เลย อาม่าเชื่อในประสิทธิภาพการรักษาของหมอจีน แต่ไม่ชอบรับประทานยาจีน เพราะยุ่งยาก และลำบากกว่าจะรับประทานได้แต่ละชาม ต้องต้มตั้งไม่รู้กี่ชั่วโมง ผู้รับประทานยาจีนไม่ได้ เป็น เม็ดๆ รับประทานง่ายกว่า โดยทั่วไป เมื่ออาม่าไม่สบาย ไม่ว่าจะเล็กน้อยหรือมาก อาม่าก็จะไปหา หมอที่โรงพยาบาลเลย อย่างไรก็ตาม อาม่าเคยต้มยาจีนรับประทานเองในบ้านบ้าง เป็นยาจำพวก แก้หวัด หรือแก้ร้อนใน บางครั้งก็บอกให้ลูกหลานรับประทาน แต่ถ้าเป็นยาขมๆ ลูกหลานก็จะไม่ ยอมรับประทาน แต่ถ้าเป็นพวกแก้หวัด ขับเล็ียง ลูกหลานจะยอมดื่ม เพราะมีรสชาติดี โดยอาม่า จะคอยบอกสรรพคุณของยาจีนให้ลูกหลานได้รับรู้เสมอ แต่ลูกหลานจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่เป็นไร ไม่ว่า ไม่บังคับ ซึ่งในครอบครัวนี้ ลูกหลานจะไม่เชื่อในประสิทธิภาพของหมอจีน จะเชื่อหมอชาวจีน มากกว่า แต่ถ้าเป็นแก้หวัด ขับเล็ียง พวกนี้จะเชื่อ เพราะรับประทานแล้วสามารถแก้ร้อนในได้จริง

จะเห็นได้ว่า ครอบครัวนี้ใช้ทั้งการสื่อสารโดยตรงและโดยอ้อมในการสืบทอดเรื่องการรักษา โรค กล่าวคือ สืบทอดโดยตรง โดยการบอกสรรพคุณ และโดยอ้อมคือการต้มให้รับประทาน

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดภายในครอบครัว มีดังนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในครอบครัวนี้ อาม่าและหลานๆ มีความสนิทสนมกันดี อาม่ามักจะนั่งพูดคุยกับลูกหลานอยู่เสมอ ลูกหลานเองก็ชอบที่จะคุยกับอาม่า และค่อนข้างจะ เคารพและเชื่อฟังในคำสั่งสอนของอาม่ามาก ทำให้วัฒนธรรมจีนบางอย่างยังคงสืบทอดได้

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว ในครอบครัวนี้ อาม่าจะเป็นคนที่ชอบพูดคุยกับลูกหลาน จึงทำให้เกิดการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันลูกหลานเองก็มีนิสัยที่เชื่อฟังและชอบเข้าหาอาม่า ไม่ทำที่รำคาญหรือเบื่อกับสิ่งที่อาม่าพูดหรือสอนแต่อย่างใด

3) เวลาในการสื่อสาร สำหรับครอบครัวนี้ ลูกหลานและอาม่าจะได้พบกันทุกเย็นหลังเลิกงานและเลิกเรียน โดยจะรับประทานอาหารเช้าร่วมกัน ทำให้มีระยะเวลาในการสื่อสารในเรื่องต่างๆ ร่วมกันทุกวัน นอกจากนี้ ยังมีวันอาทิตย์ที่ถือเป็นวันครอบครัว ที่ลูกหลานและอาม่าจะอยู่ด้วยกัน โดยอาจจะออกไปเที่ยวหรือทานข้าวนอกบ้าน หรือไม่ก็อยู่ในบ้านนั่งดูโทรทัศน์ร่วมกัน

4.2 ปัจจัยภายนอก ครอบครัวนี้มีปัจจัยที่เกิดจากภายนอกครอบครัว ดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน สำหรับอาม่านั้น ในทุกอาทิตย์จะมีเพื่อนๆ มาคุยด้วยที่บ้าน การที่เพื่อนของอาม่ามาที่บ้าน ลูกหลานถ้าว่างก็จะนั่งล้อมวงร่วมสนทนากันกับอาม่าด้วย ทำให้ลูกหลานได้รับการสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านวัฒนธรรมจีนทั้งจากอาม่า และเพื่อนๆ ของอาม่าไปด้วย นอกจากนี้ ในรุ่นอายุที่สอง (ชาญยูท) ได้เรียนในโรงเรียนจีน ทำให้ความคิดอ่านต่างๆ ยังคงมีความเป็นจีนบ้าง ส่วนรุ่นอายุที่สามนั้น (วิภาดา) นั้น ในวัยเด็กก็เคยเรียนในโรงเรียนจีนทำให้ความคิดอ่านต่างๆ ยังคงมีความเป็นจีนบ้าง ถึงแม้ว่าในภายหลังจะเรียนในโรงเรียนไทย แต่การได้อยู่ใกล้ชิดกับอาม่าและการได้พูดคุยกับเพื่อนๆ ของอาม่าบ่อยๆ ทำให้ความคิดอ่านยังคงมีความเป็นจีนอยู่บ้าง

2) สื่อมวลชน ที่บ้านนี้ในสมัยที่อากยังมีชีวิตอยู่ จะรับหนังสือพิมพ์จีนที่บ้าน แล้วอากก็มักจะสอนลูกหลาน หรือพูดกับลูกหลานในสิ่งที่หนังสือพิมพ์ลง เพื่อให้ลูกหลานได้ซึมซับความเป็นจีน เมื่ออากเสียชีวิตที่บ้านนี้ก็ไม่ได้รับหนังสือพิมพ์แล้ว เพราะอาม่าไม่สามารถอ่านหนังสือจีนได้ อย่างไรก็ตาม นอกจากการรับหนังสือพิมพ์แล้ว ที่บ้านนี้ยังติดดาวเทียม YTV จากประเทศจีนอีกด้วย และอาม่าก็มักจะดูข่าวหรือละครต่างๆ จาก YTV ลูกหลานก็ได้ดูได้ฟังไปด้วย บางครั้งละครจีนใน TV สนุก หลานก็จะไปหาเช่าละครเรื่องพวกนี้ที่เป็นพากย์ไทยมาดูเพิ่มเติมด้วย เพื่อจะได้เข้าใจมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ สอดคล้องไปกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญ

ที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้ ก็เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม กล่าวคือ ขีดความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีน แรงจูงใจในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ จนในท้ายที่สุด ก็จะทำให้ลูกหลานเกิดการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวนี้คือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสารกลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน สิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้สามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและดำรงเอกลักษณ์ของความเป็นจีนก็จะดำรงอยู่ต่อไป และสามารถต่อเนื่องไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 8 ครอบครัวชาวจีนแต่จิวย่านถนนเจริญกรุง (ครอบครัวของนางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง)

1. ประวัติตระกูล

นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง เป็นชาวจีนแต่จิว เกิดที่อำเภอเตี้ยอั้ง ในมณฑลซัวเถา ประเทศจีน ครอบครัวมีฐานะยากจนมาก ด้วยเหตุนี้ พ่อของอาม่าจึงมาหางานทำที่ประเทศไทยและส่งเงินกลับไปให้แม่ของอาม่าที่เมืองจีน จนอาม่าอายุได้ 6 ปี เกิดภาวะขาดแคลนในประเทศจีน ทำให้แม่ของอาม่าตัดสินใจพาอาม่าล่องเรือจากเมืองจีนมาหาพ่อของอาม่าที่เมืองไทย โดยเมื่อมาถึงเมืองไทย อาม่าก็ต้องไปเป็นลูกจ้าง ช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้ที่โรงงานไม้ขีด ในช่วงนั้นอาม่าไม่ได้เรียนหนังสือเลย เพราะเมื่อเรียนได้เพียงเล็กน้อยก็เกิดสงครามในประเทศไทย ที่ญี่ปุ่นเข้ามาทำให้อาม่าต้องคอยวิ่งหลบระเบิดทุกๆ วัน ด้วยเหตุนี้ อาม่าจึงไม่มีความรู้ในการอ่านและเขียนภาษาจีนเลยแม้แต่น้อย จนอาม่าอายุได้ 22 ปี ก็ได้แต่งงานกับอากง (แงเฮง แซ่ล้อ) และได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านปัจจุบันนี้ ในย่านถนนเจริญกรุง ถัดจากวัดเล่งเน่ยยี่ไปเล็กน้อย ซึ่งจนถึงปัจจุบันนี้ก็อาศัยอยู่เป็นเวลา 50 ปีแล้ว โดยเมื่ออาม่าได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านนี้ เหล่ากง (พ่อของอากง) และเหล่าม่า (แม่ของอากง) ก็ได้ย้ายมาอยู่ด้วยกันด้วย

ตลอดชีวิตของอาม่า แทบจะเรียกได้ว่าทำงานอยู่ในโรงงานไม้ขีดมาตลอด จนอาม่าอายุได้ 53 ปี สุพิณ (ลูกสาวของอาม่า) ได้เริ่มทำธุรกิจค้าขายเสื้อผ้าที่ตลาดโบ๊เบ๊ จึงได้ขอให้อาม่าเลิกทำงานที่โรงงานไม้ขีด มาช่วยสุพิณขายของที่โบ๊เบ๊ จากการที่อาม่าได้มาช่วยขายของที่โบ๊เบ๊ ทำให้

อาม่าสามารถฟังพูดภาษาไทยได้รู้เรื่องบ้างเล็กน้อย จนถึงปัจจุบันนี้ อาม่าก็ยังไปช่วยสุพินค้าขายอยู่

อาม่ามีลูกทั้งหมด 2 คน เป็นชาย 1 คน และหญิง 1 คน ดังนี้

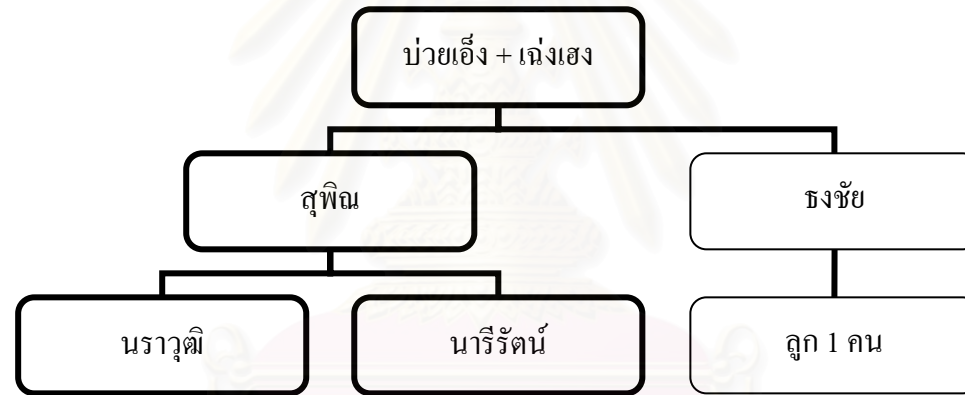
1. สุพิน ชันติอุตสาหะกุล อายุ 48 ปี มีอาชีพขายเสื้อผ้าที่โบ๊เบ๊ มีลูกชาย 1 คน คือ นราวุฒิ อายุ 28 ปี และลูกสาว 1 คน คือ นารีรัตน์ อายุ 22 ปี
2. ธงชัย ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว มีลูกชาย 1 คน อยู่กับลูกสะใภ้ของอาม่าที่ต่างจังหวัด

สำหรับนามสกุล “ชันติอุตสาหะกุล” นั้น สุพินได้ให้ที่อำเภอช่วยตั้งให้ โดยในตอนแรกนั้น สุพิน ใช้ชื่อไทยกับแซ่มาตลอด ลูกๆ ของสุพินก็ใช้แซ่ด้วยเช่นเดียวกัน จนเมื่อลูกเริ่มจะเข้าโรงเรียน สุพินจึงไปเปลี่ยนจากการใช้แซ่จีนมาเป็นนามสกุลแทน เพื่อให้สะดวกในการติดต่อต่างๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางป่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาม่านั้น เป็นบ้านที่ค่อนข้างเก่าแก่ หน้าบ้านปิดประตูเหล็กมิดชิด ทำให้ไม่สามารถมองเห็นภายในบ้านได้ จากการสังเกตภายนอกบ้าน คงเห็นเป็นเพียงแค่ว่าบ้านทรงเก่าโบราณหลังหนึ่งเท่านั้น เมื่อได้เข้าไปในบ้าน ก็จะเห็นกองเสื้อผ้า กางเกงยีนส์ ใสถุงพลาสติก ตั้งเรียงรายเป็นกองโตๆ สื่อบอกให้รู้ว่าบ้านนี้มีธุรกิจค้าขายเสื้อผ้าแน่นอน มองเข้าไปภายในบ้าน จะเห็นตุ้ยเลี้ยง (กระดาษสีแดงเขียนคำอวยพรเป็นภาษาจีนด้วยสีทอง มักจะแปะเป็นคู่) แปะอยู่ 2 คู่ ซึ่งมีความหมายว่า เข้าออกปลอดภัย อยู่เย็นเป็นสุข แต่เป็นที่น่าแปลกมากที่ไม่เห็นเจ้าที่ในบ้านหลังนี้ ซึ่งผิดจากลักษณะของบ้านชาวจีนทั่วไป ที่ไปพบเห็นมา จึงได้สอบถามอามาว่าทำไมจึงไม่เห็นเจ้าที่เลย อาม่าบอกว่า ที่บ้านนี้นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานของญี่ปุ่นอยู่ จึงไม่จำเป็นต้องมีเจ้าที่แล้ว เพราะการไหว้หลายๆ อย่างจะไม่ดี ควรจะมีพระที่คุ้มครองเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น โดยอาม่าบอกว่า ก่อนที่จะนับถือพุทธนิกายมหายานนี้ ที่บ้านก็มีเจ้าที่อยู่ แต่หลังจากที่นับถือแล้วก็ได้ตัดตัดสินใจไม่ตั้งเจ้าที่ อาม่ามีความเชื่อถือในศาสนาพุทธนิกายมหายานนี้มาก โดยอาม่าบอกกับผู้วิจัยว่า การท่องบทสวดมนต์ของนิกายนี้ จะช่วยปกป้องคุ้มครองภัยให้เราได้ โดยอาม่าเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ในสมัยก่อนที่อาม่ากับสุพิน ยังไม่ได้มีร้านค้าเสื้อผ้าย่านโบ๊เบ๊ ตอนนั้นต้องตั้งเป็นแผงลอยขายริมถนน จนมีอยู่ครั้งหนึ่งถูกเทศกิจจับ และเทศกิจต้องการจะปรับ แต่ในตอนนั้นอาม่าและสุพินมีเงินอยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถ้าเทศกิจเอาไปอาม่าก็จะไม่เหลือเงินเลย ดังนั้น อาม่าจึงตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้พระช่วย โดยสวดมนต์ในใจหลายๆ ครั้ง (บทสวดมนต์ของนิกายนี้เป็นภาษาญี่ปุ่น) ในที่สุดเทศกิจก็ไม่ปรับอาม่า และปล่อยอาม่าให้กลับบ้านได้ โดยถูกตักเตือนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทำให้อาม่าเชื่อถือในศาสนาพุทธนิกายนี้มากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้อาม่าจึงได้สั่งสอนให้ลูกหลานได้นับถือศาสนาพุทธนิกายนี้ด้วยเช่นเดียวกัน

สิ่งที่อาม่ามักจะปลุกฝังลูกหลานอยู่เสมอคือความมีมานะอดทน โดยอาม่ามักจะเล่าความลำบากในชีวิตของอาม่าให้ลูกหลานฟัง เพื่อจะได้เป็นอุทาหรณ์ให้กับลูกหลานได้มีกำลังใจในการเพียรพยายาม นอกจากนี้อาม่ายังเน้นให้ลูกหลานรู้จักความกตัญญู รู้คุณคน โดยอาม่ามักจะบอกหลานว่า คนจีนเราสิ่งสำคัญคือต้องรู้จักกตัญญูถึงจะได้ดี ถ้าไม่ความกตัญญู ไม่เชื่อฟังแม่ ไม่เชื่อฟังอาม่า ทำตามใจตัวเอง จะมีบาป และชีวิตก็ไม่ดีด้วย ด้วยเหตุนี้ ทำให้ลูกหลานมีความเคารพเชื่อฟังอาม่ามาก ไม่เคยดื้อหรือว่าเถียงอาม่าเลย เพราะรู้ว่าอาม่าเป็นคนมีเหตุผล

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวชาวจีนแต่จิวครอบครัวนี้ เนื่องจากอาม่าสามารถพูดภาษาไทยได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงทำให้การสื่อสารระหว่างอาม่ากับลูกหลานจะใช้ภาษาจีนแต่จิวเป็นหลัก ในขณะที่การสื่อสารระหว่างรุ่นที่สอง (สุพิณ) กับรุ่นที่สาม (นารีรัตน์) จะใช้ภาษาไทยเป็นส่วนมาก ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้รุ่นอายุที่สามสามารถฟังและพูดภาษาแต่จิวได้ในขั้นที่ดีมาก

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา มี 2 รูปแบบคือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง เป็นการบอกลูกหลานโดยตรงถึงประโยชน์ของการมีความรู้ทางภาษาจีน ซึ่งในครอบครัวนี้นั้น อาม่าไม่ได้สืบทอดทางด้านนี้ให้แก่ลูกหลานโดยตรงเลย แต่สำหรับสุพิณ ได้มีการบอกให้ลูกชาย (นราวุฒิ) ได้ไปเรียนภาษาจีนกลางบ้าง เพราะนราวุฒิทำงานอยู่ที่บริษัทของฮ่องกง ดังนั้นสุพิณจึงมักจะแนะนำให้นราวุฒิไปเรียนภาษาจีนกลางเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงาน ซึ่งนราวุฒิก็ตกลงด้วยจึงได้ไปเรียนภาษาจีนกลาง ในส่วนของนารีรัตน์ สุพิณก็ได้บอกว่าถ้ามีโอกาสหรือว่างก็ให้ไปเรียนระดับความรู้ไว้ เพราะภาษาจีนสามารถใช้ได้กว้างขวางพอๆ กับภาษาอังกฤษ นารีรัตน์ก็สนใจที่จะเรียนภาษาจีนเช่นเดียวกัน แต่ที่ยังไม่เรียนเพราะนารีรัตน์เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีอยู่ ถ้าเรียนพร้อมกันอาจจะทำให้สับสนได้ สุพิณจึงไม่ได้เคี่ยวเข็ญนารีรัตน์มากนัก แต่ในตอนนี้ นารีรัตน์เรียนจบแล้ว จึงคิดว่าจะเริ่มไปเรียนภาษาจีนกลางอย่างจริงๆ จังๆ ในเร็ววัน นี้

นอกจากการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาจีนกลางแล้ว วัฒนธรรมการเรียกนับญาติในครอบครัวนี้ก็ได้รับการสอนโดยตรงด้วยเช่นเดียวกัน ลูกหลานจะได้รับการสั่งสอนให้รู้จักการใช้คำเรียกนับญาติแบบจีนตั้งแต่สามารถพูดได้ ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้คำเรียกนับญาติดังต่อไปนี้

อาม่า แปลว่า ย่าหรือยาย

หม่าม้า แปลว่า แม่

เฮีย แปลว่า พี่ชาย

อาอู๋ แปลว่า น้องชายของแม่

ซึ่งการเรียกนับญาติแบบจีนนี้ เป็นวัฒนธรรมทางด้านภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนความเป็นจีนของครอบครัวนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งคำเรียกนับญาตินี้นอกจากจะช่วยทำให้รู้ว่า

บุคคลที่ใช้มันเป็นคนจีนแล้ว ยังสามารถระบุได้อีกว่า บุคคลนั้นๆ เป็นชาวจีนท้องถิ่นมาจากที่ใดได้อีกด้วย

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม ครอบครัวนี้ โดยมากระหว่างอาม่ากับลูกหลานนั้นจะใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วเป็นสื่อกลางอยู่แล้ว ทำให้ลูกหลานสามารถพูดและฟังภาษาจีนแต้จิ๋วได้รู้เรื่อง จึงถือได้ว่า นี่เป็นการสื่อสารอีกอย่างหนึ่งของครอบครัวนี้ที่ไม่ได้มีการบอกหรือนั่งสอนภาษาจีนแต้จิ๋วกันแบบเป็นทางการ หรือสอนโดยตรง แต่เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยความเคยชินจากการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้สามารถเข้าใจภาษาจีนแต้จิ๋วได้ดี ซึ่งทั้งรุ่นที่สอง (สุพิณ) และรุ่นที่สาม (นราวุฒิและนาริรัตน์) สามารถเข้าใจภาษาจีนแต้จิ๋วได้ดี สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ซึ่งนาริรัตน์ได้บอกกับผู้วิจัยด้วยซ้ำไปว่า ตนเองสามารถใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วได้ดีกว่าภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นที่เรียนเป็นวิชาเอกเสียอีก ทั้งๆ ที่ไม่เคยได้เรียนภาษาจีนแต้จิ๋วอย่างจริงจัง จังๆ เลย

นอกจากนี้ เมื่อครั้งที่นราวุฒิยังเด็ก สุพิณก็ได้ส่งให้นราวุฒิไปเรียนที่โรงเรียนเหยอิงจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นี้ก็ถือได้ว่าเป็นการสื่อสารโดยอ้อมทางหนึ่ง ที่เหมือนเป็นการจุดประกายให้นราวุฒิในตอนนั้นอยากหันกลับมาเรียนภาษาจีนกลางอย่างจริงจัง จังๆ อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ ที่บ้านนี้ ยังมีการรับดาวเทียม YTV ที่เป็นดาวเทียมรายการจากประเทศจีน ซึ่งนราวุฒิมักจะเปิดฟังกับอาม่าเสมอ เพื่อเป็นการฝึกภาษาจีนกลางด้วยตนเองไปในตัว

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารโดยอ้อมของครอบครัวนี้ จะให้ผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างสูง แต่รูปแบบการสื่อสารจะไม่ใช้จากอาม่ามาสู่หลาน แต่จะเป็นจากรุ่นอายุที่สองมาสู่รุ่นอายุที่สามมากกว่า

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร ในครอบครัวนี้มีรูปแบบการสื่อสารเพียง 1 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม โดยมีการสื่อสารในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- การสอนทำอาหารจีน โดยปกติแล้วครอบครัวนี้มักจะซื้อมารับประทานมากกว่าทำอาหารทานเองในบ้าน เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย (เพียงแค่ 4 คน) และแต่ละคนก็มักจะกลับบ้านไม่พร้อมกัน ดังนั้น จึงเป็นลักษณะต่างคนต่างรับประทานกันมากกว่า แต่ก็ยังมีบ้างในวันอาทิตย์ที่มักจะทำอาหารและรับประทานร่วมกัน ซึ่งสุพิณมักจะเป็นคนที่ทำอาหารให้กับอาม่าและลูกๆ ทาน อาหารที่สุพิณมักจะทำจะเป็นอาหารจีน ซึ่งมีรสชาติดี เพราะสมาชิกใน

ครอบครัวส่วนมากจะรับประทานเผ็ดไม่ค่อยได้ ซึ่งอาหารที่สุพินทำให้สมาชิกในครอบครัวรับประทาน บางส่วนก็จะเป็นอาหารที่อาม่าเคยทำให้รับประทานมาก่อน โดยอาม่าไม่ได้สอนให้สุพินทำแต่เกิดจากการเรียนรู้ โดยการเข้าไปเป็นลูกมือช่วยอาม่าทำจนสังเกตและจำสูตรต่างๆ มาทำรับประทานเอง ถือเป็น การสื่อสารโดยอ้อมที่อาม่าได้สืบทอดวัฒนธรรมทางด้านอาหารให้แก่สุพิน จนมาถึงรุ่นอายุที่สาม (นารีรัตน์) สุพินก็ไม่เคยสอนให้นารีรัตน์ทำอาหารเช่นกัน เพราะนารีรัตน์เป็นคนที่ไม่ชอบทำกับข้าว แต่จะเรียกให้เข้าไปช่วยเป็นลูกมือบ้าง ทำให้นารีรัตน์ได้เห็นวิธีการทำอาหารต่างๆ ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่เคยทำรับประทานเอง แต่ก็สามารถอธิบายได้ถูกว่าทำอย่างไรบ้าง อาหารที่สุพินมักจะทำให้รับประทานคือ แกงจืดกระต่ายหมูใส่เก๋ากี้

- การไม่รับประทานเนื้อวัว ในครอบครัวนี้อาม่า สุพิน นราวุฒิและนารีรัตน์ ไม่ได้รับประทานเนื้อวัวเลย เนื่องจากอาม่าไม่รับประทาน เมื่ออาม่าไม่รับประทาน คนอื่นก็ไม่รับประทานตามไปด้วย อาม่าไม่ได้บอกเหตุผลหรือสอนลูกหลานถึงเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับการไม่รับประทานเนื้อวัวแต่อย่างใด แต่เป็นการสื่อสารโดยอ้อมคือ เมื่ออาม่าไม่รับประทาน คนอื่นก็เลยไม่รับประทานตามไปด้วย

- การใช้ตะเกียบ อาม่าไม่ได้สอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบเลย ลูกหลานหัดเอาเอง โดยสังเกตจากผู้ใหญ่แล้วทำตาม ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สืบเนื่องมาจากการสื่อสารโดยอ้อม แต่ปัจจุบันนี้ นารีรัตน์บอกกับผู้วิจัยว่า เธอถนัดที่จะใช้ช้อนส้อมมากกว่าตะเกียบ แม้กระทั่งเวลารับประทานก๋วยเตี๋ยว บางครั้งใช้ช้อนส้อมจะถนัดกว่า

- การดื่มชาจีน อาม่าจะชอบดื่มชามาก โดยจะต้มชาไว้ดื่มทุกๆ วัน ทำให้ลูกหลานได้ดื่มชาไปด้วยในทุกวัน แม้กระทั่งผู้วิจัยไปที่บ้าน อาม่าก็ยกน้ำชามาให้ดื่ม จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าอาม่าจะไม่เคยบอก หรือพูดอะไรเกี่ยวกับธรรมเนียมการดื่มชาของชาวจีน แต่ลูกหลานก็สามารถสังเกตจากอาม่าได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจุบันนี้ลูกหลานก็มักจะดื่มชาเป็นน้ำดื่มประจำบ้านเหมือนกันกับน้ำเปล่า

สำหรับการรับประทานอาหารเจนั้น เนื่องจากอาม่าไม่ได้รับประทานเจและไม่มีความเชื่อถือในเรื่องนี้ จึงทำให้ไม่มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้แต่อย่างใด

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

สำหรับอาม่านั้น เมื่อเห็นเพียงแค่ครั้งแรก ก็รู้ได้เลยว่าจะต้องเป็นชาวจีนแน่นอนเพราะลักษณะการแต่งกายได้บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชนชาติจีนไว้ กล่าวคือ อาม่าสวมเสื้อผ้าแบบจีน นุ่งกางเกงผ้าแพรสีดำ ใส่กำไลข้อมือหยก แสดงให้ผู้ที่ได้พบเห็นรับรู้ได้ว่าเป็นชาวจีน ซึ่งอาม่าเองก็ไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องการแต่งกายแต่อย่างใด เพราะลูกหลานจะแต่งตัวตามสมัยนิยมอยู่แล้ว โดยเฉพาะสุพิน เนื่องจากมีอาชีพขายเสื้อผ้า ดังนั้นจะต้องแต่งกายตามสมัยนิยมแน่นอน แต่สำหรับนารีรัตน์ เธอมีเสื้อผ้าแบบจีนบ้าง (เสื้อคอจีน) เนื่องจากมีอยู่ช่วงหนึ่งที่พำนักในประเทศไทยกำลังสนใจเรื่องเสื้อผ้าจีน เมื่อเธอได้ไปเที่ยวงานไชน่าทาวน์เยาวราช เธอจึงซื้อมาสวมใส่ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยด้วย โดยในเรื่องนี้นั้น ไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เพื่อสืบทอดจากอาม่าและแม่ของเธอเลย

สำหรับธรรมเนียมการสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ในช่วงตรุษจีนนั้น ก็ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดเช่นเดียวกัน โดยอาม่าบอกว่า ธรรมเนียมนี้เหมือนกัน แต่สมัยก่อนจนมาก ไม่มีการซื้อเสื้อผ้าใหม่หรือตัดเสื้อผ้าใหม่ทุกปี ต้องสวมใส่ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะขาด ดังนั้น จึงไม่รู้รู้สึกอะไรกับธรรมเนียมนี้ และก็ไม่ได้บอกลูกหลานให้ปฏิบัติตามแต่อย่างใด สำหรับสุพินนั้น เนื่องจากมีอาชีพขายเสื้อผ้าอยู่แล้ว ดังนั้นสุพินจึงต้องสวมใส่เสื้อผ้าใหม่เป็นประจำเพื่อโชว์ให้ลูกค้าดู เพราะฉะนั้นธรรมเนียมการสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ในช่วงตรุษจีนจึงไม่มีความหมายอะไร เพราะจะสวมใส่เสื้อผ้าใหม่เป็นปกติประจำอยู่แล้ว แต่ได้มีบอกลูกบ้างว่าในช่วงตรุษจีนให้สวมใส่เสื้อผ้าที่สีสันสดใส เพราะจะดูมีชีวิตชีวามากกว่า แต่ไม่เกี่ยวกับความเชื่อเดิมที่ว่าถือให้เป็นการเริ่มต้นปีที่ดีแต่อย่างใด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวนี้ไม่ได้มีการสื่อสารใดๆ เลยเพื่อสืบทอดในด้านเครื่องนุ่งห่ม

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

สำหรับครอบครัวนี้นั้น มีลักษณะที่แปลกแตกต่างไปจากบ้านชาวจีนทั่วไป ดังที่กล่าวไปข้างต้นแล้วก็คือ ที่บ้านนี้ไม่มีการตั้งเจ้าที่ เนื่องจากนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องไหว้เจ้าที่อีก อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการตั้งของตั้งโชว์ ประเภท ฮก ลก ซิ่วอยู่ แต่เป็นการตั้งเพื่อความสวยงามเท่านั้น ไม่ได้มีความหมายพิเศษอะไร ซึ่งอาม่าก็ไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อบอกในเรื่องนี้แต่อย่างใด

ถึงแม้ว่าครอบครัวนี้จะดูเหมือนคงความเป็นบ้านจีนได้น้อย แต่ก็ยังมีการปะติดปะต่ออยู่ โดยจะเป็นธรรมเนียมที่จะต้องเปลี่ยนใหม่ทุกปี ซึ่งในจุดนี้ อาม่าได้มีการสื่อสารบอกลูกหลานถึงความหมายของการปะติดปะต่อ และความหมายของคำต่างๆ บนตุ้ยเลี้ยง แต่ไม่ได้ตั้งใจจะบอกหรือสอนโดยตรง ส่วนมากจะเป็นการพูดขึ้นมอลอยๆ มากกว่า ให้ลูกหลานได้ยินและเกิดการเรียนรู้เอง จึงถือว่าเป็นการสื่อสารโดยอ้อม นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ถามถึงเรื่องการจัดแต่งบ้านของรุ่นอายุที่สาม ถ้ามีโอกาสได้จัดเองอยากจะทำให้เป็นแบบใด นารีรัตน์ตอบว่า อยากจะตกแต่งให้เป็นแบบผสมระหว่างตะวันตกและจีนปนๆ กัน โดยตัวบ้านจะเป็นแบบตะวันตก แต่ภายในบ้านอยากจะเป็นแบบจีน เพราะดูแล้วอบอุ่นดี จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าจะไม่มีการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงในเรื่องนี้ แต่ลูกหลานก็สามารถซึมซับถึงวัฒนธรรมและธรรมเนียมจีนในด้านนี้เข้าไปได้

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านการรักษาโรค

โดยปกติ เมื่อเวลาอาม่าไม่สบายเล็กๆ น้อยๆ ก็มักจะซื้อยาจากร้านขายยาทั่วๆ ไปมารับประทานเองก่อน แต่ถ้าเป็นหนักก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาล ถึงแม้ว่าอาม่าจะเคยรักษากับหมอจีนบ่อยๆ แต่ถ้าต้องเลือกว่าจะรักษากับหมอจีนหรือหมอฝรั่ง อาม่าจะเลือกหมอฝรั่งมากกว่า เพราะจะหายเร็วกว่าหมอจีน ส่วนมากแล้ว ยาจีนจะต้องรับประทานนานๆ กว่าจะหาย ฝรั่งได้ผลเร็วกว่ารับประทานไม่กี่วันก็หาย อย่างไรก็ตาม ที่บ้านอาม่าก็มีการต้มยาจีนรับประทานเองในบ้านเช่นกัน โดยเฉพาะยาแก้ร้อนในประเภทแก้หวัด หลั่งจู้ย จะมีการต้มดื่มเป็นประจำเพื่อแก้ร้อนใน และอาม่าก็ได้สอนหรือบอกลูกหลานให้ดื่มทุกครั้ง เมื่อมีอาการร้อนใน ซึ่งลูกหลานก็ค่อนข้างเชื่อ เพราะลองดื่มแล้วหายจริง

สุพินเองนั้น ถ้าไม่สบายก็จะซื้อยารับประทานเองก่อน ไม่หายจึงไปหาหมอที่โรงพยาบาล สำหรับยาจีนส่วนมาก สุพินจะทานเพื่อเป็นยาบำรุงมากกว่า ซึ่งจริงๆ แล้วสุพินก็ค่อนข้างเชื่อยาจีนอยู่เหมือนกัน เพียงแต่ว่าไม่อยากเสียเวลาต้ม และยาจีนจะได้ผลช้า ไม่ทันใจ จึงทำให้ไปรักษากับหมอฝรั่งแทน แต่อย่างไรก็ตาม สุพินมักจะพานารีรัตน์ไปหาหมอจีนบ่อยๆ เพราะนารีรัตน์มักจะมีอาการปวดเข่าหรือปวดหลังอยู่บ่อยๆ จึงต้องไปหาหมอจีนเพื่อจับเส้น ซึ่งสุพินจะใช้การสื่อสารโดยตรง คือการบอกสรรพคุณของยาจีนและหมอจีน และการสื่อสารโดยอ้อม คือพาไปหาหมอจีนให้จับเส้นให้ ซึ่งการรักษาของหมอจีน สามารถช่วยบรรเทาอาการของนารีรัตน์ได้ ทำให้เธอค่อนข้างที่จะให้ความเชื่อถือในการรักษากับหมอจีนพอสมควร

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว มีดังต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวที่มีความสนิทสนมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว จะช่วยให้เกิดการสื่อสารที่ดีขึ้นได้ สำหรับครอบครัวนี้ มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี แต่กลับไม่ค่อยมีการสื่อสารโดยตรงเกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยในข้อต่อไป

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว กล่าวคือ อาม่าไม่ได้มีนิสัยช่างสอน อีกทั้งลูกหลานก็ไม่ได้ช่างซักถามมากนัก อาม่าทำอะไรอย่างไรก็ทำตามไป หรือการที่อาม่าไม่ค่อยเคร่งกับการปฏิบัติตามธรรมเนียมต่างๆ ทำให้การสื่อสารส่วนใหญ่ของครอบครัวนี้เป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะหรือการสื่อสารโดยอ้อม ซึ่งถ้าลูกหลานเป็นคนช่างสังเกต ก็จะสามารถสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ได้ แต่ถ้าลูกหลานไม่ช่างสังเกต วัฒนธรรมบางอย่างก็ไม่สามารถสืบทอดต่อไปได้

3) เวลาในการสื่อสาร ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากอาม่าและสุพิน ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน กว่าที่จะกลับถึงบ้านก็ประมาณ 1 ทุ่ม นราวุฒิก็กต้องไปทำงานกลับดึกเช่นกัน นารีรัตน์เลิกเรียนแล้ว ก็ต้องทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย ทำให้เวลาในการสื่อสารของครอบครัวน้อยลงไป ส่วนใหญ่เมื่อกลับมาถึงบ้านก็เหนื่อยกันแล้ว ไม่ค่อยมีอารมณ์มาสอนในเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ

4.2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน ดังที่สุพินได้บอกกับผู้วิจัยว่า ถึงแม้ว่าเธอจะไม่ได้เรียนในโรงเรียนจีนแต่เธอก็ได้เรียนภาษาจีนในเวลาพิเศษ แต่ภาษาจีนที่เธอเรียนนั้นเป็นการเรียนภาษาจีนแต่ใจ ซึ่งในตอนแรกนั้น เธอตั้งใจที่จะเรียนภาษาจีนกลางมากกว่า แต่เพื่อนของเธอกลับเกลี้ยกล่อมให้เธอเรียนภาษาจีนแต่ใจ ซึ่งเพื่อนของเธอให้เหตุผลว่าในประเทศไทยมีชาวจีนแต่ใจอยู่เยอะ คนรู้ภาษาจีนกลาง (ในสมัยนั้น) ไม่ค่อยเยอะ เรียนไปก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ผู้เรียนภาษาแต่ใจไม่ได้ ได้ใช้ติดต่อกับคนจีนทั่วประเทศไทยได้ ซึ่งในตอนนั้นสุพินไม่จำเป็นต้องเรียนภาษาจีนแต่ใจก็ได้ เพราะที่บ้านก็ใช้พูดเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับอาม่าอยู่แล้ว แต่สุพินก็เลือกที่จะเรียนเป็นเพื่อนเพื่อน จากจุดนี้จะเห็นได้ว่า เพื่อนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากต่อการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาของสุพิน

2) สื่อมวลชน ที่บ้านนี้ได้มีการรับดาวเทียม YTV จากต่างประเทศ โดยอาม่าและนราวุฒิ จะชอบเปิดดู เพราะให้ความรู้และฝึกภาษาไปในตัว ซึ่งนราวุฒิบอกว่าถึงแม้ว่าจะฟังไม่ออกแต่การ เปิดฟังไปเรื่อยๆ ก็ทำให้เราซึมซับสำเนียงภาษาจีนและคำศัพท์ต่างๆ เข้าไปได้บ้างไม่มากก็น้อย ซึ่ง นราวุฒิเองคิดว่าตนเองได้รับประโยชน์จากการฟังภาษาจีนจากสื่อมากพอสมควร

3) สมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย เป็นสมาคมที่รวบรวมชาวพุทธนิกายมหายาน ให้ มาสวดมนต์ร่วมกัน โดยบ้านของสุพิณเป็นที่รวบรวมสมาชิกสมาคมนี้ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย จากการที่สุพิณ ได้เข้าร่วมสมาคมนี้ ทำให้สุพิณต้องหัดอ่านเขียนภาษาจีน เพราะสุพิณต้องเป็นตัวแทนในการนำสวดมนต์ ซึ่งบทสวดมนต์บางส่วนเป็นภาษาจีน ด้วยเหตุนี้ สุพิณจะต้องหันมา สนใจภาษาจีนอีกครั้งหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ สอดคล้องไปกับ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่มีการขัดเกลา 2 รูปแบบ คือทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นรูปแบบการสื่อสารที่ครอบครัวนี้ได้ใช้จึงมีทั้งการสื่อสารโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับ เรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทําก่อให้เกิดการ สื่อสารภายในครอบครัวนี้ เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม โดย ปัจจัยต่างๆ คือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน สื่อมวลชน และสมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย สิ่ง ต่างๆ ทั้งหมดนี้สามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอด วัฒนธรรมและการดำรงซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นจีนภายในครอบครัวนี้ ก็จะสามารถดำรงอยู่ ต่อไปได้จนถึงอนาคต

ครอบครัวที่ 9 ครอบครัวชาวจีนกวางตุ้งย่านตลาดเล่งบ้วยเอี้ย (ครอบครัวของนางจกกล ปรัตถจริยา)

1. ประวัติตระกูล

นางจกกล ปรัตถจริยา เป็นชาวจีนกวางตุ้ง เกิดที่เมืองยั้นฝ่ง มณฑลกวางเจา ในวัยเด็ก ช่วยงานที่บ้าน เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ชีวิตลำบากมาก ไม่มีแม่ข้าวจะทาน ต้องขุดมันทาน ในช่วง นั้นเอง มีชาวจีนอพยพมาเมืองไทยเป็นจำนวนมาก น้ำของอาไฟก็มาชวนไปเมืองไทยด้วย พี่น้อง

ของอาไฝ่ไม่มีใครไปเลย แต่อาไฝ่ซึ่งตอนนั้นอายุเพียงแค่ 12 ปี ตัดสินใจไปเลี้ยงที่เมืองไทย เพราะไม่อยากทนลำบากที่เมืองจีนอีกต่อไป เมื่อมาถึงเมืองไทย อาไฝ่ได้อาศัยอยู่กับน้ำแฉวงบางรัก ช่วยงานบ้านน้ำ และรับจ้างเลี้ยงเด็ก แต่ด้วยความรักเรียนหนังสือ จึงได้ไปสมัครเรียนภาษาจีนตามบ้านในช่วงภาคค่ำ นอกจากนี้ ยังได้หัดเรียนภาษาไทยอีกด้วย เพราะคิดว่าน่าจะมีประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต เนื่องจากจะต้องอยู่เมืองไทยไปตลอดชีวิต อาไฝ่ไม่มีความคิดที่จะกลับไปเมืองจีนเลย เพราะอยู่ที่เมืองจีนลำบากมากกว่าอยู่ที่เมืองไทยมากนัก

จนอาไฝ่อายุได้ 19 ปี ก็ได้แต่งงานกับอาทุง (แสวง ปรัตถจริยา) ซึ่งเป็นชาวจีนกวางตุ้งเช่นเดียวกันกับอาไฝ่ เมื่อแต่งงานแล้ว อาไฝ่ก็ได้ย้ายเข้ามาอยู่กับครอบครัวของอาทุงที่ย่านตลาดเล่งบัวเยี้ย โดยตอนที่ย้ายมา อาทุงประกอบอาชีพขายเนื้อวัวสด อาไฝ่ก็ได้เข้ามาช่วยงานบ้าน และช่วยขายของด้วย ปัจจุบันบ้านหลังนี้อยู่กันมาได้เกือบร้อยปีแล้ว ตั้งแต่สมัยพ่อของอาทุง

อาไฝ่มีลูกทั้งหมด 6 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 3 คน ดังนี้

1. ศจินา วรสิทธานุกูล อายุ 54 ปี สามี คือ วิเศษ วรสิทธานุกูล มีลูกชาย 2 คน คือ วีรวิทย์ อายุ 15 ปี และ ภัทรพล อายุ 13 ปี
2. ณัฐวิทย์ ปรัตถจริยา อายุ 53 ปี ภรรยา คือ บังอร ปรัตถจริยา มีลูกสาว 1 คน คือ วนิดา อายุ 18 ปี
3. ดร.บุษบา ปรัตถจริยา อายุ 51 ปี เป็นโสด ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา
4. ปรีชา ปรัตถจริยา อายุ 50 ปี ปัจจุบันช่วยงานกิจการของครอบครัว เลิกกับภรรยา มีบุตร 1 คน ชื่อ กฤษดา อายุ 15 ปี
5. เปรมจิต อินทรพาณิชย์ อายุ 47 ปี ช่วยงานกิจการครอบครัว สามี คือ นวรัตน์ อินทรพาณิชย์ มีลูกสาว 1 คน คือ ชุติมา อายุ 15 ปี และ ธนพจน์ อายุ 13 ปี
6. ปรีดา ปรัตถจริยา อายุ 36 ปี ช่วยงานกิจการครอบครัว ภรรยา คือ กนกพร ปัจจุบันนี้ยังไม่มีบุตร

โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้คือ ครอบครัวของเปรมจิต อินทรพาณิชย์ ด้วยเหตุที่เป็นครอบครัวที่มีความสนิทสนมกับอาไฝ่ ถึงแม้ว่าจะแต่งงานแล้วแยก

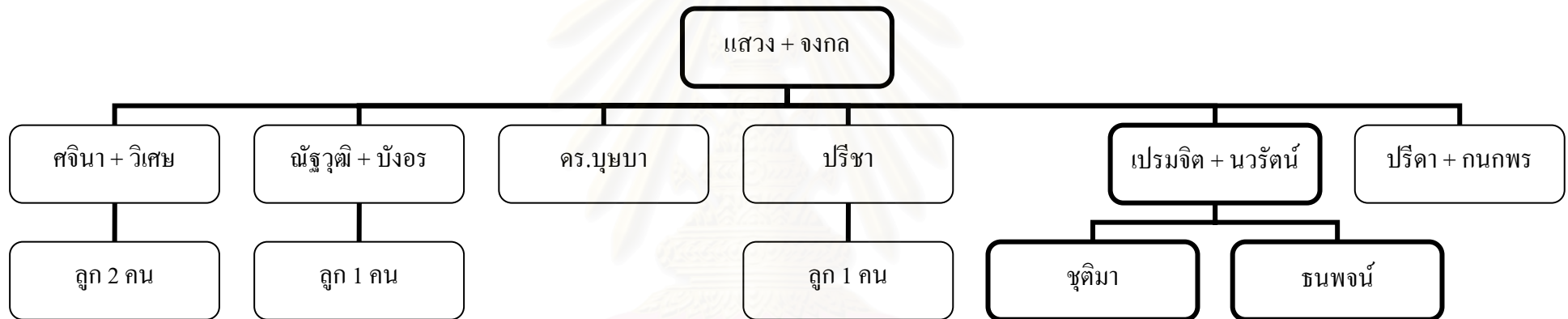
ครอบครัวออกไปอยู่ที่อื่น แต่ก็ไปอยู่ในบริเวณที่ไม่ไกลจากบ้านอาเฝ่มากนัก เปรมจิตเองต้องมาทำงานค้าขายที่บ้านอาเฝ่ทุกวัน ส่วนลูกๆ ของเธอ (รุ่นหลาน) เลิกเรียน หลานๆ ก็จะต้องกลับมาที่บ้านอาเฝ่ก่อน จึงทำให้ตัวเปรมจิตและลูกๆ ของเธอ ได้เจอหน้าพูดคุยกับอาเฝ่ทุกวัน

สำหรับนามสกุล “ปรัตถจริยา” ของอาเฝ่นั้น เป็นนามสกุลที่ใช้ตามอางุญ โดยอางุญในตอนแรกเกิดที่ประเทศจีน ใช้สัญชาติจีน แต่เมื่ออพยพมาอยู่ที่ประเทศไทย ต้องประกอบการค้าจึงไปเปลี่ยนชื่อและสกุลเป็นไทย เพื่อให้สะดวกในการติดต่อการค้ามากขึ้น ด้วยเหตุนี้ เมื่ออาเฝ่แต่งงานเข้ามาจึงได้ใช้นามสกุลตามอางุญด้วย และเปลี่ยนเป็นชื่อไทยในเวลาต่อมา ลูกๆ ของอาเฝ่ทุกคนเมื่อเกิดมาก็ใช้ชื่อไทย นามสกุลไทยกันแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางจกกล ปรีถจจรียา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาไผ่ หาได้ง่ายมาก เพียงเดินเข้าไปในตลาดเล่งบ่วยเอี้ย แล้วมองหาป้ายชื่อร้าน “แสงพาณิชย์” หรือ “หจก.แสงฟู้ดเซ็นเตอร์” ร้านใหญ่ขนาด 3 ห้อง ขายอาหารและเครื่องปรุงต่างๆ ที่นำเข้ามาจากประเทศจีน เช่น กระจ่างปลา ฟองเต้าหู้ รังนก ฯลฯ ร้านนี้ขายทั้งของสดและของแห้ง เรียกได้ว่าครบวงจรสำหรับอาหารจีนเลยทีเดียว เพราะฉะนั้น ยังไม่ทันได้เข้าไปในบ้าน เพียงแค่เห็นสินค้าที่ร้านนี้วางขาย ก็สัมผัสได้ถึงความเป็นจีนของครอบครัวนี้เลยทีเดียว รวมไปถึงการสังเกตจากป้ายชื่อร้านที่มีชื่อเป็นภาษาไทย ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ อยู่ในป้ายเดียวกัน ซึ่งอาไผ่บอกว่า สาเหตุที่ต้องทำหลายๆ ภาษาเพราะที่ร้านมีลูกค้าหลายเชื้อชาติมาก ทำให้หลายๆ ภาษา ลูกค้าจะได้จำร้านได้ โอกาสหน้าจะได้มาอุดหนุนกันอีก เมื่อได้เข้าไปในบ้านก็ได้พบกับสัญลักษณ์ของบ้านชาวจีนนั่นก็คือ เจ้าที่ แต่สิ่งที่ยังทำให้ผู้วิจัยรู้สึกแปลกใจคือ เปรมจิต (รุ่นอายุที่สอง) ได้พาผู้วิจัยขึ้นลิฟต์ไปชั้นบนของบ้านเพื่อไปหาอาไผ่ เมื่อประตูลิฟต์เปิดออก ผู้วิจัยก็เห็นถึงลักษณะการจัดแต่งบ้านของครอบครัวนี้ ซึ่งมีลักษณะการจัดแต่งบ้านที่ยังคงความเป็นจีนไว้ค่อนข้างมาก แต่รูปแบบความเป็นจีนของครอบครัวนี้จะไม่ใช่บ้านจีนแบบโบราณ แต่จะเป็นแบบจีนประยุกต์ เป็นจีนที่ดูทันสมัยมากขึ้น คล้ายๆ รูปแบบการจัดบ้านของชาวจีนไต้หวัน (ผู้วิจัยเคยไปศึกษาต่อที่ประเทศไต้หวัน และมีญาติอยู่ที่ประเทศไต้หวัน 3 ครอบครัว ซึ่งลักษณะการจัดแต่งบ้านของครอบครัวนี้นั้น ค่อนข้างจะคล้ายคลึงกับบ้านญาติของผู้วิจัยที่ประเทศไต้หวันเป็นอย่างมาก) กล่าวคือ เมื่อออกจากประตูลิฟต์แล้ว ข้างลิฟต์ทั้ง 2 ข้าง ก็จะมีตุ๊กเตี้ยเขียนคำอวยพรต่างๆ แปะไว้ โต๊ะอาหารเป็นโต๊ะทรงกลมพร้อมเก้าอี้ไม้แกะสลักลวดลายจีน ชุดรับแขกแกะสลักลายจีน ตู้โชว์ที่มีของตั้งโชว์ประเภท ฮก ลก ชิว ตู้โชว์ที่เก็บชุดถ้วยน้ำชา และชาจีน รวมไปถึงกลิ่นยาจีนที่โชยมาเข้าจมูกของผู้วิจัย

ภาพที่ 30 ตุ๊กเตี้ยข้างลิฟต์ของครอบครัวที่ 8

บ้านหลังนี้ เดิมทีเป็นบ้านไม้แบบโบราณ แต่ได้รื้อสร้างใหม่เป็นบ้านตึก 5 ชั้น โดยบ้านหลังนี้เป็นบ้านเก่าแก่ที่อยู่กันมาตั้งแต่รุ่นพ่อของอาลุง รวมระยะเวลาประมาณร้อยกว่าปีแล้ว แม้แต่คนที่อาศัยอยู่ในบ้านยังนับได้ไม่แน่ชัดเลยว่า จำนวนปีที่แน่นอนที่อยู่มาคือเท่าไร รู้แต่ว่าอยู่กันมาตั้งแต่รุ่นพ่อของอาลุง สมาชิกที่อยู่ในบ้านนี้มีทั้งหมด 5 คน คือ อาไฟ่ ปรีชา กับลูกชาย และปรีดา กับภรรยา สำหรับครอบครัวของเปรมจิตนั้น เพิ่งจะแยกออกจากครอบครัวใหญ่ไปซื้อบ้านของตนเองอยู่ต่างหารแถวถนนมังกร (ไม่ไกลจากบ้านเดิมมากนัก) ได้เพียง 2 ปี โดยก่อนหน้าที่จะแยกออกไปนั้น ครอบครัวของเปรมจิตก็ได้อยู่กับอาไฟ่มาตลอด

อาไฟ่มักจะเล่าเรื่องราวชีวิตในอดีตจากเมืองจีนมาเมืองไทยเสมอ ขณะที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง อาไฟ่ยังมีน้ำตาคลอไปด้วยเลย จนธนพจน์ (รุ่นอายุที่สาม) ยังแซวอาไฟ่ว่า เล่ามาเป็นร้อยๆ รอบ ก็ร้องไห้หน้าตาไหลทุกรอบเลย บางครั้งอาไฟ่ก็จะสอนลูกหลาน โดยเอาประวัติชีวิต การต่อสู้ชีวิต ผู้กับความลำบากของอาไฟ่ มาสอนเพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนสติให้ลูกหลานมีความมานะอดทน อาไฟ่มักจะเล่าว่าตอนอาไฟ่มาใหม่ๆ ไม่มีอะไรสักอย่าง ที่นอนก็แคบเท่ากับรูกหนู ต้องนอนเบียดกันตั้งหลายคน กว่าที่จะสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างฐานะได้อย่างทุกวันนี้ต้องใช้ความพยายามมาก ลูกหลานต้องเอาเป็นแบบอย่าง อาไฟ่จะสอนไม่ให้ลูกหลานหลงลืมตัว คิดว่าตัวเองรวยแล้ว ไม่ต้องทำอะไรก็มีกินมีใช้ อาไฟ่จะให้ลูกหลานทุกคนมาช่วยค้าขายหน้าร้าน ให้แต่ละคนมีหน้าที่ทำงาน ให้ดูอาไฟ่เป็นตัวอย่าง ขนาดอายุมากแล้ว อาไฟ่ยังต้องตื่นนอนตั้งแต่ตี 4 มาเปิดร้านตอนตี 5 ทุกวัน เพราะในย่านตลาดเล่งบ้วยเอี้ยนี้ เป็นย่านจับจ่ายสินค้าของคนทั่วกรุงเทพฯ ทุกๆ ร้านในย่านนี้ก็ต้องเปิดร้านแต่เช้ามีดกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นลูกหลานของครอบครัวนี้จะได้รับการปลูกฝังให้มีความขยันอดทน ไม่หลงลืมชาติกำเนิดของตนเอง และสอนให้ลูกหลานรู้จักบุญคุณของแผ่นดินไทยที่ทำให้ครอบครัวของอาไฟ่สามารถสร้างตัวได้จนถึงขั้นนี้

จะเห็นได้ว่า ความคิดของอาไฟ่ค่อนข้างจะทันสมัยมาก ไม่ได้มีความยึดมั่นถือมั่นแบบโบราณที่รักแต่ชาติบ้านเกิดตนเอง อาไฟ่มีทัศนคติที่ทันสมัยและมองการณ์ไกล สังเกตได้จากที่อาไฟ่ไปเรียนภาษาไทย อาไฟ่บอกว่าเราอยู่เมืองไทยเราก็ต้องพูดอ่านเขียนภาษาไทยได้บ้าง จะได้ไม่ถูกเอาเปรียบ ในทางตรงกันข้ามถ้าเราเป็นภาษาไทย เราก็จะได้เปรียบชาวจีนโพ้นทะเลคนอื่นที่เขาไม่เป็น ด้วยเหตุนี้อาไฟ่จึงสนับสนุนเรื่องการเรียนแก่ลูกๆ หลานๆ มาก ลูกๆ ของอาไฟ่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็ลูกชายหรือลูกสาว ได้เรียนจนจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อยทุกคน คนไหนที่ชอบเรียนก็ส่งเสริมให้เรียนจนจบปริญญาเอกก็มี ใครอยากไปเรียนต่างประเทศก็ให้ไปทุกคน เพราะการศึกษาสำคัญสำหรับลูกๆ ทุกคน อาไฟ่คิดว่า ในตอนเด็กๆ อาไฟ่อยากเรียนหนังสือมาก แต่ต้องทำงานเลย

ได้เรียนภาคค่ำเพียงแค่ 2 ปี ในเมื่อลูกหลานมีโอกาสได้เรียนให้สูงๆ ก็ต้องส่งเสริมให้ถึงที่สุด ลูกหลานที่อยากไปเรียนเมืองนอก ไม่จำเป็นต้องไปเรียนภาษาจีน ไปเรียนอะไรก็ได้ อาไฝก็สนับสนุนทั้งสิ้น ขอเพียงให้มีความเอาใจใส่จริงๆ ไม่ใช่ว่าอยากไปเที่ยวเล่น ถ้าจะไปต่างประเทศ เพราะอยากโก้โก้เป็นนักเรียนนอก อาไฝจะไม่เห็นด้วย

อีกลักษณะหนึ่งที่อาไฝของครอบครัวนี้แตกต่างจากอาไฝของครอบครัวอื่นๆ คือ ในครอบครัวอื่น ขึ้นชื่อว่าเป็นชาวจีนก็จะรู้สึกที่ตนเองนั้นมีความรู้สึกมีสถานภาพต่างๆ ดีกว่าชาติอื่น ไม่มากก็น้อย แต่อาไฝไม่มีความคิดนี้เลย ลูกเขยและลูกสะใภ้ของอาไฝก็เป็นคนไทยอยู่หลายคน อาไฝไม่เคยรังเกียจและไม่เคยคัดค้าน อาไฝบอกว่าคนชาติไหนก็เป็นคนเหมือนกัน ขอเพียงเป็นคนดี ขยันทำมาหากิน เชื่อชาติก็ไม่ได้มีความเกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ อาไฝยังเป็นคนธรรมะรั้มโม โดยอาไฝนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งเป็นลัทธิที่รับมาจากประเทศญี่ปุ่น (เช่นเดียวกับครอบครัวที่ 8) และอาไฝได้ชักชวนให้ลูกหลานทุกคนได้สวดมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตนเอง (อาไฝยังได้สอนผู้วิจัยให้สวดมนต์ด้วยเลย โดยบทสวดมนต์ของนิกายนี้ ท่องว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว อาไฝบอกว่าท่องก็ครั้งก็ได้ โดยตอนเช้าท่องเพื่อขอพร และตอนเย็นท่องเพื่อขอบคุณที่ท่านให้พรเรา) นอกจากนี้ อาไฝยังเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย โดยเป็นสมาคมที่จัดตั้งขึ้นสำหรับชาวพุทธนิกายมหายาน โดยสัปดาห์ที่ 4 ของทุกเดือน สมาชิกของสมาคมที่อยู่ในเขตสัมพันธวงศ์จะมาที่บ้านอาไฝเพื่อสวดมนต์ร่วมกัน (บ้านของครอบครัวที่ 8 เป็นที่ประชุมในเขตป้อมปราบฯ การประชุมจะแบ่งสมาชิกไปตามเขตต่างๆ) ลูกหลานของอาไฝก็ร่วมสวดมนต์ด้วยทุกคน อาไฝไม่ได้บังคับ แต่ลูกหลานทุกคนก็ร่วมใจมากขึ้นเอง เพราะมีความเชื่อถือในลัทธินี้ และเคารพเชื่อฟังอาไฝที่คอยบอกและสั่งสอนอยู่เสมอว่า สิ่งใดที่ทำแล้วไม่มีโทษกับตนเอง ทำแล้วไม่เสียหายและไม่มีการเดือดร้อนก็ทำไปเถอะ

3. รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวชาวจีนครอบครัวนี้นั้น เนื่องจากอาไฝสามารถพูดคุยภาษาไทยได้คล่อง จึงทำให้เวลาที่อาไฝพูดกับลูกจะใช้ภาษาไทยปนกับภาษากวางตุ้ง โดยจะใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษากวางตุ้ง ในขณะที่อาไฝพูดคุยกับหลานจะใช้แต่ภาษาไทยอย่างเดียว สำหรับรุ่นอายุที่สองนั้น เปรมจิตจะใช้ภาษาไทยในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สาม ธนพจน์เองเวลาพูดคุยกับรุ่นแรกและรุ่นอายุที่สอง ก็จะใช้แต่ภาษาไทยเพียงอย่างเดียว

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา เป็นดังนี้

ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษานั้น มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง คือการบอกหรือสอนโดยตรง ซึ่งวิธีการที่อาไผ่ใช้คือ พยายามโน้มน้าวให้ลูกเรียนภาษาจีนกลาง โดยบอกว่าจะมีประโยชน์ในการทำการค้า สามารถช่วยธุรกิจที่บ้านได้ นอกจากนี้ อาไผ่ยังได้ให้ครูมาสอนภาษาจีนกลางแก่ลูกๆ ทุกคนที่บ้าน เป็นเวลาหลายปี ซึ่งเปรมจิตได้บอกกับผู้วิจัยว่า ในตอนเด็กๆ ที่เรียนภาษาจีนกลาง อาไผ่ก็บอกว่าเรียนแล้วดี จะมีประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต แต่ตอนนั้นยังเด็ก ไม่เข้าใจว่าจะมีประโยชน์อย่างไร ก็เลยห่วงแต่เล่น ห่วงแต่ดูการ์ตูนมากกว่า (ในสมัยนั้นเพิ่งจะมีโทรทัศน์ใหม่ๆ) เลยไม่ค่อยได้สนใจในการเรียนมากนัก จนมาถึงตอนนี้พอจะพูดได้บ้างเล็กน้อย แต่รู้สึกเสียดายว่า ถ้าเมื่อก่อนตั้งใจมากกว่านี้ ก็คงจะทำให้ตอนนี้สามารถพูดได้คล่องแคล่ว ดังนั้น เปรมจิตจึงมักจะเล่าเรื่องนี้ให้เป็นตัวอย่างแก่ธนพจน์เสมอ เพื่อโน้มน้าวให้ธนพจน์ สนใจในการเรียนภาษาจีนกลาง ถึงตอนนี้ธนพจน์ก็ได้เรียนภาษาจีนกลางที่โรงเรียนอัสสัมชัญแล้ว (โรงเรียนอัสสัมชัญเพิ่งจะบรรจุให้วิชาภาษาจีนกลางเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนทุกคนในโรงเรียน) แต่ไม่ค่อยชอบเท่าใดนัก จะบ่นว่ายาก เปรมจิตจึงต้องคอยบอกและสอนให้เห็นถึงประโยชน์ของภาษาจีนกลางที่จะมีต่อตนเองในอนาคตต่ออยู่เสมอ นอกจากนี้ เปรมจิตยังมีความคิดที่จะส่งให้ธนพจน์ไปเรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศไต้หวันในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อนอีกด้วย ซึ่งตอนนี้พยายามเกลี้ยกล่อมธนพจน์อยู่ จะเห็นได้ว่า ผลของการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมการเรียนภาษาจีนกลางจากอาไผ่มาสู่เปรมจิตมีผลอย่างมากต่อการที่เปรมจิต (รุ่นอายุที่สอง) ได้พยายามสื่อสารให้ธนพจน์ (รุ่นอายุที่สาม) ได้สนใจในการเรียนภาษาจีนกลางต่อไป

นอกจากการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเรียนภาษาจีนกลางแล้ว วัฒนธรรมการเรียกนับญาติในครอบครัวก็ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยตรงด้วยเช่นเดียวกัน ลูกหลานจะได้รับการสั่งสอนให้รู้จักการใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษากวางตุ้งให้ถูกต้องตั้งแต่เกิด โดยคำเรียกนับญาติที่ครอบครัวนี้ใช้ เช่น

อาไผ่ แปลว่า ย่าหรือยาย

ม่าหมี แปลว่า แม่

อาลุง แปลว่า ปู่หรือตา

อาหยี้ แปลว่า น้ำสาว

นอกจากนี้ยังสอนการเรียกค่านับญาติตามแบบภาษาจีนแต่จิวอีกด้วย โดยอาไฝ่บอกว่า คนจีนในประเทศไทยส่วนมากจะเป็นชาวจีนแต่จิว เวลาเรียกคนจีนด้วยกัน ถ้าใช้ภาษาจีนแต่จิว จะดีกว่าใช้ภาษาไทย ด้วยเหตุนี้ อาไฝ่จึงสอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาแต่จิวด้วย เพื่อว่าลูกหลานไปเจอคนจีนด้วยกัน โดยไม่รู้ว่าเป็นคนจีนมาจากท้องถิ่นไหน ถ้าใช้ภาษาจีนแต่จิวคนจะเข้าใจได้มากกว่า ค่านับญาติแบบแต่จิวที่อาไฝ่สอน เช่น

เจ็ก แปลว่า อาผู้ชาย

โกว แปลว่า อาผู้หญิง

กู๋ แปลว่า น้ำผู้ชาย

อี แปลว่า น้ำผู้หญิง

แปะ แปลว่า ลุง

ลี้ม แปลว่า ป้า

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า อาไฝ่ไม่ได้สอนภาษาจีนกว้างตั้งโดยตรงให้กับลูกหลานเลย ทำให้ภาษาจีนกว้างตั้งของรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) จึงพูดได้ไม่ค่อยดีนัก อยู่ในชั้นพอใช้ได้เท่านั้น ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) นั้น อาไฝ่ไม่เคยสอนภาษาจีนกว้างตั้งให้กับหลานเลยแม้แต่คำเดียว ทำให้วัฒนธรรมการสืบทอดภาษาถิ่น ไม่ได้ถูกสื่อสารโดยตรงต่อมาถึงรุ่นลูกและหลาน

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยทางอ้อม คือ เป็นการทำซ้ำๆ ให้เห็น ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะสื่อสารหรือสอนอย่างจริงจัง ดังเช่นที่อาไฝ่ส่งให้ลูกเรียนโรงเรียนจีน ในตอนแรกก็ไม่ได้มีความตั้งใจจะส่งไปเรียนเป็นพิเศษ เพียงแต่โรงเรียนจีนอยู่ใกล้บ้าน ก็เลยให้เรียนที่ใกล้บ้าน จนในระยะหลังที่โรงเรียนจีนถูกปราบปรามและลดจำนวนลง ทำให้ลูกคนหลังๆ ของอาไฝ่ ไม่ได้เรียนในโรงเรียนจีนอีกต่อไป แต่เรียนในโรงเรียนไทย นอกจากนี้ การพูดภาษาจีนกว้างตั้งที่ลูกๆ ของอาไฝ่สามารถพูดได้ก็ล้วนแต่มาจากการหัดฟังด้วยตนเอง เวลาที่ได้ยินอาไฝ่พูดกับอาอุง ในสมัยที่อาอุงยังมีชีวิตอยู่ พออาอุงเสียชีวิตไป อาไฝ่ก็เน้นพูดภาษาไทยมากขึ้น ไม่ค่อยได้พูดภาษากว้างตั้งเท่าใดนัก ทำให้รุ่นหลานไม่ค่อยได้ฟังภาษาจีนกว้างตั้งเลย ด้วยเหตุนี้รุ่นหลานจึงไม่สามารถฟังและพูดภาษาจีนกว้างตั้งได้เลย มีบ้างที่สามารถฟังคำง่ายๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้บ้างแต่ได้เพียงไม่กี่คำเท่านั้น จะเห็นได้ว่าการสื่อสารโดยอ้อม จะต้องอาศัยความถี่ในการสื่อสารมากๆ จึงจะได้ผล ถ้าไม่พยายามทำซ้ำบ่อยๆ การสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้ก็ไม่สามารถซึมซับเข้าไปสู่วิถีชีวิตประจำวันของลูกหลานได้

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร ครอบครัวนี้มีรูปแบบในการสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านอาหาร เพียง 1 รูปแบบเท่านั้น คือ ใช้การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง คือ การใช้คำพูดสอนให้ลูกหลานรู้จักวัฒนธรรมและธรรมเนียมทางด้านอาหารโดยตรง ซึ่งในครอบครัวนี้ใช้วิธีการสอนโดยตรงในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- อาหารจีนกวางตุ้ง ถึงแม้ว่าอาไฝจะไม่ได้สอนให้ลูกหลานทำกับข้าว (อาหารกวางตุ้ง) เนื่องจาก งานค้าขายที่บ้านต้องยุ่งทั้งวัน ลูกๆ ไม่มีเวลาทำกับข้าว รุ่นหลานก็ไปเรียนหนังสือ กลับมาก็ไม่อยากจะทำอะไรกันแล้ว อาไฝจึงต้องเป็นคนลงมือทำกับข้าวให้ทุกๆ คนในบ้านรับประทาน ซึ่งลูกหลานทุกคนเมื่อเลิกเรียน หรือเลิกงานต้องกลับมาบ้านรับประทานอาหารที่อาไฝทำทุกวัน แต่ถึงแม้ว่าลูกหลานจะไม่สามารถทำอาหารจีนของชนชาติท้องถิ่นของตนเองได้ แต่ก็สามารถแยกประเภทได้ว่าอาหารประเภทไหนเป็นอาหารจีนแท้จิว อาหารกวางตุ้ง เพราะอาไฝมักจะบอกให้ลูกหลานได้รู้เสมอเวลาที่รับประทานอาหารบนโต๊ะพร้อมกัน อย่างธนพจน์เองก็ชอบรับประทานขนมของชาวกวางตุ้งชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “มาหลี้ยโก๊ะ หรือ มาลาโก้ย” เป็นขนมหวานประเภทขนมปังอย่างหนึ่ง

ภาพที่ 31 มาหลี้ยโก๊ะ หรือ มาลาโก้ย

- ภาชนะที่ใช้ในการรับประทานอาหาร เวลาที่รับประทานอาหารบนโต๊ะ อาไฝมักจะถามหลานๆ ว่ารู้ไหมว่าทำไมกับข้าวทุกอย่างอาไฝจึงใส่ซาม และชอบให้ทุกคนรับประทานข้าวจากซามมากกว่าจากจาน ซึ่งลูกหลานก็จะได้รับการอธิบายให้ฟังว่า คนจีนเรานั้น เชื่อว่าซามก็เหมือนกับความคิดของคน ซามกันจะลึก เวลาคิดอะไรก็ต้องคิดให้ลึกๆ คิดให้วนเวียนอยู่ในซาม เป็นปรัชญาจีนอย่างหนึ่งที่สอนลูกหลานให้รู้จักคิด (ตัวผู้วิจัยก็เพิ่งจะเข้าใจเช่นกัน หลังจากที่เคยสังเกตได้เหมือนกันว่าอาไฝของผู้วิจัยเองมักจะทานข้าวใส่ซามอยู่เสมอ แต่ไม่เคยได้ถามอาไฝ และอาไฝก็

ไม่เคยได้บอกเหตุผลให้ฟังเลย) นอกจากนี้ ซามที่แตกแล้วอาไผ่จะไม่ใช้เลย และอาไผ่ก็จะบอกไม่ให้ลูกหลานใช้ โดยบอกว่า ซามที่แตกในภาษาจีนจะตรงกับคำว่า “ฟ้อไซ้” ซึ่งเป็นคำพ้องเสียงเหมือนกับคำภาษาจีนอีกคำหนึ่งที่ออกเสียงแบบเดียวกัน แต่มีความหมายว่าโชคลาภหาย ดังนั้นคนที่ใช้ซามแตกหรือมีรอยร้าว ก็จะทำให้โชคลาภหายไปด้วย นอกจากนี้ อาไผ่ยังสอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบด้วย ไม่ได้ปล่อยให้ลูกหลานหัดเอง เพราะไม่อยากให้ลูกหลานใช้ตะเกียบแบบผิดๆ เพราะฉะนั้นลูกหลานของอาไผ่จึงใช้ตะเกียบตามแบบชาวจีนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ โต๊ะอาหารของครอบครัวนี้ ยังใช้โต๊ะกลม โดยอาไผ่สอนลูกหลานถึงเหตุผลที่ใช้โต๊ะกลมว่า การนั่งโต๊ะกลมหมายถึงความกลมเกลียว อยากให้พี่น้องลูกหลานที่นั่งอยู่โต๊ะเดียวกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน นอกจากนี้ อาไผ่ยังได้สอนให้ลูกหลานได้รู้จักการจัดโต๊ะอาหารตามแบบจีนว่า ควรจะวางภาชนะต่างๆ ในการรับประทานอาหารไว้ที่ตำแหน่งใดบ้างบนโต๊ะ ซึ่งลูกหลานก็รับรู้ และทำตามที่อาไผ่สอนมาตลอดจนกระทั่งทุกวันนี้

- การดื่มชาจีน สำหรับครอบครัวนี้ ในสมัยที่อาไผ่ยังอยู่ จะมีเวลาน้ำชากัน คือให้ลูกหลานมานั่งล้อมวงจิบน้ำชาคุยกันเรื่องต่างๆ ไป อาไผ่และอาไผ่ก็จะสอนวิธีการจิบด้วยน้ำชาที่ถูกต้องให้ลูกหลานด้วย นอกจากนี้ยังสอนอีกว่า ในวงน้ำชานั้น จะมีกาน้ำชาอยู่ 1 กา และถ้วยชาอยู่ 3 ถ้วย ไม่ว่าจะกี่คนเยอะหรือน้อยแค่ไหนก็จะมีแค่ 3 ถ้วยเท่านั้น ใช้วนกันไป โดยบุคคลที่อาวุโสจะดื่มก่อน แล้วเรียงตามลำดับความอาวุโสไปเรื่อยๆ จนกว่าจะวนจนครบรอบ สาเหตุที่มีแค่ 3 ถ้วย เนื่องจากอยากให้คนในวงน้ำชารู้จักการยอมรับกัน ผู้วิจัยก็ได้ไปนั่งร่วมวงดื่มน้ำชากับกลุ่มตัวอย่างด้วย และได้รับคำชมมาว่าเป็นเด็กรุ่นใหม่ที่ยังจิบด้วยน้ำชาได้ถูกต้อง (จริงๆ แล้วผู้วิจัยก็ไม่รู้หรอกว่าจิบแบบไหนถูก ก็จิบไปตามที่ถนัด แล้วบังเอิญว่าจิบได้ถูกต้อง) อาไผ่บอกกับผู้วิจัยว่า ปัจจุบันนี้เด็กรุ่นใหม่จิบไม่ค่อยถูกต้อง และไม่สนใจที่จะดื่มน้ำชากันแล้ว สนใจแต่ดื่มน้ำอัดลมมากกว่า อย่างที่ครอบครัวนี้ ในช่วงหลังๆ หลานๆ ก็ไม่ค่อยมาดื่มน้ำชาด้วยแล้ว เพราะบอกว่าไม่อร่อย ซึ่งอาไผ่ก็ไม่ได้บังคับ เพียงแต่รู้ว่าหลานๆ ยังรู้ธรรมเนียมอยู่บ้างก็พอแล้ว

สำหรับการรับประทานอาหาร และการรับประทานเนื้อวัว เนื่องจากอาไผ่เป็นคนที่ไม่รับประทานเนื้อและรับประทานเนื้อวัวอยู่แล้ว จึงไม่ได้มีการสื่อสารในด้านนี้แต่อย่างใด ส่วนเปรมจิตและลูกก็ไม่รับประทานเนื้อและรับประทานเนื้อวัวเช่นกัน โดยไม่ได้มีความเชื่อถือในเรื่องนี้เป็นพิเศษแต่อย่างใด

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

สำหรับครอบครัวนี้ อาไฟใช้ทั้งการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง และการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม ในการสืบทอดให้ลูกหลานรู้ถึงธรรมเนียมของการสวมเสื้อผ้าใหม่และเสื้อผ้าสีสดๆ ในช่วงตรุษจีน กล่าวคือ อาไฟสื่อสารโดยตรง โดยการบอกให้ลูกหลานทุกคนต้องสวมเสื้อผ้าใหม่ในวันตรุษจีน และสื่อสารโดยอ้อมโดยในช่วงตรุษจีน อาไฟจะสวมเสื้อสีแดงสด ให้ลูกหลานเห็น (อาไฟเป็นคนชอบแต่งตัวสวยๆ) จนมาถึงรุ่นลูก เปรมจิตก็สื่อสารโดยอ้อม โดยซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้กับลูกๆ ได้ใส่ในตรุษจีน ในรุ่นหลานก็รับรู้ธรรมเนียมนี้ แต่คิดว่าไม่จำเป็นเท่าใดนัก อย่างไรก็ตาม ในช่วงตรุษจีน ธนพจน์ ก็สวมเสื้อผ้าใหม่ตามใจแม่ และตามใจอาไฟ

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

อย่างที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้น ครอบครัวนี้มีการจัดบ้านที่มีลักษณะของความเป็นจีนค่อนข้างสูง มีรูปวาดของบรรพบุรุษระดับที่ฝาผนัง และยังใช้ชุดรับแขกแบบจีน ดังนั้น ลูกหลานก็ได้ซึมซับลักษณะความเป็นบ้านจีนเข้าไปเองโดยทางอ้อม ไม่ต้องผ่านกระบวนการสื่อสารทางตรงแต่อย่างใด ในส่วนของของตั้งโชว์แบบจีน ประเภท ฮก ลก ซิว นั้น ครอบครัวนี้ได้มีตัวโชว์สำหรับตั้งของประเภทนี้โดยเฉพาะ สาเหตุที่อาไฟเอามาตั้งนั้น นอกเหนือจากความสวยงามแล้ว ยังตั้งเพราะว่าแต่ละตัวมีความหมายที่ดีด้วย โดยอาไฟได้เคยบอกลูกว่า แต่ละตัวมีความหมายอย่างไร แต่อาไฟไม่ได้บอกกับหลาน เพราะหลานไม่ได้สนใจจะถาม เปรมจิตเองก็ไม่เคยได้บอกกับลูกเลยในเรื่องความหมายของของตั้งโชว์เหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการสื่อสารส่งผ่านจากรุ่นแรกมารุ่นอายุที่สอง แต่ไม่มีการส่งผ่านไปยังรุ่นอายุที่สามแต่อย่างใด เนื่องจากลักษณะนิสัยของหลานที่ไม่ชอบในสิ่งเหล่านี้ จึงไม่มีความสนใจที่จะถาม นอกจากนี้ ตัวธนพจน์เองก็รู้สึกว่าจะเอียนกับความเป็นจีนของที่บ้านตนเองแล้ว ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยถามว่า ถ้าจัดบ้านเองได้อยากจะแต่งบ้านให้มีลักษณะแบบใด ธนพจน์จึงตอบว่า “อยากจัดบ้านให้เป็นแบบยุโรป เพราะดูดี มีคลาสกว่าแบบจีนๆ” แต่เมื่อถามว่าจะให้มีเจ้าที่อยู่ในบ้านด้วยหรือไม่ ธนพจน์ก็ลังเลนิดหนึ่งแล้วตอบว่า “ก็คงจะต้องมี เพราะจะได้มีเจ้าที่คอยดูแลปกป้องบ้าน” จากจุดนี้ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้รุ่นหลานจะผ่านกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งอื่นๆ นอกจากครอบครัวมา จนทำให้เกิดความคิดไปทางตะวันตกมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ธนพจน์ ก็ยังคงหลงเหลือความคิดความเชื่อ ในธรรมเนียมจีนอยู่บ้าง จึงจัดได้ว่าการสื่อสารในการสืบทอดเรื่องที่อยู่อาศัยโดยทางอ้อมของครอบครัวนี้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

ภาพที่ 32 ภาพวาดบรรพบุรุษ

ภาพที่ 33 ชุดรับแขก

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านการรักษาโรค

โดยปกติแล้ว เมื่ออาไฟไม่สบาย ไม่ว่าจะป่วยเล็กน้อย หรือเป็นหนัก อาไฟก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาลเลย เพราะเชื่อมั่นในฝีมือของหมอที่โรงพยาบาลมากกว่า แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่เชื่อหมอจีน โรคบางอย่างที่หมอที่โรงพยาบาลรักษาแล้วไม่หาย ก็ไปหาหมอจีนให้รักษาให้หายก็มี แต่ส่วนมากจะไม่ใช่วิธีร้ายแรง หรือ ต้องผ่าตัด ส่วนมากเป็นพวกปวดเมื่อยจึงจะหาหมอจีน ในส่วนของยาจีน อาไฟก็เชื่อยาจีนบ้าง เวลาร้อนในก็จะต้มแก้กษวย เหยงเอี้ยงต้มเป็นประจำ (ตอนที่ผู้วิจัยเข้าไป ก็กำลังต้มแก้กษวยอยู่) ซึ่งลูกหลานในครอบครัวนี้ทุกคน เมื่อเกิดอาการร้อนใน อาไฟก็จะต้มแก้กษวยให้ต้มทันที พร้อมทั้งบอกว่าแก้กษวยสามารถช่วยแก้ร้อนในได้ นอกจากแก้กษวยก็มี หล่อฮังก้วยและเหยงเอี้ยงที่ต้มแล้วดี ถือได้ว่าอาไฟได้สื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมไปในเวลาเดียวกัน ในการสืบทอดให้ลูกหลานรับรู้เรื่องยาจีน กล่าวคือ ทางตรงโดยบอกถึงสรรพคุณและทางอ้อมโดยต้มให้ดื่ม และจะบังคับให้ดื่มให้ได้ ลูกหลานก็ได้รับความรู้นี้มาจากอาไฟ แต่รุ่นหลานนั้นจะยอมทานเป็นบางอย่างเท่านั้น หล่อฮังก้วยกับเหยงเอี้ยง หนพจน์ จะไม่ชอบทานเพราะว่าไม่อร่อย จะชอบต้มแก้กษวยมากกว่า เพราะว่าหวานกว่าชนิดอื่นๆ ในส่วนของความเชื่อถือในเรื่องการแพทย์แผนจีนของรุ่นหลานนั้น อาไฟไม่ได้บอกหรือบังคับให้เชื่อ เพียงแต่มีพาไปหาหมอจีนบ้าง และเมื่อรักษาหายก็เชื่อถือบ้าง แต่อย่างไรก็แล้วแต่ ทั้งเปรมจิต (รุ่นอายุที่สอง) และหนพจน์ (รุ่นอายุที่สาม) จะให้ความเชื่อถือในการแพทย์แผนตะวันตก (แผนปัจจุบัน) มากกว่า ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ครอบครัวนี้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในด้านการรักษาโรค ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ผลของการสื่อสารจะไม่ได้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะลูกหลานได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่จากสังคมในด้านนี้ ทำให้กระบวนการความคิดเปลี่ยนแปลงไปด้วย

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม สามารถแบ่งปัจจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน เป็น ปัจจัยที่เกิดภายในครอบครัว มีดังนี้

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในครอบครัวนี้ บรรยากาศภายในครอบครัวมีความอบอุ่น อาไฝ่กับลูกหลานมีความสนิทสนมกัน สามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง ดังนั้นไม่ว่ามีเรื่องอะไร ก็จะไม่มีการปิดบังกัน พ่อลูกหลานมีเรื่องมาปรึกษาอาไฝ่ อาไฝ่ก็ให้คำปรึกษาให้คำสั่งสอนตามประสบการณ์ของผู้ที่อาบน้ำร้อนมาก่อนได้ ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างเปรมจิตและธนพจน์ ก็เป็นคู่แม่ลูกที่มีความสนิทสนมรู้จักกันไปทุกเรื่อง ทำให้โอกาสที่จะเกิดการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมมีมากขึ้น

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว อาไฝ่ของครอบครัวนี้เป็นผู้ใหญ่ใจดี มีเหตุผลและมีความคิดเปิดกว้าง สมัยใหม่ มีความพยายามเข้าใจในวัยรุ่น ดังนั้น อาไฝ่จึงพยายามที่จะเข้ามาพูดคุยกับลูกหลานตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันลูกหลานเองก็มีใจเปิดกว้างและรับฟังคำสั่งสอนของอาไฝ่ ถ้าลูกหลานมีลักษณะนิสัยที่ไม่รับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมก็คงจะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์

3) เวลาในการสื่อสาร ครอบครัวนี้จะมีช่วงเวลาในการสื่อสารค่อนข้างมาก กล่าวคือ ทุกมือเย็นลูกหลานจะต้องมาร่วมรับประทานอาหารเย็นที่บ้านอาไฝ่ ช่วงเวลานี้เองจะเป็นเวลาที่อาไฝ่ได้เจอกับลูกหลาน และได้สั่งสอนในเรื่องต่างๆ

4.2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน เมื่อลูกหลานโตขึ้น ต่างคนต่างก็แยกไปมีสังคมของตนเอง เปรมจิตยังคงทำงานอยู่ในย่านไชน่าทาวน์นี้อยู่ จึงทำให้ความคิดอ่านต่างๆ ยังคงโอนเอียงมาทางจีน ธนพจน์ในวัยเด็กก็เรียนที่โรงเรียนเผยอิงจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และยังมีบ้านอยู่ในย่านไชน่าทาวน์ ทำให้ความเป็นจีนของธนพจน์ยังคงมีอยู่บ้าง และการสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านวัฒนธรรมจีนทำได้ง่าย (เปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ได้มีสิ่งแวดล้อมอย่างธนพจน์) แต่เมื่อธนพจน์ได้เข้าเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญก็ได้พบกับกลุ่มเพื่อนใหม่ที่มีความคิดมาทางตะวันตกมากขึ้น ทำให้ธนพจน์เริ่มรู้สึกว้า เบื่อกับความเป็นจีนของครอบครัวตนเองบ้างเหมือนกัน แต่อย่างไรก็แล้วแต่ ธนพจน์ก็ไม่ได้มีความคิดที่อยากจะหลุดพ้นจากความเป็นจีนของครอบครัวตนเองไป เพราะผู้ปกครอง (อาไฝ่และเปรมจิต) ยังมีอิทธิพลเหนือความคิดของธนพจน์มากกว่ากลุ่มเพื่อนและโรงเรียน

2) สื่อมวลชน สำหรับครอบครัวนี้ สื่อมวลชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมจีนพอสมควร เพราะลูกหลานบ้านนี้ยังชอบดูหนังจีนมากกว่าหนังฝรั่งอยู่ ซึ่งจะดูหนังจีนที่เป็นพากย์ภาษาจีน ทำให้สามารถเรียนรู้ภาษาจีนไปในทางอ้อมด้วย นอกเหนือจากการได้เรียนรู้ภาษาจีนในทางอ้อมแล้ว การดูหนังจีนยังไม่ได้หมายถึงแค่ความบันเทิงเท่านั้น แต่หมายถึงการสอดแทรกปรัชญาต่างๆ ด้วย เพราะหนังจีนส่วนใหญ่มักจะสะท้อนปรัชญาต่างๆ หรือสะท้อนถึงวิถีชีวิตแบบจีน ในขณะที่หนังฝรั่งมักจะสอดแทรกเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ดังนั้นการที่ลูกหลานของครอบครัวนี้ ยังคงชื่นชอบหนังจีนอยู่ ก็หมายความว่า การสื่อสารเพื่อให้ลูกหลานได้เข้าใจในวัฒนธรรมจีนของอาไฟ่ต่อลูกหลานจะช่วยทำได้ง่ายขึ้น

3) อิทธิพลจากสมาคม อาไฟ่เป็นสมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาคมที่รวบรวมชาวพุทธนิกายมหายาน ซึ่งโดยมากจะเป็นชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์ได้มาสมาคม บำเพ็ญกุศลร่วมกัน อาไฟ่ก็ได้ชักชวนเปรมจิตและธนพจน์ให้เข้ามาร่วมสมาคมด้วย การมาเข้าสมาคมนี้ ทำให้เปรมจิตและธนพจน์ ได้พบกับผู้ใหญ่และคนจีนด้วยกันมากขึ้น โอกาสในการสื่อสารเพื่อพูดคุยกันในเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ ก็มีมากขึ้นไปด้วยตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางวัฒนธรรม คือครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้คือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน สื่อมวลชน และสมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม โดยสิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้สามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวชาวจีนก็จะคงอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปได้ในอนาคต

ครอบครัวที่ 10 ครอบครัวชาวจีนกวางตุ้งย่านแปลงนาม (ครอบครัวของนางเซายิบ แซ่เหล่า)

1. ประวัติตระกูล

นางเซายิบ แซ่เหล่า เป็นชาวจีนกวางตุ้ง เกิดที่มณฑลกวางโจว ประเทศจีน ในวัยเด็กช่วยงานบ้านพ่อแม่ จนอายุ 20 ปี ได้แต่งงานกับอาวุง (หยิบ ฉุน) ในช่วงเวลานั้น มีคนจีนอพยพมาเมืองไทยค่อนข้างเยอะ เนื่องจากที่เมืองจีนแห้งแล้ง ผู้คนอดอยาก ชีวิตลำบากมาก อาวุงจึงลงเสี่ยงไปเมืองไทยคนเดียวก่อน โดยมาอยู่ที่บางรัก เป็นลูกจ้างร้านขายเนื้อ เก็บเงินทองส่งไปให้อาไผ่ตามมาเมืองไทย ในที่สุดเมื่ออาไผ่อายุได้ 29-30 ปี จึงได้ตามอาวุงมาอยู่เมืองไทยสำเร็จ โดยไปอยู่ที่บางรักก่อน จนในตอนหลังอาวุงได้ขยับขยายจากการเป็นลูกจ้างร้านขายเนื้อ มาเปิดขายเนื้อเอง แถวตลาดเล่งบ่วยเอี้ย และได้ซื้อบ้านไว้ในย่านแปลงนาม ครอบครัวของอาไผ่จึงได้ย้ายเข้ามาอยู่ในย่านไชน่าทาวน์นี้ ซึ่งจนถึงปัจจุบันนี้อยู่อาศัยมาเป็นเวลากว่า 40 ปีแล้ว

อาไผ่มีลูกทั้งหมด 7 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 4 คน ดังนี้

1. สมเกียรติ ประสพโชคคนภาพร อายุ 55 ปี หลังจากแต่งงานได้ย้ายครอบครัวออกไปอยู่ที่อื่น มีลูกสาว 2 คน
2. ลูกสาวคนที่สองของอาไผ่ เสียชีวิตไปแล้ว
3. กิตติพันธ์ ประสพโชคคนภาพร อายุ 49 ปี ปัจจุบันได้สืบทอดกิจการครอบครัว อาชีพขายเนื้อที่ตลาด มีลูกชาย 1 คน และลูกสาว 2 คน
4. สุภาณี ประสพโชคคนภาพร อายุ 47 ปี เป็นแม่บ้านและคอยดูแลอาไผ่และหลานๆ ดูแลความเรียบร้อยภายในบ้าน ยังโสด อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับอาไผ่
5. ภราวณี ประสพโชคคนภาพร อายุ 45 ปี เป็นโสด อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับอาไผ่ ช่วยงานกิจการของครอบครัว
6. วิภา ประสพโชคคนภาพร อายุ 43 ปี เป็นโสด อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับอาไผ่ ช่วยงานกิจการของครอบครัว
7. ทวี ประสพโชคคนภาพร อายุ 41 ปี แต่งงานและได้แยกครอบครัวออกไปอยู่ที่อื่น มีลูกสาว 2 คน

โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกในการศึกษาครั้งนี้ คือ จะเลือกรุ่นที่สองจากบุตรคนที่ 4 ของอาไผ่ เพราะเป็นคนดูแลบ้าน และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับรุ่นแรก และรุ่นอายุที่สามมากที่สุด เนื่องจากรุ่นอายุที่สาม เมื่อเลิกเรียนก็จะกลับบ้านไม่ได้แวะไปที่ร้านในตลาด จึงไม่ค่อยได้คุยกับ

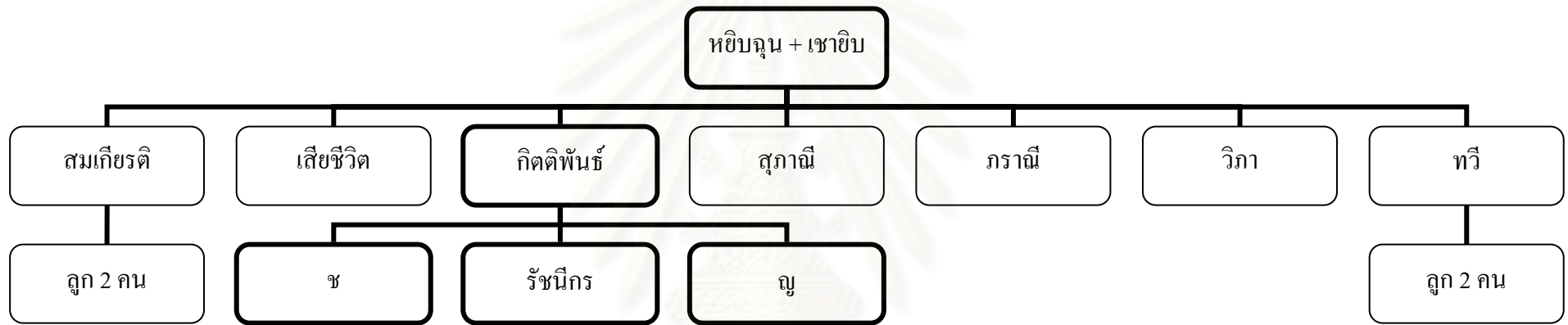
บิดามารดาของตนเอง แต่จะอยู่กับสุภานีมากกว่า และสำหรับรุ่นที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่เลือกคือ บุตรของกิตติพันธ์ เพราะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในย่านไชน่าทาวน์

สำหรับนามสกุล “ประสพโชคคนภาพร” นี้ เป็นนามสกุลที่เปลี่ยนในภายหลัง โดยในตอนเด็กๆ รุ่นที่สองทุกคนจะใช้ชื่อจีนแซ่จีน จนเมื่อเริ่มจะเข้าโรงเรียน จึงไปเปลี่ยนเป็นชื่อไทยนามสกุลไทย เพราะเมื่ออยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ต้องใช้ชื่อไทยนามสกุลไทยไปด้วย จะได้สะดวกในการติดต่อกับราชการ และให้คนทั่วไปจำได้ง่ายกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครอบครัวของนางเซายิบ แซ่เหล่า

2. ลักษณะที่แสดงออกถึงความเป็นครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีน

บ้านของอาไผ่นั้น ค่อนข้างจะโดดเด่นมาก เพราะเป็นบ้านหลังเดียวในย่านแปลงนามนี้ ที่ยังคงอนุรักษ์บ้านประตูไว้ให้เป็นแบบจีนโบราณเช่นเดิม นอกจากนี้ ผู้สีแดงที่ติดไว้ที่หน้าบ้านก็เป็นสัญลักษณ์ของบ้านจีนแบบนี้ได้ดี สุภาณี (รุ่นอายุที่สอง) บอกกับผู้วิจัยว่า อาไผ่จะไม่ยอมให้เปลี่ยนประตูเด็ดขาด เพราะอยากคงความเป็นบ้านเก่าแก่โบราณไว้ อีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ไม้ที่ใช้ทำประตูบ้านเป็นไม้อย่างดี ถ้าจะรื้อทิ้งทำใหม่ก็เสียตาย เมื่อเข้าไปในบ้าน ก็จะพบอาไผ่นั่งเก้าอี้หวายตัวยาวเอนหลังกึ่งนั่งกึ่งนอนอยู่ อาไผ่อยู่ในชุดเสื้อผ้าสบายๆ เสื้อคอกระเช้าแบบที่คนแก่ชอบใส่กัน และกางเกงผ้าแพรสีดำที่พับทบกันและผูกมัดเอาไว้ ภายในบ้านของอาไผ่ เมื่อมองเข้าไปก็เห็นเจ้าที่และยังพบเห็นฮก ลก ชิว ขนาดเล็กตั้งวางอยู่บนโทรทัศน์ด้วย สื่อให้เห็นว่าบ้านนี้จะต้องเป็นบ้านของชาวจีนแน่นอน บ้านของอาไผ่หลังนี้ อยู่กันมากกว่า 40 ปีแล้ว โดยมีสมาชิกภายในบ้านทั้งหมด 9 คน ด้วยกัน คือ อาไผ่ ครอบครัวของกิตติพันธ์ และบุตรสาวของอาไผ่ที่ไม่ได้แต่งงาน

เมื่อเข้าไปในบ้าน อาไผ่กล่าวทักทายผู้วิจัยด้วยสำเนียงภาษาไทยที่ไม่ค่อยชัดแต่แฝงไว้ด้วยความเมตตาว่า “อาหนู ลี้นั่งก่อน มีอะไรจะถามหรือ” ผู้วิจัยจึงไม่รอช้ารีบถามคำถามที่อยากรู้ทันที หลังจากถามจบ คำตอบต่างๆ ก็พุ่งพรูออกมาจากปากของอาไผ่อย่างไม่ขาดสาย อาไผ่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า อาไผ่จะเล่าเรื่องราวของอาไผ่จากเมืองจีนมาเมืองไทยบ่อยๆ เพราะอยากจะสอนให้ลูกหลาน รู้จักกลัวความลำบาก อยากให้หลานมีความอดทน ขยัน เอาตัวอย่างจากบรรพบุรุษมาเรียนรู้ ซึ่งในรุ่นที่สอง ลูกทุกคนก็ตั้งใจฟังคำสั่งสอนดี และเชื่อฟังอาไผ่ทุกอย่าง แต่ในรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ไม่ค่อยสนใจฟังกัน อาไผ่ตัดพ้อด้วยความน้อยใจนิดๆ ว่า “คุยกับคนแก่มันไม่สนุก อาไผ่พูดอะไรก็กลายเป็นหนวกหู” ดังนั้น หลานๆ ก็จะเคยได้ฟังบ้างในตอนที่พวกเขาเด็กๆ แต่พอโตขึ้นมาแล้ว เขาก็ไม่สนใจแล้ว กลับมาบ้านก็ขึ้นห้องของตนเอง เรียกทานข้าวจึงจะลงมาเจอหน้ากัน คุยกันบ้างนิดหน่อย

ในด้านความคิดของอาไผ่ เกี่ยวกับสถานะภาพของชาวจีน ชาวไทยว่า มีการเหลื่อมล้ำกันหรือไม่ อาไผ่คิดว่าคนจีนหรือคนไทยก็เหมือนกัน ไม่ได้มีการรังเกียจคนไทยแต่อย่างใด แต่ถ้าต้องเลือกระหว่างลูกสะใภ้ชาวไทย กับลูกสะใภ้ชาวจีน ก็ชอบลูกสะใภ้ที่เป็นชาวจีนมากกว่า เพราะเป็นคนจีนเหมือนกัน จะคุยกันรู้เรื่องมากกว่า จากจุดนี้ก็จะเห็นว่า ความคิดของอาไผ่ยังคงค่อนข้างมาทางจีน ถึงแม้จะตอบว่าไทยหรือจีนก็เหมือนกัน แต่ลึกๆ แล้วอาไผ่ก็คิดว่าคนจีนดีกว่าคนไทย สำหรับสุภาณี (รุ่นอายุที่สอง) ก็มีความคิดเช่นเดียวกันนี้ เพราะเมื่อถูกถามว่าเป็นคนจีนหรือคนไทย สุภาณี

จะตอบทันทีว่าเป็นคนจีน แสดงว่าลึกๆ แล้ว สุภาณีกก็พอใจและภูมิใจในความเป็นชนชาติจีนของตนเอง ในขณะที่รัชนิกร (รุ่นอายุที่สาม) ซึ่งเป็นรุ่นหลานแล้ว เมื่อถามว่าเป็นคนไทยหรือจีน กลับตอบว่าเป็นคนไทย โดยไม่มีการตอบแบ่งรับแบ่งสู้ว่าเป็นลูกครึ่งไทยจีน หรือเป็นไทยเชื้อสายจีนเลย สร้างความประหลาดใจให้กับผู้วิจัยมาก รัชนิกรให้เหตุผลว่า ตนเองนั้นเกิดที่ประเทศไทยแล้ว เรียนโรงเรียนไทย ใช้แต่ภาษาไทยตลอด ภาษาจีนสักคำก็พูดไม่ได้ ฟังก็ไม่ออก เพื่อนที่คบส่วนมากก็เป็นคนไทย ดังนั้นบอกว่าเป็นคนจีน ก็คงจะไม่มีใครเชื่อ และเมื่อผู้วิจัยได้พูดคุยกับรัชนิกรมากขึ้นก็รู้สึกว่าคุณคิดของรัชนิกรจะค่อนข้างมาทางไทยมากๆ แล้ว เพราะไม่เชื่อถือในธรรมเนียมจีนใดๆ เลย อาโฝยังบอกกับผู้วิจัยว่า “อี่เป็นคนไทยแล้ว” และตัวรัชนิกรก็ยอมรับด้วย นอกจากนี้ รัชนิกรยังบอกกับผู้วิจัยว่า เธอได้หัดเรียนภาษาญี่ปุ่นด้วยตนเอง ซึ่งเธอบอกว่าสาเหตุที่หัดภาษาญี่ปุ่นเพราะว่าจะได้เอาไปอ่านคู่มือเกมบางอย่างที่มาจากญี่ปุ่นได้รู้เรื่อง แต่สำหรับภาษาจีนนั้น รัชนิกรบอกว่า ไม่มีแรงจูงใจอะไรให้อยากเรียน จึงไม่อยากจะเรียน เพราะคิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้

3. รูปแบบของการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น

ในการสื่อสารของครอบครัวชาวจีนกว้างต้งครอบครัวนี้ เนื่องจากอาโฝสามารถพูดภาษาไทยได้ จึงทำให้อาโฝมักจะใช้ภาษาไทยปนภาษาจีนกว้างต้งเล็กน้อย พูดกับรุ่นอายุที่สอง และใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สาม ในขณะที่รุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) ก็จะใช้ภาษาไทยอย่างเดียวในการพูดคุยกับรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ทำให้รุ่นหลานไม่สามารถพูดหรือฟังภาษาจีนกว้างต้งได้แม้แต่แต่น้อยเลย ซึ่งอาโฝและสุภาณีกยังเสียดายว่าทำไมตอนที่หลานเด็กๆ จึงไม่สอนให้เขาได้พูด หรือพอฟังได้ พอตอนนี้จะมาสอนหลานก็ไม่ยอมรับแล้ว

3.1 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา มีรูปแบบในการสื่อสาร เป็น 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง คือ การพูดสอนโดยตรงให้เห็นข้อดีของภาษาจีน ซึ่งในครอบครัวนี้ อาโฝไม่ได้พูดหรือสอนลูกในเรื่องนี้เลย แต่สำหรับรุ่นอายุที่สอง (สุภาณีก) มีการพูดคุยกับหลานโดยจะพยายามโน้มน้าวใจให้หลานเรียนภาษาจีนกลาง โดยบอกว่าจะสอนให้เอง แต่หลานก็ไม่ยอมเรียนเลย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มีการสื่อสารจากรุ่นอายุที่สองไปสู่รุ่นอายุที่สาม แต่การสื่อสารไม่ได้ผล เนื่องจากขาดความสนใจและการตอบสนองจากรุ่นอายุที่สาม ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องการเรียนภาษาจีนกลางนี้ ไม่ประสบผลสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องการใช้คำเรียกนับญาติแบบจีนกลับประสบความสำเร็จ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ได้มีการปลูกฝังในเรื่องนี้ตั้งแต่เด็ก กล่าวคือ เมื่อเด็กสามารถพูดได้ ก็ได้สอนให้ใช้คำเรียกเช่นนั้นมาตลอด แต่การเรียกนับญาติของครอบครัวนี้ก็แปลกไปกว่าครอบครัวอื่น กล่าวคือ ครอบครัวนี้เป็นชาวจีนวางตุ้ง แต่กลับสอนลูกหลานให้ใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ยกเว้น คำว่า “อาไฟ่” คำเดียวที่ยังใช้เป็นภาษาควางตุ้งอยู่ ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า แม่ของรุ่นอายุที่สาม (แม่ของรัชนีกร) เป็นคนแต้จิ๋ว จึงสอนให้ลูกของตนเองเรียกญาติตามแบบแต้จิ๋ว ซึ่งคำเรียกนับญาติที่ใช้มีดังนี้ เช่น

เจ๊ก แปลว่า อาผู้ชาย

โกว แปลว่า อาผู้หญิง

กู่ แปลว่า น้ำผู้ชาย

อี แปลว่า น้ำผู้หญิง

แปะ แปลว่า ลุง

ลี้ม แปลว่า ป้า

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านนี้โดยตรงเกิดขึ้น แต่ไม่ใช่การสื่อสารที่สืบทอดจากอาไฟ่ไปสู่ลูกและหลาน แต่เป็นการสื่อสารจากรุ่นอายุที่สองไปถึงรุ่นอายุที่สามเท่านั้น

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม เป็นการพูดซ้ำๆ ให้ได้ยินหรือทำซ้ำๆ ให้เห็น ซึ่งครอบครัวนี้อาไฟ่ได้ใช้การสื่อสารโดยอ้อม โดยการพูดภาษาจีนวางตุ้งกับลูก จนทำให้ลูกสามารถเรียนรู้ภาษาจีนวางตุ้งได้เอง นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารไปถึงหลานด้วย โดยพูดภาษาจีนวางตุ้งกับหลาน แต่หลานกลับไม่สนใจที่จะเรียนรู้ จึงทำให้การสื่อสารไม่ได้ผล ในขณะที่รุ่นอายุที่สอง ไม่ได้มีการสื่อสารเป็นภาษาจีนวางตุ้งกับรุ่นอายุที่สามเลยแม้แต่บ่อย ใช้เพียงแต่ภาษาไทยอย่างเดียว อย่างไรก็ตามแล้วแต่ รุ่นอายุที่สามก็พอจะสามารถฟังได้บ้างในคำที่ง่ายๆ และใช้ในชีวิตประจำวันบ่อยๆ แต่จะไม่มีอาการพยายามเรียนรู้เพิ่มเติมเองเลย จะเห็นได้ว่า การสื่อสารโดยอ้อมของอาไฟ่ จะได้ผลกับรุ่นอายุที่สองเท่านั้น แต่ไม่ได้ผลกับรุ่นอายุที่สาม เพราะการไม่ยอมเปิดรับของรุ่นอายุที่สาม และความที่อาไฟ่ไม่ได้บังคับอย่างจริงจัง

นอกจากการพูดภาษาถิ่นเป็นภาษาควางตุ้งกับรุ่นอายุที่สองแล้ว อาไฟ่ยังได้ส่งลูกเข้าไปเรียนในโรงเรียนจีนด้วย สิ่งนี้ก็เป็น การสื่อสารอย่างหนึ่งเพื่อให้ลูกได้สืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา ถึงแม้ว่าอาไฟ่จะไม่ได้มีการสอนภาษาจีนกลางแก่ลูกโดยตรง หรือไม่ได้บอกถึงประโยชน์ของการเรียนโดยตรง แต่การส่งลูกไปเรียนโรงเรียนจีนนี้เป็นการสื่อสารโดยอ้อมที่ค่อนข้างได้ผล ทำให้สุภาณี สามารถใช้ภาษาจีนกลางพอได้บ้าง ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ก็ไม่ได้มีการ

ส่งไปเรียนโรงเรียนจีนแล้ว ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดในด้านภาษาทางอ้อม จึงไม่เกิดขึ้นกับรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) เลย

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อม ใช้ได้กับรุ่นอายุที่สองเท่านั้น สำหรับรุ่นอายุที่สาม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ดูจะไม่ได้ผลเลย เพราะการไม่ยอมเปิดรับของเด็กรุ่นใหม่

3.2 รูปแบบการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดด้านปัจจัย 4 เป็นดังนี้

3.2.1 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านอาหาร มีรูปแบบในการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้การบอกหรือสอนโดยตรงในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- การไม่รับประทานเนื้อวัว โดยปกติแล้วอาไฟจะรับประทานเนื้อวัว แต่มีอยู่ช่วงหนึ่งที่อาไฟไม่สบายแล้วมีคณบอต่อๆ กันมาว่า ให้เลิกรับประทานเนื้อวัวจะได้ดีขึ้น อาไฟก็เลยเลิกรับประทานเนื้อวัว แล้วอาการป่วยของอาไฟก็ดีขึ้นเรื่อยๆ หลังจากนั้น อาไฟก็ไม่ได้รับประทานเนื้อวัวอีกเลย ดังนั้น อาไฟจึงนำเรื่องนี้มาเล่าและสอนลูกหลานให้เลิกรับประทานเนื้อวัว ด้วยเหตุนี้ สุภาณีและรัชนิกรจึงไม่รับประทานเนื้อวัวอีกเลย ทั้งๆ ที่กิจการของครอบครัวเป็นร้านขายเนื้อวัว แต่สมาชิกในบ้านก็ไม่มีใครรับประทานเนื้อวัวกันเลย

- การทำอาหารจีนกวางตุ้ง อาไฟได้สอนให้ลูกทำอาหารหลายอย่าง ซึ่งลูกก็ได้เรียนรู้ไปจากอาไฟ แต่พอมาถึงรุ่นหลาน รัชนิกรไม่ชอบทำกับข้าวจึงไม่ได้เรียกให้อาไฟหรือสุภาณีสอนให้ แต่อย่างไรก็ตามอาไฟก็ได้สอนให้รุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ได้รู้จักประเภทของอาหารว่าประเภทใดเป็นอาหารจีนกวางตุ้ง โดยมักจะทำอาหารจีนกวางตุ้งให้หลานรับประทานและบอกว่าเป็นของกวางตุ้ง บางครั้งทำอาหารแต่จิวก็จะบอกว่าเป็นของแต่จิว ทำให้หลานพอแยกออกได้ว่าอาหารกวางตุ้งและอาหารแต่จิวมีความแตกต่างกันอย่างไร

2) สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือ ไม่ได้มีการสอนโดยตรง แต่เป็นการแสดงให้เห็นจนลูกหลานเกิดกระบวนการเรียนรู้ จนสามารถทำเองได้ในที่สุด

- การใช้ตะเกียบ อาไฟไม่ได้สอนลูกหลานให้ใช้ตะเกียบเลย แต่ละคนต่างก็หัดกันเอง โดย รัชนีกรบอกกับผู้วิจัยว่า ไม่รู้ว่าใช้ตะเกียบเป็นได้ยังไง ที่แน่ๆ คือไม่มีใครสอน จำความได้ก็ใช้ ตะเกียบทานก๋วยเตี๋ยวแล้ว แต่คิดว่าตนเองคงจะใช้ตะเกียบไม่ถูกวิธี เพราะคืบแล้วหล่นอยู่เรื่อย ตอนนั้นก็เลยเปลี่ยนมาใช้ช้อนส้อมเพราะถนัดกว่า

สำหรับการรับประทานอาหารเจนั้น อาไฟจะรับประทานเฉพาะช่วงเทศกาล เพราะถือว่าเป็นการทำบุญปีละครั้ง แต่อาไฟก็ไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้ให้แก่ลูกหลานแต่อย่างใด โดยสุภาณีและรัชนีกร ก็ยังคงไม่รับประทานเจตามแบบอาไฟ เพราะไม่สามารถละกิเลสได้

3.2.2 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านเครื่องนุ่งห่ม

ในสมัยก่อน ช่วงตรุษจีน อาไฟจะต้องสวมชุดใหม่ และจะต้องให้ลูกหลานได้สวมใส่เสื้อผ้าใหม่ๆ กันหมด อาไฟบอกกับลูกหลานว่า จะได้เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่ดี ลูกหลานก็จะปฏิบัติตาม แต่มาถึงปัจจุบัน ธรรมเนียมนี้ ไม่ค่อยได้ปฏิบัติกันแล้ว แม้แต่อาไฟก็ไม่ได้ทำ เพราะอาไฟคิดว่า สิ้นเปลืองที่จะต้องมาตัดเสื้อผ้าใหม่ทุกๆ ปี ในขณะที่สุภาณีและรัชนีกร มองว่า ธรรมเนียมนี้ไม่จำเป็น ปกติก็ซื้อเสื้อผ้าใหม่ใส่ประจำอยู่แล้ว เพราะไม่ว่าจะตรุษจีนหรือไม่ตรุษจีน ถ้าต้องออกไปนอกบ้านก็จะสวมเสื้อผ้าใหม่กันอยู่แล้ว ไม่ได้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามธรรมเนียมจีนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ก็ถือได้ว่าลูกหลานรับรู้ว่ามีธรรมเนียมจีนเช่นนี้อยู่จากอาไฟ ก็หมายถึงว่าครอบครัวนี้มีการสื่อสารโดยตรงแบบเป็นกิจจะลักษณะเพื่อสืบทอดในด้านเครื่องนุ่งห่ม

3.2.3 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านที่อยู่อาศัย

ครอบครัวนี้ก็เหมือนกับครอบครัวชาวจีนครอบครัวอื่นๆ ที่จะต้องมีเจ้าที่ไว้ในบ้าน ถือได้ว่าเจ้าที่เป็นสัญลักษณ์ของบ้านชาวจีนเลยก็ว่าได้ นอกจากนี้ ประตูปานที่ยังคงความเป็นประตูปานแบบจีนๆ ก็ช่วยเพิ่มเสน่ห์ให้กับบ้านหลังนี้ได้ดีทีเดียว เมื่อเข้าไปในบ้านจะพบกับลักษณะการจัดบ้านแบบชาวจีน คือจะค่อนข้างรก สามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกพื้นที่ในบ้าน นอกจากนี้ยังมีการห้อยน้ำเต้าไว้ที่คานประตูภายในบ้านด้วย สาเหตุที่ห้อยน้ำเต้านั้น สุภาณีบอกว่ามีคนบอกมาว่าห้อยแล้วจะนำสิริมงคลมาให้กับคนในบ้าน ก็เลยห้อยดูเพราะคิดว่าไม่ได้เสียหายอะไร นอกจากนี้ ยังมีการตั้ง ฮก ลก ซิว ด้วย ซึ่งสาเหตุที่ตั้งก็เพราะว่าแต่ละตัวมีความหมายดี โดยอาไฟเคยบอกกับลูกๆ ให้ได้รู้ความหมายของแต่ละตัว แต่หลานๆ ไม่รู้ว่าแต่ละตัวมีความหมายอะไร จะเห็นได้ว่า อาไฟได้มีการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงเพื่อสืบทอดความหมายของฮก ลก ซิว

ให้กับลูก แต่ไม่มีการสื่อสารส่งไปยังรุ่นหลาน และตัวสุภาณีเองก็ไม่เคยได้บอกหลานว่าแต่ละตัวมีความหมายอะไร เพราะหลานไม่สนใจ จะเห็นได้ว่าเนื่องจากขาดการสื่อสารในเรื่องนี้ ทำให้รุ่นหลานไม่ได้รับความรู้ในเรื่องธรรมเนียมจีนที่เกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ถามรุ่นนี้กรว่า ถ้ามีโอกาสตกแต่งบ้านได้เองจะจัดแต่งบ้านให้เป็นลักษณะใด รุ่นนี้กรตอบว่า อยากได้บ้านที่เป็นแบบยุโรป ดูโอ้อ่า หูหระ และเมื่อผู้วิจัยถามว่า จะตั้งเจ้าที่ในบ้านของตนเองหรือไม่ รุ่นนี้กรตอบว่า ไม่ตั้งเพราะบ้านแบบยุโรป คงไม่เข้ากับเจ้าที่ แล้วก็ชี้แจงให้เจ้าด้วย เห็นอาไฟต้องมาไหว้เจ้าบ่อยๆ ก็ไม่อยากทำ รู้สึกว่าจะยุ่งยาก ถ้าตั้งเจ้าที่แล้วไม่ไหว้ มันก็ไม่ดี สู้ไม่ตั้งเจ้าที่ไปซะเลยจะดีกว่า จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าความคิดของรุ่นนี้กรจะไม่ค่อยหลงเหลือความเป็นจีนแล้วแต่จริงๆ แล้วรุ่นนี้กรเองก็รู้เรื่องเกี่ยวกับธรรมเนียมการไหว้เจ้าเหมือนกัน ซึ่งก็ถือว่าเป็นการที่รุ่นนี้กรได้รับรู้ผ่านการสื่อสารทางอ้อมแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะของอาไฟ

3.2.4 การสื่อสารเพื่อสืบทอดปัจจัย 4 : ด้านการรักษาโรค

สำหรับครอบครัวนี้ เวลาอาไฟไม่สบายจะไปหาหมอที่โรงพยาบาล จะไม่ซื้อยารับประทานเองเลย แต่ที่เคยรับประทานยาจีนบ้างเวลาที่เป็นหวัดหรือเจ็บคอ ก็จะต้มแก้กษวยทานเองที่บ้านเพื่อแก้ร้อนใน หรือบางครั้งลูกหลานร้อนในก็จะต้มให้เขาทาน และบอกสรรพคุณให้เขาฟัง สำหรับสุภาณีก็นั้นเหมือนกัน เวลาไม่สบายจะไปหาหมอที่โรงพยาบาลเลย เพราะปกติเป็นคนแข็งแรง ถ้าเป็นครั้งหนึ่งก็จะเป็นหนัก ก็ต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาล ไม่กล้าหาหมอจีนกลัวจะไม่หาย แต่ถ้าร้อนในก็จะต้มแก้กษวย เพราะอาไฟและคนจีนทุกคนก็บอกว่าต้มแล้วช่วยแก้ร้อนในได้ และพอต้มแล้วก็รู้สึกว่าช่วยได้จริงๆ จะเชื่อและคอยสอนให้รุ่นที่สามว่าทานแล้วดี รุ่นนี้กรเองก็เชื่อในสรรพคุณของแก้กษวย เพราะอาไฟก็บอก อาอีก็บอก (สุภาณี) แล้วตัวเองต้มแล้วก็รู้ว่าดีก็เลยเชื่อ นอกจากนี้ก็เป็นเพราะว่าน้ำพวกนี้ไม่ได้เหมือนยา ต้มแล้วไม่ขมก็ดื่มได้ แต่ยาจีนอื่นๆ ไม่ดื่มเลยเพราะขม ได้กลิ่นก็ไม่อยากดื่มแล้ว ดังนั้น การสื่อสารที่ครอบครัวนี้ใช้ในการสืบทอดด้านยารักษาโรค คือ การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง โดยได้รับการสืบทอดจากอาไฟมายังรุ่นอายุที่สอง (สุภาณี) และมาถึงรุ่นอายุที่สาม (รุ่นนี้กร) นอกจากการสื่อสารโดยตรงแล้ว ผู้วิจัยยังสังเกตพบว่าการสื่อสารโดยทางอ้อมด้วย กล่าวคือ ภายในบ้านมียาจีนประเภท ยาหม่อง ยาต้ม หรือยาจีนที่ทำเป็นแคปซูล เช่น แปะก้วย อยู่บ้าง ซึ่งไม่ได้มีการสอนหรือบังคับให้ลูกหลานใช้ยาพวกนี้ เพื่อบรรเทาอาการไม่สบายต่างๆ แต่ลูกหลานก็ใช้ยานี้ หรือแม้กระทั่งการทำอาหารที่มีส่วนประกอบของยาจีน คือ น้ำแกงใส่เก๋ากี้ (เก๋ากี้เป็นสมุนไพรจีนชนิดหนึ่ง เป็นเม็ดสีส้มๆ แดงๆ ใส่ใส่น้ำแกงเพื่อให้มีรสหวาน ตัวเก๋ากี้เองเมื่อทานเข้าไปก็ช่วยบำรุงสายตาได้)

ถึงแม้ว่าอาโม่และสุภาณีจะไม่ได้สอนให้รัชนีกรับประทานโดยตรง แต่การทำให้อาโม่รับประทานก็ถือเป็นการสื่อสารโดยอ้อมอีกวิธีหนึ่ง

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งปัจจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว หรือ ภายในแต่ละบุคคล ปัจจัยภายในที่ปรากฏในครอบครัวนี้ในครอบครัวนี้ มีดังนี้ คือ

1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คือ ความสนิทสนมที่มีระหว่างรุ่นต่างๆ ภายในครอบครัว ในครอบครัวนี้อาโม่ค่อนข้างสนิทกับสุภาณี เพราะสุภาณีเป็นผู้คอยดูแลบ้าน และอยู่กับอาโม่ตลอดเวลา ในขณะที่อาโม่กับรัชนีกรไม่ค่อยสนิทสนมกันมาก เนื่องจากปัจจัยที่จะกล่าวถึงในข้อต่อไป สำหรับสุภาณีกับรัชนีกรนั้น ก็สนิทสนมกันพอสมควร แต่ไม่ได้สนิทสนมมาก เพราะมีความสัมพันธ์เป็นเพียงแค่อากับหลาน หลานจึงมักไม่ค่อยเชื่อฟังเท่าใดนัก

2) ลักษณะนิสัยของสมาชิกในครอบครัว อาโม่เป็นคนที่ไม่ค่อยช่างพูดเท่าไรนัก ทำให้ไม่ค่อยได้เล่าหรือสอนอะไรให้ลูกหลานฟัง ในขณะที่รัชนีกรเอง ก็ไม่ใช่คนที่ชอบเข้าหาผู้ใหญ่ เป็นคนที่ค่อนข้างจะเก็บตัว จึงทำให้มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ สำหรับสุภาณีนั้น โดยส่วนตัวแล้ว ไม่มีนิสัยที่จะชอบไปจู้จี้จ้านกับเรื่องของหลานๆ (รุ่นอายุที่สาม) จะมีสอนเฉพาะเรื่องที่เห็นว่าไม่ควรบ้าง แต่ถ้าเป็นเรื่องจุกจิก ก็จะไม่ให้พ่อแม่ของเขาสอนกันเอง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าลักษณะนิสัยของรัชนีกรที่เป็นคนเก็บตัว ไม่สูงส่งกับญาติผู้ใหญ่ ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมไม่ได้ผลนัก ทำให้รัชนีกรมีความคิดที่ค่อนข้างมาทางเป็นไทยมาก นอกจากนี้ สาเหตุที่รัชนีกรไม่ชอบฟังเรื่องราวจากอาโม่มากนัก อาจจะเป็นเพราะคำสั่งสอนของอาโม่ ขัดกับกรอบอ้างอิงเดิมของตนเองที่ได้รับการปลูกฝังมาจากโรงเรียน หรือกลุ่มเพื่อนก็จะทำให้รัชนีกรไม่สนใจที่จะฟังในสิ่งที่อาโม่ต้องการจะสื่อสาร

3) เวลาในการสื่อสาร จะเห็นได้ว่า การสื่อสารจากอาโม่ไปสู่รุ่นอายุที่สอง (สุภาณี) จะได้ผลค่อนข้างมาก เพราะสุภาณีอยู่กับอาโม่ตลอดทั้งวัน ในขณะที่รุ่นอายุที่สาม (รัชนีกร) เมื่อเลิกเรียนกลับบ้านก็จะขึ้นห้องของตนเอง และจะลงมาเฉพาะเวลาทานข้าวเท่านั้น เพราะฉะนั้น จะมีช่วงเวลาในการสื่อสารจากอาโม่ถึงหลานเฉพาะช่วงเวลารับประทานอาหารเย็นเท่านั้น ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร

4.2 ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่อยู่ภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1) เพื่อนหรือโรงเรียน การเรียนในโรงเรียนจีนของสุภาณีและการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยด้วยชาวจีนของสุภาณี ทำให้สุภาณียังคงรักษาวัดวัฒนธรรมจีนบางอย่างอยู่ในขณะที่เรียนในโรงเรียนไทย มีกลุ่มเพื่อนที่เป็นคนไทยค่อนข้างมาก ทำให้ความคิดของรัชนีกรมีความเป็นไทยค่อนข้างมากกว่าความเป็นจีน

2) สื่อมวลชน การรับสื่อต่างๆ ทำให้ครอบครัวนี้กลายเป็นไทยมากขึ้น อย่างที่อาไฟ่หัดภาษาไทยจากการดูโทรทัศน์ ทำให้อาไฟ่สามารถพูดและฟังภาษาไทยพอได้บ้างนิดหน่อย ในขณะที่รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม เปิดรับแต่สื่อไทย ไม่ได้สนใจในสื่อจีน (ทั้งๆ ที่รับ UBC) หรือละครจีนเลย ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร

กล่าวโดยสรุป ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของครอบครัวนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งเป็นการขัดเกลาจากครอบครัวทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งครอบครัวนี้ได้ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสารและโอกาสเวลาที่จะอำนวย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารภายในครอบครัวนี้คือ ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เวลาในการสื่อสาร กลุ่มเพื่อนหรือโรงเรียน และสื่อมวลชน ซึ่งสิ่งต่างๆ ทั้งหมดนี้ สอดคล้องไปกับทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม ซึ่งถ้าสิ่งเหล่านี้ยังคงได้รับการสื่อสารอยู่ก็จะสามารถทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้ โดยถ้าลูกหลานได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงสภาพของความเป็นจีนไว้อยู่ โอกาสของครอบครัวนี้ในการสืบทอดวัฒนธรรมและดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวชาวจีนก็จะดำรงอยู่ต่อไป และมีความต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สังเคราะห์แบบแผนการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในไชน่าทาวน์

ในการศึกษาครั้งนี้ ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่เลือกจะแบ่งชาวจีนตามกลุ่มภาษาพูดได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ครอบครัวยุคชาวจีนแคะ 3 ครอบครัว ได้แก่

- ครอบครัวของนางเอ็ง แซ่เล่า ย่านถนนเจริญกรุง (หลังห้างแผ่นเสียงคาเธ่ย์)
- ครอบครัวของนางคี่ฟิง แซ่เซี่ย ย่านถนนเจริญกรุง (หลังห้างแผ่นเสียงคาเธ่ย์)
- ครอบครัวของนายทิว จงทิวเกียรติ ย่านคลองถม

2. ครอบครัวยุคชาวจีนแต้จิ๋ว 5 ครอบครัว ได้แก่

- ครอบครัวของนายสว่าง อรุณเกรียงไกร ย่านถนนเจริญกรุง (ข้างวัดเล่งเน่ยยี่)
- ครอบครัวของนายเต็กซัง แซ่ฉั่ว ย่านตลาดน้อย
- ครอบครัวของนางจางฮุย แซ่เฮ็ง ย่านสำเพ็ง
- ครอบครัวของนางไล้ฮิม แซ่เอี้ย ย่านแปลงนาม
- ครอบครัวของนางม่วยเอ็ง แซ่เฮ็ง ย่านถนนเจริญกรุง (ถัดจากวัดเล่งเน่ยยี่)

3. ครอบครัวยุคชาวจีนกวางตุ้ง 2 ครอบครัว ได้แก่

- ครอบครัวของนางจงกล ปรัดถจรียา ย่านตลาดเล่งบัวเอี้ย
- ครอบครัวของนางเซายิบ แซ่เหล่า ย่านแปลงนาม

โดยการแบ่งนี้เป็นไปตามสัดส่วนชาวจีนภาษาพูดต่างๆ ในประเทศไทย กล่าวคือ ในประเทศไทยมีชาวจีนแต้จิ๋วร้อยละ 65 มีชาวจีนแคะ ร้อยละ 16 และชาวจีนกวางตุ้ง ร้อยละ 7 (ขจิตภัย นุราชพัฒน์ : 2517,15-16)

สำหรับการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวข้างต้นนั้น เมื่อสังเกตจากปีพ.ศ. ที่มานั้น พบว่า จะเข้ามาในช่วง พ.ศ.2470-พ.ศ.2491 ซึ่งในช่วงนั้น ประเทศจีนมีวิกฤติทางการเมือง มีการขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ และก๊กมินตั๋ง ผลจากสงครามภายในประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตามมา นอกจากนี้ยังมีปัญหาจากภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง ทำให้ชาวจีนในประเทศจีน ต้องอพยพออกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก

เราอาจนำข้อมูลเกี่ยวกับปีพ.ศ.ที่ชาวจีนกลุ่มตัวอย่าง ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย และสาเหตุที่อพยพมาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นช่วงเวลาของการปรับเปลี่ยนผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงปีที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและสาเหตุหลักในการอพยพ

ครอบครัวที่	ปีพ.ศ.ที่อพยพเข้ามา	สาเหตุที่อพยพ
1. นางเอ็ง แซ่เล่า	พ.ศ.2474	หนีภัยธรรมชาติ
2. นางคี่ฟิ่ง แซ่เซี้ย	พ.ศ.2487	ตามสามีและหนีภัยธรรมชาติ
3. นายทวี จงทวีเกียรติ	พ.ศ.2478	หนีภัยธรรมชาติ
4. นายสว่าง อรุณเกรียงไกร	พ.ศ.2489	หนีภัยธรรมชาติ
5. นายเติกซัง แซ่ฉั่ว	พ.ศ.2470	หนีภัยธรรมชาติ
6. นางจางฮุย แซ่เฮ็ง	พ.ศ.2491	ตามสามี
7. นางไล่อิม แซ่เอี้ย	พ.ศ.2484	ตามสามีและหนีภัยธรรมชาติ
8. นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ็ง	พ.ศ.2480	ตามพ่อแม่มา
9. นางจงกล ปรัตถจริยา	พ.ศ.2483	หนีภัยธรรมชาติ
10.นางเซายิบ แซ่เหล่า	พ.ศ.2490	ตามสามีและหนีภัยธรรมชาติ

จากตารางนี้พบว่า สาเหตุหลักที่ชาวจีนรุ่นแรกเดินทางมาประเทศไทย ก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการหาเลี้ยงชีพ หนีความอดอยาก ความลำบากจากประเทศจีน โดยชาวจีนรุ่นแรกนี้จะเป็นชาวจีนโดยกำเนิด มีสำนึกของความเป็นจีนอยู่ จะมีเพียง 3 คนเท่านั้น ที่โอนสัญชาติ คือ นายทิว จอง ทวีเกียรติ นายสว่าง อรุณเกรียงไกร และนางจงดล ปรัตถจริยา ที่โอนจากสัญชาติจีนมาเป็นสัญชาติไทย แต่ไม่ได้หมายความว่าทั้ง 3 คนนี้ จะต้องการเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ เพียงแต่พวกเขาต้องทำเช่นนี้ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและความอยู่รอดในการประกอบอาชีพในสังคมไทย เนื่องจากในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้มีการบีบบังคับให้คนจีนกลายเป็นคนไทยโดยการออกพระราชบัญญัติการกำหนดอาชีพและวิชาชีพเฉพาะสำหรับคนไทย พ.ศ.2485 ซึ่งมีอาชีพ 30 อาชีพที่ห้ามไม่ให้ชาวต่างชาติทำ รวมทั้งชาวจีนด้วย ดังนั้นเพื่อความอยู่รอด ชาวจีนเหล่านี้จึงมีความจำเป็นต้องโอนสัญชาติเป็นไทย อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ไม่ได้โอนสัญชาติ ก็ไม่ได้ หมายความว่า ไม่มีการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยเลย อย่างน้อยที่สุด ชาวจีนรุ่นแรกนี้ต้องหัดพูดฟังภาษาไทยให้ได้ เพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมไทย โดยเฉพาะชาวจีนรุ่นแรกที่ต้องออกไปค้าขาย หรือต้องสื่อสารกับชาวไทยมาก เช่น นางไส้ฉิม แซ่เอี้ย ที่พูดภาษาไทยได้จากการไปขายของที่ตลาด หรือ นางบัวเอ็ง แซ่เอ็ง ที่เริ่มพูดภาษาไทยได้ในตอนหลังเนื่องจากต้องไปช่วยลูกสาวขายเสื้อผ้า ดังนั้นภาษาไทยสำหรับชาวจีนรุ่นแรกนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ภาษาหลักของชาวจีนรุ่นแรกนี้ ก็ยังคงเป็นภาษาจีนที่เป็นภาษาถิ่นของตนเองอยู่เช่นเดิม

สำหรับสมาชิกรุ่นอายุที่สองที่เกิดในครอบครัวจีนในประเทศไทย จะได้รับสัญชาติเป็นไทย ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าสมาชิกรุ่นอายุที่สอง จะสามารถปฏิบัติตามประเพณีจีนได้ดีพอๆ กันกับสมาชิกรุ่นแรก โดยสมาชิกรุ่นอายุที่สองนี้ จะได้เรียนในโรงเรียนจีนเป็นส่วนมาก หรือถ้าไม่ได้เรียนในโรงเรียนจีน ก็จะไปเรียนเพิ่มเติมภาษาจีนตามบ้านที่รับสอน ซึ่งสมาชิกในรุ่นอายุที่สองนั้นสามารถใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่ออยู่ภายในบ้านก็จะพูดกับรุ่นแรกเป็นภาษาจีน ซึ่งอาจจะมีปนภาษาไทยบ้าง ในกรณีที่รุ่นแรกพอจะสามารถพูดภาษาไทยได้ และเมื่ออยู่นอกบ้านก็จะใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ชาวจีนในรุ่นอายุที่สองนั้น กล่าวได้ว่าเป็นรุ่นที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมไทยได้ดีกว่าชาวจีนรุ่นแรก เนื่องจากไม่มีความผูกพันกับประเทศจีนเหมือนกับชาวจีนรุ่นแรก ทำให้วัฒนธรรมที่ชาวจีนรุ่นแรกได้สืบทอดมา อาจจะได้รับปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ในรุ่นนี้ ซึ่งการปรับเปลี่ยนนี้ จะไม่ใช้การปรับเปลี่ยนทั้งหมด แต่จะเป็นการปรับเปลี่ยนเพียงบางส่วนให้เหมาะสมกับตนเองและสังคมปัจจุบัน

สำหรับสมาชิกรุ่นอายุที่สามนั้น โดยทางนิตินัยนั้นได้กลายเป็นชาวไทยโดยสมบูรณ์แล้ว เนื่องจากใช้สัญชาติไทย เพื่อชาติไทย เรียนโรงเรียนไทย และภาษาหลักที่ใช้ก็คือภาษาไทย บางคนไม่สามารถพูดแม้กระทั่งภาษาจีนท้องถิ่นของตนเองได้ แต่ในทางพฤตินัย ชาวจีนในรุ่นนี้ ยังคงได้รับการสืบทอดวัฒนธรรมจีนจากชาวจีนในรุ่นแรกและรุ่นที่สองอยู่ ทำให้ชาวจีนรุ่นนี้ยังคงมีการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ธรรมเนียมจีนบางอย่างอยู่บ้าง ขึ้นอยู่กับว่ามีการสืบทอดมากน้อยจากรุ่นแรกและรุ่นอายุที่สองมากน้อยเพียงใด และรุ่นที่สามสามารถยอมรับและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสังคมใหม่ของตนเองได้หรือไม่

ดังนั้น จึงอาจสรุปถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในบ้านแต่ละรุ่น

ครอบครัวที่	ภาษาที่ใช้ระหว่างรุ่นแรกและรุ่นอายุที่สอง	ภาษาที่ใช้ระหว่างรุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม	ภาษาที่ใช้ระหว่างรุ่นอายุที่สามและรุ่นแรก
1. นางเอ็ง แซ่เล้า	จีนแคะปนไทย	ไทยอย่างเดียว	จีนแคะปนไทย แต่ใช้ไทยเป็นส่วนมาก
2. นางคี่ฟิ่ง แซ่เซี้ย	จีนแคะอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว	รุ่นแรกพูดจีนแคะ รุ่นอายุที่สามพูดไทย แต่สามารถคุยกันรู้เรื่อง
3. นายทวี จงทวีเกียรติ	จีนแคะอย่างเดียว	จีนแคะปนไทย แต่ใช้ไทยเป็นส่วนมาก	จีนแคะปนไทย แต่ใช้จีนแคะเป็นส่วนมาก
4. นายสว่าง อรุณเกรียงไกร	จีนแต้จิ๋วปนไทย	ไทยอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว
5. นายเติกซิ่ง แซ่ฉั่ว	จีนแต้จิ๋วอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว	รุ่นแรกพูดจีนแต้จิ๋ว รุ่นอายุที่สามพูดไทย แต่สามารถคุยกันรู้เรื่อง

ครอบครัวที่	ภาษาที่ใช้ระหว่าง รุ่นแรกและรุ่นอายุที่ สอง	ภาษาที่ใช้ระหว่าง รุ่นอายุที่สองและรุ่น อายุที่สาม	ภาษาที่ใช้ระหว่าง รุ่นอายุที่สามและรุ่น แรก
6. นางจางฮุย แซ่เฮ้ง	จีนแต้จิ๋วอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว	รุ่นแรกพูดจีนแต้จิ๋ว รุ่นอายุที่สามพูดไทย แต่สามารถคุยกันรู้เรื่อง
7. นางไล่อิม แซ่เอี้ย	จีนแต้จิ๋วอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว	จีนแต้จิ๋วปนไทย แต่ใช้จีนแต้จิ๋วเป็นส่วนมาก
8. นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง	จีนแต้จิ๋วอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว	จีนแต้จิ๋วปนไทย แต่ใช้จีนแต้จิ๋วเป็นส่วนมาก
9. นางจกกล ปรัตถจริยา	จีนกวางตุ้งปนไทย	ไทยอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว
10. นางเซาฮิบ แซ่ เหล่า	จีนกวางตุ้งปนไทย	ไทยอย่างเดียว	ไทยอย่างเดียว

จากตารางสรุปได้ว่า ความสามารถในการใช้ภาษาจีนท้องถิ่นของรุ่นอายุที่สามจะดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ภาษาไทยของรุ่นแรก กล่าวคือ ถ้าความสามารถทางภาษาไทยของรุ่นแรกอยู่ในขั้นดี แนวโน้มในการใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับลูกหลานก็จะมีมากกว่าการใช้ภาษาจีน นอกจากนี้การที่รุ่นอายุที่สองเลือกที่จะใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวในการสื่อสารกับรุ่นอายุที่สาม ก็ทำให้รุ่นอายุที่สามไม่สามารถที่จะพูดภาษาจีนท้องถิ่นของตนเองได้เช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมการสื่อสารของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนครอบครัวเหล่านี้ ได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า เมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่มาประพุดิปฏิบัติ โครงสร้างทางสังคมก็ต้องเปลี่ยนไปเพื่อรองรับวัฒนธรรมใหม่ เอกลักษณ์ ทัศนคติ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ผสมกลมกลืนด้วย โดยเมื่ออยู่ในสังคมไทย วัฒนธรรมไทย การใช้ภาษาไทยมีความจำเป็นมากกว่า ดังนั้นรุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม จึงต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้ผสมกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมใหม่ และสังคมที่แวดล้อม

เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเองจำเป็นต้องอาศัยอยู่ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ แต่วัฒนธรรมเก่าดั้งเดิมของตนนั้น ก็ไม่ได้ละทิ้งไปเสียทีเดียว ยังคงมีการสืบทอดต่อไปอยู่ ซึ่งรูปแบบการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนทางด้านภาษาและปัจจัย 4 ของครอบครัวชาวจีนในชนบทกว่าหนึ่ง 10 ครอบครัวตัวอย่าง สามารถแสดงได้ตามตารางต่อไปนี้ โดยการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง หมายถึง การสื่อสารโดยการพูดและบอกให้สนใจเรียนภาษาจีนกลางโดยตรง หรือสอนภาษาจีนกลางให้กับลูกหลานโดยตรง ส่วนการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม หมายถึง การใช้การกระทำโดยอ้อม เช่น ส่งให้ไปเรียนในโรงเรียนจีน เป็นต้น

ตารางที่ 4 แสดงรูปแบบการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษา

ครอบครัวที่ / เรื่องที่สื่อสาร	ใช้การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยตรง)	ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยอ้อม)
<p>1.นางเอ็ง แซ่เล้า</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (จีนแคะ) - การใช้ภาษาถิ่น (จีนแคะ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งให้ลูกหลานเรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศไต้หวันและประเทศจีน - สอนเขียนชื่อจีน สอนอ่านภาษาจีนกลาง - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแคะ 	<ul style="list-style-type: none"> - พาลูกหลานไปดูภาพยนตร์จีนและฟังเพลงจีน - ใช้ภาษาจีนแคะพูดภายในบ้าน โดยรุ่นแรกใช้พูดกับรุ่นอายุที่สอง จนสะใภ้ (รุ่นอายุที่สอง) สามารถพูดภาษาจีนแคะได้อย่างคล่องแคล่ว

ครอบครัวที่ / เรื่องที่สื่อสาร	ใช้การสื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยตรง)	ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยอ้อม)
<p>2.นางคี่ฟิง แซ่เซี่ย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (จีนแคะ) - การใช้ภาษาถิ่น (จีนแคะ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งให้รุ่นลูกได้เรียนในโรงเรียนจีนและรุ่นหลานได้ไปเรียนภาษาจีนที่ประเทศจีน - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแคะ 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังเพลงจีนและดูภาพยนตร์จีน - ใช้ภาษาจีนแคะพูดภายในบ้าน โดยรุ่นแรกใช้พูดกับรุ่นอายุที่สอง จนสะกั้สามารถพูดภาษาจีนแคะได้อย่างดี
<p>3.นายทวี จงทวีเกียรติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (จีนแคะ) - การใช้ภาษาถิ่น (จีนแคะ) 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งให้ลูกเรียนโรงเรียนจีนและให้หลานเรียนภาษาจีนกลางในเวลาพิเศษ - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแคะ - สอนให้ลูกหลานพูดภาษาจีนแคะภายในบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - รับหนังสือพิมพ์จีน

ครอบครัวที่ / เรื่องที่สื่อสาร	ใช้การสื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยตรง)	ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยอ้อม)
<p>4. นายสว่าง อรุณเกรียงไกร</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (แต่จิว) - การใช้ภาษาถิ่น (แต่จิว) 	<ul style="list-style-type: none"> - ปล่อยให้ลูกไปเรียนภาษาจีนกลางตามสถานที่สอนตามบ้าน บอกให้หลานไปเรียนภาษาจีนกลาง แต่หลานไม่ชอบเรียน - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ภาษาจีนแต่จิวพูดภายในบ้านกับรุ่นอายุที่สอง ซึ่งรุ่นอายุที่สาม สามารถฟังได้บ้าง
<p>5. นายเติกซิ่ง แซ่ฉั่ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (แต่จิว) - การใช้ภาษาถิ่น (แต่จิว) 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกให้ลูกหลานเห็นถึงความสำคัญของการเรียนภาษาจีนกลาง แต่รุ่นหลานไม่สนใจ - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ภาษาจีนแต่จิวพูดภายในบ้านกับรุ่นอายุที่สอง ซึ่งรุ่นอายุที่สาม สามารถฟังได้บ้าง

ครอบครัวที่ / เรื่องที่สื่อสาร	ใช้การสื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยตรง)	ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยอ้อม)
<p>6.นางจางซูย แซ่เฮ้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (แต่จิว) - การใช้ภาษาถิ่น (แต่จิว) 	<ul style="list-style-type: none"> - รุ่นอายุที่สองแนะนำให้รุ่นอายุที่สาม เรียนภาษาจีนกลาง - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว 	<ul style="list-style-type: none"> - รุ่นแรกส่งให้รุ่นอายุที่สองไปเรียนภาษาจีนกลางในโรงเรียนจีน - รุ่นแรกใช้ภาษาจีนแต่จิวเพียงอย่างเดียวในการพูดคุยกับลูกหลาน
<p>7.นางไต้ฉิม แซ่เอี้ย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (แต่จิว) - การใช้ภาษาถิ่น (แต่จิว) 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว 	<ul style="list-style-type: none"> - รุ่นแรกส่งให้รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม เรียนภาษาจีนกลางในโรงเรียนจีน - รับดาวเทียมจากประเทศจีน - ใช้ภาษาจีนแต่จิวเป็นส่วนมาก ในการพูดคุยกับลูกหลาน

ครอบครัวที่ / เรื่องที่สื่อสาร	ใช้การสื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<p>8.นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ (แต่จิว⁺) - การใช้ภาษาถิ่น (แต่จิว⁺) 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ลูกหลานไปเรียนภาษาจีนกลางในโรงเรียนจีน และเรียนในเวลาพิเศษ - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว⁺ 	<ul style="list-style-type: none"> - ติดดาวเทียมจากประเทศจีน - ใช้ภาษาจีนแต่จิว⁺เป็นส่วนมาก ในการสื่อสารภายในบ้าน
<p>9.นางจงกล ปรัตถจริยา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ(กว้างตั้ง) - การเรียกนับญาติ (แต่จิว⁺) 	<ul style="list-style-type: none"> - จ้างครูมาสอนภาษาจีนกลางให้กับรุ่นอายุที่สองที่บ้าน - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนกว้างตั้ง และให้ใช้ภายในครอบครัว - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว⁺ และให้ใช้ภายนอกครอบครัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้รุ่นอายุที่สองเรียนในโรงเรียนจีน

ครอบครัวที่ / เรื่องที่สื่อสาร	ใช้การสื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
- การใช้ภาษาถิ่น (กวางตุ้ง)		- ใช้ภาษาจีนกวางตุ้งในการ พูดกับรุ่นอายุที่สอง
10.นางเซายิบ แซ่เหล่า - การเรียนภาษาจีนกลาง - การเรียกนับญาติ(กวางตุ้ง) - การเรียกนับญาติ (แต้จิ๋ว) - การใช้ภาษาถิ่น (กวางตุ้ง)	- รุ่นอายุที่สอง ได้มีการบอก และสอนภาษาจีนกลางให้รุ่น อายุที่สาม แต่รุ่นอายุที่สามไม่ สนใจ - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียก นับญาติเป็นภาษาจีนกวางตุ้ง เฉพาะบางคำ - สอนให้ลูกหลานใช้คำเรียก นับญาติเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว	- ให้รุ่นอายุที่สองได้เรียนใน โรงเรียนจีน - ใช้ภาษาจีนกวางตุ้งในการ พูดคุยภายในบ้านระหว่างรุ่น แรกและรุ่นอายุที่สอง

ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษานั้น วัฒนธรรมการเรียกนับญาติ เป็นเพียงสิ่งเดียวที่ทุกครอบครัวเลือกรูปแบบการสื่อสารโดยตรงในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ชาวจีนพยายามทำให้ตนเองนั้นมีเอกลักษณ์แตกต่างจากชาติอื่น ด้วยการกำหนดให้ลูกหลานใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีน ซึ่งนอกจากจะบ่งบอกให้ผู้ที่ได้ยินรับทราบว่า ตนเองนั้นเป็นเชื้อชาติจีน การใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาถิ่นต่างๆ ยังสามารถบ่งบอกเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของท้องถิ่นย่อยของตนเองอีกด้วย เช่น ถ้าเป็นชาวจีนแต้จิ๋วก็จะใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาแต้จิ๋ว แต่ถ้าเป็นชาวจีนแคะ จะใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแคะ

นอกจากนี้ภายในกลุ่มชาวจีนด้วยกัน ยังเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมภายในเชื้อชาติเดียวกันผ่านทางวัฒนธรรมการเรียกนับญาติด้วย ดังเช่น ครอบครัวที่ 9 และครอบครัวที่ 10 ซึ่งเป็นชาวจีนกวางตุ้ง ซึ่งชาวจีนกวางตุ้งเป็นชาวจีนที่มีเป็นส่วนน้อยในประเทศไทย ดังนั้น คนรุ่นแรกและรุ่นอายุที่สอง จึงสอนการใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาแต้จิ๋วให้กับรุ่นอายุที่สามด้วย ซึ่งลักษณะเช่นที่ว่านี้ ก็ได้เกิดขึ้นในครอบครัวที่ 3 ซึ่งเป็นครอบครัวของชาวจีนแคะด้วยเช่นกัน เนื่องจากครอบครัวนี้ได้อยู่ในย่านที่มีชาวจีนแต้จิ๋วอาศัยเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวจีนแคะครอบครัวนี้ เกิดการผสมกลมกลืนกลาย เพื่อให้สังคมแต้จิ๋วยอมรับด้วยการหัดพูดภาษาแต้จิ๋ว เป็นต้น

สำหรับรูปแบบการสื่อสารเพื่อสืบทอดทางด้านภาษานั้น แต่ละครอบครัวก็มีวิถีเลือกใช้ที่แตกต่างกันออกไป บางครอบครัวใช้การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงจึงจะได้ผลมากกว่า บางครอบครัวใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อมจึงจะได้ผลมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ก็ถือได้ว่า ชาวจีนในชนาทาวนยังคงมีการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาอยู่ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่การสื่อสารที่เข้มข้นนัก แต่ก็ถือได้ว่ายังมีการสื่อสารอยู่ ซึ่งสาเหตุที่มีการสื่อสารอาจเกิดจากการที่ชาวจีนต้องการที่จะแยกตนเองให้ดูแตกต่างจากชนชาติไทย เพื่ออ้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติตนเองต่อไป

นอกจากการสื่อสารเพื่อสืบทอดทางด้านภาษาแล้ว ชาวจีนยังสืบทอดวัฒนธรรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติตนเองผ่านปัจจัย 4 อีกด้วย ซึ่งในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านอาหารนั้น แต่ละครอบครัวก็ใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง หมายถึง การบอกให้รับรู้ถึงธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 โดยตรง ส่วนการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อมนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) เป็นการปฏิบัติ หรือแสดงให้ลูกหลานได้เห็น ได้เรียนรู้ จนเกิดความเคยชินและสามารถปฏิบัติตามได้ และ 2) เป็นการที่ลูกหลานได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมจีนและธรรมเนียมต่างๆ แต่ไม่พบว่ารู้มาจากรุ่นแรกและรุ่นอายุที่สอง อย่างไรก็ตาม สำหรับการรับประทานเนื้อวัวนั้น ไม่ปรากฏว่า เป็นวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารของชาวจีนแต่ดั้งเดิม ซึ่งการวิจัยนี้พบว่า จากครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ครอบครัว มี 7 ครอบครัว ที่รุ่นแรกปัจจุบันนี้เลิกรับประทานเนื้อวัวแล้ว โดยชาวจีนเหล่านี้มีความคิดว่า การไม่รับประทานเนื้อวัว เป็นวัฒนธรรมของชาติตนเองที่สอดคล้องกับความเชื่อทางลัทธิศาสนา เกี่ยวกับการนับถือเจ้าแม่กวนอิม จะต้องไม่รับประทานเนื้อวัว ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้

เกิดการเข้าใจว่าการไม่รับประทานเนื้อวัวเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาติจีนได้เช่นกัน ดังแสดงได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 เกี่ยวกับอาหาร

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ (สื่อสารโดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยอ้อม)
<p>1.นางเอ็ง แซ่เล่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้ลูกหลาน หัดทำอาหารจีนแคะ - บอกกับลูกหลานไม่ให้รับประทานเนื้อวัว - บอกให้ลูกหลานรับประทานอาหารให้หมด 	<ul style="list-style-type: none"> - รุ่นแรกไม่รับประทานเจ แต่รุ่นลูกและหลานรับรู้ธรรมเนียมนี้จากสังคมแวดล้อม - รุ่นลูกหลาน สังเกตวิธีการใช้ตะเกียบและเวียนตัวเอง - รุ่นแรกดื่มชาจีน ให้รุ่นลูกและหลานได้เห็น จนลูกหลานดื่มตาม

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (การสื่อสาร โดยอ้อม)
<p>2.นางคิง แซ่เซี่ย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้ลูกหลาน หัดทำอาหารจีนแคะ - บอกให้ลูกหลาน ไม่รับประทานเนื้อวัว แต่ลูกหลานไม่ค่อยเชื่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกหลานสังเกตจากสังคมแวดล้อมเอง - ลูกหลานเห็นรุ่นแรกรับประทานเจเป็นประจำ - ลูกหลานสังเกตการใช้ตะเกียบจากรุ่นแรกเอง - ลูกหลานสังเกตจากรุ่นแรกเอง ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้
<p>3.นายทวี จงทวีเกียรติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน 		<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<ul style="list-style-type: none"> - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกให้ลูกหลานไม่รับประทานเนื้อวัว ซึ่งลูกหลานก็ปฏิบัติตาม - มีการสอนให้ใช้อย่างถูกวิธี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ - รุ่นแรกรับประทานเจ ทำให้รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม รับประทานตามไปด้วย - รุ่นแรกดื่มน้ำชา รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม จึงดื่มตาม
<p>4. นายสว่าง อรุณเกรียงไกร</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร 		<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ - รุ่นแรกยังคงรับประทานเนื้อวัวอยู่ รุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สามจึงยังรับประทาน - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<ul style="list-style-type: none"> - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 		<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ แต่ลูกหลานเรียนรู้เองจากสังคมแวดล้อม - รุ่นแรกทำให้ลูกหลานเห็นจนลูกหลานสามารถทำตามได้เอง - รุ่นแรกทำให้ลูกหลานเห็นจนลูกหลานสามารถรับรู้ถึงวัฒนธรรมในด้านนี้ได้เอง
<p>5. นายเต็กซิ่ง แซ่ฉั่ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้ลูกหลานทำลูกขึ้นปลาเนื่องจากธุรกิจของครอบครัวเกี่ยวข้องกับการทำอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ แต่ลูกหลานรับรู้ได้เองจากสังคมแวดล้อม - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้เลย - ลูกหลานรับรู้เองจากสังคมแวดล้อม

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 		<ul style="list-style-type: none"> - ลูกหลานสังเกตจากรุ่นแรก เอง - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนใน เรื่องนี้ ลูกหลานรับรู้จาก สังคมแวดล้อม
<p>6.นางจางฮุย แซ่เฮ้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกให้ลูกหลานไม่รับประทาน เนื้อวัว - บอกให้ลูกหลานรับประทานเจ ในเทศกาลเจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนใน เรื่องนี้ แต่ลูกหลานรับรู้ได้เอง จากสิ่งแวดล้อม - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนใน เรื่องนี้ แต่ลูกหลานรับรู้จาก การสังเกตเอง - ลูกหลานสังเกตจากรุ่นแรก ใช้จึงทำตาม - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนใน เรื่องนี้ ลูกหลานรับรู้เองจาก การสังเกต

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<p>7.นางใ้ฉิม แซ่เอี้ย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกหรือสอนให้ลูกหลานไม่รับประทานเนื้อวัว - บอกหรือสอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบอย่างถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนแต่ลูกหลานสังเกตเอง - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตจากรุ่นแรกเอง - รุ่นแรกรับประทานเจ ลูกหลานจึงต้องรับประทานตาม - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตจากรุ่นแรกเอง
<p>8. นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว 		<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเอง - รุ่นแรกไม่รับประทาน ลูกหลานจึงไม่รับประทานตาม

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<ul style="list-style-type: none"> - วิธีการทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 		<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเอง - รุ่นแรกไม่รับประทานเจ ลูกหลานจึงไม่รับประทานตาม แต่ลูกหลานรับรู้ถึงวัฒนธรรมนี้จากสังคมแวดล้อม - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเอง - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเอง
<p>9.นางจงดล ปรัดถจวิทยา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการรับประทานอาหาร - การรับประทานเจ 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนหรือบอกลูกหลานเกี่ยวกับธรรมเนียมในการรับประทานอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานรับรู้จากการสังเกตเอง - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ยังคงรับประทานเนื้อวัวกันอยู่ - ลูกหลานรับรู้วัฒนธรรมนี้จากสังคมแวดล้อมเอง

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกหรือสอนให้ลูกหลานใช้ตะเกียบอย่างถูกต้อง - มีเวลาน้ำชาภายในบ้าน และสอนถึงธรรมเนียมนี้ให้กับลูกหลานได้ฟัง 	
<p>10.นางเซายิบ แซ่เหล่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำอาหารจีน - การไม่รับประทานเนื้อวัว - วิธีการทานอาหาร - การรับประทานเจ - การใช้ตะเกียบ - การดื่มชาจีน 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้รุ่นอายุที่สองได้ทำอาหารจีนกว้างตั้ง แต่รุ่นอายุที่สามไม่สนใจในเรื่องนี้ - บอกหรือสอนให้ลูกหลานไม่รับประทานเนื้อวัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเองจากรุ่นแรก - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานรับรู้จากสังคมแวดล้อม - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเอง - ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานสังเกตเอง

ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดทางด้านอาหาร แต่ละครอบครัวจะใช้รูปแบบในการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป อาจโดยทางตรงหรือทางอ้อม เป็นกิจจะลักษณะหรือไม่เป็นกิจจะลักษณะอย่างไรก็ตาม ลูกหลานก็ยังได้รับรู้วัฒนธรรมจีนและธรรมเนียมต่างๆ นี้จากตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายนอก เช่น เพื่อนหรือสื่อมวลชน ทำให้การรับรู้วัฒนธรรม และการดำรงของวัฒนธรรมจีนยังคงดำเนินต่อไปในรุ่นอายุที่สอง (รุ่นลูก) และรุ่นอายุที่สาม (รุ่นหลาน) ถึงแม้ว่าบางครั้งจะไม่ได้รับการสื่อสารใดๆ จากรุ่นแรก แต่รุ่นลูกหลานก็สามารถสังเกตและเรียนรู้จากสังคมแวดล้อม ทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนต่างๆ ในด้านอาหาร

นอกจากการสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านอาหารแล้ว ชาวจีนยังได้สื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมเกี่ยวกับปัจจัย 4 ด้านเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อีกด้วย โดยรูปแบบการสื่อสารที่ชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวนี้ใช้ในการสื่อสารนั้น สามารถแสดงได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านปัจจัย 4 ที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ (สื่อสารโดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (สื่อสารโดยอ้อม)
1.นางเอ็ง แซ่เล้า - เครื่องนุ่งห่ม - ที่อยู่อาศัย	- บอกหรือสอนให้ลูกหลานสวมใส่เสื้อผ้าใหม่และมีสีสันสดใส ในช่วงตรุษจีน และให้ลูกหลานปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้	- โดยการติดตู้ ตั้งเจ้าที่ มีชุดรับแขกแบบจีน ติดภาพวาดจากประเทศจีน ทำให้ลูกหลานรับรู้ถึงธรรมเนียมต่างๆ นี้ได้เองจากการสังเกต

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
- ยารักษาโรค	- มีการบอกกล่าวให้ลูกหลาน รับรู้ถึงสรรพคุณของยาจีนบาง ประเภท เช่น เก๊กฮวย	
<p>2.นางคิ๊ฟง แซ่เซี้ย</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p> <p>- ที่อยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>		<p>- ไม่ได้มีการบอกกล่าว แต่รุ่น แรกปฏิบัติให้เห็น จนลูกหลาน สามารถรับรู้ธรรมเนียมนี้จาก การสังเกตเอง</p> <p>- มีการติดผู้ ตั้งเจ้าที่ โดยรุ่น แรกไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อสืบ ทอดในเรื่องนี้ ลูกหลานรับรู้ได้ จากการสังเกตเอง</p> <p>- รุ่นแรกไม่เชื่อการแพทย์แผน จีนมากนัก จึงทำให้ไม่ได้มีการ สืบทอดเรื่องนี้ให้กับลูกหลาน แต่ลูกหลานก็รับรู้เรื่องนี้ได้จาก สังคมแวดล้อม</p>
<p>3.นายทวี จองทวีเกียรติ</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p>	<p>- บอกหรือสอนให้ลูกหลาน สวมใส่เสื้อผ้าใหม่ และมีสีสัน สดใส ในช่วงตรุษจีน และให้ ลูกหลานปฏิบัติตาม</p>	

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<p>- ที่อยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>	<p>- บอกให้ลูกหลานเชื่อใน สรรพคุณของยาจีน และให้ ลูกหลานรับประทานยาจีน</p>	<p>- มีการตั้งเจ้าที่ ดิดูต่างๆ แต่ ไม่ได้มีการสอน ลูกหลาน สังเกตจากรุ่นแรก และภายใน บ้านเอง</p>
<p>4.นายสว่าง อรุณเกรียงไกร</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p> <p>- ที่อยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>	<p>- บอกและซื้อเสื้อผ้าใหม่ มี สีสันสดใส ให้ลูกหลานได้สวม ใสในช่วงตรุษจีน</p> <p>- มีการบอกหรือสอนให้ ลูกหลานรับรู้ถึงสรรพคุณของ ยาจีนบางประเภทเช่น เก๊กฮวย และต้มให้ลูกหลานรับประทาน</p>	<p>- มีการตั้งเจ้าที่ และฮก ลก ซิว ภายในบ้าน โดยลูกหลาน สังเกตธรรมเนียมนี้จากรุ่นแรก เอง โดยไม่ได้มีการบอก</p>
<p>5.นายเด็กซัง แซ่ฉั่ว</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p>	<p>- บอกและซื้อเสื้อผ้าใหม่ มี สีสันสดใส ให้ลูกหลานได้สวม ใสในช่วงตรุษจีน</p>	

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<p>- ทืออยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>	<p>- มีการต้มยาจีนบางประเภท เช่น เก๊กฮวย ให้ลูกหลานดื่ม และบอกถึงสรรพคุณต่างๆ</p>	<p>- มีการตั้งเจ้าที่ ปูนเถ่ากง ปูน เถ่าม่า ฮก ลก ซิว ภายในบ้าน โดยลูกหลานรับวัฒนธรรมนี้ จากการสังเกตจากรุ่นแรกเอง</p>
<p>6.นางจางฮุย แซ่เฮ้ง</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p> <p>- ทืออยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>	<p>- รุ่นอายุที่สองได้บอกและซื้อ เสื้อผ้าใหม่ ให้รุ่นอายุที่สามได้ ใส่และปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้ ในช่วงตรุษจีน</p>	<p>- ไม่มีการบอกหรือสอนในเรื่อง นี้ ลูกหลานสังเกตจากการจัด แต่งภายในบ้านเอง</p> <p>- ต้มยาจีนภายในบ้านและ บังคับให้ลูกหลานรับประทาน แต่ไม่ได้บอกถึงสรรพคุณ</p>
<p>7.นางไต้ฉิม แซ่เอี้ย</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p>	<p>-บอกหรือสอนให้ลูกหลานสวม ใส่เสื้อผ้าใหม่ในช่วงตรุษจีน</p>	

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<p>- ที่อยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>	<p>- มีการบอกถึงสรรพคุณของยา จีนให้ลูกหลานได้รับรู้และมี การต้มยาจีนให้ลูกหลาน รับประทาน</p>	<p>- มีการตั้งเจ้าที่ และฮก ลก ซิว ภายในบ้าน โดยลูกหลาน สามารถรับรู้ถึงธรรมเนียมนี้ ได้ จากการสังเกตภายในบ้านเอง</p>
<p>8.นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง</p> <p>- เครื่องนุ่งห่ม</p> <p>- ที่อยู่อาศัย</p> <p>- ยารักษาโรค</p>	<p>- มีการบอกถึงสรรพคุณของยา จีนและหมอจีนให้ลูกหลาน รับรู้ และมีการต้มยาจีนบาง ประเภท เช่น เก๊กฮวย รับประทานภายในบ้าน</p>	<p>- ไม่ได้มีการบอกหรือสอน ลูกหลานถึงธรรมเนียมนี้ แต่ ลูกหลานรับรู้ถึงธรรมเนียมนี้ จากสังคมแวดล้อม</p> <p>- มีการตั้งฮก ลก ซิว และแปะ ตุ้ยเลี้ยงภายในบ้าน แต่ไม่ได้มี การบอกหรือสอนในเรื่องนี้ ลูกหลานรับรู้ธรรมเนียมนี้จาก การสังเกตเอง</p>

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
<p>9.นางจงดล ปรัตถจริยา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เครื่องนุ่งห่ม - ที่อยู่อาศัย - ยารักษาโรค 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกลูกหลานให้สวมใส่เสื้อผ้าใหม่ และมีสีสันสดใสในช่วงตรุษจีน - มีการต้มยาจีน ให้ลูกหลานรับประทานบ้าง และบอกถึงสรรพคุณของยาจีนนั้นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - รุ่นแรกปฏิบัติให้ลูกหลานได้เห็น จนลูกหลานสามารถสังเกตได้เอง - มีการตั้งเจ้าที่ ฮก ลก ซิ่ว แป๊ะต๊วยเลี้ยง และใช้ชุดรับแขกแบบจีน โดยลูกหลานรับรู้ถึงธรรมเนียมนี้จากการสังเกตเอง
<p>10.นางเซายิบ แซ่เหล่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - เครื่องนุ่งห่ม - ที่อยู่อาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - บอกลูกหลานถึงธรรมเนียมการสวมใส่เสื้อผ้าใหม่และสีสันสดใสในช่วงตรุษจีน โดยให้ลูกหลานปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการตั้งเจ้าที่ และฮก ลก ซิ่ว ภายในบ้าน แต่ไม่ได้บอกถึงธรรมเนียมนี้ ลูกหลานรับรู้จากการสังเกตภายในบ้านเอง

ครอบครัวที่/เรื่องที่สื่อสาร	สื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสาร โดยตรง)	สื่อสารแบบไม่เป็น กิจจะลักษณะ (สื่อสารโดย อ้อม)
- ยารักษาโรค	- มีการบอกถึงสรรพคุณของยา จีนบางประเภท เช่น เก๊กฮวย ให้ลูกหลานรับรู้ว่า และต้มให้ ลูกหลานรับประทาน	- มีการใช้ยาหม่อง ยาต้ม จาก ประเทศจีนบ้าง ซึ่งรุ่นแรกใช้ และรุ่นลูกหลาน สังเกตเห็นเอง

ถึงแม้ว่า การมองโดยภาพรวมนั้น เหมือนว่าจะไม่ค่อยมีการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงเพื่อให้ลูกหลานได้รับรู้ในธรรมเนียมจีนด้านนี้เท่าใดนัก เช่น ในครอบครัวที่ 2 ที่ส่วนมากจะเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ชาวจีนในไฮน่าน ทาวน์ล้วนแต่ซึมซับเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้าไปโดยไม่รู้ตัว ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากว่า ชาวจีน ในรุ่นหลังๆ เริ่มผสมกลมกลืนไปกับชาวไทย จนทำให้ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างออกได้ ระหว่างไทยกับจีนแล้ว ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ชาวจีนก็ยังคงมีการสื่อสารเพื่อสืบทอดโดยอ้อม หรือไม่เป็นกิจจะลักษณะอยู่ แต่เนื่องจากสังคมวัฒนธรรมไทยและจีนได้ผสมกันอยู่ในย่านนี้ จนไม่สามารถแยกแยะชัดเจนได้ว่า อย่างไหนคือไทย อย่างไหนคือจีน จึงทำให้วัฒนธรรมทางด้าน เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ระหว่างจีนและไทยเกิดการผสมกลมกลืนกันไปภายใน บ้าน

ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องภาษาและปัจจัย 4 นั้น จะประสบผลหรือไม่ นอกเหนือไปจากรูปแบบการสื่อสารที่แต่ละครอบครัวเลือกใช้แล้ว ตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายในและ ภายนอก ก็มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน ซึ่งตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือ ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว กล่าวคือ ถ้าภายใน ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีความสนิทสนมกัน สามารถพูดคุย และปรึกษาเรื่องต่างๆ ต่อกันได้ ก็จะก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างกันภายในครอบครัวได้ง่ายกว่า ภายในบ้านที่มีความสัมพันธ์ต่อกันไม่ดีนัก

2. ลักษณะนิสัยของสมาชิกในครอบครัว หรือ บุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัว คือ นิสัยในการส่งสารและรับสาร และลักษณะการอยู่ร่วมกัน มีผลต่อการสื่อสาร กล่าวคือ ถ้ารุ่นแรกมีแรงจูงใจที่จะส่งสาร (วัฒนธรรมต่างๆ) รุ่นต่อๆ มา ก็มีแรงจูงใจที่จะรับสารก็จะได้รับการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง แต่ถ้าไม่มีแรงจูงใจในการรับสาร เนื่องจากขัดกับกรอบอ้างอิงเดิมของตนที่ได้รับการเรียนรู้มาจากสังคมใหม่ที่รุ่นลูกหลานได้ไปพบเจอ เช่น สังคมเพื่อน สังคมโรงเรียน การสื่อสารก็อาจจะเกิดขึ้นได้ยาก ลูกหลานจะรับรู้ธรรมเนียมต่างๆ จากการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะมากกว่า แต่ถ้ารุ่นแรกขาดแรงจูงใจที่จะส่งสาร แต่รุ่นต่อๆ มา มีความสนใจที่จะรับสาร ก็อาจจะเกิดการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะได้ ถ้ารุ่นต่อๆ มาไม่มีความสนใจที่จะรับสาร การสื่อสารก็อาจจะไม่เกิดขึ้นได้

3. เวลาในการสื่อสาร หรือ ปริมาณในการสื่อสาร กล่าวคือ ถ้าภายในครอบครัวมีช่วงเวลาในการสื่อสารพูดคุยและอยู่ด้วยกันมาก การสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องต่างๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนก็จะเกิดได้มากขึ้นกว่าการไม่มีช่วงเวลาในการสื่อสารภายในครอบครัว

สำหรับปัจจัยภายนอกนั้นเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัว มีดังนี้

1. เพื่อนหรือโรงเรียน หากเพื่อนหรือโรงเรียน มีแนวโน้มในการสื่อสารเกี่ยวกับทางด้านวัฒนธรรมสูง ความคิดอ่านทางด้านวัฒนธรรมก็จะสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสังคมแวดล้อมได้ กล่าวคือ กลุ่มเพื่อนและโรงเรียนมีผลต่อความคิดอ่าน และมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ของรุ่นลูกและรุ่นหลาน

2. สื่อมวลชน การเปิดรับสื่อหรือการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนต่างๆ ของสมาชิกภายในครอบครัว มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสื่อสาร และมีผลต่อสารที่ต้องการจะสื่อ กล่าวคือ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเชื่อในสิ่งที่สื่อเสนอ จึงทำให้รุ่นลูกหลาน อาจเกิดการรับรู้ถึงวัฒนธรรมต่างๆ ได้ใหม่จากสื่อมวลชนก็เป็นได้

3. สมาคมต่างๆ การเข้าร่วมสมาคมต่างๆ ของมนุษย์ ทำให้เกิดพฤติกรรมการปรับตัวตามสังคมนั้นๆ ทำให้มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดเรื่องราวต่างๆ ได้ เนื่องจาก การได้เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคม อาจทำให้พบเจอกับผู้คนที่แตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อทางวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ไปตาม สิ่งที่สมาคมสื่อออกมาให้รับรู้ได้

นอกจากนี้ การที่หน่วยงานของรัฐและเขตสัมพันธวงศ์ ได้ร่วมมือกันจัดงานต่างๆ ในย่านนี้ เช่น งานเทศกาลอาหารย่านไชน่าทาวน์ และงานตรุษจีนเยาวราชไชน่าทาวน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ก็ถือเป็นเผยแพร่เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนต่างๆ ให้กับชนรุ่นหลังได้เห็นและรับรู้ จึงกล่าวได้ว่าการจัดการทางวัฒนธรรมจีนในย่านไชน่าทาวน์ โดยหน่วยงานของรัฐมีส่วนทำให้วัฒนธรรมจีนต่างๆ ยังคงปรากฏเด่นชัดจนในย่านนี้อยู่

ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลยังมีนโยบายที่จะกำหนดให้ภาษาจีน เป็นภาษาที่ใช้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วย โดยหวังจะให้ภาษาจีนกลางขึ้นมาเป็นภาษาที่สื่อสารเทียบเท่ากับภาษาอังกฤษ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยเล็งเห็นว่าการค้า หรือเศรษฐกิจของประเทศส่วนมากต้องติดต่อกับประเทศจีน การที่เยาวชนไทยสามารถรู้ภาษาจีนกลางจะช่วยให้มีประโยชน์ต่อการค้าของประเทศต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้จึงได้กำหนดนโยบายนี้ขึ้น ซึ่งจากสถานการณ์นี้ อาจคาดเดาได้ว่า ในอนาคตเยาวชนไทยมีโอกาสที่จะรับรู้ถึงวัฒนธรรมจีนต่างๆ ได้มากขึ้นโดยผ่านโรงเรียนและเพื่อน ซึ่งบางครั้งการรับรู้ถึงวัฒนธรรมจีนต่างๆ จากสถาบันเหล่านี้ อาจจะทำให้มากกว่าสถาบันครอบครัวอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากปัจจัยที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เพื่อให้มองเห็นถึงภาพรวมของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อแต่ละครอบครัว จึงสามารถสรุปเป็นตารางเพื่อแสดงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการสื่อสารของสมาชิกภายในครอบครัว โดยจะแสดงเป็นตารางต่างๆ ตามลำดับที่ครอบครัว ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของสมาชิกภายในครอบครัวที่ 1

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารดี	มีความต้องการที่จะรับสารดี
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับสารและยินยอมปฏิบัติตามสารนั้นๆ	มีนิสัยชอบรับสารและยินยอมปฏิบัติตามสารนั้นๆ
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก
4.โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีนและเรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศไต้หวัน	เรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศจีน	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง
5.สื่อมวลชน	ดูภาพยนตร์จีน ฟังเพลงจีน อ่านหนังสือพิมพ์จีน	ฟังเพลงจีน	รับฟังและสนใจในสื่อต่างๆ	รับฟังและสนใจในสื่อบางอย่าง
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม

นอกจากปัจจัยต่างๆ ในตารางซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่ได้ในครอบครัวที่ 1 ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยประกอบ ทำให้เกิดการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนในครอบครัวนี้มีมากยิ่งขึ้น นั่นก็คือ การศึกษาของรุ่นแรก กล่าวคือ ในครอบครัวนี้ รุ่นแรกมีการศึกษาค่อนข้างดี ทำให้ได้รับการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมมากกว่าทั้งจากการเรียนและการหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่าน ทำให้ชาวจีนรุ่นแรกนี้เกิดความภาคภูมิใจในชาติของตนเองมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ไม่ยินยอมที่จะผสมกลมกลืนกับชาวไทยง่ายๆ และพยายามจะปลูกฝังให้ลูกหลานภาคภูมิใจในความเป็นจีนของชาติตนเองด้วย

ตารางที่ 8 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารในครอบครัวที่ 2

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1. ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารเป็นบางเรื่อง	มีความต้องการที่จะรับสารเป็นบางเรื่อง
2. บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	นิยมใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับสาร และปฏิบัติตามสารนั้นบ้าง	มีนิสัยชอบรับสาร และปฏิบัติตามสารนั้นบ้าง
3. ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก
4. โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีน	เรียนภาษาจีนกลางที่ประเทศจีน	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
5.สื่อมวลชน	ดูภาพยนตร์จีน ฟังเพลงจีน	ดูภาพยนตร์จีน ฟังเพลงจีน	รับฟังและ สนใจในสื่อ ต่างๆ	รับฟังและ สนใจในสื่อ บางอย่าง
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม

ในครอบครัวที่ 2 การศึกษาของรุ่นแรกเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อรุ่นแรกไม่ได้รับการศึกษา ความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติตนเองนั้นจึงมีไม่มาก การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ จึงมีไม่มากตามไปด้วย

ตารางที่ 9 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารในครอบครัวที่ 3

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมี มาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมี มาก	มีความ ต้องการที่จะ รับสารดี	มีความ ต้องการที่จะ รับสารดี
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมใช้การ สื่อสารทั้งแบบ เป็นและไม่เป็น กิจจะลักษณะ	นิยมใช้การ สื่อสารทั้งแบบ เป็นและไม่เป็น กิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับ สาร และ ปฏิบัติตามสาร นั้นเป็นอย่างดี	มีนิสัยชอบรับ สาร และ ปฏิบัติตามสาร นั้นเป็นอย่างดี

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก
4.โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีน	เรียนภาษาจีนกลางในเวลาพิเศษ	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง
5.สื่อมวลชน	อ่านหนังสือพิมพ์จีน	ดูรายการสารคดีจีน	รับฟังและสนใจในสื่อต่างๆ	รับฟังและสนใจในสื่อบางอย่าง
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม

ในครอบครัวที่ 3 การสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ยังคงมีอยู่มาก เนื่องจากรุ่นแรกมีความเข้มงวดกับวัฒนธรรมจีนค่อนข้างมาก ทำให้ลูกหลานต้องปฏิบัติตาม นอกจากนี้ ช่วงเวลาในการอยู่ด้วยกันมีค่อนข้างมาก ทำให้วัฒนธรรมจีนหลายๆ อย่างยังคงปรากฏเด่นชัดในครอบครัวนี้อยู่ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บุคลิกภาพของรุ่นแรกมีความเข้มงวด เนื่องมาจากรุ่นแรกมีการศึกษาค่อนข้างดี สามารถอ่านเขียนภาษาจีนได้อย่างคล่องแคล่ว และมีการรับสื่อที่เกี่ยวข้องกับจีนเยอะ ทำให้ความผูกพันและรู้สึกภาคภูมิใจกับชาติเกิดของตนเองมีมากตามไปด้วย จึงก่อให้เกิดการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ให้แก่ลูกหลาน เพื่อบ่มเพาะความภาคภูมิใจของตนเองให้ลูกหลานได้รับรู้ และเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นลูกหลานชาวจีน

ตารางที่ 10 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของสมาชิกภายในครอบครัวที่ 4

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารดี	มีความต้องการที่จะรับสารดี
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	นิยมการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะมากกว่า	มีนิสัยชอบรับสาร และยินยอมปฏิบัติตามสารบ้าง	มีนิสัยไม่ชอบรับสาร และยินยอมปฏิบัติตามสารบ้าง
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารน้อย	มีเวลาในการสื่อสารน้อย	มีเวลาในการรับสารน้อย	มีเวลาในการรับสารน้อย
4.โรงเรียน / เพื่อน	กลุ่มเพื่อนเป็นชาวจีนค่อนข้างเยอะ	กลุ่มเพื่อนมีทั้งชาวจีนและชาวไทย	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนบ้าง	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนมาก
5.สื่อมวลชน	ไม่ได้เปิดรับสื่อที่เกี่ยวข้องกับจีนใดๆเป็นพิเศษ	ไม่ได้เปิดรับสื่อที่เกี่ยวข้องกับจีนใดๆเป็นพิเศษ	รับฟังและสนใจในสื่อบางอย่าง	รับฟังและสนใจในสื่อบางอย่าง
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม

สำหรับครอบครัวที่ 4 ปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการสื่อสารภายในครอบครัวนี้ คือ บุคลิกภาพ หรือ อุปนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เนื่องจากรุ่นแรกไม่เข้มงวดในด้าน

วัฒนธรรมต่างๆ มากนัก ลูกหลานจึงรับรู้วัฒนธรรมจากรุ่นแรก เฉพาะวัฒนธรรมที่รุ่นแรกเห็นว่าสำคัญเท่านั้น จึงจะสื่อสารให้ลูกหลานได้รับรู้

ตารางที่ 11 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของสมาชิกภายในครอบครัวที่ 5

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารดี	มีความต้องการที่จะรับสารดี
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับสาร และยินยอมปฏิบัติตามสารนั้นๆ	มีนิสัยชอบรับสาร และยอมปฏิบัติตามสารนั้นๆ
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก
4.โรงเรียน / เพื่อน	กลุ่มเพื่อนเป็นชาวจีนค่อนข้างเยอะ	กลุ่มเพื่อนมีทั้งชาวจีนและชาวไทย	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนบ้าง	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนมาก
5.สื่อมวลชน	ดูทีวี ฟังเพลงจีน ดูภาพยนตร์จีน	ไม่ได้เน้นในเรื่องสื่อมวลชนกับหลานมาก	รับฟังและสนใจในสื่อบางอย่าง	สนใจในสื่อจีนมาก ฟังเพลงจีน
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม

ในครอบครัวที่ 5 นี้ รุ่นแรกจะไม่เข้มงวดกับลูกหลานมากนัก จะสื่อสารเฉพาะวัฒนธรรมที่รุ่นแรกเห็นว่าจำเป็นต่อลูกหลานเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่ารุ่นแรกไม่มีการศึกษา จึงไม่ได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมและธรรมเนียมบางอย่างจากการเรียนทำให้ไม่เคร่งครัดกับลูกหลานมากนัก ส่วนลูกหลานเองก็ไม่ได้เคร่งครัดในวัฒนธรรมจีนเช่นกัน จะปฏิบัติตามเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าสำคัญและมีประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น

ตารางที่ 12 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารในครอบครัวที่ 6

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	ไม่ค่อยสนิทสนมกัน	ไม่ค่อยสนิทสนมกัน	มีความต้องการที่จะรับสารเป็นบางเรื่อง	มีความต้องการที่จะรับสารเป็นบางเรื่อง
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	นิยมใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่มีกิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับสาร และปฏิบัติตามสารนั้นบ้าง	มีนิสัยชอบรับสาร และปฏิบัติตามสารนั้นบ้าง
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารน้อย	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารน้อย
4.โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีน	เรียนภาษาจีนกลางในเวลาพิเศษ	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
5. สื่อมวลชน	ฟังวิทยุคลื่นเงินกลาง รับหนังสือพิมพ์จีน	ไม่ได้เน้นในเรื่องสื่อมวลชนกับหลานมากนัก	รับฟังและสนใจในสื่อต่างๆ	รับฟังและสนใจในสื่อบางอย่าง
6. สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม

ในครอบครัวที่ 6 นี้ บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยของรุ่นแรกเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างมากต่อการสืบทอดวัฒนธรรม ในครอบครัวนี้รุ่นแรกเป็นคนที่ค่อนข้างเจ้าระเบียบและเจ้าอารมณ์ ทำให้ลูกหลานไม่ยอมเข้าใกล้และพูดคุยด้วย ทั้งๆ ที่มีเวลาในการสื่อสารกันมาก แต่ลูกหลานกลับพยายามทำให้เวลาที่มีมากลดน้อยลง ด้วยการกลับบ้านดึกๆ และเมื่อกลับมาแล้วก็ขึ้นไปอยู่บนห้องตนเอง ไม่มาพูดคุยกับรุ่นแรก (อาแม่) ทำให้วัฒนธรรมหลายๆ อย่างที่สืบทอดในครอบครัวนี้ จะเป็นการส่งจากรุ่นอายุที่สองไปสู่รุ่นอายุที่สาม มากกว่ารุ่นแรกส่งไปรุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สาม

ตารางที่ 13 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารในครอบครัวที่ 7

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1. ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารดีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารดีมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อการ สื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
2.บุคลิกภาพของรุ่น แรก	นิยมใช้การ สื่อสารทั้งแบบ เป็นและไม่เป็น กิจจะลักษณะ	นิยมใช้การ สื่อสารทั้งแบบ เป็นและไม่เป็น กิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับ สาร และ ปฏิบัติตามสาร นั้น	มีนิสัยชอบรับ สาร และ ปฏิบัติตามสาร นั้น
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการ สื่อสารมาก	มีเวลาในการ สื่อสารมาก	มีเวลาในการ รับสารมาก	มีเวลาในการ รับสารมาก
4.โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีน	เรียนโรงเรียนจีน และเรียน ภาษาจีนกลาง ในเวลาพิเศษ	รับฟังและให้ ความสนใจต่อ การเรียน ภาษาจีนกลาง	รับฟังและให้ ความสนใจต่อ การเรียน ภาษาจีนกลาง
5.สื่อมวลชน	ติดตามเทียม จากประเทศจีน รับหนังสือพิมพ์ จีน	ติดตามเทียม จากประเทศจีน	รับฟังและ สนใจในสื่อ ต่างๆ	รับฟังและ สนใจในสื่อ ต่างๆ
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็น สมาชิกสมาคม

ในครอบครัวที่ 6 นี้ ปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมภายในครอบครัวนี้ยังดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น ก็คือ บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว ซึ่งทั้งรุ่นอายุที่สอง และรุ่นอายุที่สาม มีพฤติกรรมการเปิดรับสารที่ดี นิยมรับฟังสารจากรุ่นแรก อีกทั้งรุ่นแรกมีการศึกษาดี ทำให้การสื่อสารพูดคุยต่างๆ มีเหตุมีผลจนลูกหลานต้องยอมรับและให้ความเคารพเชื่อฟังในคำสั่งสอนด้านวัฒนธรรมจีนต่างๆ ของรุ่นแรก

ตารางที่ 14 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของสมาชิกภายในครอบครัวที่ 8

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารดี	มีความต้องการที่จะรับสารดี
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็นกิจจะลักษณะ	นิยมการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะมากกว่า	มีนิสัยชอบรับสาร และยอมปฏิบัติตามสารต่างๆ	มีนิสัยชอบรับสาร และยอมปฏิบัติตามสารต่างๆ
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารน้อย	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารน้อย
4.โรงเรียน / เพื่อน	เรียนภาษาจีนในเวลาพิเศษกลุ่มเพื่อนเป็นชาวจีนค่อนข้างเยอะ	เรียนภาษาจีนกลางในเวลาพิเศษกลุ่มเพื่อนมีทั้งชาวจีนและชาวไทย	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนบ้าง	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนบ้าง
5.สื่อมวลชน	ติดตามเทียมจากประเทศจีน	ติดตามเทียมจากประเทศจีน	สนใจในสื่อที่เกี่ยวข้องกับจีน	สนใจในสื่อที่เกี่ยวข้องกับจีน
6.สมาคมต่างๆ	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า

ในครอบครัวที่ 8 นี้ เนื่องจากรุ่นแรกมาประเทศไทยเมื่ออายุน้อย และไม่ได้รับการศึกษา จึงทำให้ความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติเกิดตนเองนั้นจึงมีไม่มาก ความเคร่งครัดในธรรมเนียมต่างๆ จึงลดน้อยลงตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม จากการที่สมาชิกภายในครอบครัวนี้ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาคมสวดมนต์ในพุทธศาสนานิกายมหายาน ทำให้สมาชิกภายในครอบครัวนี้ได้พบปะกับกลุ่มเพื่อนร่วมสมาคมที่เป็นชาวจีนค่อนข้างมาก อีกทั้งหนังสือสวดมนต์ยังเป็นภาษาจีน จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวนี้ต้องหัดเรียนรู้ภาษาจีนไปด้วย ดังนั้นการเข้าร่วมสมาคมของสมาชิกในครอบครัวนี้ ช่วยทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมมากขึ้น

ตารางที่ 15 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารในครอบครัวที่ 9

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	มีความสนิทสนมกันมาก ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมากตามไปด้วย	มีความสนิทสนมกันมาก ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมากตามไปด้วย	มีความต้องการที่จะรับสารต่างๆ ดีมาก	มีความต้องการที่จะรับสารเป็นบางเรื่อง
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็น ก็จะลักษณะ	นิยมใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็น ก็จะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับสาร และปฏิบัติตามสารนั้นบ้าง	มีนิสัยชอบรับสาร และปฏิบัติตามสารนั้นบ้าง
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
4. โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีนและเรียนภาษาจีนกลางในเวลาพิเศษ	เรียนโรงเรียนจีนและเรียนภาษาจีนกลาง	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง	ให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลางบ้าง
5. สื่อมวลชน	ดูภาพยนตร์จีนฟังเพลงจีน	ดูภาพยนตร์จีน	รับฟังและสนใจในสื่อต่างๆ	รับฟังและสนใจในสื่อต่างๆ
6. สมาคมต่างๆ	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า	เข้าเป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่า

ในครอบครัวที่ 9 นี้ จะคล้ายคลึงกับครอบครัวที่ 8 คือ เป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาคมสวดมนต์ ซึ่งการเข้าร่วมสมาคมของครอบครัวนี้ทำให้เกิดการรับรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมบางอย่างจากสมาคม เช่น การรับรู้ถึงวัฒนธรรมการเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว โดยรุ่นลูกหลานต้องหัดใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีนแต่จิว เนื่องจากสมาชิกในสมาคมส่วนมากจะเป็นชาวจีนแต่จิว นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวนี้ยังคงดำรงการสืบทอดวัฒนธรรมมาได้ในปัจจุบันคือ บุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของรุ่นแรก ที่นิยมสั่งสอนให้ลูกหลานได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมของชาติตนเอง ซึ่งสาเหตุที่รุ่นแรกมีบุคลิกลักษณะนิสัยเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าได้รับการศึกษาที่ดี รับรู้ถึงวัฒนธรรมต่างๆ ค่อนข้างเยอะ จึงทำให้อยากให้ลูกหลานของตนเองยังคงดำรงความเป็นจีนของตนเองอยู่ต่อไปนั่นเอง

ตารางที่ 16 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารและความต้องการที่จะสื่อสารและรับสารของสมาชิกภายในครอบครัวที่ 10

ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร	ความต้องการที่จะสื่อถึง		ความต้องการที่จะรับสารของ	
	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม	รุ่นอายุที่สอง	รุ่นอายุที่สาม
1.ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว	สนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารจึงมีมาก	ไม่ค่อยสนิทสนมกัน ความต้องการที่จะสื่อสารมีน้อย	มีความต้องการที่จะรับสารดี	ไม่มีความต้องการที่จะรับสาร
2.บุคลิกภาพของรุ่นแรก	นิยมการสื่อสารทั้งแบบเป็นและไม่เป็น กิจจะลักษณะ	นิยมการสื่อสารแบบเป็น กิจจะลักษณะ	มีนิสัยชอบรับสาร และยินยอมปฏิบัติตามสารต่างๆ	มีนิสัยไม่ชอบรับสาร แต่ยอมปฏิบัติตามสารบ้าง
3.ปริมาณในการสื่อสาร	มีเวลาในการสื่อสารมาก	มีเวลาในการสื่อสารน้อย	มีเวลาในการรับสารมาก	มีเวลาในการรับสารน้อย
4.โรงเรียน / เพื่อน	เรียนโรงเรียนจีนและมีกลุ่มเพื่อนเป็นชาวจีนค่อนข้างเยอะ	กลุ่มเพื่อนมีทั้งชาวจีนและชาวไทย	รับฟังและให้ความสนใจต่อการเรียนภาษาจีนกลาง	รับฟังและเชื่อถือกลุ่มเพื่อนมาก
5.สื่อมวลชน	ไม่ได้ให้ความสนใจในสื่อจีน	ไม่ได้ให้ความสนใจในสื่อจีน	ไม่ได้ให้ความสนใจในสื่อจีน	ไม่ได้ให้ความสนใจในสื่อจีน
6.สมาคมต่างๆ	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม	ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคม

ในครอบครัวที่ 10 นี้ ปัจจัยที่ทำให้การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในบ้าน โดยรุ่นอายุที่สามไม่นิยมรับสารใดๆ

จากรุ่นแรก และรุ่นอายุที่สอง จึงมักจะไม่มีอคมพุดคุยด้วย เมื่อกลับถึงบ้านก็มักจะขึ้นห้องตนเอง เก็บตัวอยู่แต่ในห้อง ทำให้เวลาในการสื่อสารก็ลดน้อยลงตามไปด้วย วัฒนธรรมต่างๆ จึงไม่ค่อยได้ส่งผ่านไปยังรุ่นอายุที่สามเท่าใดนัก

จากการพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของทั้ง 10 ครอบครัวนั้น จะพบว่าปัจจัยภายในทุกตัวมีความเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีบุคลิกลักษณะนิสัยที่นิยมการสื่อสารและรับสารต่างๆ และมีเวลาในการอยู่ร่วมกันมาก การสื่อสารต่างๆ ก็เกิดขึ้นได้ง่าย แต่เมื่อใดก็ตามที่ ความสัมพันธ์ภายในบ้านไม่ดี โดยความสัมพันธ์ที่ไม่ดีนั้นเกิดจากบุคลิกลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว เมื่อนั้น เวลาในการสื่อสารหรืออยู่ร่วมกันก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ภายในครอบครัวลดน้อยลงตามไปด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยภายนอก ก็พบว่ามีความเกี่ยวเนื่องต่อกันด้วยเช่นกัน โดยการได้เรียนในโรงเรียนจีนหรือมีกลุ่มเพื่อนที่เป็นชาวจีนค่อนข้างเยอะ จะช่วยทำให้ความรู้สึกซึ่งในความเป็นชาติจีนของตนเองนั้น มีมากกว่าการเรียนในโรงเรียนไทยและคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นชาวไทย การเปิดรับสื่อมวลชนของทั้ง 10 ครอบครัวนี้ก็เช่นเดียวกัน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความลึกซึ้งและภูมิใจในความเป็นชนชาติจีนของตนเอง อย่างไรก็ตาม ในการเข้าร่วมสมาคมของครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวนี้ พบว่า มีเพียง 2 ครอบครัวเท่านั้นที่เข้าเป็นสมาชิกสมาคม โดยอีก 8 ครอบครัวไม่ได้เข้าร่วมสมาคมใดๆ เลย เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกสมาคมบางครั้งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ทำให้แต่ละครอบครัวไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมใดๆ ซึ่งการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมสมาคมต่างๆ นั้น ไม่ได้เป็นตัวแปรที่ทำให้วัฒนธรรมจีนภายในครอบครัวเข้มแข็งขึ้นหรืออ่อนลงแต่อย่างใด เพราะทั้ง 8 ครอบครัวที่ไม่ได้เข้าร่วมสมาคมก็อาศัยอยู่ในย่านไชน่าทาวน์ ซึ่งแวดล้อมไปด้วยชาวจีนอยู่แล้ว ถือได้ว่าเป็นสมาคมชาวจีนขนาดใหญ่อยู่แล้ว ดังนั้น ตัวแปรเรื่องสมาคมจึงไม่ใช่ตัวแปรที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของทั้ง 8 ครอบครัว

นอกจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว การศึกษาของรุ่นแรก ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม กล่าวคือ เมื่อรุ่นแรกมีการศึกษาสูง จะได้รับการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจีนต่างๆ จนก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชนชาติจีนของตนเอง ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนรุ่นแรกนี้ จึงมีความต้องการอย่างมากในการสื่อสารเพื่อให้ลูกหลานได้รับรู้ในวัฒนธรรมที่ตนเอง

นั้นภูมิใจและพยายามปลูกฝังให้ลูกหลานเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติบรรพบุรุษของตนเองเช่นเดียวกันด้วย โดยจากการศึกษาทั้ง 10 ครอบครัวนี้ พบว่า ครอบครัวที่ชาวจีนรุ่นแรกมีการศึกษาสูง ครอบครัวนั้นๆ มีแนวโน้มที่จะรับรู้วัฒนธรรมจีนในด้านต่างๆ ได้มากกว่า ครอบครัวที่ชาวจีนรุ่นแรกขาดการศึกษา นอกจากการศึกษาของรุ่นแรกแล้ว อาชีพของรุ่นแรกก็มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ถ้ารุ่นแรกต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ก็มีแนวโน้มที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ (สังคมไทย) ได้มากกว่าชาวจีนรุ่นแรกที่เป็นแม่บ้าน อยู่แต่ในบ้านดูแลลูกหลาน ไม่ได้เรียนรู้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ความคิดต่างๆ จึงยังคงความเป็นจีนอยู่ค่อนข้างมากกว่ากลุ่มชาวจีนรุ่นแรกที่ได้ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ซึ่งจากการที่ชาวจีนที่เป็นแม่บ้านได้อยู่ที่บ้านดูแลลูกหลานมาก ทำให้เวลาในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ให้แก่ลูกหลานมีมาก วัฒนธรรมต่างๆ จึงสืบทอดได้มากกว่าในครอบครัวที่รุ่นแรกไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน

ในการศึกษาเรื่องนี้ อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจจะต้องกล่าวถึง คือการวิเคราะห์ถึงผู้ที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารภายในครอบครัว ซึ่งในแต่ละครอบครัว มีผู้ที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ตารางต่อไปนี้จะสรุปว่าในแต่ละครอบครัวนั้น ผู้ใดเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมในครอบครัวนั้นมากที่สุดต่อรุ่นอายุที่สาม โดยเรียงตามลำดับ 1-3 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 แสดงบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางด้านวัฒนธรรมต่อรุ่นอายุที่สามใน 10 ครอบครัวย่านไชน่าทาวน์

ครอบครัวที่	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3
1.นางเอ็ง แซ่เล่า	อาไผ่	พ่อแม่	เพื่อน
2.นางคี่ฟุ้ง แซ่เซี่ย	พ่อแม่	อาไผ่	เพื่อน
3.นายทวี่ จงทวี่เกียรติ	อาทง	พ่อแม่	สื่อมวลชน
4.นายสว่าง อรุณเกรียงไกร	อากงอาม่า	พ่อแม่	เพื่อน
5.นายเต็กซัง แซ่จั่ว	พ่อแม่	อากง	เพื่อน
6.นางจางฮุย แซ่เฮ้ง	พ่อแม่	อาม่า	เพื่อน
7.นางไล้ฉิม แซ่เอี้ย	อากงอาม่า	พ่อแม่	โรงเรียน
8.นางบ่วยเอ็ง แซ่เฮ้ง	อากงอาม่า	พ่อแม่	สมาคม
9.นางจงกล ปรัดถจวิทยา	อากงอาม่า	พ่อแม่	สมาคม
10.นางเซายิบ แซ่เหล่า	อากงอาม่า	พ่อแม่	เพื่อน

จากตารางนี้จะเห็นว่า ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของรุ่นอายุที่สาม ในอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 ส่วนมากจะเป็นอากง อาม่า หรือพ่อแม่ ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ปัจจัยภายในที่อยู่ครอบครัว เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ กล่าวคือ ลูกหลานมักจะได้รับอิทธิพลต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมจากครอบครัวมากกว่าแหล่งอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยภายนอกอื่นๆ ก็ยังมีอิทธิพลต่อการสื่อสารด้วยเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ผลจากการสื่อสารของแต่ละครอบครัวจึงแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละครอบครัวย่อมพบเจอปัจจัยภายนอกที่แวดล้อมตนเองแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตาม การที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ครอบครัวนี้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างไร ไชน่าทาวน์ ประกอบกับการเรียนรู้วัฒนธรรมจีนต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐ จึงสามารถทำให้การ

สื่อสารในการสืบทอดวัฒนธรรมจีนต่างๆ ในครอบครัวเหล่านี้เป็นไปได้ง่ายขึ้นด้วย ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ คงจะสามารถดำเนินต่อไปได้ในอนาคต เนื่องจากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการสื่อสารทั้งโดยทางตรงแบบเป็นกิจจะลักษณะและโดยทางอ้อมแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ ลูกหลานชาวจีนในรุ่นต่อๆ ไปคงจะได้รับการสื่อสารในเรื่องเหล่านี้บ้างไม่มากนักน้อย โดยมีแนวโน้มว่าในอนาคต ลูกหลานชาวจีนจะได้รับการเรียนรู้วัฒนธรรมจีนต่างๆ จากภายนอกครอบครัว โดยนโยบายของรัฐ จนผลักดันให้ลูกหลานชาวจีนเข้าไปแสวงหาและเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมจีนต่างๆ มากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาถึงการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น และปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม 3) ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม 4) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม 5) แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในแนวชาติพันธุ์วิทยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในเขตไชน่าทาวน์ จำนวน 10 ครอบครัว ซึ่งในแต่ละครอบครัวจะต้องประกอบด้วยสมาชิก 3 รุ่น โดยสมาชิกรุ่นแรกจะต้องเป็นชาวจีนที่อพยพมาจากประเทศจีน และจะต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในย่านไชน่าทาวน์เป็นเวลา 30 ปีขึ้นไป วิธีการศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัว ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติครอบครัว วิธีการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องภาษาและปัจจัย 4 ของชาวจีนรุ่นแรกให้แก่รุ่นต่อๆ มา

สรุปผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. กลวิธีการสื่อสารที่ชาวจีนในไชน่าทาวน์ใช้ในการสืบทอดวัฒนธรรมให้กับลูกหลานมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง คือ การสื่อสารเพื่อบอกหรือสอนให้ลูกหลานได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมต่างๆ โดยตรง และการสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม คือ การสื่อสารที่ไม่ได้บอกหรือสอนอย่างตรงไปตรงมาในเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ แต่เป็นการทำให้เห็นเป็นระยะเวลานาน หรือพูดให้ฟังซ้ำๆ ซากๆ จนลูกหลานเกิดกระบวนการเรียนรู้สามารถรับรู้ถึงวัฒนธรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะรับรู้ได้จากสมาชิกภายในครอบครัวหรือรับรู้จากสังคมแวดล้อมก็ได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่กล่าวว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคมมี 2 ประเภท คือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยตรง และการกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม ซึ่งครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวนี้ได้ใช้ทั้งกระบวนการโดยตรงและโดยอ้อมในการสื่อสารเรื่องต่างๆ โดย

- การสื่อสารเพื่อสืบทอดทางด้านภาษา โดยทั่วไปแล้วการสื่อสารในการสืบทอดด้านภาษา กลุ่มตัวอย่างรุ่นแรกจะมีการปลูกฝังโดยตรงให้ลูกหลานได้สนใจในการเรียนภาษาจีนกลาง ในขณะที่การสื่อสารในด้านภาษาท้องถิ่นของตนเองนั้น กลับพบว่าไม่ได้มีการสื่อสารโดยตรงเลย จะเป็นการสื่อสารโดยอ้อมเสียมากกว่า เป็นการพูดให้ฟังบ่อยๆ จนลูกหลานเกิดการเรียนรู้และสามารถพูดได้เอง

- การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านปัจจัย 4 ที่เกี่ยวกับอาหาร ในการสืบทอดด้านอาหารนั้น แต่ละครอบครัวจะมีการใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความถนัดและสะดวกในการสื่อสาร บางครอบครัวมีการสอนให้ลูกหลานได้ทำอาหารประจำชาติท้องถิ่นของตนเอง ในขณะที่บางครอบครัว จะเพียงแค่ว่าอาหารประจำท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างไร ไม่มีการสอนให้ทำหรือบางครอบครัว ก็ไม่ได้มีการบอกหรือสอนในเรื่องนี้เลยแม้แต่ชนิดเดียว อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวนี้ได้สื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านอาหาร ก็คือ การใช้ตะเกียบ ถึงแม้บางครอบครัวจะไม่มีการสอนให้ใช้ตะเกียบโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม ลูกหลานของครอบครัวชาวจีนทุกครอบครัว ก็สามารถนำตะเกียบรับประทานอาหารได้

- การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านปัจจัย 4 ที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม ในการสืบทอดด้านเครื่องนุ่งห่มนั้น แต่ละครอบครัวจะไม่ได้มีการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงเพื่อบอกให้แต่งกายหรือสวมเครื่องประดับแบบจีนแต่อย่างใด เพราะการแต่งกายของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวเป็นไปตามสมัยนิยม ไม่ยึดถือในรูปแบบจีนโบราณเช่นเดิมต่อไปแล้ว แม้กระทั่งกลุ่มตัวอย่างรุ่นแรกบางคน ยังชอบที่จะสวมใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยมมากกว่า ในขณะที่ธรรมเนียมการสวมเสื้อผ้าใหม่ในช่วงตรุษจีนนั้น ในปัจจุบันนี้ แต่ละครอบครัวไม่ได้ยึดมั่นในธรรมเนียมนี้แล้ว แต่ก็ยังมีการสื่อสารเพื่อบอกโดยตรง อย่างเป็นกิจจะลักษณะให้แก่ลูกหลานบ้าง บางครอบครัวที่ ไม่ได้มีการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรง ลูกหลานก็จะได้รับทราบถึงธรรมเนียมนี้จากสื่อมวลชนและเพื่อนบ้าง (ปัจจัยภายนอก) ทำให้วัฒนธรรมในด้านนี้ยังคงอยู่ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการปฏิบัติตามก็ตาม แต่อย่างน้อยที่สุด ลูกหลานก็ยังคงรับรู้ในธรรมเนียมนี้อยู่

- การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านปัจจัย 4 ที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ในการสืบทอดด้านที่อยู่อาศัยนั้น จากการวิจัยพบว่า ครอบครัวชาวจีนทั้ง 10 ครอบครัวแทบจะไม่ได้มีการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยตรงเพื่อสืบทอดในเรื่องนี้เลย ลูกหลานอาศัยการสื่อสารแบบไม่

เป็นกิจจะลักษณะ หรือการสื่อสารโดยอ้อม เรียนรู้เองจากการสังเกตสิ่งที่รุ่นแรกประพฤติปฏิบัติ แต่ในอนาคตมีแนวโน้มว่า การจัดแต่งบ้านของรุ่นอายุที่สามจะอ้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนน้อยกว่าการจัดแต่งบ้านของรุ่นแรกและรุ่นอายุที่สอง โดยชาวจีนรุ่นอายุที่สาม จะได้รับอิทธิพลตะวันตก จนทำให้ความคิดเปลี่ยนแปลงไป

- การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านปัจจัย 4 ที่เกี่ยวกับยารักษาโรค ในการสืบทอดด้านยารักษาโรคนั้น จากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันนี้ ในแต่ละครอบครัวมีความเชื่อถือในประสิทธิภาพการรักษาของหมอฝรั่งมากกว่าหมอชาวจีน ทั้งที่ก่อนหน้านี้ รุ่นแรกมีความเชื่อถือในด้านยาจีนค่อนข้างมาก แต่ปัจจุบันเนื่องจากการรับประทานยาจีนจะต้องใช้เวลาในการต้มนานมาก ประกอบกับชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบันที่ต้องเร่งรีบ แข่งขันกับเวลา ทำให้การต้มยาจีนเป็นเรื่องของความยุ่งยาก ไม่สะดวก นอกจากนี้ ยาจีนยังให้ผลช้ากว่ายาหมอฝรั่งอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ยาจีนบางอย่างที่เป็นเครื่องดื่ม เช่น เก๊กฮวย หล่อฮังก้วย จับเลี้ยง เหล้งเอี้ยง ก็ยังเป็นที่ยอมรับและถูกหลานชาวจีนในปัจจุบัน ยังคงให้ความเชื่อถือและรับประทานมาจนถึงทุกวันนี้ โดยครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์นี้ ยังคงได้รับการสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ โดยการบอกหรือสอนโดยตรงในเรื่องของยาจีนประเภทนี้ถือว่าสามารถช่วยแก้อาการร้อนในได้จริง

2. ในการศึกษาเรื่องนี้ สามารถแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ได้ 2 ปัจจัยใหญ่คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

สำหรับปัจจัยภายในนั้น คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งปัจจัยภายในที่มีผลต่อการสื่อสารมีดังนี้

- ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การสื่อสารที่จะได้ผลดีนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ภายในบ้านที่ดี กล่าวคือ เมื่อสมาชิกภายในครอบครัวมีความสนิทสนมกัน ก็จะสามารถพูดคุยกันในทุกๆ เรื่องได้ รวมถึงการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ก็สามารถสืบทอดได้ดีภายในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี

- ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว จากการวิจัยพบว่า ถ้ารุ่นแรกมีแรงจูงใจที่จะสอน หรือพูดคุย ก็จะทำให้เกิดการสื่อสารได้ง่ายกว่า นอกจากนี้ในรุ่นอายุที่สองและรุ่นอายุที่สามนั้น ถ้ามีลักษณะนิสัยที่ยอมรับฟังคำสั่งสอนจากรุ่นแรก ก็จะทำให้เกิดการสื่อสารได้ง่ายขึ้น แต่

บางครั้งก็การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผล อาจเนื่องมาจากคำสั่งสอนของรุ่นแรก ชัดกับกรอบอ้างอิงเดิมที่รุ่นลูกหลานได้รับรู้ จากสังคมแวดล้อม ทำให้ลูกหลานไม่ยอมรับในวัฒนธรรมนั้นๆ

- เวลาในการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เนื่องจาก ถ้ามีเวลาและโอกาสในการสื่อสารกันมากก็จะทำให้เกิดการสื่อสารในเรื่องต่างๆ ได้มากขึ้น จากการวิจัย เวลาที่กลุ่มตัวอย่างมักจะใช้ในการสื่อสารมักจะเป็นช่วงเวลารับประทานอาหารเย็น โดยครอบครัวชาวจีนส่วนใหญ่ ยังคงมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารเย็นพร้อมกันในบางครอบครัว ครอบครัวใดที่มีการรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน การสืบทอดในเรื่องต่างๆ ก็สามารถทำได้มากกว่าครอบครัวที่ขาดช่วงเวลานี้

สำหรับ ปัจจัยภายนอกนั้น คือ ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกครอบครัว ซึ่งปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการสื่อสารมีดังนี้

- เพื่อนหรือโรงเรียน จากผลการวิจัยจะพบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง รองจากปัจจัยภายในครอบครัว เนื่องจากในการเข้าสู่สังคมของมนุษย์นั้น จำเป็นที่จะต้องมีเพื่อนหรือรู้จักกลุ่มบุคคลที่มาจากสังคมและวัฒนธรรมใหม่ ทำให้การสื่อสารบางอย่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ นั้น อาจจะได้รับมาจากกลุ่มเพื่อนแทนที่จะมาจากครอบครัว

- สื่อมวลชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ การเปิดรับสื่อของสมาชิกภายในครอบครัวมีผลทำให้เกิดการรับรู้ในวัฒนธรรมใหม่ หรือการต่อยอดวัฒนธรรมเดิมของตนได้ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของแต่ละครอบครัวว่าจะเลือกรับสื่อประเภทไหนและอย่างไร

- สมาคมต่างๆ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่พบว่ามีผลต่อการสื่อสารในการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้เปิดรับข่าวสารหรือการสื่อสารในเรื่องต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะช่วยส่งเสริมให้การสื่อสารด้านวัฒนธรรมจีนมีความเข้มข้นหรือเจือจางได้ ขึ้นอยู่กับผู้ร่วมสมาชิกในสมาคมนั้นๆ

นอกจากนี้ การศึกษาของรุ่นแรกและอาชีพของรุ่นแรก ก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ถ้ารุ่นแรกมีการศึกษาสูง แนวโน้มในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ จะมีความมากกว่า เพราะมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติตนเอง และมีความต้องการจะสื่อสารให้ลูกหลานเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจเช่นเดียวกันกับตนเอง สำหรับอาชีพนั้น ถ้ารุ่นแรกต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน จะทำให้เวลาในการสื่อสารกับลูกหลานลดน้อยลง และการออกไปพบกับสังคมนอกทำให้เกิดการปรับตัวให้ผสมกลมกลืนกับสังคมไทยได้

มากกว่า รุ่นแรกที่เป็นแม่บ้าน อย่างไรก็ตาม ครอบครัวที่รุ่นแรกเป็นแม่บ้าน อยู่ในบ้านตลอด ลูกหลานมีแนวโน้มที่จะได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมต่างๆ จากรุ่นแรกนี้ได้มากกว่าเพราะมีเวลาในการอยู่ร่วมกันมากกว่ารุ่นแรกที่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวชาวจีนแต่ละครอบครัวล้วนแล้วแต่มีผลต่อพฤติกรรม การสื่อสารของชาวจีนทั้งสิ้น ในอนาคตถ้ายังคงมีการสื่อสารเช่นนี้อยู่ โอกาสที่วัฒนธรรมจีนต่างๆ ยังคงหลงเหลืออยู่ให้แก่ลูกหลานชาวจีนในรุ่นต่อไป ก็จะมีอยู่มาก แต่หากว่าแต่ละครอบครัว ไม่มีการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องวัฒนธรรมจีนเช่นนี้แล้ว เอกลักษณะและความ เป็นชาติจีนในย่านไชน่าทาวน์ ก็คงจะลบเลือนหายไป อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐบาล ก็มี ส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยทำให้วัฒนธรรมจีนยังคงดำรงอยู่ในย่านนี้ได้ อย่างเหนียวแน่น และมี ส่วนสำคัญที่ช่วยก่อให้เกิดการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนต่างๆ กล่าวคือ นโยบายการ สนับสนุนให้ไชน่าทาวน์เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยการจําหน่ายเที่ยวไชน่า ทาวน์ภายใน 1 วัน ของ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร คุณสมักร สุนทรเวช หรือการจัดงานตรุษจีน หรือเทศกาลอาหารที่ไชน่าทาวน์ ซึ่งเป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมมือกับ เขตสัมพันธวงศ์จัดขึ้น ก็ถือเป็นการช่วยแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นจีนในย่านนี้ให้เด่นชัด มากยิ่งขึ้น ธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมบางอย่างที่ชาวจีนไม่ค่อยได้ปฏิบัติกันแล้ว ก็ถูกดึงมาใช้เป็น จุดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ถือว่าเป็นการใช้วัฒนธรรมเพื่อเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้วย เหตุนี้ การสื่อสารเพื่อสืบทอดด้านวัฒนธรรมจีนในกลุ่มชาวจีนย่านนี้ จึงสามารถทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจาก การได้อยู่แวดล้อมในสภาพที่มีการแสดงออกถึงความเป็นจีนค่อนข้างมาก จะทำให้เกิด การรับรู้ในเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ ของจีนได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการบอกกล่าวหรือสั่งสอน จากภายในครอบครัวมากเท่าใดนัก โดยเป็นที่คาดการณ์ว่า ในอนาคตการรับรู้ถึงวัฒนธรรมจีน ของลูกหลานชาวจีนจะเป็นการรับวัฒนธรรมจากภายนอกครอบครัวมากขึ้น

สำหรับผลการวิจัยข้างต้นนั้น สามารถอภิปรายผลตามแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ได้ดังนี้

1. ชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์ทั้ง 10 ครอบครัวนี้ยังคงมีการรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองไว้อยู่ ตามแนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่กล่าวว่า บุคคลมีความรู้สึกที่จะรักษาสิ่งที่บรรพบุรุษของพวกเขาได้ถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชาติตนเอง และเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ จะเห็นได้ ว่า ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ครอบครัวนั้น ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชาติตนเอง ผ่านทาง

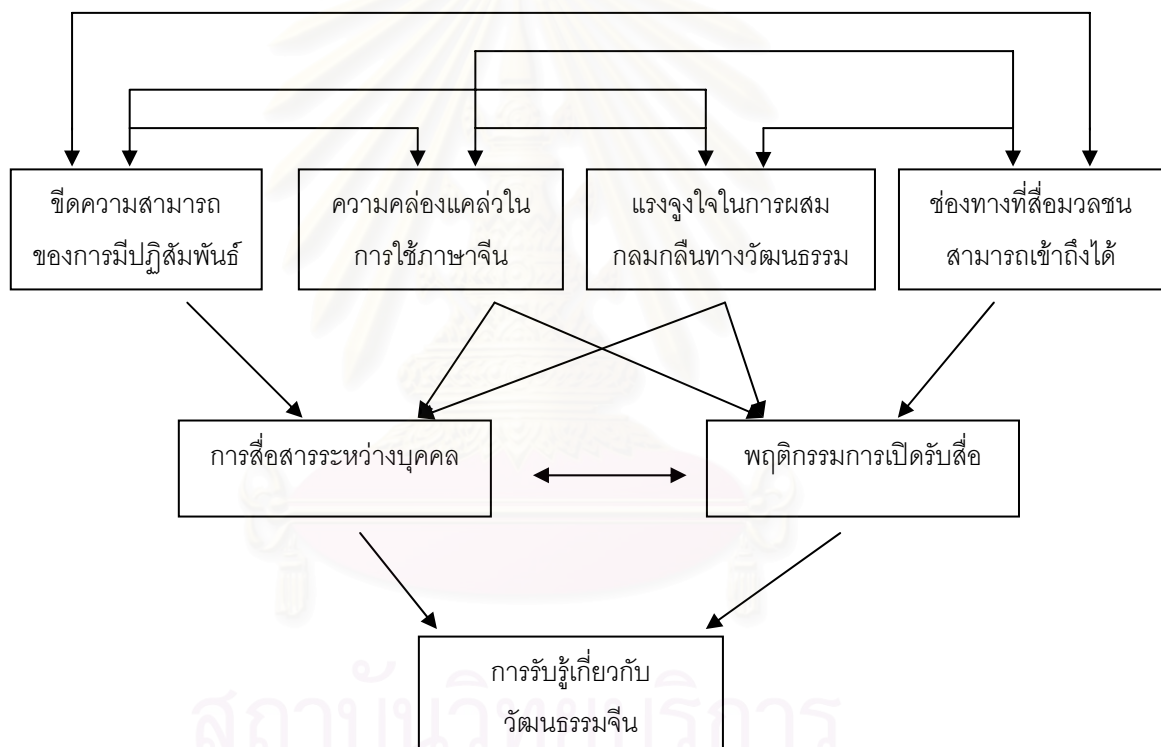
ภาษาและปัจจัย 4 โดย ยังคงมีการใช้ภาษาถิ่นของชาติตนเองภายในบ้าน ถึงแม้ว่าเมื่อมารุ่นอายุที่สามแล้ว จะมีส่วนน้อยที่ยังคงสามารถพูดภาษาถิ่นของบรรพบุรุษได้ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนมากก็ยังสามารถฟังและจับใจความได้ ซึ่งภาษาถิ่นนั้น ก็เป็นสิ่งที่สามารถแสดงเอกลักษณ์ของชนชาติจีนได้อย่างหนึ่ง นอกจากด้านภาษาแล้ว ทางด้านปัจจัย 4 ก็เช่นเดียวกัน ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ครอบครัว ยังคงมีการประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมจีนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 อยู่บ้างเช่น ยังคงรับประทานอาหารจีนและสามารถใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารแบบจีนได้อยู่ ยังคงรับรู้ธรรมเนียมเกี่ยวกับการสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ในช่วงตรุษจีน ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติจะไม่ค่อยได้ทำแล้วก็ตาม ยังคงจัดแต่งบ้านเป็นรูปแบบจีน มีเจ้าที่และสิ่งบูชาตามแบบจีน และยังคงใช้ยาจีนบ้าง เฉพาะที่สามารถรับประทานได้ง่าย และสะดวก

จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ครอบครัวนั้น ยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นจีนของตนเองไว้ได้ อย่างไรก็ตามความสามารถในการจะรักษาให้เอกลักษณ์ต่างๆ ยังคงอยู่มกน้อยเพียงใดนั้น ย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ขึ้นอยู่กับการสื่อสารเพื่อสั่งสอนและสืบทอดในเรื่องนี้ด้วย ซึ่งคาดว่าครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์ส่วนมาก ยังคงมีการรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองอยู่

2. ตามแนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างคน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน กลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังน้อย จะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังมากกว่า หรือวัฒนธรรมของคนทั้ง 2 กลุ่ม อาจเกิดการแลกเปลี่ยนกัน และสามารถผสมผสานกันได้อย่างลงตัว ซึ่งจากการวิจัยนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า ครอบครัวชาวจีนในไชน่าทาวน์ สามารถปรับตัวให้ผสมกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมไทยได้ แต่การปรับตัวของชาวจีนในแต่ละรุ่นนั้น ก็มีระดับที่แตกต่างกันไป โดยชาวจีนในรุ่นแรกนั้น จะปรับตัวเข้าหาวัฒนธรรมไทยค่อนข้างน้อย เนื่องจากเกิดในประเทศจีน มีความผูกพันกับชาติบ้านเกิดของตนเองค่อนข้างมาก ในขณะที่รุ่นที่สองสามารถปรับเปลี่ยนและผสมกลมกลืนตนเองให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยได้ค่อนข้างดี แต่ก็ยังคงไม่ละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง ในขณะที่รุ่นที่สามนั้น เรียกได้ว่าไม่มีความผูกพันกับวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมมากนัก จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืน กลายเป็นคนไทยมากกว่ารุ่นแรกและรุ่นอายุที่สอง

อย่างไรก็ตาม จากการที่ได้อยู่ในย่านที่มีความเป็นจีนค่อนข้างมากอย่างย่านไชน่าทาวน์นี้ ทำให้ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในย่านนี้ น่าจะมีการผสมกลมกลืนกลายเป็นไทยน้อยกว่าชาวจีนในย่านอื่นๆ กล่าวคือ ถ้าอยู่ในย่านที่ไม่ได้มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นชาวจีนด้วยกัน โอกาสที่บุคคลจะปรับตัวเข้าหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นไทยก็จะมีมากกว่า แต่ถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นจีน ก็จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวไปตามสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้มากกว่า

3. สำหรับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์นั้น สามารถยกแบบจำลอง ของ Young Kim มาอภิปรายผลได้ดังนี้

ในการสื่อสารเพื่อสืบทอดในเรื่องวัฒนธรรมของครอบครัวชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์นั้น ขีดความสามารถของการมีปฏิสัมพันธ์ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีน แรงจูงใจในการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ถือเป็นปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจีนต่างๆ ขึ้น กล่าวคือ หากครอบครัวชาวจีนไม่มีช่วงเวลาในการปฏิสัมพันธ์กัน และไม่มีแรงจูงใจในการปฏิสัมพันธ์ด้วยแล้ว การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ก็จะเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาจีนของชาวจีนรุ่นหลัง ในการพูดคุยกับชาวจีนรุ่นแรก ก็มีผลต่อการรับรู้ทางด้านวัฒนธรรมจีนเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าชาวจีนรุ่นแรกสามารถพูดได้เพียง

ภาษาจีนได้ และชาวจีนรุ่นหลังสามารถใช้ภาษาจีนพูดโต้ตอบกันได้ โอกาสที่ชาวจีนในรุ่นหลังๆ จะได้รับการสื่อสารและรับรู้วัฒนธรรมจีนจากชาวจีนรุ่นแรกก็จะมีค่อนข้างมาก

ในขณะที่ ช่องทางที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงได้ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน กล่าวคือ เมื่อมีช่องทางที่ครอบครัวชาวจีนสามารถเปิดรับสื่อได้มาก พฤติกรรมในการรับสื่อก็มีมากไปด้วย การรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนก็จะมากตามมา ดังเช่นที่ครอบครัวชาวจีนหลายครอบครัว ได้ติดตามเทียมรายการโทรทัศน์จากประเทศจีนและมีการเปิดรับชมอยู่ตลอดเวลา จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมได้เร็วและง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามกลวิธีในการสื่อสารก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการรับรู้วัฒนธรรมจีน ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4. สำหรับกลวิธีในการสื่อสารนั้น เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ผู้ที่เป็สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบ กฎเกณฑ์ ความประเพณีและค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มหรือสังคมกำหนดไว้ ซึ่งกระบวนการขัดเกลาทางสังคมแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยตรง หมายถึง การบอกอย่างจริงจังว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ส่วนกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม หมายถึง การไม่ได้ตั้งใจที่จะสั่งสอนโดยตรง แต่แต่ละบุคคลจะต้องใช้ประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต เพื่อเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น ซึ่งการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์นี้ ก็ได้ใช้ทั้งกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยตรงและกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม กล่าวคือ ครอบครัวชาวจีน จะใช้การสื่อสารทั้งแบบเป็นกิจจะลักษณะ (สื่อสารโดยตรง) และแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (สื่อสารโดยอ้อม) ในการสืบทอดวัฒนธรรมของตนเองให้แก่ลูกหลาน ซึ่งการจะเลือกใช้วิธีการสื่อสารโดยตรง แบบเป็นกิจจะลักษณะ (ขัดเกลาโดยตรง) หรือการสื่อสารโดยอ้อม แบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (ขัดเกลาโดยอ้อม) นั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัวจะเลือกใช้ โดยในการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมในย่านไชน่าทาวน์นี้ สถาบันที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารมากที่สุด คือสถาบันครอบครัว รองลงมาคือ กลุ่มเพื่อนและโรงเรียน สมาคมต่างๆ และสื่อมวลชน ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ในการดำรงซึ่งความเป็นชนชาติจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านไชน่าทาวน์นั้น จะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ในการสื่อสารเพื่อให้การสืบทอดวัฒนธรรมจีนเหล่านี้ยังคงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาในชุมชนวัฒนธรรมจีน ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถใช้เป็นแกนในการศึกษาถึงชุมชนวัฒนธรรมอื่นๆ เนื่องจากไชน่าทาวน์เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมมาก ในขณะที่ด้วยกันถ้าต้องการที่จะศึกษากลุ่มอื่นว่ามีความเข้มแข็งหรืออ่อนแอเพียงใด ก็สามารถใช้กรอบที่ศึกษาได้นี้เพื่อนำไปเปรียบเทียบ หรือเป็นแบบอย่างในการจัดการทางวัฒนธรรมในสังคม
2. การศึกษานี้ได้ศึกษาในบริเวณไชน่าทาวน์ ซึ่งถือได้ว่ามีความเป็นจีนมากกว่าย่านชาวจีนอื่นๆ ในประเทศไทย ดังนั้น จึงน่าที่จะศึกษาต่อไปว่า ชาวจีนที่อยู่ในย่านอื่นๆ ยังคงดำรงความเป็นจีนได้เช่นเดียวกันกับชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์หรือไม่ เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ
3. ในการศึกษาครั้งนี้ จะเน้นศึกษาถึงเอกลักษณ์ของชาวจีนที่ผู้วิจัยสามารถเห็นได้ ผ่านทางภาษาที่แสดงออก และวิถีชีวิตประจำวันต่างๆ แต่ไม่ได้ศึกษาไปถึงทัศนคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของชาวจีนในรุ่นหลังๆ ต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติตนเอง จึงเป็นที่น่าศึกษาต่อไปในอนาคตว่า ทัศนคติต่อวัฒนธรรมของชาวจีนตั้งแต่รุ่นแรกผ่านมาจนถึงรุ่นอายุที่สามมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพื่อจะได้วิเคราะห์ถึงแนวโน้มวัฒนธรรมจีนที่ยังสามารถดำรงอยู่ได้ในอนาคตของสังคมจีนในประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล จันทรสรร. อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลและบทบาทของคนจีนในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2506.

กาญจนา แก้วเทพ. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอดิสันเพรสโปรดักส์, 2544.

ขจัตถัย บุรุษพัฒน์. ชาวจีนในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2517.

คนแซ่กิม. สื่อพื้นหมอนใบ. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.).

งามพิศ สัตย์สงวน, บรรณาธิการ. ประสบการณ์วิจัยทางมานุษยวิทยาข้ามวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

จิตรา ก่อนนทเกียรติ. กระจ่างใจจีน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จิตรา, 2544.

จิตรา ก่อนนทเกียรติ. เกี้ยวขงฮวดไซ้ (ลูกหลานกตัญญูไซค์ดี). พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : แพรวสำนักพิมพ์, 2541.

จิตรา ก่อนนทเกียรติ. ตั้งหนั่งเกี้ยว. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : แพรวสำนักพิมพ์, 2539.

เจียง ไป ฉาว. สังคมจีนในสังคมไทยมีจริง? หรือ. แปลโดย สุรีย์. ศิลปวัฒนธรรม 12 , 4 (ก.พ.2534) : 50-62.

ชเนตตี นวรัตน์. สี่ส้นเยาวราช. กิมรี่ 15 , 2 (ก.พ.2541) : 84-90.

โชติช่วง นาดอน. จุดประทัด ฮัตตวรรษจีน. ศิลปวัฒนธรรม 12 , 4 (ก.พ.2534) : 46-49.

ทวี วัดงาม. ถนนเก่าในเมืองกรุง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส, 2540.

ธนวัฒน์ ทรัพย์ไพบุลย์. สืบสานตำนานวันตรุษจีนและย่านไชน่าทาวน์. เนชั่นสุดสัปดาห์ 8 , 348-350 (4-24 ก.พ. 2542) : 24-25,24-25,26.

ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ. เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

นันทนา ตันติเวสส. ชุมชนชาวจีนในราชอาณาจักรสยาม. วารสารศิลปากร 33 ,1 (มี.ค.-เม.ย. 2532) : 75-80.

นิตยา (พลพิพัฒน์พงศ์) ขวี. วัฒนธรรมจีน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุวีรยา

สาสน์, 2542.

บุญยง ชื่นสุวิมล. สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตกรุงเทพมหานคร : ระบบครอบครัว และความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนโป๊โป๊. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.), 2543.

ประวิทย์ พันธุ์วิโรจน์. เสน่ห์เมืองจิว ทำเลมังกรทอง. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : แปลนพริ้นท์ติ้ง, 2545.

ประวิทย์ พันธุ์วิโรจน์. ผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์. สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2546.

ปรามินทร์ เครือทอง. ตั้งนั่ง. ศิลปวัฒนธรรม 22 , 4 (ก.พ.2544) : 26-33

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนนันทกุล (บรรณาธิการ). คนใน : ประสบการณ์ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2545.

ปรีดา ปรัดถจวิทยา. สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2546.

ปิยวรรณ ปิยะกาญจน์. เทศกาลตรุษจีน. บูรพาสาร 4 , 1 (ม.ค.-มี.ย.2542) : 1-4.

พนิดา สงวนเสรีวานิช. 2540 เยาวราชในพายุฝุ่น. ศิลปวัฒนธรรม 18 , 4 (ก.พ.2540) : 90-103.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. บูรณาการของเยาวราชจีนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.), 2531.

พวงเพชร สุรัตน์กีกุล (บรรณาธิการ). มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

พัชนี เสงี่ยมฉาย, เมตตา วิวัฒนานุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : เอลโล่การพิมพ์, 2541.

ยุพิน คล้ายมนต์. อิทธิพลวัฒนธรรมจีนที่มีต่อไทย. จุลสารไทยคดีศึกษา 14 , 1 (ส.ค.-ต.ค.2540) : 26-40.

ล.เสถียรสุด. ประวัติวัฒนธรรมจีน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.ไก่, (ม.ป.ป.).

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. การรวมกลุ่มของจีนสยาม. ศิลปวัฒนธรรม 18 , 4 (ก.พ.2540) : 104-123.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. ตรุษจีนในไทย. มติชนสุดสัปดาห์ 22 , 1121 (11-17 ก.พ.2545) : 46.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. ศิลปวัฒนธรรมไทย-จีนศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

ศศิธร อภิสัทธีวันตร์. การขัดเกลาทางสังคมผ่านรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กประเภทรายการ

- ปกิณกะบันเทิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชา
การสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ศักดิ์ไทย สุทธิจิบรร. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. (ม.ป.ท.), 2542.
- ศิริเพ็ชร ทฤษณาวดี. ตรุษจีน : ความหมายเพื่อความสนุกและความสุขสันต์. สยามรัฐสัปดาห์
วิจารณ์ 45 , 37 (14-20 ก.พ.2542) : 84-85.
- ส.พลายน้อย. ประเพณีจีน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : เอลโล่การพิมพ์ (1988), 2542.
- สกินเนอร์, จี วิลเลียม. สังคมจีนในประเทศไทย ; ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. แปลโดย พรรณี
ฉัตรพลรักษ์ และอื่นๆ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2529.
- สมบุญ สุธำราญ. ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพ-
มหานคร : (ม.ป.ท.), 2530.
- สมบุญ สุธำราญและคณะ. ชุมชนชาวจีน : ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร-
นคร : (ม.ป.ท.), 2530.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ลักษณะการเปลี่ยนแปลงและวิทยาการวิจัย.
พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท., 2543.
- สมาน คุรุฑ์. สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2546.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่
7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สันต์ สุวรรณประทีป. ตรุษจีนสมัยก่อน. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 33 , 33 (1-7 ก.พ.2530)
: 28-29.
- สันติ ตั้งรพีพากร. ความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีน (บางส่วน). ฐานสัปดาห์วิจารณ์ 5 ,
254 (6-12 มี.ค.2542) : 67-68.
- สุด แสงวิเชียร. เปรียบเทียบวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมของจีนกับของไทย. วารสารภาษาและวัฒน-
ธรรม 2 , 1 (ม.ค.-มิ.ย.2525) : 1-7.
- สุพิศรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
- สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬา-
ลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุมน อยุธยา. พฤติกรรมสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย : ศึกษาเฉพาะ

ชาวจีนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการ-
 ประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

สุมิตรา จันทร์เงา. เยาวราช ราวด์ เดอะ คล็อก. ศิลปวัฒนธรรม 18 , 4 (ก.พ.2540) : 124-
 129.

หลิน ปัน. อิงดีเกีย. แปลโดย เกษียร เตชะพีระ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไฉไล, 2540.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสัง-
 คม). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.
 พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ภาษาอังกฤษ

Davis,Kingsley.Human Society. New York : The Mcmillan Company, 1969.

Dominic A.Infante,Andrew S.Rancer,and Deanna F.Womack. Building Communication
 Theory. 3rd.ed.Illinois : Waveland Press, 1990.

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์
สำหรับกลุ่มตัวอย่างรุ่นแรก

ข้อมูลทั่วไป

วันที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-สกุล.....

ชื่อจีน-แซ่.....

เพศ.....

อายุ.....

จีน (แต่จิว แคะ กวางตุ้ง)

ระดับการศึกษา.....

อาชีพ.....

สถานที่เกิด.....

พักอาศัยอยู่กับ.....

เป็นสมาชิกสมาคมอะไรบ้าง (เช่น สมาคมแซ่ สมาคมแต่จิว/ฮากกา).....

.....

เคยเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมบ้างหรือไม่ ทำอะไร.....

.....

บุตร.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน หลานชาย.....คน หลานสาว.....คน

ถ้าถามว่าท่านเป็นคนชาติอะไร ท่านจะตอบว่าอย่างไร ทำไม.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษา

1. ความสามารถทางด้านภาษา

ภาษา	จีน			ไทย			อังกฤษ		
	ดี	พอใช้	ไม่ได้	ดี	พอใช้	ไม่ได้	ดี	พอใช้	ไม่ได้
ฟัง									
พูด									
อ่าน									
เขียน									

2. เมื่ออยู่ในบ้าน ท่านพูดภาษา.....
3. เมื่ออยู่นอกบ้าน ท่านพูดภาษา.....
4. คำเรียกนับญาติที่ท่านใช้ภายในครอบครัว มีอะไรบ้าง.....
.....
5. พูดภาษาจีนอะไรได้บ้าง.....
6. เคยเรียนภาษาจีนหรือไม่.....ระยะเวลาในการเรียน.....
7. ถ้าไม่เคยเรียน มีความสนใจอยากจะเรียนภาษาจีนบ้างหรือไม่.....
8. ท่านคิดว่าภาษาจีนมีความสำคัญแค่ไหนต่อตัวท่านและบุตรหลานของท่าน.....
.....
9. ที่บ้านของท่านรับหนังสือพิมพ์จีน หรือติดตามเทียมรายการโทรทัศน์ของจีนหรือไม่.....
.....
10. ท่านได้ปลูกฝังให้ลูกหลานของท่านให้สนใจภาษาจีนอย่างไร.....
.....
11. ท่านได้พูดคุยกับบุตรหลานของท่านบ่อยแค่ไหน และคุยกันเรื่องอะไร.....
.....
12. ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อมีผู้อื่นมาเรียกท่านโดยใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาไทย (เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า).....
.....

13. ท่านคิดหรือไม่ว่า เมื่อท่านอาศัยอยู่ในประเทศไทย ท่านมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพูดภาษาไทยให้ได้ เพราะอะไร

.....

อาหาร

1. ประเภทของอาหารที่ท่านชอบทาน (ไทย/จีน/ฝรั่ง).....
2. ท่านรับประทานอาหารเช้าบ่อยแค่ไหน.....
3. อุปกรณ์ใดบ้างที่ท่านใช้ในการรับประทานอาหาร.....

4. ท่านรับประทานอาหารเช้า หรืออาหารมังสวิรัตบ้างหรือไม่ ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้อย่างไร.....

5. ถ้าท่านทาน ทำไมจึงทาน และถ้าท่านไม่ทาน ทำไมจึงไม่ทาน.....

6. ท่านรับประทานเนื้อวัวหรือไม่ ทำไม ท่านมีความเชื่อในเรื่องนี้อย่างไร.....

7. ท่านมีวิธีการอย่างไรในการปลุกฝังให้ลูกหลานของท่านรับประทานอาหารเช้า.....

8. ท่านมีวิธีการอย่างไรในการปลุกฝังให้ลูกหลานของท่านใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารจีนได้อย่างถูกต้อง.....

9. ท่านได้มีโอกาสรับประทานอาหารพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวบ่อยหรือไม่.....

10. ในระหว่างรับประทานอาหาร ท่านได้พูดคุยกับลูกหลานในเรื่องอะไรบ้าง.....

เครื่องนุ่งห่ม

1. ท่านคิดว่าลักษณะในการแต่งกายของท่านเป็นอย่างไร.....
.....
2. ท่านมีเสื้อผ้าที่แสดงออกถึงความเป็นจีนบ้างหรือไม่ (เช่น เสื้อกระดุมจีน เสื้อผ้าลายจีน กี่เพ้า)
.....
3. ในความคิดเห็นของท่าน จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องใส่ชุดใหม่ และชุดสีแดงในวันตรุษจีน เพราะอะไร
.....
4. ท่านมีวิธีการในการสืบทอดให้ลูกหลานของท่านได้รับรู้เรื่องการแต่งกายอย่างไร.....
.....

ที่อยู่อาศัย

1. ลักษณะของบ้านที่ท่านอยู่อาศัยเป็นแบบใด (แบบไทย/ฝรั่ง/จีน).....
2. บ้านของท่านได้มีการดูแลรักษาหรือไม่.....
3. ของตั้งโชว์ในบ้านของท่านมีอะไรบ้าง (เช่น ฮก ลก ซิ่ว) แต่ละตัวมีความสำคัญอย่างไร.....
.....
4. ท่านคิดว่าของตั้งโชว์เหล่านี้มีความจำเป็น/สำคัญหรือไม่ อย่างไร.....
.....
5. ท่านมีวิธีการในการจัดวางของตั้งโชว์ภายในบ้านของท่านอย่างไร.....
.....
6. ท่านมีอุปกรณ์/ของประดับบ้าน (โต๊ะลายจีน) อะไรบ้างที่ใช้ในการตกแต่งบ้าน.....
.....
7. ที่บ้านของท่านมีเจ้าที่หรือไม่ และท่านตกแต่งเจ้าที่อย่างไร
.....
8. ท่านได้แปะตุ้ยเหลียน หรือคำมงคลต่างๆ ตามบ้านของท่านบ้างหรือไม่ และท่านมีความเชื่อถือในเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน
ไหน.....
9. ท่านมีวิธีการในการบอกกล่าวถึงธรรมเนียมต่างๆ นี้ให้ลูกหลานท่านทราบอย่างไร.....
.....

ยารักษาโรค

1. เวลาที่ท่านไม่สบาย/ป่วย ท่านจะทำอย่างไร (ถ้าซื้อยามกินเอง จะซื้อยาอะไร กับใคร ที่ไหน)
.....
2. เมื่อไม่สบายท่านจะรักษากับหมอจีนหรือหมอฝรั่ง.....
3. ท่านเคยรับประทานยาจีนหรือไม่.....
4. ท่านเคยได้รับการรักษาโรคจากหมอจีนหรือไม่ โรคที่ท่านให้หมอจีนรักษาคือโรคอะไร.....
.....
5. ท่านเคยได้รับการรักษาด้วยการกดจุด ผิงเข็ม หรือการจับชีพจร (แมะ) ตามแบบการรักษาแผนจีนหรือไม่ ทำไมจึงรักษา/ทำไมจึงไม่รักษา เชื่อกันในประสิทธิภาพการรักษาหรือไม่อย่างไร.....
.....
6. ที่บ้านของท่านเคยต้มยาจีนรับประทานเองหรือไม่.....
7. ท่านคิดว่า เก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย จับเลี้ยง จะสามารถช่วยรักษาอาการร้อนในได้หรือไม่ เพราะอะไร ท่านทราบมาจากใคร.....
.....
8. ที่บ้านของท่านมีการต้ม เก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย จับเลี้ยง ทานเองบ้างหรือไม่.....
9. ท่านได้มีการบอกกล่าวให้ลูกหลานของท่านเชื่อในสรรพคุณของยาจีนหรือไม่ อย่างไร.....
.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์
สำหรับกลุ่มตัวอย่างรุ่นอายุที่สอง

ข้อมูลทั่วไป

วันที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-สกุล.....

ชื่อจีน-แซ่.....

ท่านเคยเปลี่ยนชื่อจากจีนเป็นไทยหรือไม่ ทำไมจึงเปลี่ยน ปัจจุบันใช้ชื่อจีนหรือไทย ในการติดต่อ
ธุรกิจ/เพื่อนฝูง.....

.....

เพศ.....

อายุ.....

จีน (แต่จิว แคะ กวางตุ้ง)

ระดับการศึกษา.....

อาชีพ.....

สถานที่เกิด.....

พักอาศัยอยู่กับ.....

เป็นสมาชิกสมาคมอะไรบ้าง (เช่น สมาคมแซ่ สมาคมแต่จิว/ฮากกา).....

.....

เคยเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมบ้างหรือไม่ ทำอะไร.....

.....

บุตร.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

ถ้าถามว่าท่านเป็นคนชาติอะไร ท่านจะตอบว่าอย่างไร ทำไม.....

.....

ภาษา

1. ความสามารถทางด้านภาษา

ภาษา	จีน			ไทย			อังกฤษ		
	ดี	พอใช้	ไม่ได้	ดี	พอใช้	ไม่ได้	ดี	พอใช้	ไม่ได้
ฟัง									
พูด									
อ่าน									
เขียน									

2. เมื่ออยู่ในบ้าน ท่านพูดภาษา.....
3. เมื่ออยู่นอกบ้าน ท่านพูดภาษา.....
4. คำเรียกนับญาติที่ท่านใช้ในครอบครัว มีอะไรบ้าง.....
.....
5. พูดภาษาจีนอะไรได้บ้าง.....
6. เคยเรียนภาษาจีนหรือไม่.....ระยะเวลาในการเรียน.....
7. ถ้าไม่เคยเรียน มีความสนใจอยากจะเรียนภาษาจีนบ้างหรือไม่.....
8. ท่านคิดว่าภาษาจีนมีความสำคัญแค่ไหนต่อตัวท่านและบุตรหลานของท่าน.....
.....
9. ที่บ้านของท่านรับหนังสือพิมพ์จีน หรือติดตามเทียมรายการโทรทัศน์ของจีนหรือไม่.....
.....
10. ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องภาษาจีนอย่างไร และท่านปลูกฝังให้ลูกของท่านสนใจภาษาจีนอย่างไร.....
.....
11. ท่านได้พูดคุยกับพ่อแม่และบุตรของท่านบ่อยแค่ไหนและคุยกันเรื่องอะไร.....
.....
12. ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อมีผู้อื่นมาเรียกท่านโดยใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาไทย (เช่น ลุง ป้า น้า อา พี่).....

13. ท่านคิดหรือไม่ว่า เมื่อท่านอยู่ในประเทศไทย ท่านมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพูดภาษาไทยได้ดี เพราะอะไร.....

14. ในการติดต่อการค้า/ธุรกิจของท่าน ท่านมักจะใช้ภาษาใดในการติดต่อ.....

อาหาร

1. ประเภทของอาหารที่ท่านชอบทาน (ไทย/จีน/ฝรั่ง).....

2. ท่านรับประทานอาหารจีนบ่อยแค่ไหน.....

3. อุปกรณ์ใดบ้างที่ท่านใช้ในการรับประทานอาหาร.....

4. ท่านรับประทานอาหารเช้า หรืออาหารมังสวิวัติบ้างหรือไม่ ท่านมีความเชื่อถือนในเรื่องนี้
อย่างไร.....

5. ถ้าท่านทาน ทำไมจึงทาน และถ้าท่านไม่ทาน ทำไมจึงไม่ทาน.....

6. ท่านรับประทานเนื้อวัวหรือไม่ ทำไม ท่านมีความเชื่อถือนในเรื่องนี้
อย่างไร.....

7. ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องการรับประทานอาหารจีนอย่างไรและท่านมีวิธีการอย่างไรในการ
ปลูกฝังให้ลูกของท่านรับประทานอาหารจีน.....

8. ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องการใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารจีนอย่างไรและท่านมี
วิธีการอย่างไรในการปลูกฝังให้ลูกของท่านใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารจีนได้อย่าง
ถูกต้อง.....

9. ท่านได้มีโอกาสรับประทานอาหารพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวบ่อยหรือไม่.....

10. ในระหว่างรับประทานอาหาร ท่านได้พูดคุยกับลูกหลานในเรื่องอะไรบ้าง.....

เครื่องนุ่งห่ม

1. ท่านคิดว่าลักษณะในการแต่งกายของท่านเป็นอย่างไร.....
.....
2. ท่านมีเสื้อผ้าที่แสดงออกถึงความเป็นจีนบ้างหรือไม่ (เช่น เสื้อกระดุมจีน เสื้อผ้าลายจีน กี่เพ้า)
.....
3. ในความคิดเห็นของท่าน จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องใส่ชุดใหม่ และชุดสีแดงในวันตรุษจีน เพราะอะไร.....
.....
4. ท่านได้รับการสืบทอดเรื่องการแต่งกายมาอย่างไรและท่านมีวิธีการในการสืบทอดให้ลูกของท่านได้รับรู้เรื่องการแต่งกายอย่างไร.....
.....

ที่อยู่อาศัย

1. ลักษณะของบ้านที่ท่านอยู่อาศัยเป็นแบบใด (แบบไทย/ฝรั่ง/จีน).....
2. บ้านของท่านได้มีการดูฮวงจุ้ยหรือไม่.....
3. ของตั้งโช้วในบ้านของท่านมีอะไรบ้าง (เช่น ฮก ลก ซีว) แต่ละตัวมีความสำคัญอย่างไร.....
.....
4. ท่านคิดว่าของตั้งโช้วเหล่านี้มีความจำเป็น/สำคัญหรือไม่ อย่างไร.....
.....
5. ท่านมีวิธีการในการจัดวางของตั้งโช้วภายในบ้านของท่านอย่างไร.....
.....
6. ท่านมีอุปกรณ์/ของประดับบ้าน (โต๊ะลายจีน) อะไรบ้างที่ใช้ในการตกแต่งบ้าน.....
.....
7. ที่บ้านของท่านมีเจ้าที่หรือไม่ และท่านตกแต่งเจ้าที่อย่างไร
.....
8. ท่านได้แปะตุ้ยเหลียน หรือคำมงคลต่างๆ ตามบ้านของท่านบ้างหรือไม่ และท่านมีความเชื่อถือในเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน.....

9. ท่านได้รับการบอกกล่าวถึงธรรมเนียมต่างๆ นี้มาอย่างไรบ้างและท่านมีวิธีการในการบอกกล่าวถึงธรรมเนียมต่างๆ นี้ให้ลูกท่านทราบอย่างไร.....
-

ยารักษาโรค

1. เวลาที่ท่านไม่สบาย/ป่วย ท่านจะอย่างไร (ถ้าซื้อยากินเอง จะซื้อยาอะไร กับใคร ที่ไหน)
.....
2. เมื่อไม่สบายท่านจะรักษากับหมอจีนหรือหมอฝรั่ง.....
3. ท่านเคยรับประทานยาจีนหรือไม่.....
4. ท่านเคยได้รับการรักษาโรคจากหมอจีนหรือไม่ โรคที่ท่านให้หมอจีนรักษาคือโรคอะไร.....
.....
5. ท่านเคยได้รับการรักษาด้วยการกดจุด ผิงเข็ม หรือการจับชีพจร (แมะ) ตามแบบการรักษาแผนจีนหรือไม่ ทำไมจึงรักษา/ทำไมจึงไม่รักษา เชื่อถือในประสิทธิภาพการรักษาหรือไม่ อย่างไร.....
.....
6. ที่บ้านของท่านเคยต้มยาจีนรับประทานเองหรือไม่.....
7. ท่านคิดว่า เก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย จับเลี้ยง จะสามารถช่วยรักษาอาการร้อนในได้หรือไม่ เพราะอะไร ท่านทราบมาจากใคร.....
.....
8. ที่บ้านของท่านมีการต้ม เก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย จับเลี้ยง ท่านเองบ้างหรือไม่.....
9. ท่านได้รับการบอกกล่าวในเรื่องของยาจีนอย่างไรบ้างและท่านได้บอกกล่าวให้ลูกของท่านเชื่อในสรรพคุณของยาจีนหรือไม่ อย่างไร.....
.....

แบบสัมภาษณ์
สำหรับกลุ่มตัวอย่างรุ่นอายุที่สาม

ข้อมูลทั่วไป

วันที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-สกุล.....

ชื่อจีน-แซ่.....

เพศ.....

อายุ.....

จีน (แต่จิ๋ว แคะ กวางตุ้ง)

ระดับการศึกษา (โรงเรียน/มหาวิทยาลัย).....

อาชีพ.....

สถานที่เกิด.....

พักอาศัยอยู่กับ.....

เป็นสมาชิกสมาคมอะไรบ้าง (เช่น สมาคมแซ่ สมาคมแต่จิ๋ว/ฮากกา สมาคมนักเรียนเก่าอังกฤษ)

.....

.....

เคยเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมบ้างหรือไม่ ทำอะไร.....

.....

ถ้าถามว่าท่านเป็นคนชาติอะไร ท่านจะตอบว่าอย่างไร ทำไม.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษา

1. ความสามารถทางด้านภาษา

ภาษา	จีน			ไทย			อังกฤษ		
	ดี	พอใช้	ไม่ได้	ดี	พอใช้	ไม่ได้	ดี	พอใช้	ไม่ได้
ฟัง									
พูด									
อ่าน									
เขียน									

2. เมื่ออยู่ในบ้าน ท่านพูดภาษา.....
3. เมื่ออยู่นอกบ้าน ท่านพูดภาษา.....
4. คำเรียกนับญาติที่ท่านใช้ในครอบครัว มีอะไรบ้าง.....
.....
5. พูดภาษาจีนอะไรได้บ้าง.....
6. เคยเรียนภาษาจีนหรือไม่.....ระยะเวลาในการเรียน.....
7. ถ้าไม่เคยเรียน มีความสนใจอยากจะเรียนภาษาจีนบ้างหรือไม่.....
8. ท่านคิดว่าภาษาจีนมีความสำคัญแค่ไหนต่อตัวท่าน.....
.....
9. ที่บ้านของท่านรับหนังสือพิมพ์จีน หรือติดตามเทียมรายการโทรทัศน์จีนหรือไม่.....
.....
10. ท่านได้รับการปลูกฝังให้สนใจภาษาจีนหรือไม่ จากผู้ใดและอย่างไร.....
.....
11. ท่านได้พูดคุยกับปู่ย่าตายายและพ่อแม่บ่อยแค่ไหนและคุยกันเรื่องอะไร.....
.....

12. ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อมีผู้อื่นมาเรียกท่านโดยใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาไทย (เช่น พี่ น้อง) และเมื่อมีผู้อื่นมาเรียกท่านโดยใช้คำเรียกนับญาติเป็นภาษาจีน (เช่น อาตี๋ อาหมวย เจ้ เอี้ย) ท่านรู้สึกอย่างไร.....

13. ในฐานะที่ท่านเป็นลูกหลานชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย ท่านคิดว่า ท่านมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ภาษาจีนหรือไม่ หรือท่านคิดว่าควรจะเรียนรู้ภาษาอื่นๆ มากกว่า เช่น ภาษาอังกฤษ

อาหาร

1. ประเภทของอาหารที่ท่านชอบทาน (ไทย/จีน/ฝรั่ง).....
2. ท่านรับประทานอาหารจีนบ่อยแค่ไหน.....
3. อุปกรณ์ใดบ้างที่ท่านใช้ในการรับประทานอาหาร.....
4. ท่านรับประทานอาหารเจ หรืออาหารมังสวิวัตินบ้างหรือไม่ ท่านมีความเชื่อถือในเรื่องนี้
อย่างไร.....
5. ถ้าท่านทาน ทำไมจึงทาน และถ้าท่านไม่ทาน ทำไมจึงไม่ทาน.....
6. ท่านรับประทานเนื้อวัวหรือไม่ ทำไม ท่านมีความเชื่อถือในเรื่องนี้
อย่างไร.....
7. ท่านได้รับการปลูกฝังอย่างไรในเรื่องของการรับประทานอาหารจีน.....
8. ท่านได้รับการปลูกฝังอย่างไรในเรื่องของการใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารจีนได้อย่าง
ถูกต้องและ รับรู้จากผู้ใด.....
9. ท่านได้มีโอกาสรับประทานอาหารพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวบ่อยหรือไม่.....
10. ในระหว่างรับประทานอาหาร ท่านได้พูดคุยกับพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ ในเรื่องอะไรบ้าง.....

เครื่องนุ่งห่ม

1. ท่านคิดว่าลักษณะในการแต่งกายของท่านเป็นอย่างไร.....
.....
2. ท่านมีเสื้อผ้าที่แสดงออกถึงความเป็นจีนบ้างหรือไม่ (เช่น เสื้อกระดุมจีน เสื้อผ้าลายจีน กี่เพ้า)
.....
.....
3. ในความคิดเห็นของท่าน จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องใส่ชุดใหม่ และชุดสีแดงในวันตรุษจีน เพราะอะไร.....
.....
4. ท่านได้รับรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมการแต่งกายแบบจีนอย่างไร และรับรู้จากผู้ใด.....
.....

ที่อยู่อาศัย

1. ลักษณะของบ้านที่ท่านอยู่อาศัยเป็นแบบใด (แบบไทย/ฝรั่ง/จีน).....
2. บ้านของท่านได้มีการดูดวงจ้ยหรือไม่.....
3. ของตั้งโช้วในบ้านของท่านมีอะไรบ้าง (เช่น ฮก ลก ซีว) แต่ละตัวมีความสำคัญอย่างไร.....
.....
4. ท่านคิดว่าของตั้งโช้วเหล่านี้มีความจำเป็น/สำคัญหรือไม่ อย่างไร.....
.....
5. ท่านมีวิธีการในการจัดวางของตั้งโช้วภายในบ้านของท่านอย่างไร.....
.....
6. ท่านมีอุปกรณ์/ของประดับบ้าน (โต๊ะลายจีน) อะไรบ้างที่ใช้ในการตกแต่งบ้าน.....
.....
7. ที่บ้านของท่านมีเจ้าที่หรือไม่ และท่านตกแต่งเจ้าที่อย่างไร
.....
8. ท่านได้แปะตุ้ยเหลียน หรือคำมงคลต่างๆ ตามบ้านของท่านบ้างหรือไม่ และท่านมีความเชื่อถือในเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน
ไหน.....
.....

9. ท่านได้รับรู้ธรรมเนียมต่างๆ นี้จากผู้ใดและรับรู้มาอย่างไรบ้าง.....

10. ในกรณีที่ท่านไม่ได้มีส่วนร่วมในการตกแต่งบ้านของท่านเอง ถ้าท่านมีโอกาส/มีบ้านเป็นของตนเอง ท่านต้องการจะตกแต่งบ้านของท่านเป็นแบบใด (แบบตะวันตก/ไทย/จีน) อย่างไร

ยารักษาโรค

1. เวลาที่ท่านไม่สบาย/ป่วย ท่านจะทำอย่างไร (ถ้าซื้อยากินเอง จะซื้อยาอะไร กับใคร ที่ไหน)

2. เมื่อไม่สบายท่านจะรักษากับหมอจีนหรือหมอฝรั่ง.....
3. ท่านเคยรับประทานยาจีนหรือไม่.....
4. ท่านเคยได้รับการรักษาโรคจากหมอจีนหรือไม่ โรคที่ท่านให้หมอจีนรักษาคือโรคอะไร.....

5. ที่บ้านของท่านเคยต้มยาจีนรับประทานเองหรือไม่.....
6. ท่านเคยได้รับการรักษาด้วยการกดจุด ฝังเข็ม หรือการจับชีพจร (แมะ) ตามแบบการรักษาแผนจีนหรือไม่ ทำไมจึงรักษา/ทำไมจึงไม่รักษา เชื่อถือในประสิทธิภาพการรักษาหรือไม่ อย่างไร.....

7. ท่านคิดว่า เก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย จับเลี้ยง จะสามารถช่วยรักษาอาการร้อนในได้หรือไม่ เพราะอะไร ท่านทราบมาจากใคร.....

8. ที่บ้านของท่านมีการต้ม เก๊กฮวย หล่อฮั้งก้วย จับเลี้ยง ท่านเองบ้างหรือไม่.....
9. ท่านได้รับการบอกกล่าวในเรื่องสรรพคุณของยาจีนอย่างไร รับทราบจากใคร และท่านเชื่อถือในสรรพคุณนั้นๆ หรือไม่.....

ภาคผนวก ข
แบบสังเกต (สังเกตทุกๆ รุ่นอายุ)

ภาษา

1. ภาษาที่คุยกันระหว่างกันและระหว่างรุ่นภายในบ้าน
2. ภาษาที่ใช้เขียนป้ายห้างร้าน (ในกรณีที่เป็นร้านค้า)
3. สำเนียงในการพูดภาษาไทยของคนในบ้าน (พูดชัดหรือไม่ชัด)
4. ภาษาที่ใช้คุยในการติดต่อธุรกิจ (กับลูกค้า)

อาหาร

1. อาหารที่กลุ่มตัวอย่างรับประทานในวันที่ถูกสัมภาษณ์
2. ขนมหรือเครื่องดื่มที่มีอยู่ภายในบ้าน
3. อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารที่กลุ่มตัวอย่างใช้ (ช้อน-ส้อม/ช้อน-ตะเกียบ)
4. ลักษณะการจัดโต๊ะอาหาร (โต๊ะกลม/โต๊ะสี่เหลี่ยม) รูปทรงของภาชนะที่ใช้ (จาน/ชาม)
5. พฤติกรรมการรับประทานอาหาร (ต่างคนต่างกิน / รอกินพร้อมกัน)
6. ทำกับข้าวเองหรือซื้อกิน

เครื่องนุ่งห่ม

1. ลักษณะการแต่งกายของกลุ่มตัวอย่างในวันที่ถูกสัมภาษณ์
2. เครื่องประดับที่กลุ่มตัวอย่างสวมใส่ (กำไลหยก)

ที่อยู่อาศัย

1. จำนวน (ปริมาณ) ของตังไซว์เปรียบเทียบระหว่างของไทย จีนและตะวันตก
2. ขนาดของของตังไซว์เหล่านั้น

ยารักษาโรค

1. มียาจีนอยู่ภายในบ้านบ้างหรือไม่
2. ระยะเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างใช้ยาจีนบ้างหรือไม่ (เช่น คุยไป ทายาจีนไป)
3. ปริมาณยาจีนเปรียบเทียบกับยาฝรั่ง

อื่นๆ

1. เวลาในการออกจากบ้าน และกลับเข้าบ้านของลูกหลาน
2. คำทักทายที่ใช้เมื่อเวลากลับเข้าบ้าน และคำกล่าวลาเมื่อเวลาออกจากบ้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

เรื่องการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ).....
4. ท่านเกิดที่ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
5. สถานภาพสมรส
 โสด สมรส หย่า ม่าย อื่นๆ (ระบุ).....
6. ท่านมีบุตรจำนวนเท่าไร
 มี จำนวน.....คน เป็นชาย.....คน เป็นหญิง.....คน
 ไม่มีบุตร
7. ระดับการศึกษา
 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ อ่านออกเขียนได้ อ่านออกเขียนไม่ได้
 จบชั้นประถมปีที่..... จบชั้นมัธยมปีที่..... จบอุดมศึกษาระดับ.....
 กำลังเรียนระดับ.....
8. เชื้อชาติและสัญชาติของบิดามารดา

	สัญชาติ			เชื้อชาติ		
	ไทย	จีน	อื่นๆ ระบุ	ไทย	จีน	อื่นๆ ระบุ
บิดา	☐	☐	☐	☐	☐	☐
มารดา	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ตอนที่ 2 ภาษา

1. ท่านพูดภาษาอะไรได้บ้าง และภาษาใดเป็นภาษาหลัก (โปรดเรียงลำดับ 1,2,3....)

ภาษาพูด	ภาษาหลัก	ภาษารอง
☐ ไทย	☐ ไทย	☐ ไทย
☐ แต้จิว	☐ แต้จิว	☐ แต้จิว
☐ แคะ	☐ แคะ	☐ แคะ
☐ กวางตุ้ง	☐ กวางตุ้ง	☐ กวางตุ้ง
☐ ไหหล่า	☐ ไหหล่า	☐ ไหหล่า
☐ ฮกเกี้ยน	☐ ฮกเกี้ยน	☐ ฮกเกี้ยน

☐ จีนกลาง	☐ จีนกลาง	☐ จีนกลาง
☐ อังกฤษ	☐ อังกฤษ	☐ อังกฤษ
☐ อื่นๆ ระบุ.....	☐ อื่นๆ ระบุ.....	☐ อื่นๆ ระบุ.....

2. ภาษาดั้งเดิมของบิดามารดา.....

3. ท่านเคยเรียนภาษาจีนหรือไม่ เคยเรียน ไม่เคยเรียน

4. ถ้าเรียน เรียนที่ใดและนานเท่าใด

สถานที่เรียน

ช่วงเวลาที่เรียน (ปี)

☐ ในประเทศ โรงเรียน.....	
☐ เรียนในเวลาพิเศษ ที่.....	
☐ เรียนจากต่างประเทศ ประเทศ.....	

5. ท่านมีความรู้ภาษาจีนมากน้อยเพียงใด

☐ ไม่มีเลย	☐ พูดได้แต่อ่านเขียนไม่ได้
☐ พ้อ่านออกแต่เขียนไม่ได้	☐ พ้อ่านออกเขียนได้
☐ อ่านและเขียนใช้การได้	

6. ในชีวิตประจำวันภายในบ้านของท่าน ท่านพูดภาษาอะไร

☐ จีนแทบทั้งหมดหรือทั้งหมด	☐ จีนส่วนมาก
☐ จีนและไทยพอๆ กัน	☐ ไทยส่วนมาก
☐ ไทยแทบทั้งหมดหรือทั้งหมด	

7. ท่านได้เลือกใช้ภาษาจีนและภาษาไทยอย่างไรในการพูดกับคนในครอบครัวของท่าน

	จีนทั้งหมด	จีนส่วนใหญ่	จีนปนไทย	ไทยส่วนใหญ่	ไทยทั้งหมด
พูดกับอากง	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับอาม่า	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับบิดา	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับมารดา	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับสามี	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับภรรยา	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับบุตร	☐	☐	☐	☐	☐
พูดกับพี่น้อง	☐	☐	☐	☐	☐

8. ในการดำเนินชีวิตภายนอกบ้านของท่าน ท่านพูดภาษาอะไร

☐ จีนแทบทั้งหมดหรือทั้งหมด	☐ จีนส่วนมาก
☐ จีนและไทยพอๆ กัน	☐ ไทยส่วนมาก
☐ ไทยแทบทั้งหมดหรือทั้งหมด	

9. ท่านเห็นว่าในการใช้ชีวิตประจำวันของท่าน ท่านมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาจีนมากน้อยเพียงใด

- จำเป็นมากที่สุด จำเป็นพอสมควร
 จำเป็นพอๆ กับภาษาไทย ไม่จำเป็นเท่าใดนัก
 ไม่จำเป็นเลย

10. ท่านเห็นว่าในการใช้ชีวิตประจำวันของท่าน ท่านมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยมากน้อยเพียงใด

- จำเป็นมากที่สุด จำเป็นพอสมควร
 จำเป็นพอๆ กับภาษาจีน ไม่จำเป็นเท่าใดนัก
 ไม่จำเป็นเลย

11. ท่านเห็นว่าบุตรหลานญาติพี่น้องของท่าน มีความจำเป็นต้องรู้ภาษาจีนมากน้อยเพียงใด

- จำเป็นมากที่สุด จำเป็นพอสมควร
 จำเป็นพอๆ กับภาษาไทย ไม่จำเป็นเท่าใดนัก
 ไม่จำเป็นเลย

12. เมื่อบุตรหลานหรือญาติสนิทของท่านพูดกับท่านเป็นภาษาไทย

ท่านมีความรู้สึกอย่างไร

13. ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ถ้าถูกเรียกว่า “เจ๊ก”

- รู้สึกโกรธมาก ค่อนข้างโกรธ
 เฉยๆ ไม่ค่อยโกรธ

ตอนที่ 3 ปัจจัย 4 และชีวิตประจำวัน

1. ในชีวิตประจำวันของท่าน ท่านพบปะกับคนจีนหรือคนไทยมากกว่ากัน

- คนจีนมากกว่ามากนัก คนจีนมากกว่า
 พอๆ กัน คนไทยมากกว่า
 คนไทยมากกว่ามากนัก

2. ในบรรดาเพื่อนสนิทที่ท่านมักจะไปไหนหรือทำอะไรด้วยกันเป็นประจำ มีคนจีนหรือคนไทยมากกว่ากัน

- คนจีนมากกว่ามากนัก คนจีนมากกว่า
 พอๆ กัน คนไทยมากกว่า
 คนไทยมากกว่ามากนัก

3. ในบรรดาคนที่ท่านถือว่าเป็นเพื่อนสนิทที่จะปรึกษาหาหรือเรื่องส่วนตัวทุกสิ่งทุกอย่างได้ และท่านมักจะได้รับความช่วยเหลือเมื่อถึงคราวจำเป็น มีคนจีนหรือคนไทยมากกว่ากัน
- คนจีนมากกว่ามากนัก คนจีนมากกว่า
- พอกๆ กัน คนไทยมากกว่า
- คนไทยมากกว่ามากนัก
4. ถ้าท่านมีโอกาสเลือกได้ ท่านจะปลูกบ้านอยู่ที่ใด
- ที่ที่มีคนจีนทั้งหมด ที่ที่มีคนจีนเป็นส่วนมาก
- ที่ที่มีคนจีนพอกๆ กับคนไทย ที่ที่มีคนไทยเป็นส่วนมาก
- ที่ที่มีคนไทยทั้งหมด
5. เมื่อท่านอยู่ท่ามกลางคนจีนล้วนๆ ท่านมีความรู้สึกอย่างไร
- รู้สึกสบายใจมาก รู้สึกสบายใจพอสมควร
- เฉยๆ รู้สึกอึดอัดใจพอสมควร
- รู้สึกอึดอัดใจมาก
6. ถ้าท่านมีโอกาสเลือกได้ ท่านจะเลือกทำงานที่ใด
- ที่ที่มีคนจีนทั้งหมด ที่ที่มีคนจีนเป็นส่วนมาก
- ที่ที่มีคนจีนพอกๆ กับคนไทย ที่ที่มีคนไทยเป็นส่วนมาก
- ที่ที่มีคนไทยทั้งหมด
7. ปัจจุบันท่านใช้ชื่อแซ่จีนหรือไม่ ใช้ ไม่ใช้
8. ถ้าใช้ ใช้ในโอกาสใด
- ใช้เป็นปกติประจำวันอยู่แล้ว ใช้เมื่อติดต่อการค้า ธุรกิจ
- ใช้เมื่อติดต่อกับเพื่อนเก่า ใช้ในการเรียน
- อื่นๆ ระบุ.....
9. ปัจจุบันท่านใช้ชื่อสกุลเป็นไทยหรือไม่ ใช้ ไม่ใช้
10. ถ้าใช้ ใช้ในลักษณะใด
- ชื่อตัวเป็นไทยแต่นามสกุลจีน ชื่อตัวจีนแต่นามสกุลไทย (อาจได้จากการสมรส)
- ชื่อตัวและชื่อสกุลภาษาไทย อื่นๆ ระบุ.....
11. ถ้าท่านเปลี่ยนชื่อสกุลเป็นภาษาไทย เพราะอะไรท่านจึงเปลี่ยน.....
-
12. ถ้าท่านไม่เปลี่ยนชื่อสกุลเป็นภาษาไทย เพราะอะไรท่านจึงไม่เปลี่ยน.....
-
13. เกณฑ์สำคัญซึ่งใช้ในการพิจารณาเลือกคู่ครองให้บุตรหลานของท่านหรือของตัวเอง โปรดเรียงลำดับ

☐ คนจีนพูดภาษาเดียวกัน	☐ ฐานะทางเศรษฐกิจ
☐ คนจีนพูดภาษาได้ก็ได้	☐ ความรัก
☐ คนไทย	☐ ความสวยงาม
☐ คนไทยหรือคนจีนก็ได้	☐ ระดับการศึกษา
☐ อื่นๆ ระบุ.....	☐ ผู้ใหญ่เห็นชอบ

14. สมาชิกในครอบครัวของท่านมีใครที่แต่งงานกับคนไทยบ้างหรือไม่

- มีความสัมพันธ์กันท่านเป็น.....
- ไม่มี

15. ท่านรู้สึกอย่างไร ถ้าญาติพี่น้องหรือลูกหลานของท่านแต่งงานกับคนไทย

- ยินดีและเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะ.....
- ยินดีและเห็นด้วย เพราะ.....
- เฉยๆ เพราะ.....
- ไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

16. เมื่อบุตรหลานท่านสมรสแล้วท่านต้องการให้เขาอยู่อย่างไร

	บุตรชาย	บุตรสาว
☐ อยู่กับครอบครัวของท่าน	☐	☐
☐ อยู่กับครอบครัวของคู่สมรส	☐	☐
☐ แยกอยู่ต่างหากจากครอบครัวทั้งสองฝ่าย	☐	☐

17. ประเภทของที่อยู่อาศัยของท่าน

- บ้านโดด ตึกแถว ห้องชุด อื่นๆ ระบุ.....

18. ลักษณะของที่อยู่อาศัยของท่าน

- ตึก จำนวนชั้น.....
- บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้
- บ้านไม้
- อื่นๆ

19. การใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัย

- เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอย่างเดียว
- เพื่อค้าขายอย่างเดียว โปรดระบุประเภทของร้านค้า.....
- เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้า โปรดระบุประเภทของร้านค้า.....
- เพื่อเป็นโกดัง โปรดระบุประเภทสินค้า.....

- เพื่อเป็นโถงและที่อยู่อาศัย โปรดระบุประเภทสินค้า.....
- อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 20.สถานที่อยู่อาศัย เก่า ปานกลาง ใหม่ อื่นๆ
- 21.บรรยากาศความเป็นเงินในบ้านของท่าน มาก ปานกลาง น้อย
- 22.ลักษณะการแต่งกายของท่าน จีน จีนปนไทย ไทย
- 23.สิ่งซึ่งแสดงความเป็นเงิน
	มี	ไม่มี
ศาลเจ้าที่	☐	☐
หิ้งบูชาบรรพบุรุษ	☐	☐
หนังสือพิมพ์จีน	☐	☐
เพลงจีน หนังสือจีน	☐	☐
ติดดาวเทียมรายการโทรทัศน์จากประเทศจีน	☐	☐
เฟอร์นิเจอร์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ของประดับ ของตั้งโชว์	☐	☐
ภาชนะรับประทานแบบจีน	☐	☐
ชาจีน	☐	☐
เครื่องประดับจีน เช่น หยก	☐	☐
เสื้อผ้าจีน	☐	☐
ยาจีน	☐	☐
อื่นๆ ระบุ.....	☐	☐
- 24.ผู้ที่มีอิทธิพลในการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมจีนให้กับท่านมากที่สุดเป็นใคร (กรุณา
ระบุและเรียงลำดับความสำคัญ 1,2,3...)
- อากง อาม่า บิดา มารดา เพื่อน
- ครู หรือ โรงเรียน สมาคมต่างๆ สื่อมวลชน
- อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 25.ท่านคิดว่าครอบครัวของท่านเคร่งในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจีนหรือไม่
- เคร่งมาก เคร่งปานกลาง ไม่เคร่ง
- 26.คุณธรรม จริยธรรม คำสั่งสอนที่ท่านได้รับการปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษ มีอะไรบ้าง (โปรดเรียงลำดับ
ความสำคัญ 1,2,3....)
- ความกตัญญู ความประหยัด ความขยัน
- ความมานะ อดทน การเชื่อฟังบิดามารดา อื่นๆ ระบุ.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว เอมอร ชลพิไลพงศ์ เกิดวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2522 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจ วิชาโทภาษาจีนธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ในปีการศึกษา 2543 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศ ศาสตร์มหาบัณฑิต ภาคศึกษาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย